

Pr. Prof. Dr. VASILE MIHOC

**PREDICI EXEGETICE LA
DUMINICILE DE PESTE AN**

© *Teofania*, 2001. Toate drepturile rezervate.

Sibiu, Str. Emile Zola, 28
Tel./Fax. 069/23.94.73; 092.17.08.63

ISBN 973-85097-2-6

Tipar: *Masch* Sibiu • Tel & Fax 069/23.11.10

Teofania

Prof. Dr. Fr. VASILE MIHOC

ALL YEAR SUNDAYS EXEGETICAL SERMONS

© Teofania, 2001. All rights reserved.

04 DEC. 2001

Cuvânt înainte

„Iată, vin zile, zice Domnul Dumnezeu, în care voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului“ (Amos 8, 11).

Trăim chiar vremea împlinirii acestui cuvânt profetic. Niciodată foamea și setea după cuvântul lui Dumnezeu n-au fost mai mari decât acum, la începutul celui de-al treilea mileniu creștin. Oamenii zilelor noastre posedă mijloace de comunicare și de informare pe care în trecut lumea nu le-a putut nici măcar visa. Biblia este accesibilă pentru cea mai mare parte a populației globului. Cu toate acestea, foamea și setea de cuvântul lui Dumnezeu nu numai că rămân o tristă realitate, ci parcă sunt tot mai mari. Sofisticata civilizație a epocii noastre n-a eradicat suferințele omenirii, ci, dimpotrivă, le-a înmulțit. Bolile, foametea, războaiele, iar pe planul vieții sufletești, însingurarea și tristețea, ura și deznădejdea sunt crunte realități ale lumii actuale. Tot astfel, în ciuda ultraperfecționatelor mijloace de comunicare și de informare, oamenii sunt mai lipsiți decât oricând de cunoștința cuvântului mântuitor al lui Dumnezeu. Pe de o parte, însăși avalanșa de informații – dintre care cele mai multe nu numai că nu-i sunt omului de folos, ci, dimpotrivă, îi sunt vrăjmași – este o piedică în calea accesului cuvântului dumnezeiesc la inima omului. Chiar dacă se seamănă, cuvântul nimerește cel mai adesea între „spinii“ (cf. Mt 13, 7) cuvintelor rele de care este astăzi practic invadat sufletul omului, „spini“ care nu întârzie să-l înăbușe. Pe de altă parte, folosindu-se de aceste mijloace de comunicare atât de eficiente, o mulțime de semănătorii răi sau cel puțin neputincioși inundă lumea cu mesaje care, când nu sunt cu totul altceva decât cuvântul cel viu și lucrător al lui Dumnezeu, reprezintă un cuvânt deformat, diminuat, neputincios. Astfel de surogate nu pot potoli foamea și setea după cuvântul mântuitor. Nu e de mirare că oamenii nu mai vor să asculte astfel de mesaje, care nu le spun nimic și care nu-i pot ajuta cu nimic. Din nefericire însă, această atitudine negativă conduce, de multe ori, la refuzul a tot ceea ce este propovăduire a cuvântului. Obosit de atâtea oferte – cele mai multe înșelătoare – și lipsit de puterea discernământului duhovnicesc, omul zilelor noastre cade ușor în cursa de a refuza și grăul împreună cu neghina. Înfoțată și însetată de cuvântul mântuitor, omenirea de astăzi se închide totuși între zidurile de nepătruns ale refuzului de a primi pâinea și apa de care are atâtea nevoie.

Aceste ziduri trebuie străpunse cu arma propovăduirii. Cum vor chema oamenii „numele Aceluia în care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de care n-au auzit? Și cum vor auzi, fără propovăduitor?“ (Rom 10, 14). O, cât de mare este astăzi răspunderea celor cărora li s-a încredințat sarcina propovăduirii

Evangeliei! Mai ales preoții au îndatorirea sfântă de a face să ajungă la inimile oamenilor cuvântul lui Dumnezeu. Preotul, în primul rând, trebuie să fie omul acela „destoinic să învețe pe alții” (I Tim 3, 2). Este obligația preotului, zice Sfântul Apostol Pavel, de a se ține „de cuvântul cel credincios al învățaturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici” (Tit 1, 9). Ucenicului său Timotei, pe are-l lăsase în fruntea Bisericii din Efes, Apostolul îi adresează îndemnul solemn, „în fața lui Dumnezeu și a lui Hristos Iisus, Care va să judece viii și morții”: „Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelungă-răbdare și învățătura” (II Tim 4, 1-2). Și, după același Apostol, mai ales preotul care se silește la propovăduire este vrednic de laudă: „Preoții care-și țin bine dregătoria să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvântul și cu învățătura” (I Tim 5, 17).

Predicile din volum se vor a fi, în primul rând, un ajutor pentru preoți la împlinirea misiunii lor sfinte de a propovădui cuvântul lui Dumnezeu. Ele și sunt ancorate puternic în acest cuvânt, evitând orice diluare oratorică. Alcătuite de un profesor de Studiul Noului Testament, aceste predici reflectă în special – cum o arată titlul însuși al cărții – perspectiva exegezei biblice. Aș spune că, prin aceasta, volumul de față se deosebește de cele mai multe dintre cărțile de predici existente la noi.

Pe de altă parte, deși bazate pe analiza exegetică, aceste predici sunt dezvoltări tematice. Ele și au, fiecare, un titlu, care indică tema tratată în special în predica respectivă. Temele, capitole ale credinței cea „dată sfinților o dată pentru totdeauna” (Iuda 3), sunt luate în considerare și prezentate din perspectiva actuală a propovăduirii și a trăirii cuvântului lui Dumnezeu. Volumul ar putea fi astfel intitulat, cu o expresie paulină, „Cuvinte ale credinței și ale bunei învățături” (I Tim 4,6), constituindu-se într-un adevărat catehism ortodox, cu insistență asupra fundamentelor învățaturii celei mântuitoare. Socotim astfel că această carte de predici va fi de cel mai mare folos și credincioșilor mireni, mai ales acelor care posedă o anumită formație creștină și care doresc să aprofundeze învățătura Bisericii noastre Ortodoxe din perspectiva studiului Sfintei Scripturi. Avem conștiința că citirea acestei cărți îi va ajuta și pe credincioșii mireni să descopere mai deplin frumusețea și adevărul învățaturii dumnezeiești și, mânați de dorința sfântă de a împărtăși și altora această învățătură, să fie gata a da seamă de credința și de nădejdea lor în Hristos Dumnezeu (cf. I Petru 3, 15).

Sibiu, Postul Sfintelor Paști 2001

Autorul

Învierea cea dintâi

Predică la Duminica Sfintei Învieri

Evangelia de la Ioan 1, 1-17

¹ La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul.
² Acesta era întru început la Dumnezeu. ³ Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. ⁴ Întru El era viață și viața era lumina oamenilor. ⁵ Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o. ⁶ Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan. ⁷ Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el. ⁸ Nu era el Lumina ci ca să mărturisească despre Lumină. ⁹ Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume. ¹⁰ În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut. ¹¹ Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit. ¹² Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, ¹³ care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut. ¹⁴ Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr. ¹⁵ Ioan mărturisea despre El și striga, zicând: Acesta era despre Care am zis: Cel care vine după mine a fost înaintea mea, pentru că mai înainte de mine era. ¹⁶ Și din plinătatea Lui noi toți am luat și har peste har. ¹⁷ Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos.

„Hristos a înviat!” și „Adevărat a înviat!” poate spune cu adevărat numai cel ce el însuși a înviat. Salutul pascal al creștinilor este o mărturisire de credință de o forță aparte. Poți face o astfel de mărturisire numai în Duhul Sfânt (cf. I Cor 12, 3). Creștinii fac această mărturisire ca unii care, ei înșiși, participă la Învierea lui Hristos.

Evangelia Sfintei Liturghii din Duminica Învierii, în strânsă legătură cu afirmarea preexistenței din veșnicie a Logosului și a adevărului venirii Sale în lume ca „Lumina cea adevărată”, prin Întrupare, ne descoperă adevărul fundamental că a fi creștin înseamnă a fi „fiul lui Dumnezeu”, devenit astfel printr-o naștere din Dumnezeu, și că acesta este harul (darul) pe care Dumnezeu l-a făcut lumii în Iisus Hristos. Într-adevăr, în această pericopă – care este, de fapt, prologul Evangheliei a patra – Sfântul Ioan Teologul ne spune că „celor câți L-au primit (pe Hristos), care cred în Numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, care nu din sânge, nici din dorință trupească, nici din dorință bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut” (In 1, 12-13).

Ceva mai încolo, în aceeași Evanghelie (3, 3-5), taina acestei nașteri din Dumnezeu o dezvăluie Mântuitorul Însuși lui Nicodim: „Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva de Sus, nu va putea să vadă Împărăția lui Dumnezeu”. Nicodim nu înțelege că este vorba de o naștere duhovnicească. De aceea, cuvântul Învățătorului galileian i se pare de neînțeles și de neacceptat: „Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Poate, oare, să intre a doua oară în pântecul mamei sale și să se nască?” La care Domnul răspunde cu precizarea că este vorba de o naștere duhovnicească: „Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu”. Dialogul cu Nicodim continuă pe această temă, în el revenind referirea la nașterea „de Sus” sau „din Duh(ul)”.

În acest cuvânt fundamental, Mântuitorul ne descoperă, în primul rând, faptul că nimeni nu se poate mântui fără această naștere din Dumnezeu (de Sus). „Cineva”, din versetele 3 și 5, („De nu se va naște *cineva*...”), este un pronume nehotărât care înseamnă „oricine”. Sensul celor două afirmații paralele din aceste două versete este absolut clar: *nimeni* nu poate intra în Împărăția lui Dumnezeu fără nașterea de Sus.

Reținem că nașterea „de la (sau: din) Dumnezeu” din prologul Evangheliei (1, 13) este numită în cap. 3 naștere „de Sus” (în v. 3 și 7), naștere „din apă și din Duh” (în v. 5) sau naștere „din Duh(ul)” (în v. 6 și 8).

În această lucrare minunată, Dumnezeu este Cel care naște și noi suntem cei care ne naștem. Sfântul Iacov zice că „Părintele luminilor... după voia Sa ne-a născut prin cuvântul adevărului, ca să fim începătură făpturilor Lui” (Iac 1, 17-18). Sfinții Apostoli Petru și Pavel se referă și ei, în mod direct, la această naștere dumnezeiască, pe care – ținând seama că ea vine după nașterea trupească – o numesc „naștere din nou” și „a doua” naștere. Astfel, în prima Epistolă sobornicească a Sfântului Petru citim aceste cuvinte: „Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos Care, după mare mila Sa, prin Învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut din nou, spre nădejde vie...” (1, 3); și: „Fiind născuți a doua oară nu din sămânță stricăcioasă, ci din nestricăcioasă, prin cuvântul lui Dumnezeu cel viu și care rămâne în veac” (1, 23). Iar Apostolul Pavel zice că Dumnezeu „ne-a mântuit, nu din faptele cele întru îndreptare, săvârșite de noi, ci după a lui îndurare, prin baia nașterii celei de-a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt” (Tit 3, 5).

În toate aceste texte aflăm aceeași sfântă învățătură despre nașterea „de Sus”. Ele ne arată că Sfântul Ioan Teologul n-a fost nici singurul și nici cel dintâi scriitor creștin inspirat care să fi acordat atenția cuvenită acestui aspect esențial al învățaturii lui Hristos. Evanghelia „duhovnicească” de la Ioan – cum o caracteriza încă un Clement Alexandrinul, în secolul al II-lea – nu este, deci, singura care să evidențieze marele adevăr al nașterii celei duhovnicești. Evanghelia a patra, scrisă spre sfârșitul veacului apostolic, nu face decât să reafirme și să rezume învățătura primită de la Hristos Însuși și mărturisită, iată, în mod consecvent, de întreaga tradiție apostolică.

Se cuvine să subliniem câteva idei din aceste texte. Ele arată, în primul rând, că suntem născuți din Dumnezeu prin Taina Sfântului Botez. Am văzut că Sfântul Pavel vorbește de „baia nașterii celei de-a doua” (Tit 3, 5); iar în convorbirea cu Nicodim Domnul Hristos precizează că nașterea de Sus (In 3, 3) este, de fapt, o naștere „din apă și din Duh” (3, 5). În alt loc, Apostolul Pavel zice că Hristos a curățit Biserica, Trupul Său, „cu baia apei prin cuvânt” (Efes 5, 26). „Baia”, „apa” sau „baia apei” din aceste texte sunt referiri foarte clare la Sfântul Botez, însuși cuvântul „botez” (în grecește *baptisma*) însemnând „baie”, „afundare”.

Apoi, dacă Cel care ne naște din nou este Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, un rol la această naștere îl are „cuvântul”. Atât Sfântul Iacov (Iac 1, 18) cât și Sfântul Petru (I Petru 1, 23) spun că suntem născuți din nou prin cuvântul lui Dumnezeu. Este vorba de cuvântul propovăduirii creștine, care cere răspunsul credinței noastre. Astfel, nașterea de Sus se realizează prin conlucrarea noastră cu Dumnezeu. Ea este, deopotrivă, dar de Sus și datorie de împlinit din partea noastră.

O altă idee: nașterea din nou a noastră are o strânsă legătură cu Învierea lui Hristos. Dumnezeu „prin Învierea lui Iisus Hristos din morți ne-a născut din nou” (I Petru 1, 3; cf. 3, 21). Căci nașterea din Dumnezeu este ea însăși o înviere. Dumnezeu ne naște din nou, prin Duhul Sfânt, făcându-ne, de fapt, părtași morții și învierii Fiului Său. Iată marele și tainicul adevăr al vieții în Hristos: acela că suntem părtași vieții lui Hristos Cel înviat, că suntem noi înșine niște înviați din morți. Nu este vorba de o simplă metaforă. Învierea noastră în Hristos este – și trebuie să fie – o realitate profundă a vieții noastre celei noi.

Darul vieții lui Hristos Cel înviat îl primim prin Taina Sfântului Botez. Această Sfântă Taină este cu adevărat moarte și înviere *în* și *împreună* cu Hristos. „Oare nu știți – zice Apostolul – că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin Botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (Rom 6, 3-4). Sau: „Pe noi cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har sunteți mântuiți! – și împreună cu El ne-a sculat și împreună ne-a așezat întru cele cerești, în Hristos Iisus” (Efes 2, 5-6). Și iarăși: „Îngropați fiind împreună cu El prin Botez, cu El ați și înviat prin credința în puterea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe El din morți” (Col 2, 12).

Astfel, Taina Botezului este o taină a învierii noastre împreună cu Hristos. Este taina învierii celei dintâi!

Mulți se rătăcesc datorită unei greșite înțelegeri a unui cuvânt din Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul (20, 1 și urm.) în care este vorba despre „învierea cea dintâi” a martirilor și despre domnia lor de „o mie de ani” împreună cu Hristos. Toți cei care profesează așa-numita doctrină milenistă cred că rătăcirea lor poate fi susținută pe baza acestui text. Ei cred că învierea de obște se va realiza de fapt în două etape: că va fi mai întâi o înviere a celor drepți, „învierea cea dintâi” din Apocalipsă (20, 5 și 6), urmată de împărăția „de

o mie de ani” și, în sfârșit, învierea celorlalți, a celor păcătoși. Ei greșesc, în primul rând, luând *ad litteram* cifra de „o mie de ani”. Ori, în Apocalipsă – și, în general, în scrierile aparținătoare genului numit apocaliptic, cum este deja partea a doua a cărții Daniel, dar cum sunt și mai multe scrieri apocrife iudaice – cifrele au *înțoideauna* o valoare simbolică. „O mie de ani” din acest text nu este altceva decât „timpul Bisericii”, adică perioada dintre prima și a doua venire a lui Hristos, timp în care El domnește ca „Împăratul împăraților și Domnul domnilor” (Apoc 19, 16; cf. 17, 14), ca Unul Căruia I s-a dat „toată puterea, în cer și pe pământ” (Mt 28, 18). Și împreună cu El domnesc toți sfinții adormiți, care sunt deja „împreună cu Hristos” (Fil 1, 23; cf. Apoc 7, 9).

Mileniștii greșesc apoi neînțelegând ce vrea să spună Apocalipsa atunci când vorbește de „învierea cea dintâi”. Câtă vreme suntem în trup, învierea noastră duhovnicească și viața cea nouă în Hristos rămân tainice și nu pot fi sesizate în întreaga lor realitate nici chiar de către cei sporiți în viața duhovnicească. Sfântul Apostol Pavel ne spune că adevărata bogăție și măreție a acestei vieți noi ni se va descoperi numai la Parusie: „Căci – zice el – voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu. Iar când Hristos, Care este viața voastră, Se va arăta, atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta întru mărire” (Col 3, 3-4). Dar încă la trecerea lor în vesnicie, prin moartea trupească – moarte care este pentru ei, de fapt, o „mutare din moarte la viață” (In 5, 24) –, sfinții dobândesc o mult mai vie conștiință a darului vieții celei noi în Hristos decât au putut-o avea pe pământ. Trecerea din această viață înseamnă, pentru ei, intrarea într-o mult mai intimă legătură cu Hristos. Aceasta este situația martirilor, de care se preocupă îndeosebi Apocalipsa și de care este vorba în textul menționat. În acest text se spune că martirii creștini deja „au înviat” (de notat că verbul este la timpul trecut) și că ei deja împărătesc împreună cu Hristos. „Învierea cea dintâi” nu este, deci, un eveniment care va avea loc în viitorul eshatologic. De altfel, Sfântul Ioan Teologul zice că a văzut „sufletele celor tăiați pentru mărturia lui Iisus” (Apoc 20, 4). Nu este, deci, vorba de situația martirilor după o înviere a lor cu trupul. Apocalipsa se referă la situația prezentă a celor care și-au vărsat sângele pentru Hristos: ei sunt fericiți și împărătesc împreună cu El. Astfel, Bisericii persecutate de regimul tiranic al lui Domițian, Bisericii care-și plânge martirii, Apocalipsa îi aduce mângâiere, descoperindu-i că aceștia sunt biruitori și fericiți împreună cu Domnul lor. De altfel, Apocalipsa vorbește foarte clar, în continuare (20, 12-13), despre o înviere generală, a celor buni și a celor răi deopotrivă, și despre o judecată a tuturor, „potrivit cu faptele lor”. Iată o perspectivă care contrazice în modul cel mai direct eroarea milenistă!

Un alt text al Sfântului Ioan Teologul, de data aceasta din Evanghelia a patra, ne va lămuri deplin asupra celor două învieri la care se referă Apocalipsa. Este vorba de cunoscutul cuvânt al Mântuitorului din In 5, 25-29: „Adevărat, adevărat zic vouă, că vine ceasul și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei care vor auzi vor învia. Căci precum Tatăl are viață în Sine, așa I-a dat și Fiului să aibă viață în Sine; și I-a dat putere să facă judecată, pentru că este Fiul Omului. Nu vă mirați de aceasta: că vine ceasul în care toți cei din

morminte vor auzi glasul Lui; și vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osândei”.

Acest text afirmă, în primul rând, că Mântuitorului Hristos „I s-a dat să aibă viață în Sine”. Sfântul Apostol Pavel zice, la fel, că dacă Adam cel dintâi a fost făcut „cu suflet viu” (cf. Fac 2, 7). „Adam cel de pe urmă”, adică Hristos, S-a făcut „cu duh dătător de viață” (I Cor 15, 45). Ca atare, „Fiul dă viață celor ce voiesc” (In 5, 21). Încă aici pe pământ, El dă credincioșilor Săi viață din viața Sa.

Astfel, în textul citat din In 5, 25-29 este vorba, în modul cel mai clar, de două învieri: (1) o primă înviere, al cărei ceas „acum este” și când nu are loc, de fapt, o înviere generală, căci au parte de această înviere numai „morții” care aud glasul Fiului lui Dumnezeu (v. 25); și (2) o a doua înviere, de data aceasta una generală, când vor ieși „toți cei din morminte”, spre a primi răsplată sau osândă, potrivit cu faptele lor, bune sau rele (v. 28-29). Prima este învierea duhovnicească a celor ce-L primesc pe Hristos și „aud” glasul Lui, adică ascultă cuvântul Său mântuitor; a doua este învierea cu trupul a tuturor morților, la Parusie.

„Fericit și sfânt este cel ce are parte de învierea cea dintâi”, zice Apocalipsa (20, 6). Având-o pe aceasta, nu avem a ne teme de „moartea cea de-a doua” (*ibidem*), adică de osânda cea veșnică.

Vom zice, poate, că suntem botezați și că, deci, ne-am împărtășit de darul învierii celei dintâi. Atrăgeam însă atenția că această înviere se lucrează „prin cuvânt”, că, adică, ea implică răspunsul nostru la cuvântul propovăduirii. Nașterea de Sus este o lucrare a harului lui Dumnezeu, dar acest har cere răspunsul voinței noastre. La această naștere, zice Sfântul Grigorie de Nyssa, ceea ce se naște „nu e dintr-o pornire străină, cum se întâmplă cu nașterile trupești, ci o astfel de naștere se face din liberă hotărâre. Astfel, într-un fel oarecare suntem proprii noștri părinți, născându-ne pe noi înșine așa cum voim din voința noastră...” (*Despre viața lui Moise*, trad. de Pr. prof. D. Stăniloae și Pr. I. Buga, PSB, 29, București, 1982, p. 39).

În altă importantă lucrare a sa, același Sfânt Părinte insistă asupra necesității și importanței convertirii personale, ca parte integrantă a nașterii de Sus sau a învierii noastre celei duhovnicești. El constată că mulți dintre cei botezați se înșeală, crezând că ar fi născuți din nou și fără schimbarea vieții. „Doar e limpede că schimbarea vieții noastre dobândită prin Botez nu-i propriu-zis o schimbare, dacă noi rămânem tot în starea în care am fost.” „Dacă, deci – adaugă Sfântul Grigorie –, după cum zice proorocul Isaia (1, 16), spălându-ne în această tainică baie ne curățim gândurile și ne îndepărtăm răutățile din suflet, e semn că ne-am făcut mai buni și înaintăm spre tot mai bine cu această schimbare. Dacă însă Botezul e dat numai pentru spălarea trupului, iar sufletul nu se curățește de întinăciunea patimilor, ci duce și după primirea tainei o viață la fel cu cea dinaintea ei, atunci, oricât de îndrăzneț ar părea, eu o spun fără înconjur: în acest caz, apa e numai apă, pentru că nu se vede niciăieri în cel nou-născut nici o urmă de dar al Duhului” (*Marele cuvânt catehetic*, cap. 40, trad. de Pr. prof. T.

Bodogae, PSB, 30, București, 1998, p. 344). Se impune aici o precizare: pentru cel care nu trăiește „conform Botezului”, ca să folosim exprimarea Sfântului Marcu Ascetul, apa Botezului său nu rămâne un element neutru, ci ea i se face foc arzător. Căci, precum am arătat, în apa Botezului e prezentă lucrarea tainică a sângelui Jertfei de pe Cruce. Iar cine se poartă cu nevrednicie față de harul primit la Botez se face vinovat față de însuși sângele lui Hristos (cf. I Cor 11, 27).

Învierea presupune o moarte – moartea omului celui vechi, moartea noastră față de poftele trupului, față de lumea de păcat. O moarte față de moarte și de stăpânul ei, diavolul. În multe din mănăstirile athonite poți citi aceste grăitoare cuvinte: „Cine moare înainte de a muri, acela nu va muri când va muri”.

Iubitul meu frate, ai murit tu față de păcat, ca să poată lucra în ființa ta harul Învierii lui Hristos? Poți tu mărturisi cu adevărat că „Hristos a înviat!”?

Toma Credinciosul

Predică la Duminica a II-a după Paști
(a Sf. Ap. Toma)

Evanghelia de la Ioan 20, 19-31

¹⁹ Și fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii (duminica), și ușile fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă! ²⁰ Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul. ²¹ Și Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. ²² Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; ²³ Cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute. ²⁴ Iar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei când a venit Iisus. ²⁵ Deci au zis lui ceilalți ucenici: Am văzut pe Domnul! Dar el le-a zis: Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielei, și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielei, și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede. ²⁶ Și după opt zile, ucenicii Lui erau iarăși înăuntru, și Toma, împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și a zis: Pace vouă! ²⁷ Apoi a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios. ²⁸ A răspuns Toma și i-a zis: Domnul meu și Dumnezeuul meu! ²⁹ Iisus i-a zis: Pentru că M-ai văzut ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut! ³⁰ Deci și alte multe minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. ³¹ Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui.

În Evanghelia acestei Duminici sunt înfățișate două arătări ale Domnului Celui înviat către grupul mai restrâns al ucenicilor Săi, al acelor pe care El i-a ales și i-a numit „apostoli” (Lc 6, 13) și care aveau să fie martorii prin excelență ai Învierii Sale.

Mântuitorul S-a arătat viu după patimile și moartea Sa unui număr destul de mare de persoane. Aceste arătări sunt cele mai importante dovezi ale adevărului Învierii Domnului. Deși prin Înviere trupul luat de Mântuitorul din Sfânta Fecioară a încetat de a mai fi un trup pământesc, deși Domnul Cel înviat nu mai ține propriu-zis de lumea noastră și nu mai este supus incidentelor istorice, totuși, prin faptul că El S-a arătat unor persoane concrete, care au putut da mărturie despre întâlnirile cu El, Învierea este un fapt istoric.

Sfintele Evanghelii (Mt 28; Mc 16; Lc 24 și In 20-21), Faptele Apostolilor (1, 1-12) și Epistola I Corinteni a Sfântului Apostol Pavel (15, 3-9) ne vorbesc despre mai multe arătări ale Domnului Celui înviat, fără ca vreuna din aceste scrieri să aibă pretenția unei prezentări exhaustive. Este vrednic de notat și faptul că Sfântul Apostol rânduiește alături de celelalte arătări și întâlnirea cu Hristos Cel înviat de care s-a învrednicit el însuși, la câțiva ani după Învierea și Înălțarea Domnului (I Cor 15, 8-9). Astfel, dacă Sfântul Luca circumscrie seria arătatilor la cele patruzeci de zile dintre Înviere și Înălțare, Sfântul Apostol Pavel socotește că poate trece dincolo de această perioadă și că întâlnirea (sau întâlnirile) lui însuși cu Hristos Cel înviat poate (pot) sta alături de cele ale martorilor de la început.

După ce S-a arătat Mariei Magdalena (In 20, 1.10-18) și tuturor femeilor mironosițe (Mt 28, 1-10), apoi, pe drumul spre Emaus, la doi ucenici (Lc 24, 13-33) și, cândva, în cursul Duminicii Învierii, lui Petru (Lc 24, 34; cf. I Cor 15, 5), prima parte a Evangheliei de astăzi (In 20, 19-23) ne spune că Domnul S-a arătat, în seara aceleiași Duminici, ucenicilor care erau adunați într-o casă din Ierusalim – probabil casa mamei viitorului Evanghelist Ioan Marcu (cf. Fapte 12, 12), o casă ale cărei uși ei le încuiaseră cu grijă, de frica iudeilor. El a intrat prin ușile încuiate – căci trupul Său nu mai era pământesc, ci duhovnicesc –, le-a dat ucenicilor pacea Sa, i-a încredințat de adevărul Învierii, arătându-le mâinile și coasta Sa, care purtau semnele rănilor de la cuie și de la sulită, și, prin darul Duhului Sfânt, le-a conferit puterea de a ierta păcatele. Prin acest ultim act, Domnul, preamărit acum prin Înviere, Se manifestă ca Acela ce dă pe Duhul Sfânt (cf. In 7, 39).

Partea a doua a Evangheliei de astăzi cuprinde relatarea întâlnirii cu Toma (In 20, 24-29) și un prim epilog al Evangheliei (v. 30-31; cf. 21, 25).

(Această Duminică fiind dedicată Sfântului Toma, mă voi referi mai mult la această a doua parte a pericopei evanghelice și la acest Apostol intrat în mentalitatea comună ca Toma „necredinciosul“.)

Este clar că n-a fost deloc în intenția Sfântului Ioan Teologul să ni-l prezinte pe Toma ca necredincios. La arătarea dinainte, ceilalți apostoli au avut și ei nevoie de dovezi ca să creadă că Acel care li Se arată este într-adevăr Iisus. Lor mai întâi Domnul „le-a arătat mâinile și coasta Sa“ (In 20, 20a), și numai datorită acestei încredințări „s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul“ (v. 20b). Sfântul Luca notează într-un chip încă și mai precis dificultatea lor în a crede în Înviere: deși primiseră înainte mărturia mironosițelor (Lc 24, 9-10) – care însă nu li s-a părut decât o aiurare (v. 11) –, apoi pe cea a lui Petru sau, în orice caz, despre o arătare de care s-a învrednicit acest Apostol (v. 34) și, în sfârșit, cea a celor doi ucenici întorși în grabă de la Emaus (v. 35), totuși ucenicii se arată zăbavnici în a crede în Înviere. Când Iisus vine în mijlocul lor – și e vorba, desigur, de aceeași arătare de care mărturisește prima parte a Evangheliei de astăzi (In 20, 19-23) – sunt mai întâi cuprinși de frică ei, crezând că au în fața ochilor o nălucă (Lc 24, 37), astfel încât Domnul le adresează o invitație foarte asemănătoare cu cea pe care o va adresa lui Toma: „Vedeți mâinile și picioarele

Mele, că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți că Duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine având“ (v. 39). Acestea zicând, „le-a arătat mâinile și picioarele Sale“ (v. 40). Și pentru că nici acum nu le vine să creadă – de bucurie, de data aceasta – Iisus le cere de mâncare și mănâncă în fața lor (v. 41-43). Abia acum primesc ei adevărul Învierii și Domnul poate să-i constituie martori ai acestui adevăr (v. 48). Sfântul Marcu ține să noteze că, la această primă arătare către „cei unsprezece“ – zece de fapt, căci, precum ne spune Sfântul Ioan, Toma nu era de față, dar este vorba, practic, de un titlu dat grupului apostolic, știrbit acum prin căderea lui Iuda – Iisus „i-a mustrat pentru necredința și împietrirea inimii lor, căci n-au crezut pe cei ce-L văzuseră înviat“ (Mc 16, 14).

Ținând seama de toate acestea, Toma nu mai apare deloc drept o excepție în grupul Apostolilor. Necredința sa nu pare a fi neapărat mai mare sau mai vinovată decât a celorlalți zece.

E adevărat că însuși numele acestui apostol pare să indice îndoiala. „Didimos“, *Geamăn*, deși reprezintă traducerea firească în limba greacă a ebraicului „Thoma“ (In 11, 16), înseamnă însă, în primul rând, „dublu“, „îndoit“. Pe de altă parte, referirile anterioare la Toma din Evanghelia de la Ioan (11, 16; 14, 5) par să indice că, deși profund loial Mântuitorului, Toma avea un caracter oarecum ezitant.

Toma n-a fost prezent la arătarea din Duminica Învierii. Și nici n-a vrut să primească mărturia celorlalți ucenici. El a pretins o experiență personală a întâlnirii cu Hristos Cel înviat, și încă una foarte palpabilă: „Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielei, și dacă nu voi pune degetul meu în locul cuielei și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede“ (In 20, 25). Experiența pe care o pretinde Toma este una directă și progresivă: să vadă, mai întâi, apoi să și pipăie. În ce privește ultimul aspect, el se exprimă cu o precizie ce ar putea părea brutală: degetul pentru semnul mai mic al cuielei, mâna pentru rana mare făcută de sulită în coastă. Numai așa ar fi fost el gata să accepte identitatea dintre Iisus Cel răstignit și Cel pe Care-L văzuseră ceilalți ucenici și despre Care mărturiseau că este El Însumi înviat. Acest mod de a-și fi exprimat pretenția va fi determinat calificarea sa de către Mântuitorul ca „necredincios“, un epitet cu care a și intrat Toma în conștiința creștinătății.

Următoarea arătare are loc după opt zile, adică în Duminica următoare. Evanghelistul ține să releve prezența specială a Domnului în ziua întâi a săptămânii, care, intrată în conștiința creștinilor ca Ziua Învierii, a devenit, de la început, ziua obișnuită de adunare a Bisericii pentru săvârșirea Sfintei Liturghii. Toma era acum și el împreună cu ceilalți ucenici. Venirea lui Iisus se petrece la fel ca prima dată: El intră prin ușile încuiate și Se adresează ucenicilor cu „Pace vouă!“ În continuare, după relatarea evanghelică, tot ceea ce urmează se petrece între Domnul și Toma. „Apoi a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios“ (v. 27). Cuvintele lui Iisus apar ca o reluare exactă a celor prin care Toma își exprimase pretenția la experiență directă.

Evangelhia nu ne spune dacă Toma a răspuns invitației de a pipăi rănila pe care Iisus i le arăta. Ne spune însă că Toma n-a mai fost deloc necredincios. În orice caz, mărturisirea pe care o face el acum nu este o simplă declarație privind identitatea Celui Care i Se arată acum cu Iisus Cel pe Care-L cunoscuse înainte. Nu, cuvintele care fășnesc din inima lui Toma reprezintă infinit mai mult decât o astfel de identificare. Ele sunt o puternică mărturisire de credință: „Domnul meu și Dumnezeu meu!” O astfel de mărturisire nu este rodul vederii și al pipăirii. Sfântul Apostol Pavel va spune că nimeni nu poate face mărturisirea că „Domn este Iisus decât în Duhul Sfânt” (I Cor 12, 3). Astfel, mărturisirea lui Toma dovedește că inima sa este acum deplin și definitiv străpunsă de harul credinței.

„Nu fi necredincios, ci credincios!” – îl îndemname Mântuitorul pe Toma. Și iată că transformarea s-a petrecut. Toma necredinciosul devine, hotărât, *Toma credinciosul!*

În capitolul următor al Evangheliei, Toma re apare, de data aceasta alături de alți ucenici credincioși, învrednicindu-se de ceea ce Sfântul Ioan Teologul socotește ca a treia arătare a lui Iisus către ucenicii Săi (21, 14). Poate nu e lipsit de semnificație faptul că Toma este menționat de această dată pe locul doi (21, 2), imediat după Simon-Petru și înainte de Natanael (identificat de cei mai mulți cu Apostolul Bartolomeu) și de fiii lui Zevedeu. Mărturisirea sa de credință să-i fi asigurat acest loc de cinste? În orice caz, cu acest prilej, alături de alți șase ucenici, Sfântul Toma nu numai că L-a revăzut pe Domnul Cel înviat și a participat la o nouă pescuire minunată (21, 4-11; cf. Lc 5, 1 și urm.), dar s-a învrednicit și a fi invitat de El la masă. A fost, de fapt, o masă euharistică; iar faptul că au primit atunci din mâinile Celui înviat pâine și pește a făcut ca și peștele să rămână în conștiința Bisericii ca un simbol privilegiat al lui Hristos Cel preamărit, Care se dă neconținut credincioșilor Săi ca mâncare, prin Sfânta Euharistie.

Este sigur că Sfântul Toma nu va mai fi niciodată de acum încolo Toma necredinciosul. Deși el nu mai apare după acest moment în nici una din scrierile canonice, avem suficiente temeiuri să nu ne îndoim de statornicia credinței lui Toma. Biserica din India se consideră până astăzi a fi rodul lucrării misionare a Sfântului Apostol Toma – și se autorizează de numele său. Este vorba de așa-numita „Biserică a creștinilor Sfântului Toma” din Malabar. Și aceasta cu bune temeiuri. Eusebiu al Cezareii reține tradiția după care „lui Toma i-a căzut sorțul să meargă în Parția” (*Istoria bisericească*, III, 1, 1). Unele scrieri apocrife afirmă că Sfântul Toma a depășit de fapt granițele Parției, ajungând până în partea apuseană a Indiei.

Apocrifa intitulată *Faptele lui Toma*, ce se pare că a fost redactată inițial în limba siriacă, prin secolul V, cuprinde o frumoasă istorisire despre Sfântul Toma și despre misiunea sa în India. Probabil că nu este vorba decât de o legendă; socotim însă că nu va fi fără folos redarea aici, în rezumat, a acestei istorisiri (după E. Hennecke, *Neutestamentliche Apokryphen*, ediția a 3-a, vol. II, Tübingen, 1964, p. 309-320).

Adunându-se Apostolii la Ierusalim – spune această istorisire – și trăgând la sorti care unde să meargă la propovăduire, lui Toma i-a căzut sorțul să meargă în India. Toma însă n-a vrut să meargă. Noaptea i S-a arătat Mântuitorul, Care l-a îndemnat să meargă acolo și i-a făgăduit că harul Său îl va însoți. Dar Toma a răspuns hotărât că este gata să meargă oriunde în altă parte, dar nu în India. S-a întâmpnat atunci că a venit acolo un negustor cu numele Abban, trimis de regele Gundafor din India să-i cumpere un dulgher priceput. Fiind acesta în târg, i S-a înfățișat Însuși Hristos Care i-a spus că El are un sclav care este dulgher și pe care vrea să-l vândă; i l-a arătat pe Toma și a întocmit și un act în regulă prin care Apostolul a fost vândut negustorului. Abban l-a întrebat pe Toma: „Este Acesta stăpânul tău?” Apostolul a răspuns: „Da, El este Domnul Meu!” Atunci Abban l-a informat că acest Stăpân i l-a vândut și că, deci, de acum înainte îi aparține.

Trecem peste peripețiile călătoriei lor spre India. Ajungând acolo, a fost înfățișat regelui, care l-a întrebat ce meserie știe. Apostolul a răspuns că este dulgher și zidar și că poate face tot felul de lucrări în lemn și în piatră. Atunci regele l-a întrebat dacă poate să-i construiască un palat. Toma a răspuns că da. Regele l-a luat și, pe drumul spre locul unde avea de gând să construiască palatul, au discutat despre modul în care să fie făcută această zidire. O dată ajunși la acel loc, Toma a prezentat regelui un plan atât de limpede și de măreț al lucrărilor pe care avea de gând să le facă, încât regele a fost deplin convins că a pus mâna pe cel mai bun constructor și că va avea cel mai frumos palat din lume. l-a pus, deci, la dispoziție mijloacele materiale necesare și i-a dat mână liberă să pornească zidirea. După plecarea regelui, Toma a început să colinde orașele și satele, făcând milostenii din banii lăsați de rege și propovăduind Evangelhia. Când regele a trimis după informații privind mersul lucrărilor, Toma i-a trimis vorbă că mai rămâne de făcut acoperișul și că mai are nevoie de bani.

După o vreme, regele a venit el însuși să-și vadă palatul. Prietenii din partea locului i-au spus regelui care sunt de fapt preocupările lui Toma, că tot ce are dă săracilor, că vestește un nou Dumnezeu, că face tot felul de minuni, vindecând pe bolnavi și alungând pe demoni. Chemându-l pe Toma la el, regele l-a întrebat dacă i-a zidit palatul. „Da, i-a răspuns Toma, dar acum nu poți să-l vezi; îl vei vedea numai după ce vei trece din această viață!” Cuprins de o aprigă mânie, regele l-a aruncat pe Toma în închisoare și, împreună cu el, și pe negustorul care i-l adusese. De mare supărare pentru paguba și rușinea suferite de rege a fost cuprins și Gad, fratele regelui care, din această pricină s-a și îmbolnăvit foarte grav. Fiind aproape de moarte, Gad l-a chemat pe fratele său și i-a spus că va muri, dar că sufletul său nu va avea odihnă dacă nu-l va pedepsi pe vrăjitorul de Toma cu cele mai cumplite chinuri. Regele îl iubea foarte tare pe fratele său. l-a promis că-i va împlini întru totul dorința. Gad a și murit îndată, iar un înger i-a dus sufletul în ceruri și, arătându-i locașurile de acolo, l-a întrebat unde ar vrea să locuiască. Gad a văzut, mai frumos decât toate, palatul pe care Toma îl zidise pentru regele Gundafor și l-a rugat pe înger să-l lase să locuiască acolo. Îngerul i-a răspuns însă că nu se poate, căci acesta este palatul pe care acel creștin l-a

construit pentru fratele său. Atunci Gad l-a rugat pe înger să-l lase să se întoarcă la fratele său, ca să cumpere de la el acel palat. Îngăduindu-i îngerul acest lucru, sufletul lui Gad s-a întors în trup. Revenind la viață, imediat l-a strigat pe fratele său; iar când acesta a venit, i-a cerut să-i promită cu jurământ că-i va vinde lucrul pe care i-l va cere. Regele i-a promis din toată inima că-i va împlini cererea. Atunci Gad i-a spus ce palat minunat i-a construit în ceruri sclavul evreu și că, de când l-a văzut, nu-și mai poate dori nimic altceva. Regele i-a răspuns că, dacă așa stau lucrurile, atunci nu-i poate vinde palatul; dar că îl au la îndemână pe constructor, așa încât va putea să-i construiască și fratelui său un palat tot atât de minunat.

Astfel, Toma nu numai că a fost scos din închisoare, ci a fost primit cu cea mai mare cinste de către rege, de fratele său și de mulți alții care, dorind să-și aibă sălașuri minunate în ceruri, au primit propovăduirea Apostolului Toma despre Iisus Hristos, Cel pe Care el neconținut L-a mărturisit că este „Domnul și Dumnezeu” său. Și astfel a apărut în India o înfloritoare Biserică creștină.

De dorul unui astfel de minunat sălaș în ceruri să ne umple și pe noi pomenirea Apostolului Toma cel credincios!

Ucenitele Domnului

Predică la Duminica a III-a după Paști
(a Mironosițelor)

Evanghelia de la Marcu 15, 43-47; 16, 1-8

15⁴³ Și venind Iosif cel din Arimateea, sfetnic ales, care aștepta și el împărăția lui Dumnezeu, și, îndrăznind, a intrat la Pilat și a cerut trupul lui Iisus. ⁴⁴ Iar Pilat s-a mirat că a și murit și, chemând pe sutaș, l-a întrebat dacă a murit de mult. ⁴⁵ Și aflând de la sutaș, a dăruit lui Iosif trupul. ⁴⁶ Și Iosif, cumpărând giulgiu și coborându-L de pe cruce, L-a înfășurat în giulgiu și L-a pus într-un mormânt care era săpat în stâncă, și a prăvălit o piatră la ușa mormântului. ⁴⁷ Iar Maria Magdalena și Maria, mama lui Iosif, priveau unde L-au pus.

16¹ Și după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov, și Salomeea au cumpărat miroase, ca să vină să-L ungă. ² Și dis-de-dimineață, în prima zi a săptămânii (Duminică), pe când răsărea soarele, au venit la mormânt. ³ Și ziceau între ele: Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului? ⁴ Dar, ridicându-și ochii, au văzut că piatra fusese răsturnată; căci era foarte mare. ⁵ Și, intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb, și s-au spăimântat. ⁶ Iar el le-a zis: Nu vă îspăimântați! Căutați pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. ⁷ Dar mergeți și spuneți ucenicilor Lui și lui Petru că va merge în Galileea, mai înainte de voi; acolo îl veți vedea, după cum v-a spus. ⁸ Și ieșind, au fugit de la mormânt, că erau cuprinse de frică și de uimire, și nimănui nimic n-au spus, căci se temeau.

Troparul glasului al IV-lea le numește pe femeile mironosițe „ucenitele Domnului”. E un titlu ce li se cuvine pe drept, pentru fidelitatea lor față de Învățătorul, o fidelitate nu numai până la moarte, ci chiar și dincolo de moarte. Sfântul Simeon Noul Teolog zice că adevăratul ucenic nu se leapădă de învățătorul și părintele său duhovnicesc chiar dacă acesta ar fi hulit și prigonit de toată lumea. Ucenicul va trebui să-l apere cu toată puterea sa; iar atunci când, murind învățătorul în urma prigoanei, nu-i va mai putea sluji în alt fel, să-i facă o îngropare cuviincioasă. Așa au făcut mironosițele. Ele l-au fost credincioase lui Iisus nu numai până la moarte, ci și după moarte. Apostolii n-au dovedit o astfel de credincioșie, deși își luaseră cu toții un angajament solemn în acest sens (Mt 26, 35). Răstignirea Mântuitorului i-a tulburat însă în așa măsură, încât au

început să pună la îndoială tot ceea ce crezuseră și mărturisiseră mai înainte despre Iisus-Mesia. Cum, un Mesia răstignit? Un Mesia spânzurat pe lemn, lepădat de poporul Legii și blestemat de Legea însăși? „Iar noi nădăjduiam că El este Cel ce avea să izbăvească pe Israel” – zic cei doi ucenici pe drumul spre Emaus (Lc 24, 21). „Nădăjduiam, dar nu mai nădăjduim” – așa ar putea fi înțeles acest cuvânt al lor. Erau triști sărmanii ucenici (Lc 24, 17), dar nu și credincioși. Domnul Cel înviat îi muștră pentru necredința (necredincioșia) lor: „O, nepricepuților și zăbavnici cu inima în a crede toate câte au spus proorocii!” (Lc 24, 25). Sfântul Marcu (16, 14) ne spune că și atunci când S-a arătat „celor unsprezece”, Domnul „i-a muștrat pentru necredința și împietrirea înimii lor”. Nu primesc însă o astfel de muștrare mironosițele. Ele se dovedesc credincioase și, tocmai de aceea, curajoase în a-L căuta pe Iisus. Ele n-au uitat tot ceea ce făcuse Domnul pentru ele. Cel puțin pe una dintre ele – pe Maria Magdalena – Domnul o smulsese din însăși gura gheenei. Le lega de El o iubire și o duioșie mai presus de orice cuvânt omenesc. Și, iată, această iubire plină de credință nu se clatină nici în furtuna cea mai grea!

Cineva nota că, dacă urmărim viața pământească a Mântuitorului, vom constata că niciodată nu i-au făcut nici un rău copiii și femeile. În ce le privește pe acestea din urmă, de la Sfânta Fecioară, de la Marta și Maria și de la păcătoasele care-l spală picioarele cu lacrimi, până la schismatica și păcătoasa samarineancă și până la o păgână ca soția lui Pilat, iată o întreagă suită de femei care însoțesc luminos întreg parcursul lucrării de mântuire a Fiului lui Dumnezeu întrupat! În acest cadru, mironosițele și slujirea pe care ele l-o aduc Mântuitorului apar ca o frumoasă și sfântă încununare.

Evangeliiile relevă cu mare finețe iubirea plină de duioșie a mironosițelor. Pe Maria Magdalena o înfățișează plângând lângă mormântul gol. Iar atunci când îngerii o întreabă de ce plânge, răspunsul ei exprimă într-un mod extraordinar adâncul ei atașament față de Iisus: „Că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus” (In 20, 13b). „Domnul meu” – zice Maria. Iisus rămâne pentru ea „Domnul”, chiar dacă a murit pe Cruce; și oricât de mulți ar fi fost cei care L-au urmat și L-au iubit pe Iisus, ba chiar oricât de mulți ar fi fost cei care l-au rămas credincioși și care L-ar fi putut socoti drept Domnul lor, relația Mariei cu El este cu totul unică și personală. Așa va fi întotdeauna legătura oricărui adevărat credincios cu Domnul său.

Din Evanghelia acestei Duminici, un cuvânt atrage mai ales atenția: anume că *mironosițele îl caută pe Iisus Cel răstignit*. „Căutați pe Iisus Nazarineanul Cel răstignit?” – le întreabă îngerul (Mc 16, 6). Nu era atât o întrebare, cât o constatare. Așa și apare redat acest cuvânt al îngerului în paralela de la Matei (28, 5): „Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit îl căutați”.

„Cel răstignit” – acest participiu perfect pasiv cu articol hotărât este, desigur, un titlu. În textul de la Marcu, Iisus este nu numai „Nazarineanul”, ci și „Cel răstignit”; iar Matei reține pentru Iisus numai acest titlu din urmă.

Femeile mironosițe se dovedesc a fi cu adevărat „ucenițele Domnului”, tocmai pentru faptul că îl caută pe Iisus Cel răstignit!

Mulți au mers după Iisus atâta vreme cât El le apărea drept un făcător de minuni ca nimeni altul. Mulți erau gata să-l devină ucenici atâta vreme cât El era personajul cel mai popular și a Cărui faimă trecea chiar dincolo de hotarele Țării Sfinte. Mulți îl vor căuta după ce au auzit că a înviat din morți. Mironosițele îl caută însă atunci când nu-l știau decât ca pe Răstignitul lepădat, batjocorit și disprețuit de toți, mort pe crucea infamă a făcătorilor de rele. Sunt, deci, prezente, la punerea lui în mormânt, în graba dinaintea sâmbetei. Și, socotind că, tocmai datorită acestei grabe, trupului pus în mormânt nu i s-au făcut toate cele cuvenite – și mai ales tot ceea ce le porunca dragostea lor nemărginită – îndată ce opreliștea sabatului încetează, ele pregătesc miresmele cuvenite și, dis-de-dimineață, biruindu-și frica, iată-le lângă mormântul lui Iisus! Nu știau prea bine cum se vor descurca. Ce vor spune și ce vor face în fața străjerilor puși de sinedriști să păzească mormântul cu strășnicie? Cum vor putea să rostogolească piatra grea de pe ușa mormântului? Iubirea însă nu cunoaște frica; ea „toate le crede, toate le nădăjduiește” (I Cor 13, 7).

Mulți ar vrea să fie ucenici ai Domnului, dar fără Cruce. Poate nu este fără semnificație faptul că, atunci când li S-a arătat, după Înviere, ucenicilor Săi, Domnul le-a arătat mâinile, picioarele și coasta Sa (Lc 24, 39-40; In 20, 27). Le arată astfel că, deși a înviat, El rămâne pe totdeauna pentru ei Iisus Cel răstignit. Și că a-l fi ucenic înseamnă a-L urma pe calea Crucii. Ispita de a căuta un Iisus fără Cruce s-a dovedit puternică pentru creștini, de la înseși începuturile Bisericii. Până astăzi, sunt mulți creștinii care fug de Cruce și care-și imaginează un Iisus pe potriva poftelor lor. S-a ajuns atât de departe cu această rătăcire, încât există astăzi în Apus – mai ales în America – un curent care se face promotorul a ceea ce se numește „Evanghelia prosperității”. Potrivit acestei concepții, dovada că ești adevărat creștin o constituie faptul că-ți merge bine din punct de vedere pământesc. Bindecuvântarea lui Hristos s-ar oglindi mai ales în bunăstarea trupească și materială. Propovăduitorii acestei „evangelii” susțin că, de pildă, cine posedă un Mercedes este un mai bun creștin decât cel care are o mașină ieftină sau nu are nici una.

Este mare pericolul de a-L pierde pe Iisus Cel răstignit. Unei astfel de ispite erau gata să-i cadă victime mulți credincioși din Corint. Seduși de o înțelepciune lumească, ei erau pe cale de a reduce propovăduirea Crucii – cu întreg radicalismul ei, cu „nebulia” și cu „sminteala” ei – la o sumă de speculații, la o învățătură ca oricare alta. Unde putea duce o astfel de tendință o arată, de pildă, doctrinele eretice ale gnosticismului așa-zis „creștin”, ce vor apărea și se vor dezvolta într-o epocă ulterioară. Dar o arată și comportarea „căldicică” a multora dintre „creștinii” vremii noastre, care, cu sau fără preocupări de ordin teoretic, practică un „creștinism” pentru care fuga de Cruce apare drept caracteristica principală. O astfel de tendință este cea mai gravă perversitate a Evangheliei. Pericolul ei este cu atât mai mare, cu cât cei care-i cad victime au impresia că sunt pe calea cea bună, că sunt buni creștini și că nu au nimic de schimbat în mentalitatea și în felul lor de a înțelege și de a trăi creștinismul.

Apostolul Pavel a intervenit prompt și radical împotriva tendinței din Corint. El le aduce aminte că, atunci când le-a propovăduit „taina lui Dumnezeu” (I Cor

2, 1), le-a vestit, de fapt, taina Crucii: „Căci am judecat să nu știu între voi altceva, decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit“ (I Cor 2, 2). Dacă iudeii umblă după semne, dacă elinii caută înțelepciune, „noi – zice Apostolul – propovăduim pe Hristos Cel răstignit“ (I Cor 1, 23).

Duminica Mironosițelor este pentru Biserica noastră Duminica „ucenițelor“, ceea ce înseamnă că ea este, alături de Buna Vestire, o sărbătoare creștină a femeii. Mesajul pe care această Duminică îl adresează credincioaselor Bisericii este foarte clar: ea le cheamă să devină „ucenițele Domnului“ prin căutarea și aflarea lui Iisus Cel răstignit.

La femei, parcă chiar mai mult decât la bărbați, apare în întreaga-i monstruoșitate un „creștinism“ împreunat cu călcarea în picioare a Crucii. Hotărâte cu orice preț pentru o viață comodă și cu cât mai puține probleme, multe – vai, cât de multe – sunt astăzi, de pildă, „creștinele“ care-șiucid pruncii în pântece. Avortul, steriletul, „anticoncepționalele“ – fals numite astfel, căci și ele, de fapt, ucid, iar denumirea lor proprie este aceea de pesticide umane (mai corectă este denumirea lor de „pilule anti-baby“) – sunt folosite din plin și de femeile care umplu bisericile. Deși de săvârșirea uciderii prin aceste mijloace sunt vinovați în aceeași măsură bărbații – de la medicii care ucid prin avort și de la producătorii mijloacelor mecanice sau chimice împotriva vieții pruncilor, până la părinții, soții și amanții care incită sau își au aportul la ucidere – totuși, cu cât mai monstruos pare păcatul pentru mama care devine ucigașă a propriului ei copil!

Dar, alături de acest păcat monstruos, cât de multe și de grave sunt păcatele femeii de astăzi, promovate de o mentalitate în care Crucea este refuzată cu obstinație! Astfel, suntem cutremurați de o nouă și cumplită monstruoșitate ce se află pe cale de a fi legiferată în țara noastră. Este vorba de legalizarea prostituției. Și încă, inițiativa aparține unei femei! Care, probabil, se consideră „creștină“. Cum tot „creștine“ se vor fi considerând și multe dintre prostituatele care pretind să intre în legalitate. Și pe multe dintre ele le vom putea vedea purtându-și cruciulița la gât. Ce îngrozitoare batjocură la adresa lui Hristos și a Crucii Sale!

Dar refuzul Crucii se vede nu numai în aceste păcate mari. Mentalitatea anti-Cruce se vede până și în înfățișarea lumescă a „credincioaselor“ care ne umplu bisericile. Fața, părul și mâinile vopsite, cercei și inele, îmbrăcăminte făcută parcă mai mult să dezbrace decât să îmbrace, o comportare nerușinată și provocatoare, sunt tot atâtea manifestări desfrânate. Ele nu se socotesc nicidecum obligate la decența, mai mult, la smerenia pe care se cuvine s-o iubească și s-o caute fiecare creștin. Ce mai contează faptul că învățătura creștină le îndeamnă la cu totul altceva? Ba își găsesc apărători și dintre teologi sau clerici, care susțin nici mai mult nici mai puțin decât că ceea ce spun Apostolii în privința ținutei femeii în biserică, ceea ce învață Sfinții Părinți, ceea ce decretează sfintele canoane ale Bisericii țin de mentalitatea specifică vremurilor vechi, o mentalitate care nu și-ar mai avea actualitatea în vremea noastră.

Tocmai de aceea, cred că este necesar ca, în această Duminică, să reamintim câte ceva din învățătura sfinților cu privire la ținuta femeii creștine.

Sfântul Apostol Pavel ne-a lăsat cuvinte nepieritoare în această privință. Astfel, el cere credincioaselor ca la adunările de cult să aibă capul acoperit (I Cor 11, 5-16). Și precizează că nu numai „însăși firea“ (v. 14) și nici numai „obiceiul“ din toate „Bisericile lui Dumnezeu“ (v. 16) constituie temeiuri pentru o astfel de atitudine, ci că există și un motiv mai înalt: „Femeia este datoră să aibă (semn de) supunere asupra capului ei pentru îngerii“ (v. 10). „E datoră“, zice Apostolul, adică nu numai îndemnată sau sfătuită. Și „pentru îngerii“, adică din respect pentru îngerii prezenți în chip nevăzut în biserică. Apostolul revine asupra acestei teme în I Tim 2, 9-15, unde însă spune chiar mai mult. Referindu-se tot la ținuta femeii în adunările liturgice, Sfântul Pavel zice: „Asemenea și femeile, în îmbrăcăminte cuviincioasă, făcându-și podoabă din sfială și cuminenie, nu din păr împletit și din aur sau mărgăritare sau din veșminte de mult preț; ci din fapte bune, precum se cuvine unor femei temătoare de Dumnezeu“ (v. 9-10). În continuare, el poruncește femeii să nu se facă învățătoare a altora în biserică (v. 11-14). (În contradicție flagrantă cu acest cuvânt apostolic, în multe din confesiunile protestante femeile sunt astăzi pastori și chiar episcopi.) Și Apostolul încheie cu un cuvânt extrem de important despre valoarea soteriologică a nașterii și creșterii copiilor: „Dar ea (femeia) se va mântui prin naștere de fii, dacă stăruiește, cu deplină înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințenie“ (v. 15).

Apostolul Petru lasă și el o învățătură asemănătoare despre comportarea femeii (I Petru 3, 1-6). Femeile, zice el, să fie supuse bărbaților lor (v. 1-2; cf. Efes 5, 22-24; Col 3, 18). Iar în ce privește podoaba credincioaselor creștine, iată ce zice același Apostol: „Podoaba voastră să nu fie cea din afară: împletirea părului, podoabele de aur și îmbrăcarea hainelor scumpe, ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestrăcioasă podoabă a duhului blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu“ (v. 3-4).

Sfinții Părinți ai Bisericii învață și ei, cu toții, la fel. Astfel, de pildă, Sfântul Ioan Gură de Aur revine de multe ori, în omiliile sale, asupra ținutei și comportării femeii. „Tu, femeie credincioasă – zice marele Părinte antiohian – care ai cap pe Hristos, tocmai tu strecuri printre noi meșteșuguri drăcești? Nu-ți aduci aminte, oare, de apa Sfântului Botez care ți-a spălat fața, de jertfa care ți împodobește buzele, de sângele care ți înroșește limba (prin împărtășirea cu Sfânta Euharistie, n.n.)? Dacă te-ai gândi la toate acestea, oricât de iubitoare de podoabe și de găteți ai fi, n-ai îndrăzni, nici n-ai suferi să-ți pui pe față praful și cenușa. Află că ești unită cu Hristos și alungă urâtenia aceasta! Hristos nu Se bucură de vopselile acelea, ci caută o altă frumusețe, de care este și tare îndrăgostit, frumusețea sufletului adică. Această frumusețe ți-a poruncit și profetul s-o îngrijești, spunând: «Și va pofti Împăratul frumusețea ta» (Ps 44, 13). Să nu ne pocim, deci, fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedeșăvârșită și nici nu are nevoie de îndreptarea ta. Nimeni n-ar încerca să adauge ceva statuii unui împărat, după ce statuia a fost înălțată. Încercarea-i primejdioasă și atrage cea mai mare pedeapsă. Statuia e făcută de un om și nu-i

adaugi nimic; fața ți-i făcută de Dumnezeu și tu o îndrepti? Nu te gândești la focul iadului? Nu te gândești la pustietatea sufletului? De dragul sulemenelilor îți neglijezi sufletul, că toată grija ți-o cheltuiești cu trupul! Dar pentru ce vorbesc de suflet? Chiar trupului i se întâmplă contrariul a ceea ce te străduiești să obții. Uită-te numai! Vrei să fii frumoasă? Aceasta te face urâtă!... Vrei să pari tânără? Aceasta te îmbătrânește iute. Vrei să fii împodobită? Aceasta te face de rușine! O femeie care umblă după găтели și sulimanuri face de rușine nu numai femeile de același rang cu ea, ci și pe servitoarele care o știu cum este, și pe casnicii care o cunosc; dar, mai înainte de toți, pe ea însăși. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de toate acestea? Am lăsat la o parte tocmai păcatul cel mai grozav, că superi pe Dumnezeu, că-ți îngropi cinstea, aprinzi flacăra geloziei, te iei la întrecere cu femeile care bat străzile.” (*Omilii la Matei*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 23, București, 1994, p. 378-379).

Iată învățătura Sfinților! Cu ce drept ar putea susține cineva o altă învățătură? Cum ar putea femeile să fie „ucenițe ale Domnului” fără a-L căuta pe Iisus Cel răstignit?

Harul Duhului lui Hristos

Predică la Duminica a IV-a după Paști
(a Slăbănogului)

Evangelhia de la Ioan 5, 1-15

¹ După acestea era o sărbătoare a iudeilor și Iisus S-a suit la Ierusalim. ² Iar în Ierusalim, lângă Poarta Oilor, era o scăldătoare, care pe evreiește se numește Viteza, având cinci pridvoare. ³ În acestea zăceau mulțime de bolnavi, orbi, schiopi, uscați, așteptând mișcarea apei. ⁴ Căci un înger al Domnului se cobora la vreme în scăldătoare și tulbura apa și cine intra întâi, după tulburarea apei, se făcea sănătos, de orice boală era ținut. ⁵ Și era acolo un om, care era bolnav de treizeci și opt de ani. ⁶ Iisus, văzându-l pe acesta zăcând și știind că este așa încă de multă vreme, i-a zis: Voiești să te faci sănătos? ⁷ Bolnavul l-a răspuns: Doamne, nu am om, care să mă arunce în scăldătoare, când se tulbură apa; că, până când vin eu, altul se coboară înaintea mea. ⁸ Iisus i-a zis: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă. ⁹ Și îndată omul s-a făcut sănătos, și-a luat patul și umbla. Dar în ziua aceea era sâmbătă. ¹⁰ Deci ziceau iudeii către cel vindecat: Este zi de sâmbătă și nu-ți este îngăduit să-ți iei patul. ¹¹ El le-a răspuns: Cel ce m-a făcut sănătos, Acela mi-a zis: Ia-ți patul și umblă. ¹² Ei l-au întrebat: Cine este omul care ți-a zis: Ia-ți patul tău și umblă? ¹³ Iar cel vindecat nu știa cine este, căci Iisus se dăduse la o parte din mulțimea care era în acel loc. ¹⁴ După aceasta Iisus l-a aflat în templu și i-a zis: Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău. ¹⁵ Atunci omul a plecat și a spus iudeilor că Iisus este Cel ce l-a făcut sănătos.

Mântuirea noastră este un dar al lui Dumnezeu, adică, un *har*, pentru a folosi acest termen biblic-teologic (de la grecesul *haris*, care înseamnă *dar*). Iată un adevăr afirmat cu multă putere în Sfânta Scriptură. Marile confesiuni creștine sunt de acord în această privință, deși între ele există deosebiri importante în ce privește înțelegerea modului în care se produce legătura între har și libertatea omului în realizarea mântuirii sale.

În dăruirea mântuirii, Dumnezeu are inițiativa și tot El face primul pas. Îndreptarea omului în Hristos e o înviere din morți. Nu poate face nimic pentru viața sa un mort, decât numai dacă și după ce a fost înviat. Așa este și omul fără Hristos. Sfântul Apostol Pavel arată că Botezul creștin este cu adevărat o înviere din morți (Rom 6, 3 și urm.; Col 2, 11-13) și subliniază cu tărie faptul că

mântuirea este un dar: „Pe noi, cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har sunteți mântuiți! – și împreună cu El ne-a sculat și ne-a așezat întru cele cerești, în Hristos Iisus... Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu; nu din fapte, ca să nu se laude nimeni“ (Ef 2, 5-9). Partea noastră la propria mântuire vine numai după ce am fost înviați în și împreună cu Hristos. Și numai în comuniune cu Hristos, păstrând legătura de viață cu El, putem noi să facem ceva pentru mântuirea noastră. Însuși Domnul arată acest lucru în minunata pildă cu vița și mlădițele, unde ne și îndeamnă: „Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu va rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acesta aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic“ (In 15, 4-5).

Așadar, mântuirea noastră este cu totul peste puterile noastre înainte de a fi primit harul lui Hristos, înainte de a fi trecut prin „învierea cea dintâi“ (a se vedea predica noastră la Duminica Sfintei Învieri). Dar tocmai această înviere ne face în stare – și ne obligă – la conlucrarea cu harul primit. Da, mântuirea este un dar de Sus, însă acest dar devine roditor în noi numai prin împreună-lucrarea noastră, prin răspunsul nostru de credință și fapte bune. Apostolul Pavel, în continuarea textului citat mai sus, adică imediat după ce a afirmat că suntem mântuiți în har și că mântuirea este „darul lui Dumnezeu“, adaugă aceste cuvinte: „Pentru că a Lui făptură suntem, *zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune*, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele“ (Ef 2, 10).

Aceste două mari adevăruri – că mântuirea este un dar dumnezeiesc și că acest dar pretinde, pentru a fi efectiv, conlucrarea noastră – sunt foarte clar ilustrate de Evanghelia de astăzi. Slăbănogul vindecat de Mântuitorul la acea scăldătoare din Ierusalim – și neputința lui de a se coborî în scăldătoare îndată după tulburarea apei ne face să credem că era vorba de un paralizic – este chipul omului căzut în păcat. Slăbănogul nu putea face nimic pentru a se mântui și nu avea pe nimeni care să-l ajute. „Doamne, – Îi zice el lui Iisus – nu am om care să mă arunce în scăldătoare, când se tulbură apa“ (v. 7). În aceeași stare se află omul fără Hristos. Îi este cu neputință să se mântuiască singur, căci nu este decât un „slăbănog“; și nimeni dintre oameni nu poate să-l ajute. Așa erau toți urmașii lui Adam. Întreaga istorie a omenirii dinainte de Hristos oglindește această neputință cronică a omului de a-și afla mântuirea. Conștienți de această neputință, israeliții își înmulțeau jertfele, iar păgânii își înmulțeau zeii. Însăși mulțimea jertfelor pe care le aduceau israeliții nu făcea decât să releve neputința acestor jertfe de a mântui; cum o dovedea și mulțimea eforturilor lor deșarte de a-și agonisi, prin „faptele Legii“, prin infinita detaliere cazuistică a prescripțiilor religioase, ceea ce Sfântul Apostol Pavel numește o „dreptate a lor“, o „dreptate proprie“ (Rom 10, 3). Cu atât mai mult evidențiau această neputință mitologiile și practicile religioase ale păgânismului, cu zeii săi tot mai numeroși, dar și tot mai străini de destinul omului; neputincioși să mântuiască și, de altfel, lipsiți de orice preocupare de a mântui. Omul de dinainte de Hristos, asemenea

slăbănogului zăcând neputincios lângă scăldătoarea tuturor speranțelor sale, constată din ce în ce mai deziluzionat că nu este nimeni care să-l ajute.

În sânul poporului ales, proorocii de Dumnezeu insuflați au reînnoit, veac după veac, făgăduința venirii mântuirii. Dar, iată, au trecut secole de când și darul profeției s-a stins în Israel. Locul Dumnezeului Celui viu, Care le grăia părinților și mergea în fruntea poporului Său, pare a fi fost definitiv uzurpat de un cod sterp de prescripții – un jug împovărător pe care, cum va constata Sfântul Apostol Petru „nici părinții noștri, nici noi n-am putut să-l purtăm“ (Fapte 15, 10). Era, între israeliți, un număr restrâns de credincioși – ca aceia amintiți în paginile Sfintelor Evanghelii, Zaharia și Elisabeta, dreptul Iosif, dreptul Simeon sau proorocița Ana – care „așteptau mângâierea lui Israel“ (Lc 2, 25; cf. 2, 38), dar mântuirea pe care ei o așteptau și spre care-și așteptau cu atâta stăruință privirile sufletești părea atât de aproape și, totuși, atât de departe. Cum aproape era scăldătoarea vindecătoare de slăbănogul din Evanghelia – și totuși, atât de cu neputință de atins!

Slăbănogul părea, oarecum, să se fi obișnuit cu situația lui. Trecuseră 38 de ani de când era bolnav! Decăzuse atât de mult. Era tot o ruină, tot o suferință. Nu mai trebuia nimănui și nici el nu mai îndrăznea să mărturisească în ce mare măsură avea trebuință de cineva. Vedea în jurul lui numai egoism. Fiecare se gândea numai la sine însuși și ținea să exploateze numai pentru sine momentul de grație când apa era tulburată de înger. Cine să-i întindă mâna? Cine să-l ducă în spate până la apa din scăldătoare?

Atunci vine Hristos. Pe neașteptate, El îi oferă ajutorul – harul – Său: „Voiești să te faci sănătos?“ (v. 6). Bietul slăbănog nici nu îndrăznește să pronunțe acest singur cuvânt: „Voiesc!“ El se lamentează că nu are om. „N-ai om, dar ai Dumnezeu!“ – vor comenta Părinții acest moment cutremurător. Un Dumnezeu Care are milă de tine. De aceea, mulți dintre vechii scriitori creștini au preferat și pentru scăldătoare o denumire puțin schimbată, voind să vadă, în chiar această denumire, o expresie a harului lui Dumnezeu; astfel, dacă unele dintre cele mai importante manuscrise atestă denumirea de *Vitzata* (sau *Vizata*), adeseori cei vechi au redat numele scăldătorii în forma *Vitsaida* (*Betsaida*), care înseamnă „Casa (locul) milei“.

Omului în general, lui Adam celui căzut, Hristos Mântuitorul îi oferă tot atât de simplu, tot atât de pe neașteptate și în mod absolut gratuit harul mântuirii. Singura condiție pe care i-o pune este ca și el să voiască a se mântui. Fiecăruia dintre noi ni se prezintă până astăzi Hristos cu această ofertă de har mântuitor. Cuprins de o milă fără margini în fața priverii jalnice a stării în care ne-a adus păcatul, El vine și ne caută, ne întinde mâna Sa cea bună, bate la ușa inimii noastre (Apoc 3, 20) și ne întreabă cu o dragoste cum alta nu mai poate fi pe lume: „Voiești să te faci sănătos? Voiești să te mântuiești? Voiești să-ți fac ceea ce tu nici nu mai îndrăznești să speri?“

Omul din Evanghelia s-a făcut sănătos. Din păcat îi venise boala (cf. v. 14). Domnul l-a ridicat din boală, iertându-l de păcatele care i-au cauzat-o. I-a redat puterea trupească; iată-l acum ducându-și patul! Dar l-a ridicat și din neputința

sufletească. I-a dăruit harul de a trăi după voia lui Dumnezeu. El poate acum să nu mai păcătuiască. Și Domnul îi atrage atenția că este dator să pună în lucrare acest har: „Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău“ (v. 14). Ce putea fi mai rău decât îngrozitoarea neputință și suferință pe care le purtase vreme de 38 de ani? Și totuși există un rău infinit mai mare decât acestea: osânda cea veșnică!

Avertismentul sună nu numai pentru fostul slăbănog, ci și pentru noi toți. Am fost neputincioși și fără speranță de mântuire. Domnul ne-a întins mâna. Ne-a dăruit harul mântuirii, câștigat lumii întregi prin jertfa Sa răscumpărătoare. Din morți ce eram, în păcatele și în greșelile noastre, ne-a făcut vii. Și poate acum să ne pretindă să ne comportăm ca oameni vii, ca ființe cărora ne-a restaurat voința de mântuire și cărora ne-a dat puterea de „a ne ridica patul“, de a ne lua și de a ne duce Crucea mântuitoare, pe urmele Sale.

Dacă, nouă, creștini fiind, ne lipsește voința de mântuire, dacă suntem încă neputincioși, înseamnă că însănătoșirea noastră este o iluzie. Să nu credem că harul primit prin Taina Sfântului Botez și prin celelalte Sfinte Taine ale Bisericii ne mântuiește fără aportul voinței și al lucrării noastre. Sfântul Simeon Noul Teolog (949–1022) constată – și, vai, cât este de actuală această constatare! – că mulți oameni „socotesc că sănătatea înseamnă a face voile trupului și a traduce în practică toate poftele și dorințele lui“ (*Cartea discursurilor etice*, 6, în vol. *Discursuri teologice și etice*, Studiu introd. și trad. de Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 274). Pe când, dimpotrivă, sănătatea pe care o dă Duhul Sfânt se vedește în „omorârea“ mădularilor noastre pământești (Col 3, 5), în răstignirea noastră față de lume (Gal 6, 14). Și nu ne împărtășim de această sănătate fără acel „Voiesc!“ pe care Domnul îl cere și îl așteaptă de la noi. Un „creștin“ numai cu numele nu este un vindecător, un mântuit. Starea unui astfel de om o descrie foarte bine cuvântul din Apocalipsă (3, 1): „Știu faptele tale, că îți merge numele că trăiești, dar ești mort“.

Este mort duhovnicește cel ce nu-L are pe Duhul Sfânt. În situația aceasta se află omul nebotezat, care încă n-a primit harul Duhului Sfânt. Dar și creștinul care, trăind în păcat, L-a alungat pe Duhul Sfânt de la el. Îl voi cita iarăși pe Sfântul Simeon Noul Teolog: „Fiindcă așa cum e cu neputință ca fără suflet trupul nostru, fie el bolnav sau nu, să se miște, ba chiar și numai să trăiască, tot așa și fără Duhul Sfânt sufletul, chiar dacă păcătuiește sau nu, este mort și nu poate nicidecum să viețuiască viața veșnică. Căci dacă acul (boldul) păcatului este moartea (I Cor 15, 56), cel ce păcătuiește, fiind rănit de el, negreșit moare... Spune-mi, deci, cum vei putea vieții cu adevărat fără să fii unit cu viața cea adevărată, adică cu Duhul Sfânt, prin Care tot cel ce crede se naște din nou și viețuiește din nou în Hristos?... Deci, dacă noi suntem morți și numai Acela (Duhul Sfânt, n. n.) este viața veșnică, să nu spunem, înainte de a ne fi unit cu El și a vieții prin El, că slujim, ca niște robi, Domnului. Căci oare cum ar putea niște morți a sluji ca niște robi cuiva?“ (*ibid.*, 7, p. 290).

Să luăm aminte: Sfântul Simeon Noul Teolog adresează aceste grave avertismente unor creștini! El atrage atenția că poți fi creștin – ba chiar monah –

dar fără a-L avea pe Duhul Sfânt. Și că înseși virtuțile ascetice nu sunt decât „oase moarte“ fără Duhul Sfânt (*ibid.*, 7, p. 288). Peste opt veacuri, Sfântul Serafim de Sarov va reafirma același mare adevăr, spunând că scopul vieții creștine este dobândirea Duhului Sfânt.

Când, lipsindu-ți simțirea prezenței și a comuniunii cu Hristos, prin Duhul Sfânt, îți dai seama că „ungerea“ ta („creștin“ înseamnă *uns*) e un nume fără acoperire în viața ta, când constăți că nu sălășluiește înăuntrul tău Împărăția cerurilor (cf. Lc 17, 21), atunci – zice Sfântul Simeon – să cazi cu multă umilință și cu lacrimi din belșug spre a dobândi această bogăție. El dă și un model de rugăciune pe care s-o rostim într-o astfel de stare de decădere și de lipsă a vieții duhovnicești: „Miluiește-mă, Fiule al lui Dumnezeu, și deschide ochii sufletului meu, ca să văd Lumina lumii (In 9, 5), pe Tine Dumnezeu meu și să mă fac și eu fiu al zilei dumnezeiești (I Tes 5, 5); și nu mă lăsa pe mine, Bunule, nepărtaș, ca un nevrednic, de Dumnezeirea Ta. Arată-mi-Te, Doamne, pe Tine Înșuși, ca să cunosc că m-ai iubit ca pe unul care a păzit poruncile Tale, Stăpâne. Trimite, Milostive, și peste mine pe Mângâietorul, ca să mă învețe cele despre Tine și cele ale Tale și să-mi vestească mie, Dumnezeule a toate! Luminează peste mine lumina cea adevărată (In 1, 9), Milostive, ca să văd slava Ta, pe care ai avut-o la Tatăl Tău mai înainte de a se face lumea (In 17, 5). Rămâi, precum ai spus, și în mine, ca și eu să mă fac vrednic să rămân în Tine și să intru atunci în chip știut (conștient) în Tine și să Te am în chip știut în mine. Binevoiește, Nevăzutule, să iei chip întru mine (Gal 4, 19), ca, văzând frumusețea Ta cea neasemănată, să port, Cerescule, chipul Tău (I Cor 15, 49) și să uit toate cele văzute. Dă-mi și mie slava pe care, Milostive, Ți-a dat-o Ție Tatăl, ca să mă fac asemenea Ție, ca toți slujitorii Țăi, Dumnezeu după har și să fiu împreună cu Tine neîncetat, acum și pururea și în vecii vecilor nesfârșiți. Amin“ (*ibid.*, 5, p. 261).

Cine Îl are pe Duhul Sfânt nu poate să nu fie conștient de această prezență prea minunată și să nu se manifeste ca o „făptură nouă“ (II Cor 5, 17). Sfântul Simeon adaugă că „aceasta (adică trăirea conștientă a prezenței lui Hristos, prin Duhul Sfânt, în noi, n. n.) înseamnă a ne naște din nou (In 3, 4) și a ne înnoi și a vieții în Hristos (II Cor 4, 16; II Tim 1, 1)“ (*ibid.*). Căci adevăraților credincioși li se dă „în chip știut (conștient) pecetea Duhului Sfânt“. Chiar dacă, pentru cei mai mulți, această simțire conștientă a prezenței Duhului și vederea luminii lui Hristos vor fi numai daruri al veacului viitor, trebuie să tindem cu toată ființa noastră și să lucrăm cu toată puterea noastră pentru dobândirea lor, fie încă aici, fie dincolo. „Deocamdată lăsați-vă învățați – ne îndeamnă marele tâlcuitor al Duhului –, deocamdată pocăiți-vă, supuneți-vă, postiți, plângeți, rugați-vă; și astfel, prin acestea și unele ca acestea, alergați, luptați, urmăriți, căutați, bateți, cereți, neplecându-vă spre nimic altceva, până ce veți lua, până ce veți apuca, până ce veți primi, până ce vi se va deschide și veți intra, până ce veți privi înăuntrul camerei de nuntă pe Mirele, până ce veți auzi: «Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune» (Mt 25, 21), până ce vă veți face fii ai luminii și ai zilei (I Tes 5, 5). Dar înainte de a fi văzut și primit și pătit aceste, să nu vă amăgiți în mințile voastre și să socotiți pe nedrept că sunteți ceva, nefiind nimic (Gal 6, 3), și să nu vă închipuiți, ca unii

care au căzut din conștiință, că sunteți deja duhovnicești înainte de a primi Duhul Sfânt..." (ibid., p. 263).

„Iudeii“ din Evanghelia de astăzi n-au fost în stare să sesizeze măreția a ceea ce se întâmplase în preajma lor și n-au recunoscut în Dumnezeuiescul Tămăduitor de la Vitezda pe Mesia Cel făgăduit. Dimpotrivă, din însăși această minune au făcut un temei al urii lor ucigașe împotriva lui Iisus (v. 16 și 18). Adâncă mai era orbirea acestor oameni! Erau orbi, ca unii ce erau lipsiți de lumina Duhului Sfânt. Cum să mai înțeleagă Scriptura, dacă, prin faptele lor rele, s-au lipsit de lumina Celui ce a inspirat Scriptura? Așa au ajuns să pună sabatul mai presus de Dumnezeu. Din Lege, Revelație a lui Dumnezeu, au ajuns să facă un paravan care să li-L ascundă pe Dumnezeu. În locul Legii, și-au fabricat *Talmudul*. Au pus izvodirile minții lor mai presus decât Cuvântul lui Dumnezeu. Și nu e de mirare că toate referirile la Iisus din *Talmudul* iudaic sunt tot atâtea hule la adresa Mântuitorului lumii (a se vedea studiul nostru intitulat *Iisus Hristos în izvoare antice profane*, în revista „Studii Teologice“, XLI, 1989, nr. 1, p. 7-24).

În același fel decad și creștinii numai cu numele, cei care, după ce L-au primit pe Duhul Sfânt la Botez, prin viața lor nu fac decât să-L întristeze, să-L batjocorească și să-L alunge de la ei. Unii ca aceștia Îl răstignesc a doua oară pe Fiul lui Dumnezeu (Evrei 6, 4-6).

Iubitul meu frate, ai tu simțire duhovnicească? Simți că-L ai și că lucrează în tine Duhul lui Hristos? Ești tu, cu adevărat, creștin?

Închinarea în Duh și în adevăr

Predică la Duminica a V-a după Paști
(a Samarinenicii)

Evanghelia de la Ioan 4, 5-42

⁵ Deci a venit la o cetate a Samariei, numită Sihar, aproape de locul pe care Iacov l-a dat lui Iosif, fiul său; ⁶ și era acolo fântâna lui Iacov. Iar Iisus, fiind ostenit de călătorie, S-a așezat lângă fântână și era ca la al șaselea ceas. ⁷ Atunci a venit o femeie din Samaria să scoată apă. Iisus i-a zis: Dă-Mi să beau. ⁸ Căci ucenicii Lui se duseseră în cetate, ca să cumpere merinde. ⁹ Femeia samarineancă l-a zis: Cum Tu, Care ești iudeu, ceri să bei de la mine, care sunt femeie samarineancă? Pentru că iudeii nu au amestec cu samarinienii. ¹⁰ Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel ce-ți zice: Dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la El, și ți-ar fi dat apă vie. ¹¹ Femeia l-a zis: Doamne, nici găleată nu ai, și fântâna e adâncă; de unde, dar, ai apa cea vie? ¹² Nu cumva ești Tu mai mare decât părintele nostru Iacov, care ne-a dat această fântână și el însuși a băut din ea și fiii lui și turmele lui? ¹³ Iisus a răspuns și i-a zis: Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăși; ¹⁴ dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică. ¹⁵ Femeia a zis către El: Doamne, dă-mi această apă ca să nu mai însetez, nici să mai vin aici să scot. ¹⁶ Iisus i-a zis: Mergi și cheamă pe bărbatul tău și vino aici. ¹⁷ Femeia a răspuns și a zis: N-am bărbat. Iisus i-a zis: Bine ai zis că nu ai bărbat, ¹⁸ căci cinci bărbați ai avut și cel pe care îl ai acum nu-ți este bărbat. Aceasta adevărat ai spus. ¹⁹ Femeia l-a zis: Doamne, văd că Tu ești prooroc. ²⁰ Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm. ²¹ Și Iisus i-a zis: Femeie, crede-Mă că vine ceasul când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui. ²² Voi vă închinați căruia nu știți; noi ne închinăm Căruia știm, pentru că mântuirea din iudei este. ²³ Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în Duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători Își dorește. ²⁴ Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să l se închine în Duh și în adevăr. ²⁵ l-a zis femeia: Știm că va veni Mesia care se cheamă Hristos; când va veni, Acela ne va vesti nouă toate. ²⁶ Iisus i-a zis: Eu sunt, Cel ce vorbesc cu tine. ²⁷ Dar atunci au sosit ucenicii Lui. Și se mirau că vorbea cu o femeie. Însă nimeni n-a zis: Ce o întrebi, sau: Ce vorbești cu ea? ²⁸ Iar femeia și-a lăsat găleata și s-a dus în cetate și a zis oamenilor: ²⁹ Veniți de vedeți un om care mi-a spus toate câte am făcut. Nu cumva acesta este Hristosul? ³⁰ Și au ieșit din

cetate și veneau către El. ³¹ Între timp, ucenicii Lui Îl rugau, zicând: Învățătorule, mănâncă. ³² Iar El le-a zis: Eu am de mâncat o mâncare pe care voi nu o știți. ³³ Ziceau deci ucenicii între ei: Nu cumva l-a adus cineva să mănânce? ³⁴ Iisus le-a zis: Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui. ³⁵ Nu ziceți voi că mai sunt patru luni și vine secerișul? Iată zic vouă: Ridicați ochii voștri și priviți holdele că sunt albe pentru seceriș. ³⁶ Iar cel ce seceră primește plată și adună roade spre viața veșnică, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră. ³⁷ Căci în aceasta se adevărește cuvântul: Că unul este semănătorul și altul secerătorul. ³⁸ Eu v-am trimis să secerăți ceea ce voi n-ați muncit: alții au muncit și voi ați intrat în munca lor. ³⁹ Și mulți samarineni din cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvântul femeii care mărturisea: Mi-a spus toate câte am făcut. ⁴⁰ Deci, după ce au venit la El, samarineni Îl rugau să rămână la ei. Și a rămas acolo două zile. ⁴¹ Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvântul Lui. ⁴² Iar femeii îi ziceau: Credem nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii.

Evangelhia de astăzi ne dezvăluie taine adânci și ne conduce în însuși miezul vieții duhovnicești. Se știe că Evangelhia de la Ioan își propune să ne ofere mărturii despre Hristos – de la cea a Sfântului Ioan Botezătorul (1, 26-36; 3, 27-30) la cea a lui Pilat, prin „titlul” pus pe Cruce (19, 19-22) și până la cea a evanghelistului însuși (20, 35) – cu scopul, zice Sfântul Ioan, „ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui” (20, 31). În Evangelhia de astăzi ni se oferă noi astfel de mărturii: mai întâi femeia samarineancă (In 4, 29) și apoi „mulți samarineni” (v. 39 și 41) din acel oraș au crezut în Iisus și au mărturisit că „Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii” (v. 42).

Pericopa însă are valențe multiple. Ca mai peste tot în Evangelhia de la Ioan, și în această pericopă ideile se desfășoară pe planuri suprapuse, completându-se și clarificându-se reciproc. Iisus, Care rămâne mereu personajul central, determină reacțiile celorlalte personaje sau grupuri de personaje – femeia samarineancă, ucenicii, locuitorii cetății –, astfel încât, atât prin faptele istorisite cât și prin succesiunea ideilor enunțate, cititorul este condus la înțelegerea aspectelor celor mai importante ale credinței și ale vieții creștine.

În convorbirea sa cu femeia din Samaria, Mântuitorul ne descoperă mai ales taina adevăratei închinări, a adevăratului cult care se cuvine adus lui Dumnezeu și prin care omul intră în comuniune cu El. Este taina centrală a religiei, ținând seama că acest termen de origine latină (*religio*) definește ideea efortului uman de a regăsi calea pierdută spre Dumnezeu, calea reunirii cu El (*religio* derivă de la verbul *religo*, „a lega din nou”).

Căzut cum era în crunta robie a păcatului, cu puterile-i spirituale grav deteriorate, omul nu avea nici o șansă de succes în acest disperat efort. Dacă Dumnezeu nu i-ar fi întins mâna Sa, omul singur n-ar fi ajuns niciodată să-și afle drumul spre Dumnezeu, spre mântuire. „Voi (samarineni) – zice Mântuitorul – vă închinați căruia nu știți, noi (iudeii) ne închinăm Căruia știm” (v. 22). Fără Revelație, fără Descoperirea de Sus – care este mâna lui Dumnezeu întinsă

omului –, religia nu poate fi decât o falsă religie. Astfel încât constatăm că istoria religiilor este, în cea mai mare măsură, o istorie a rătăcirilor religioase ale omenirii. În așa măsură încât însuși termenul „religie” s-a devalorizat și ezitam a-l folosi pentru adevărata religie.

Evangelhia de astăzi ne atrage atenția asupra unui risc major: acela de a ne amăgi că suntem pe calea mântuirii, aflându-ne de fapt în cea mai gravă rătăcire. Nu este destul să te închini. Trebuie să și știi cui te închini. Când, în locul dreptei credințe, îmbrățișezi o rătăcire, închinarea ta nu te mai pune în legătură cu Dumnezeu cel adevărat, ci cu vrăjmașul lui Dumnezeu. Erau pline cetățile antice de temple și de altare. Peste tot aflai mărturii ale răvnei religioase a oamenilor de atunci. Când Sfântul Apostol Pavel a ajuns la Atena, „duhul lui se îndârjea în el, văzând că cetatea este plină de idoli” (Fapte 17, 16); el putea constata cât sunt atenienii de „evlavioși”, având ei atâtea „locuri de închinare”, dar și că Unicul și adevăratul Dumnezeu rămânea pentru ei un „Dumnezeu necunoscut” (Fapte 17, 22-23). Căci cultul din templele și de la altarele lor idolatre nu numai că nu le mijlocea o relație cu Dumnezeu, ci dimpotrivă, îi făcea „părtași ai demonilor” (I Cor 10, 20-21).

Domnul Hristos vine cu Lumina Sa în cel mai adânc întuneric de rătăcire și păcat. Evangelhia de astăzi ilustrează încă o dată adevărul că „Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut” (Lc 19, 10). El vine în Samaria, ai cărei locuitori, amestecând datele Revelației mozaice cu tot felul de influențe străine, ajunseseră de se închinau „cui nu știau”. Rupând legătura cu Ierusalimul și cu templul de la Ierusalim – unicul templu al mozaismului, simbol văzut al unicității religiei revelate – locuitorii schismatici ai Samariei își construiseră pe muntele Garizim de lângă Sichem un templu al lor. Ideea că Garizimul este locul de închinare devenise chiar una dintre învățăturile fundamentale ale religiei samarinene. Însuși *Decalogul* mozaic a fost modificat astfel încât chiar una din cele zece porunci exprima exigența închinării pe Garizim. Nu e de mirare, deci, că iudeii nu-i iubeau deloc pe samarineni, considerându-i mai răi chiar decât păgânii. Și își băteau joc de cultul lor, de locul lor de închinare și de însăși capitala lor, denumindu-o *Sihar* (cf. v. 5), adică, după o etimologie, *beție, bețivăneală*, în loc de Sichem (ebr. *Sechem*, care înseamnă *umăr*).

Această situație o reflectă cu mare precizie Evangelhia de astăzi.

Și totuși, Iisus vine în Sihar-Sichem. Și nu numai că vine aici, ci, în afara cetății, lângă fântâna lui Iacov – care există până astăzi – stă de vorbă cu o femeie, fapt care-i contrariază chiar pe ucenicii Săi (v. 27). Mai mult, cu o păcătoasă, cunoscută și considerată ca atare de concetățeni, cu o femeie care avea și totuși nu avea bărbat, căci, după ce avusese mai înainte cinci bărbați, trăia acum în concubinaj cu un al șaselea (v. 6-18). Până și femeia însăși se miră că Iisus catadicsește să-i vorbească și – lucru de necrezut – El, un iudeu, să-i ceară apă (v. 7 și 9). Un dicton foarte răspândit la iudei, pe care îl găsim în Talmud (trat. *Šebith*, VIII, 10) afirmă că „o bucată de pâine dată de un samarinean este mai necurată decât carnea de porc”.

Ei bine, Domnul îi vorbește acestei samarinence, acestei femei păcătoase. Și-i cere apă, pentru ca să-i dea El apă. Să-i dea apa cea vie, acea apă minunată care

se face în cel ce bea din ea „izvor de apă curgătoare spre viață veșnică“ (v. 14). Și această smarineancă, această păcătoasă, nu refuză darul pe care l-au refuzat cu atâta obstinație „bunii“ iudei. Ea o cere cu umilință și cu bucurie: „Doamne, dă-mi această apă!“. Nu știe deloc cine este Cel Care-i vorbește – să fie El „mai mare decât părintele nostru Iacov, care ne-a dat această fântână“? – nu știe prea bine nici despre ce apă este vorba, dar știe foarte bine un lucru: știe că-i este sete, știe că dorește o apă adevărată care să-i astâmpere această sete. Știe că are nevoie de Dumnezeu, de iertarea sa, de harul Său. Pe mulți iudei binecredincioși „dreptatea“ lor îi făcuse aroganți și nesimțitori. Pe samarineancă, multele-i păcate o făcuseră smerită. O smerenie care-i venea din conștiința propriei sărăcii duhovnicești. Ea putea spune ca David odinioară: „Păcatul meu înaintea mea este pururea“ (Ps 50, 4). De aceea, tot ca David (Ps 50, 12), ea înseta după „Duhul Cel Sfânt“.

Iată de ce îi și vorbește Mântuitorul despre Duhul Sfânt. Căci apa cea vie pe care i-o promite este Duhul Sfânt. Și numai pe cei care cu adevărat însetează după această apă îi cheamă Domnul la El, izvorul apei celei vii: „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pânțele lui“ (In 7, 37-38). Redând acest cuvânt al lui Iisus, evanghelistul ține imediat să precizeze: „Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească cei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit“ (In 7, 39). Trimiterea în lume a Duhului Sfânt este rodul preamăririi lui Hristos prin Jertfa și Învierea Sa.

Femeia, aflându-se în fața acestui Iudeu ca nimeni altul, a acestui Prooroc (v. 19) Care i-a spus tot ceea ce a făcut (v. 29), vrea să primească de la El un răspuns la disputa seculară dintre iudei și samarineni: care este adevăratul loc de închinare, Ierusalimul sau „muntele acesta“, Garizimul pe care-l aveau chiar în fața ochilor. Răspunsul lui Iisus are o legătură directă cu ceea ce tocmai spusese despre apa cea vie, pe care o primesc cei ce cred în El. Venirea Duhului Sfânt înseamnă și inaugurarea adevăratului cult adus lui Dumnezeu. Deși iudeii se închină adevăratului Dumnezeu (cf. v. 22), însăși închinarea (cultul) lor nu putea fi încă o adevărată închinare. Și nici iudeii, adevărați închinători. Căci încă nu era dat Duhul. Iar adevărata închinare este aceea în care „Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite“ (Rom 8, 26), în care Duhul Sfânt se roagă pentru cei pe care-i face sfinți (Rom 8, 27). El este Cel care, în inimile noastre, strigă către Dumnezeu „Avva, Părinte!“ (Gal 4, 6).

Închinarea adevărată este aceea a omului duhovnicesc. Adică a omului născut din nou prin credința în Hristos și prin apa cea vie a Duhului Sfânt.

Această taină i-o descopere Mântuitorul femeii samarinence: „Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în Duh și în adevăr, că și Tatăl astfel îi dorește pe cei ce I se închină Lui. Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în Duh și în adevăr“ (v. 23-24).

Iată unul dintre cuvintele „grele“ din Evanghelia de la Ioan! Și pe care, ca și cuvântul „greu“ al lui Iisus despre Taina împărtășirii cu Trupul și cu Sângele Său

(In 6, 60), mulți l-au răstălmăcit și mulți îl răstălmăcesc până astăzi. Până astăzi, sunt mulți aceia care, din afirmația că Dumnezeu este Duh și că adevărații închinători trebuie să I se închine Tatălui „în Duh“ exclud „trupul“ din actul închinării și se cred foarte duhovnicești prin faptul că neagă formele de închinare. Iar pentru că Biserica are – cum se cuvine să aibă – forme de închinare, printr-o grosolană confuzie, ei acuză Biserica de formalism și consideră drept o salvare separarea de Biserică. Este o eroare comună mai tuturor ereticilor de ieri și de azi.

Unii ca aceștia săvârșesc o gravă eroare: uită că omul este deopotrivă trup și suflet. Și că închinarea „în Duh“ nu înseamnă o închinare numai a unei părți din ființa omului. Adevăratul cult angajează ființa umană în totalitatea ei, angajează, deci, deopotrivă sufletul și trupul omului. Confundând însă pe Duhul lui Dumnezeu cu duhul (sufletul) omului, ei cred că „închinarea în Duh“ ar fi aceea închinare în care este angajat numai duhul omului, adică numai partea sa spirituală. Este vorba de vechiul dualism maniheic, reluat mereu pe parcursul istoriei, ceea ce erezie a unor oameni care se considerau „pneumatici“ (duhovnicești), dar care socoteau că trupul, fiind material, este rău în sine însuși, că el este oricum supus păcatului, dar că, din fericire, păcatul trupesc nu impietează în nici un fel „duhovnicia“ omului prin duhul său. Omul, după această concepție, poate fi foarte „duhovnicesc“ cu duhul său, fiind în același timp foarte „trupesc“ cu trupul său. El ar putea sluji și lui Dumnezeu și păcatului în același timp. Spațiul nu ne permite să-i amintim nici măcar pe capii de erezii care au și tras consecința practică a rătăcirii lor, promovând destrăbălarea trupestă, dar socotindu-se în același timp foarte „duhovnicești“.

Cu totul altceva este închinarea „în Duh“. Este aceea închinare în care este prezent Duhul lui Dumnezeu, în care Însuși Duhul Sfânt Se roagă și în împreună cu noi. Iar această închinare adevărată, în Duhul Sfânt, angajează deopotrivă sufletul și trupul nostru. Acest adevăr îl subliniază în chip deosebit Sfântul Apostol Pavel în singurul loc în care vorbește anume despre „închinarea cea duhovnicească“: „Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați *trupurile* voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, *ca închinarea voastră cea duhovnicească*“ (Rom 12, 1). Trupul, așadar, trebuie și el să fie angajat, prin înfrânare, în „închinarea în Duh“, în cultul „duhovnicesc“ și bine plăcut lui Dumnezeu. Dar trupul este material și văzut. De unde decurge că și „închinarea cea duhovnicească“ are și o parte văzută, are *forme*, fără de care n-ar mai fi o adevărată închinare. Să nu facem confuzie între formalism și forme. *Formalismul*, adică fătarnicia, ipocrizia, religiozitatea „de formă“ și de ochii oamenilor (a se vedea Mt 6, 1 și urm.) este un lucru rău. *Formele de închinare* sunt însă cu totul altceva. Nimeni nu se poate închina lui Dumnezeu fără a se folosi de astfel de forme de închinare. De la formulele de rugăciune – dintre care multe apar chiar în Noul Testament –, de la poziția și mișcărilor trupului în rugăciune (ingenunchere, metanie, însemnarea cu Sfânta Cruce etc.), până la faptul că însuși cuvântul lui Dumnezeu ni s-a transmis în forma sa scrisă și îl avem la îndemână în diferitele forme de editare și până la

icoana care-și are temeiul suprem în Întruparea Cuvântului, adică în venirea Fiului lui Dumnezeu la noi în chip (formă) omenesc, iată cum *formele* sunt o prezență permanentă și de neînlocuit în închinarea cea duhovnicească.

Refuzul formelor în închinare înseamnă, în ultimă instanță, refuzul lui Hristos Cel întrupat. Hristos S-a făcut Om văzut și ni se împărtășește în chip văzut. Îl primim pe Hristos, cu umanitatea Sa îndumnezeită, în chipul pâinii și al vinului, la Sfânta Euharistie. Nu știm de ce ni se împărtășește El în acest chip. Știm numai că aceasta este voința Lui. La Sfânta Proskomidie, când pregătește cinstitele daruri, preotul zice de trei ori: „Binecuvântat ești Dumnezeul nostru, Cel ce ai binevoit așa, mărirea Ției!” El a binevoit să ni se împărtășească astfel, prin Sfânta Euharistie. Noi, recunoscând această bunăvoință a Sa, nu avem decât să ne supunem Lui, binecuvântându-L și mărindu-L. Înțelegem de ce cei care se leapădă de Biserică devalorizează și Sfintele Taine. Căci ei n-au nevoie de forme! Nu iau în seamă tot ceea ce spune Noul Testament despre Sfântul Botez, despre Sfânta Euharistie, despre celelalte Sfinte Taine, despre toate formele cultului și ale închinării. Cuvântul sfânt ne spune în modul cel mai lămurit că, prin ele, ne unim cu Hristos, prin Duhul Sfânt; pentru ei însă, nu e vorba decât de simboale. Un Hristos „dezîntrupat”, așa cum apare Hristos în învățătura lor rătăcită, nici nu are cum să ni se împărtășească în forme văzute. De fapt, deși vorbesc despre Hristos, nu-L mai au pe Hristos. Să ne mai mirăm de campania demonică a martorilor lui Iehova împotriva închinării la Hristos?

Însuși Fiul lui Dumnezeu întrupat, Domnul și Mântuitorul nostru, este temeiul și izvorul formelor de închinare ale Bisericii. Adevărata închinare, îi spune Mântuitorul femeii samarince, este și o închinare „în adevăr”. Hristos este Adevărul Care, prin Duhul Sfânt, fundamentează închinarea „în Duh și în adevăr”. Cel care trăiește cu adevărat cultul (închinarea) Bisericii Ortodoxe înțelege tot mai mult și cu o tot mai adâncă uimire, cât de duhovnicești sunt formele ei de închinare, cât de vie este prezența lui Hristos prin Duhul Sfânt în viața Bisericii și în viața credincioșilor care se silesc să devină temple curate și sfinte ale Duhului lui Hristos.

Sfânta Liturghie, suprema rânduială cultică a Bisericii, are ea însăși o formă. Dar cât este ea de duhovnicească! Fiecare Sfântă Liturghie este, de fapt, o Cincizecime. La epicleza liturgică Îl și cerem pe Duhul Sfânt prin pomenirea trimiterii Sale în lume la Cincizecime: „Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ției!” Preotul rostește de trei ori această rugăciune înainte de a cere lui Dumnezeu să prefacă pâinea și vinul în însuși Trupul și Sângele lui Hristos.

Doamne Iisuse Hristoase, Domnul și Mântuitorul nostru, dă-ne întotdeauna apa cea vie a Duhului Tău pe care i-ai făgăduit-o samarinencei! Ajută-ne ca să nu cădem vreodată în rătăcirea și în osânda unei false închinări, către cineva pe care nu-l știm și nu vrem să-l știm! Ci ține-ne în Duhul și în adevărul Tău, ca astfel să fim acei închinători pe care Tatăl îi voiește! Amin.

Iisus Hristos – Lumina lumii

Predica la Duminica a VI-a după Paști
(a Orbului)

Evangelhia de la Ioan 9, 1-38

¹ Și trecând Iisus, a văzut un om orb din naștere. ² Și ucenicii Lui L-au întrebat, zicând: Învățătorule, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb? ³ Iisus a răspuns: Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu. ⁴ Trebuie să fac, până este ziua, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze. ⁵ Atât cât sunt în lume, Lumina a lumii sunt. ⁶ Acestea zicând, a scuipat jos și a făcut tină din scuipat, și a uns cu tină ochii orbului. ⁷ Și i-a zis: Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului (care se tâlcuiește: trimis). Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând. ⁸ Iar vecinii și cei ce-l văzuseră mai înainte că era orb ziceau: Nu este acesta cel ce ședea și cerșea? ⁹ Unii ziceau: El este. Alții ziceau: Nu este el, ci seamănă cu el. Dar acela zicea: Eu sunt. ¹⁰ Deci îi ziceau: Cum ți s-au deschis ochii? ¹¹ Acela a răspuns: Omul care se numește Iisus a făcut tină și a uns ochii mei; și mi-a zis: Mergi la scăldătoarea Siloamului și te spală. Deci, ducându-mă și spălându-mă, am văzut. ¹² Zis-au lui: Unde este Acela? Și el a zis: Nu știu. ¹³ L-au dus la farisei pe cel ce fusese oarecând orb. ¹⁴ Și era sâmbătă în ziua în care Iisus a făcut tină și i-a deschis ochii. ¹⁵ Deci iarăși îl întrebau și fariseii cum a văzut. Iar el le-a zis: Tină a pus pe ochii mei, și m-am spălat și văd. ¹⁶ Deci ziceau unii dintre farisei: Acest Om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta. Iar alții ziceau: Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni? Și era dezbinare între ei. ¹⁷ Au zis deci orbului iarăși: Dar tu ce zici, despre El, că ți-a deschis ochii? Iar el a zis că prooroc este. ¹⁸ Dar iudeii n-au crezut despre el că era orb și a văzut, până ce n-au chemat pe părinții celui ce vedea. ¹⁹ Și i-au întrebat, zicând: Acesta este fiul vostru, despre care ziceți că s-a născut orb? Deci cum vede el acum? ²⁰ Au răspuns deci părinții lui și au zis: Știm că acesta este fiul nostru și că s-a născut orb. ²¹ Dar cum vede el acum, noi nu știm; sau cine i-a deschis ochii lui, noi nu știm. Întrebați-l pe el; este în vârstă; va vorbi singur despre sine. ²² Acestea le-au spus părinții lui, pentru că se temeau de iudei. Căci iudeii puseseră acum la cale că, dacă cineva va mărturisi că El este Hristos, să fie dat afară din sinagogă. ²³ De aceea au zis părinții lui: Este în vârstă; întrebați-l pe el. ²⁴ Deci au chemat a doua oară pe omul care fusese orb și i-au zis: Dă slavă lui Dumnezeu. Noi știm că Omul Acesta este păcătos. ²⁵ A răspuns deci acela: Dacă este păcătos, nu știu. Un lucru știu: că, fiind orb, acum văd. ²⁶ Deci i-au zis: Ce ți-a făcut? Cum ți-a deschis ochii? ²⁷ Le-a răspuns: V-am spus acum și n-ați auzit? De ce voiți să

auziți iarăși? Nu cumva voiți și voi să vă faceți ucenici ai Lui? ²⁸ Și l-au ocărât și i-au zis: Tu ești ucenic al Aceluia, iar noi suntem ucenici ai lui Moise. ²⁹ Noi știm că Dumnezeu a vorbit lui Moise, iar pe Acesta nu-L știm de unde este. ³⁰ A răspuns omul și le-a zis: Tocmai în aceasta stă minunea: că voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii. ³¹ Și noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă. ³² Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. ³³ De n-ar fi Acesta de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic. ³⁴ Au răspuns și i-au zis: În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi? Și l-au dat afară. ³⁵ Și a auzit Iisus că l-au dat afară. Și, găsindu-l, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu? ³⁶ El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? ³⁷ Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine Acela este. ³⁸ Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui.

Spre deosebire de Evangheliile sinoptice, Evanghelia a IV-a redă numai câteva dintre minunile Domnului. Și aceasta deoarece Sfântul Ioan Teologul nu urmărește numai să ne arate că Iisus a fost un mare făcător de minuni, ci vrea să descifrăm în aceste minuni unele adevăruri fundamentale despre persoana și despre lucrarea mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat. De aceea, el și vorbește mai degrabă de „semne” decât de „minuni”. Astfel, chiar în finalul relatării primei minuni, evanghelistul zice: „Acest început al semnelor l-a făcut Iisus în Cana Galileii și Și-a arătat slava Sa; și au crezut în El ucenicii Săi” (In 2, 11).

Trei idei importante desprindem din această exprimare a evanghelistului:

1) Prima este că Sfântul Ioan numește „semne” lucrările minunate ale lui Iisus, arătându-ne prin însăși această denumire că ele ne dezvăluie semnificații adânci, invitându-ne și ajutându-ne să descifrăm aceste semnificații. Astfel, la Cana Galileii, Iisus preface apa în vin (In 2, 1-11), „semn” al înlocuirii economiei religioase vechi (mozaice), simbolizată de apa pusă „pentru curățirea iudeilor” cu „vinul” cel nou al Împărăției cerurilor. La Viteza (In 5, 1-18), nu numai că Iisus se manifestă ca „Domn al sâmbetei”, ci, prin minunea vindecării slăbănogului care, în neputința sa de a se mișca, era ca un mort, El se revelează ca Cel ce „scoală pe cei morți și le dă viață” (v. 21), ca Izvorul dumnezeiesc al harului mântuirii. Prin minunea înmulțirii pâinilor (In 6, 1-14), Iisus Se revelează ca Cel ce este „Pâinea vieții” (6, 35-59). Minunea învierii lui Lazăr (In 11, 1-45), ne descopere că Iisus este „învierea și viața” (v. 25). De aceea, prima jumătate a Evangheliei de la Ioan (capitolele 2-12) a și fost numită de exegeți „Cartea semnelor”.

2) A doua idee importantă pe care o desprindem din In 2, 11 este aceea că, prin „semnele” Sale, Iisus își arată „slava” Sa. Este vorba de slava dumnezeiască a Cuvântului întrupat. Cel ce săvârșește aceste „semne” nu este un taumaturg oarecare, ci este Însuși Fiul lui Dumnezeu venit în lume, astfel încât cei ce cred în El pot contempla „slava Lui” (cf. In 1, 14).

3) În al treilea rând, acest verset ne spune că, datorită aceluia „început al semnelor” ucenicii au crezut în Iisus. De altfel și în cazul celorlalte „semne” este evidențiată ideea că ele conduc la credință. Prezintăndu-ni-le în Evanghelia sa,

Sfântul Ioan Teologul urmărește același lucru și cu noi, beneficiarii acestei Evanghelii, adică să ne conducă la credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El își declară în mod deschis această intenție, atunci când zice: „Deci și alte multe semne a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, viață să aveți în numele Lui” (In 20, 30-31).

Aceste trei concluzii se desprind cu claritate și din cuprinsul Evangheliei de astăzi (In 9, 1 și urm.).

În primul rând, și vindecarea orbului din naștere este o minune cu valoare de „semn”. Este vorba, desigur, în primul rând, de o minune nemaiauzită. O constată însuși beneficiarul ei, fostul orb, când zice: „Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere” (v. 32). Dar această minune are o semnificație mai adâncă: ea ni-L revelează pe Iisus ca „Lumina lumii”. Tema este importantă pentru Sfântul Ioan, care, încă în prologul Evangheliei, ține să enunțe adevărul despre Hristos-Lumina lumii, spunând că dacă Ioan Botezătorul „nu era el Lumina, ci (a venit) să mărturisească despre Lumină” (1, 7-8), în schimb „Cuvântul era Lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul ce vine în lume” (1, 9). În 8, 12, Iisus Însuși mărturisește despre Sine: „Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”. Afirmatia va fi reluată, în cuvinte asemănătoare, în In 12, 35-36 și 46. Ei bine, în Evanghelia de astăzi, semnificația vindecării orbului din naștere o evidențiază aceste cuvinte ale Mântuitorului care preced săvârșirea minunii: „Trebuie să fac, până este ziua, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze. Atât cât sunt în lume, *Lumină a lumii sunt*” (In 9, 4-5). Astfel, minunea vindecării orbului din naștere este un *semn* prin faptul că prin această minune Iisus se revelează, în mod concret, ca Lumina lumii.

Totodată, Cel ce săvârșește această minune „Își arată slava Sa”. Nu o slavă oarecare, a unui taumaturg omenesc. Lumea a mai cunoscut astfel de taumaturgi. Ci o slavă „ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (In 1, 14). Cel care a primit harul Luminii Sale sfârșește prin a-L mărturisi ca Fiul lui Dumnezeu și prin a l se închina ca Celui Care este cu adevărat Dumnezeu (9, 35-38).

În ce privește a treia concluzie, este foarte evidentă și în pericopa acestei Duminici dilema credință/necredință. Am putea spune că, în această împrejurare, numai fostul orb este câștigat, practic, pentru credința în Hristos. Nici părinții lui, cu bucuria firească pe care o vor fi simțit văzându-și fiul vindecat, nu îndrăznesc să riște excluderea din sinagogă printr-o mărturisire deschisă și curajoasă a Binefăcătorului lor. Numai cel care mai înainte nu vedea, acum vede. Și nu este vorba aici atât de vederea trupestă, cât de cea duhovnicească. Ce se întâmplă însă cu cei ce nu cred? Îi scuză oare faptul că sunt în majoritate? Că se îngăduiseră în suficiența argumentelor lor „biblic-teologice”? Și că ar fi fost ridicol să se ia după un tinerel, care nu numai că nu văzuse până atunci lumina zilei, ci despre care puteau spune: „În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi?” (v. 34). Nu, cei orbi duhovnicește nu au nici o scuză când Lumina li se arată într-un mod atât de eclatant, iar ei își închid ochii și refuză s-o vadă și s-o

recunoască. Și mai ales, când fac acest lucru în numele pretenției că ei sunt cei ce văd. Unora ca aceștia Lumina li se face Judecător: „Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei ce nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi” (v. 39). Confruntarea cu Hristos-Lumina operează o judecată. Oamenii se judecă ei înșiși prin reacția față de Lumina: unii primesc Lumina, dovedind că au ochi să vadă; alții o resping, dovedindu-și orbirea.

În fața necredinței cvasi-generale a iudeilor și mai ales a șefilor lor religioși, evanghelistul va face la un moment dat această reflecție amară: „Și deși a făcut atâtea minuni înaintea lor, ei tot nu credeau în El” (12-37); și, asemenea sinopticilor (Mt 13, 12-15; Mc 4, 11-12; Lc 8, 10), va evoca în legătură cu necredința poporului ales cuvântul profetului Isaia (6, 9-10): „Au orbit ochii lor și a împietrit inima lor, ca să nu vadă cu ochii și să nu înțeleagă cu inima și ca nu cumva să se întoarcă și Eu să-i vindec” (In 12, 40).

Orbirea spirituală este o lucrare a lui satan. Cei care cad victime ale lucrării celui rău nu pot rămâne indiferenți față de Hristos; prin însuși faptul că se fac slugi ale vrăjmașului lui Hristos, ei sunt, la rândul lor, vrăjmașii Săi. Niște vrăjmași care se încrâncenează din ce în ce mai mult împotriva Luminii. Care-L urăsc din ce în ce mai mult pe Hristos. Lucrarea lui satan în inima și în viața celor necredincioși explică foarte bine de ce nu există „atei” care să-L lase pur și simplu în pace pe Hristos. Ne putem întreba: dacă afirmă că nu cred în Hristos, dacă îi neagă până și existența, de ce se încrâncenează împotriva Lui? Răspunsul este clar: pentru că, lepădându-L pe Hristos și Lumina Lui, unii ca aceștia nu sunt de fapt fără stăpân, fără „tată”. Lor le zice Mântuitorul: „Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru”; adăugând că diavolul a fost, de la început, ucigător de oameni și tatăl minciunii (In 8, 44).

Fiind fiii și uneltele celui rău, necredincioșii nu rămân niciodată pe o poziție statică; ci ei se afundă din ce în ce mai adânc în prăpastia necredinței și a vrăjmășiei împotriva lui Dumnezeu și a Hristosului Său. Așa se întâmplă și cu „iudeii” (v. 18) sau „fariseii” (v. 13, 15, 16, 40) din Evanghelia de astăzi: situația lor față de Mântuitorul se prezintă în chipul unei tot mai negre orbiri. Într-adevăr, constatăm o gradație descendentă în exprimările lor despre Mântuitorul:

- „Acest om nu este de la Dumnezeu” (v. 16);
- „Noi știm că omul acesta este păcătos” (v. 24);
- „Noi știm că Dumnezeu a vorbit lui Moise, iar pe Acesta nu-L știm de unde este” (v. 29).

Din rău în mai rău! De la refuzul de a vedea în Iisus pe trimisul lui Dumnezeu – și acest refuz apare cu atât mai monstruos cu cât el este pronunțat în numele lui Moise și al revelației mozaice – până la a-L declara un păcătos, ba chiar și mai rău, o non-persoană: „Pe Acesta nu-L știm de unde este”. Aveau toate motivele să-L recunoască în adevărata-I identitate. Era vădit că Iisus săvârșise o minune fără precedent. Nu aveau decât să se plece în fața evidenței. Cel orb de-o viață vede limpede ceea ce ei nu vor să vadă; și le atrage atenția că ar fi normal ca și ei să vadă: „Tocmai în aceasta stă minunea: că voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii” (v. 30).

Situația fostului orb apare în evidentă opoziție cu cea a necredincioșilor iudei. El urcă, în timp ce ei coboară. Iată treptele ascensiunii sale pe scara credinței în Hristos:

– Iisus este „Omul” care i-a făcut bine: „Omul care se numește Iisus a făcut tină și a uns ochii mei; și mi-a zis: Mergi la scăldătoarea Siloamului și te spală. Deci, ducându-mă și spălându-mă, am văzut” (v. 11). Prima treaptă este recunoașterea cinstită a evidenței și a identității lui Iisus așa cum îl percepe el în acest stadiu al relației sale cu El. El îl identifică pe nume (Iisus) și spune exact ceea ce Iisus a făcut pentru el.

– Iisus este prooroc (v. 17);

– Iisus este „cinstitor de Dumnezeu” și „face voia Lui” (v. 31); dovada: însuși faptul că a săvârșit minunea (v. 30), și încă o minune fără precedent (v. 32);

– Iisus este „de la Dumnezeu” (v. 33);

– Iisus este „Fiul lui Dumnezeu”. Recunoscând acest adevăr, fostul orb își mărturisește credința în Hristos și l se închină ca Celui Care este cu adevărat Dumnezeu (v. 36-38).

Acest urcuș dovedește că omul a învățat să vadă. El poate să spună: „Tină a pus pe ochii mei și m-am spălat și văd” (v. 15). Iar în continuare este prezentat pur și simplu ca „cel ce vedea” (v. 18). El a primit darul vederii. Dar Evanghelia ne spune mai mult decât atât. Ea ne spune că *cel ce vede* nu poate rămâne la ceea ce știa înainte de a vedea; și că se petrece cu el un progres continuu în ceea ce privește percepția realității pe care i-o mijlocește vederea.

Ce lucru minunat s-a petrecut cu fostul orb! Hristos face din el un om care vede. Și care vede tot mai mult și tot mai bine. Vede cu ochii trupești, dar vede mai ales cu ochii duhovnicești. Cu primii, Îl vede cu recunoștință infinită pe Binefăcătorul său și Îl mărturisește ca atare; cu cei de-ai doilea, Îl vede pe Cel ce este Lumina lumii și Îl mărturisește că este Fiul lui Dumnezeu.

Din textul Evangheliei de astăzi mai reținem un detaliu: Sfântul Ioan Teologul ține să ne atragă atenția că denumirea de Siloam a scăldătorii la care l-a trimis Iisus pe orb să-și spele ochii se tâlcuiește „trimis” (v. 7). De ce introduce el această precizare? Desigur, pentru a dezvălui și pe această cale că Mântuitorul este trimisul lui Dumnezeu. Acest adevăr este mereu repetat în paginile Evangheliei a patra. Nu apa scăldătorii l-a vindecat pe orbul din naștere, ci Hristos, trimisul lui Dumnezeu. O zicere rabinică afirmă că „trimisul este ca și cel ce l-a trimis”. Evanghelia de la Ioan ne spune mereu acest lucru: că Iisus, trimisul lui Dumnezeu, este ca și Cel ce l-a trimis. Că El este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat. Că dacă „Dumnezeu este Lumina” (I In 1, 5), Fiul este și El Lumina. Lumina care a venit în lume ca să lumineze pe tot omul (cf. In 1, 9).

Dar poate că numele Siloamului trebuie aplicat și orbului care acum vede. Prin însuși faptul că vede, el are de împlinit o misiune. El însuși devine un trimis al Trimisului, cu misiunea de a da mărturie despre Hristos, Lumina lumii. În Noul Testament mai apare – și încă de atâtea ori! – un cuvânt care înseamnă „trimis”, de data aceasta un cuvânt de origine greacă, spre deosebire de numele

ebraic al Siloamului. Este vorba de cuvântul „apostol”. Apostolii au fost ei înșiși niște oameni pe care Mântuitorul, prin harul Său, i-a făcut să vadă; i-a făcut să-L vadă, le-a deschis ochii duhovnicești spre a-L percepe în adevărata-I identitate. „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” – Îl mărturisește Petru (Mt 16, 16), pe baza unei percepții pe care nu „trup și sânge” i-a mijlocit-o (v. 17). Iar la sfârșitul Evangheliei, Toma, fostul necredincios, face această mărturisire, în urma unei vederi mai presus de vedere: „Domnul meu și Dumnezeul meu!” (In 20, 28).

Astfel, tâlcuind numele Siloamului, Sfântul Ioan Teologul ne îndeamnă ca fiecare dintre noi să se facă un om „care vede”; și, văzând, fiecare dintre noi să devină un „trimis” al lui Hristos în lume, astfel încât toți orbii să-și primească vederea și Hristos să fie primit cu adevărat ca Lumina lumii.

Ne mirăm, poate, de orbirea oamenilor de odinioară. Cum puteau ei să fie atât de orbiți încât să se opună evidenței însăși? Și mai ales, cum a fost posibil ca șefii religioși ai iudaismului, cei care trebuiau să fie călăuza orbilor, să se dovedească ei înșiși atât de orbi încât, cu Scriptura în mână, să-L lepede pe Cel despre care mărturisea Scriptura?

Situația tragică a acestor oameni trebuie să ne pună în gardă în fața pericolului aceluia autosuficient: „Noi știm!” (In 9, 24). Acel sărac cu duhul care era fostul orb din naștere poate să le dea replica: „Voi nu știți!” (v. 30). Să luăm aminte, că mentalitatea fariseilor n-a dispărut odată cu tagma fariseilor. Sunt destui și astăzi orbii duhovnicești care proclamă în numele unui arogant „Noi știm!” verdict pe care le cred fără apel împotriva lui Hristos și a lucrării Sale de mântuire. Păcatul lor este cu atât mai mare cu cât se cred că văd mai bine. Zice Mântuitorul: „Dacă ați fi orbi, n-ați avea păcat. Dar acum ziceți: Noi vedem. De aceea păcatul rămâne asupra voastră” (In 9, 41).

Și astăzi sunt mulți cei care se pronunță cu un atotsuficient „Noi știm!” împotriva celor care, aflându-L pe Hristos, nu pot să nu fie mărturisitori ai Săi. Întunericul ne înconjoară din toate părțile, orbirea este cvasigenerală, cangrena păcatelor de moarte a cuprins societatea românească până la os, hula, uciderea, desfrâul și cele asemenea lor se etalează cu nerușinare în fața ochilor tuturor, iar când un vindecăt de orbire vine să spună întunericului pe nume și să mărturisească despre Lumina lui Hristos, este respins cu un „argument” care seamănă ca doua picături de apă cu „argumentul” suprem al fariseilor de odinioară: „Tu ne înveți pe noi?”

În numele lui „Noi știm!” se pot fabrica tot felul de argumente prin care fostul orb să fie obligat să stea la locul lui. Și să nu mai proclame cu atâta convingere că Iisus l-a vindecat și că El este Lumina lumii.

O, iubitul meu frate, poate și tu ești încă orb, deși ți se pare că vezi lămurit. Poate și tu îți bați joc de orbul vindecat și îl tratezi cu fariseică superioritate. Este timpul să te trezești! Nu pierde prilejul de a primi acum Lumina cea adevărată! Învăță de la orb să nu mai fii orb! Lasă-L pe Iisus să-ți pună tină smerită – tina smereniei – pe ochi, ca astfel ei să se deschidă și să vezi lămurit pe Fiul lui Dumnezeu!

Hristos Arhiereul și preoția creștină

Predică la Duminica a VII-a după Paști
(a Sfinților Părinți de la Sinodul I ecumenic)

Evangelia de la Ioan 17, 1-13

¹ Acestea a vorbit Iisus și, ridicând ochii Săi la cer, a zis: Părinte, a venit ceasul! Preslăvește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preaslăvească. ² Precum l-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viață veșnică tuturor acelor pe care Tu i-ai dat Lui. ³ Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis. ⁴ Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârșit. ⁵ Și acum, preaslăvește-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuși, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea. ⁶ Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai tăi erau și Mie Mi i-ai dat și cuvântul Tău l-au păzit. ⁷ Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat sunt de la Tine; ⁸ Pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor, iar ei le-au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit, și au crezut că Tu M-ai trimis. ⁹ Eu pentru aceștia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat; că ai Tăi sunt. ¹⁰ Și toate ale Mele sunt ale Tale, și ale Tale sunt ale Mele și M-am preaslăvit întru ei. ¹¹ Și Eu nu mai sunt în lume, iar ei în lume sunt și Eu vin la Tine. Părinte sfinte, păzește-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem și Noi. ¹² Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam în numele Tău, pe cei ce Mi i-ai dat; și i-am păzit și n-a pierit nici unul dintre ei, decât fiul pierzării, ca să se împlinească Scriptura. ¹³ Iar acum, vin la Tine și acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei.

Am auzit, în Evangelia de astăzi, prima parte a ceea ce se numește îndeobște *Rugăciunea arhierească* a Mântuitorului (In 17, 1-26).

Iisus știe că „a venit ceasul” (v. 1) preamăririi Sale prin patimi, moarte și înviere. În acest moment de o însemnătate unică, Domnul înalță către Tatăl ceresc o rugăciune cutremurătoare pentru Sine Însuși, ca să fie sfințit (consacrat) pentru jertfă (v. 1b-5), pentru ucenicii Săi (v. 6-19) și pentru toți cei care vor crede în El prin cuvântul lor (v. 20-23), ca și unii și ceilalți să fie, prin iubirea Tatălui, împreună cu El, în slava vieții veșnice (v. 24-26). Se roagă mai ales „ca toți să fie una” (v. 21; cf. v. 11), cu o unitate care-și are puterea și modelul în însăși unitatea Sfintei Treimi.

Această rugăciune are un foarte bogat cuprins teologic. Ea ne oferă un adevărat rezumat al teologiei ioaneice despre lucrarea mântuitoare a lui Hristos. Astfel, ea subliniază ascultarea Sa de Tatăl, o ascultare „până la moarte”; faptul că prin moartea Sa se arată slava lui Dumnezeu; alegerea ucenicilor din lume; faptul că lor li s-a descoperit Dumnezeu în persoana lui Iisus; misiunea lor în lume; unitatea lor în dragoste, întemeiată pe comuniunea lor cu Hristos și cu Dumnezeu.

În Deuteronom, Moise, înainte de moarte, își încheie șirul cuvintelor cu o cântare de laudă (cap. 32) și cu o rugăciune de binecuvântare pentru popor (cap. 33). Tot așa și Iisus, noul Moise și mijlocitorul Noului Legământ, după marea cuvântare de despărțire de ucenicii Săi (cap. 13 - 16), se roagă pentru noul popor al lui Dumnezeu care este Biserica Sa. El se dă morții, ca jertfă într-o curată și bine primită. Iar această jertfă este temelia însăși a Bisericii Sale. Dar Hristos-jertfa este deopotrivă și jertfitorul, adică Marele-preot sau Arhiereul. Deși Sfântul Ioan Teologul nu folosește denumirea de arhiereu pentru Hristos, este evident că El ni-L prezintă aici tocmai în această calitate. Și, cu drept cuvânt, încă Sfântul Chiril al Alexandriei constata că în In 17 Iisus Se roagă ca arhiereu, mijlocind pentru popor. Este adevărat că denumirea de „arhierească” o va primi această rugăciune, în mod explicit, numai mult mai târziu. Primul care a folosit această denumire a fost un teolog apusean, David Chytraeus (1531-1600); dar este într-o totul corespunzătoare cuprinsului ei și situației în care a fost rostită de Mântuitorul.

Epistola către Evrei se referă în mod explicit și pe larg la slujirea arhierească a lui Hristos. Pentru a-i putea reprezenta pe oameni înaintea lui Dumnezeu, arhiereul trebuie, în primul rând, să fie „luat dintre oameni” (Evrei 5, 1). De aceea, și Fiul lui Dumnezeu „nu firea îngerilor a luat, ci sămânța lui Avraam a luat” (Evrei 2, 16), adică S-a făcut Om adevărat și poate să-i numească pe oameni „frații” Săi (Evrei 2, 11-12 și 17). Funcțiunea specifică a preotului (arhiereului) este jertfa (Evrei 5, 1). Iisus aduce El însuși o jertfă. El „S-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără de prihană” (Evrei 9, 14). Această jertfă, tocmai pentru faptul că este desăvârșită, nu mai trebuie repetată, spre deosebire de jertfele Legii Vechi. La Sărbătoarea Ispășirii, arhiereul mozaic intra în Sfânta Sfintelor cu sângele jertfei de ispășire. Iisus Se jertfește însă o singură dată și, prin jertfa Sa, „trecând prin cortul cel mai are și mai desăvârșit, nu făcut de mână”, intră o dată pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor din ceruri (Evrei 9, 11-12).

Epistola către Evrei accentuează unicitatea jertfei Arhiereului Hristos (9, 25-26). Totodată însă, ea relevă caracterul veșnic al arhieriei Mântuitorului. Așa cum vestise Duhul Sfânt prin gura Psalmistului (Ps 109, 4), Iisus este „Arhiereu în veac”. După intrarea Sa în Sfânta Sfintelor din ceruri, El nu încetează de a fi Arhiereu. Înălțat la cer, în slava Tatălui, El rămâne Arhiereul mijlocitor pentru oameni. El este Arhiereu veșnic deoarece și jertfa Sa este veșnică. După Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, Hristos Cel preamărit în ceruri, Care stă pe tronul slavei, rămâne Mielul înjunghiat (Apoc 5, 6.12), adică rămâne în stare de jertfă.

Revărsarea continuă în Biserică a harului răscumpărării prin sângele lui Hristos este o lucrare a arhieriei Sale celei veșnice. Epistola către Evrei ne spune că „Iisus Hristos este Același, ieri și azi și în veci” (13, 8). Este Același și în ce privește lucrarea Sa arhierească. Ceea ce înseamnă că Biserica îl are pururi pe Hristos ca Arhiereu; și are pururi harul jertfei Sale. Într-adevăr, prin Sfânta Liturghie, jertfa cea fără de sânge, arhieria și jertfa lui Hristos se actualizează neconținut în viața Bisericii și neconținut suntem invitați să ne împărțim din Trupul și Sângele jertfei de pe Cruce. La fiecare Liturghie Hristos este și victima care se jertfește și se împarte credincioșilor, dar și Arhiereul jertfitor. Cum este, ca Dumnezeu adevărat, și Cel ce primește această jertfă. În rugăciunea rostită în taină de preot în timpul *Heruvicului* se spune, printre altele: „Căci Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeul nostru...”.

Preoția Bisericii își are temeiul și izvorul permanent în preoția sau arhieria lui Hristos. Apostolul de astăzi (din Faptele Apostolilor cap. 20, v. 16-18 și 20-36), care ne redă două fragmente din cuvântarea Sfântului Apostol Pavel către preoții din Efes (Fapte 20, 17-35), ne sugerează el însuși această legătură între Hristos-Arhiereul și preoții Bisericii Sale. Și că, dacă Hristos este Preot (Arhiereu), Biserica Sa are o preoție prin care se exercită neconținut lucrarea arhieriei lui Hristos. Este necesar să precizăm aceste lucruri deoarece astăzi mai multe confesiuni creștine susțin o învățătură diferită, care se abate de la ceea ce a crezut de la început Biserica lui Hristos.

Prin lucrarea arhieriei lui Hristos, toți credincioșii au o preoție, ca unii ce sunt unși cu Duhul Sfânt (I In 2, 20.27). Despre această preoție a tuturor credincioșilor ne vorbește lămurit Noul Testament. Sfântul Apostol Petru zice: „Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată” (I Petru 2, 9; cf. 2, 5; Apoc 1, 6; 5, 10; 20, 6). Sunt preluate astfel, din perspectiva plinirii lor în Hristos, unele profeții din Vechiul Testament (Is 19, 6; 23, 22; cf. Mal 3, 17). Biserica, „Israelul lui Dumnezeu”, moștenește prerogativele vechiului Israel, deci și preoția împărătească despre care cartea Ieșirii (19, 6; 23, 22) ne spune că o posedau israeliții. Dacă însă israeliții erau popor sfânt și preoție împărătească numai într-un sens prefigurativ – căci realitățile Legii Vechi nu erau decât „umbre” ale darurilor Bisericii (Evrei 8, 5; 10, 1) – creștinii sunt în mod real asociați de Hristos la exercitarea preoției și a împărăției Sale, constituindu-se ca adevăratul „popor al lui Dumnezeu” (în grecește: *laos theou*, de unde și denumirea de *laici*, adică de membri ai poporului lui Dumnezeu, dat creștinilor).

În Vechiul Testament însă, preoția universală a israeliților nu exclude necesitatea unei preoții speciale, a preoției aaronite. Același lucru se întâmplă și în Biserica lui Hristos: preoția universală (împărătească) a tuturor membrilor Bisericii nu exclude necesitatea și rolul preoției speciale sau al preoției de hiertonie.

Mântuitorul a ales pe doisprezece dintre ucenicii Săi, pe care i-a numit Apostoli, cărora le-a încredințat o misiune specială (Mc 3, 14-15; Lc 6, 12-13).

Apoi a ales pe cei șaptezeci de ucenici (Lc 10, 1). Alegerea celor două grupuri vădește intenția precisă a Mântuitorului de a crea o Biserică organizată ierarhic, cu cler și popor. Iar Faptele Apostolilor și Epistolele Noului Testament ne arată lămurit că Biserica a avut de la început o ierarhie instituită prin Taina Hirotoniei, cu trei trepte: diaconi, preoți și episcopi.

Instituirea *diaconilor*, prin rugăciune și punerea mâinilor (Fapte 6, 1-6), este primul act consemnat în Noul Testament în direcția așezării treptelor preoției speciale. În epoca apostolică, vom găsi diaconi nu numai la Ierusalim, ci și în celelalte Biserici (cf. Fil 1, 1; I Tim 3, 8 și urm.). Slujirea lor nu avea numai un caracter administrativ – cum era slujirea la mese, în comunitatea ierusalimiteană –, căci îi vedem desfășurând o intensă activitate de propovăduire a Evangheliei (Fapte 6, 8 și urm.; 8, 5 și urm.) și săvârșind uneori Taina Sfântului Botez (Fapte 8, 38). Importanța și caracterul slujirii diaconilor rezultă și din criteriile severe de selecționare a candidaților la diaconie, menționate de Sfântul Apostol Pavel (I Tim 3, 8-13).

Îndată după Pogorârea Sfântului Duh, Apostolii au hirotonit și *preoți*. În Fapte 11, 30 îi întâlnim pentru prima dată pe preoții din Ierusalim primind, în numele Bisericii lor, ajutoarele aduse de Sfinții Pavel și Barnaba de la Antiohia Siriei. Intrarea în preoție se făcea prin hirotonie. Astfel, Sfinții Pavel și Barnaba s-au îngrijit, în călătoriile lor misionare, de rânduirea slujitorilor bisericești pentru comunitățile nou înființate, „hirotonindu-le preoți în fiecare Biserică” (Fapte 14, 23).

Rolul proeminent al preoților, alături de Sfinții Apostoli, apare cu claritate în relatarea lucanică a Sinodului apostolic de la Ierusalim (Fapte 15, 2.4.6). Hotărârea scrisă a acestui sinod, care poartă girul „Apostolilor, preoților și fraților” (Fapte 15, 23; cf. v. 22), evidențiază o dată mai mult distincția clară dintre ierarhie (Apostolii și preoții) și poporul credincios, desemnat prin expresiile „toată Biserica” (v. 22) și „frații” (v. 23).

Deși în scrierile Noului Testament termenii de „preot” și „episcop” sunt folosiți uneori unul în locul celuilalt, această lipsă de precizie terminologică nu însemna nicidecum o confuzie în ce privește slujirile bisericești. Unele persoane aveau, în mod clar, slujirea de *episcopi*, în sensul actual al cuvântului. Astfel, Sfântul Iacov, „fratele” Domnului, unul dintre „stâlpii” Bisericii (Gal 2, 9), era episcop al Ierusalimului (Fapte 15, 13 și urm.; 21, 18). Timotei era episcop la Efes; lui îi încredințase Apostolul Pavel îndatorirea de a hirotoni preoți și diaconi (I Tim 5, 22; cf. 3, 1 și urm.) și de a veghea asupra conduitei preoților (I Tim 5, 17), de unde rezultă că el nu era numai preot, ci avea demnitatea de episcop. Tit, rânduit de același Apostol ca episcop în Creta, avea și el încredințarea de a hirotoni preoți pentru Bisericile din acea insulă (Tit 1, 5).

Despre *natura și lucrarea preoției*, trebuie să spunem, pe scurt, următoarele:

– Sfintele Evanghelii arată că Domnul Hristos a dat Sfinților Apostoli puteri pe care nu le-a dat altora, anume de a propovădui Evanghelia (Mt 28, 19-20; Mc 16, 15), de a săvârși Sfintele Taine (Mt 18, 18; 28, 18-19; Lc 22, 19; In 20, 22-23 ș.a.) și de a conduce pe credincioși la mântuire (Mt 18, 17; Lc 10, 16; I Cor 5;

II Cor 10, 6; 13, 2.10 ș. a.); iar acestea nu încetează odată cu moartea Apostolilor, ci continuă să lucreze în Biserică prin preoție.

Protestanții și neoprotestanții resping preoția specială (sacramentală). Pastorii acestor culte sunt socotiți delegați ai credincioșilor, funcția lor avându-și temeiul nu într-o lucrare specială a Sfântului Duh, ci în preoția generală a tuturor credincioșilor. Ori, altceva învață Noul Testament. Sfântul Pavel, în cuvântarea sa către preoții din Efes (Fapte 20, 17 și urm.), zice, printre altele: „Drept aceea, luați aminte de voi înșivă și de toată turma, *întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi*” (v. 28). Preoții sunt, așadar, instituți în slujirea lor de Duhul Sfânt; ei nu sunt simpli delegați ai comunității, ci „delegați” ai lui Hristos, prin Duhul Sfânt. De aceea spune Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, n-ar fi păstori și învățători în Biserică. Căci aceștia se fac prin Duhul, cum zice Pavel: *Întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi*” (*Omilia 14 la Cincizecime*, PG 50, 458).

– În preoție se intră prin Hirotonie, care este o Sfântă Taină, având o parte văzută (punerea mâinilor episcopului și rugăciunile de invocare a Sfântului Duh) și o parte nevăzută (primirea harului preoției de către cel hirotonit). Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Căci aceasta este Hirotonia: se pune mâna bărbatului, dar Dumnezeu lucrează totul și mâna Lui este aceea care atinge capul celui ce se hirotonește, dacă se hirotonește cum trebuie... Căci dacă n-ar fi arvuna Duhului..., nu am avea preoți” (*Omilia 14 la Faptele Apostolilor*, PG 60, 180). Încă în Vechiul Testament exista actul împărtășirii puterilor duhovnicești prin punerea mâinilor. Așa a făcut Moise cu Iosua (Num 27, 15-23), și autorul sacru ține să precizeze: „Iar Iosua, fiul lui Navi, s-a umplut de Duhul înțelepciunii, pentru că își pusese Moise mâinile asupra lui” (Deut 34, 9). Cu cât mai înalt și mai eficient este acest act în Biserica lui Hristos, unde Hirotonia este împărtășire de harul și puterea Celui ce a zis: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ” (Mt 28, 18)!

– Fiind o Sfântă Taină, Hirotonia conferă primitorului un har pe care nu-l posedă credincioșii nehirotoniți. La punerea în lucrare a acestui har al preoției îl îndeamnă Sfântul Apostol Pavel pe Timotei, zicând: „Nu fi nepăsător față de harul care este întru tine, care ți s-a dat prin proorocie, cu punerea mâinilor preoției (= Hirotoniei)” (I Tim 4, 14); și: „Îți amintesc să aprinzi și mai mult, din nou, harul lui Dumnezeu care este în tine, prin punerea mâinilor mele” (II Tim 1, 6).

– Harul special al Hirotoniei face din preot „slujitor al lui Hristos și iconom al tainelor lui Dumnezeu” (I Cor 4, 1). Conlucrând cu harul primit, cel hirotonit devine instrument al lucrării dumnezeiești de mântuire. E o slujire înaltă și slăvită, dar și înfricoșată, mult superioară slujirii Legii vechi, cum zice Sfântul Apostol Pavel: „Dacă slujirea cea de moarte aducătoare, săpată în litere pe piatră, s-a făcut întru slavă..., cum să nu fie mai mult întru slavă slujirea Duhului?” (II Cor 3, 7-8). Păstorii Bisericii – zice Cuviosul Siluan Athonitul – „poartă în ei un har atât de mare că, dacă oamenii i-ar putea vedea strălucirea, lumea întregă ar fi în uimire; dar Domnul a ascuns-o, ca slujitorii Lui să nu se

trufească, ci să se mântuiască prin smerenie” (*Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, trad. de Pr. prof. Ioan Ică și Diac. asist. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994), p. 163).

– Prin preot lucrează Însuși Dumnezeu. Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Chiar om fiind cel ce stă în fața voastră, Dumnezeu este Cel ce lucrează prin el. Așadar, nu te uita la firea celui ce se vede, ci gândește-te la harul cel nevăzut” (*Cuvântări la praznice împărătești*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1942, p. 257).

Din natura și slujirile preoției, rezultă și *rolul ei de neînlocuit în Biserica lui Hristos*. Iată, de pildă, ce scrie Sfântul Ignatie Teoforul, episcop al Antiohiei, martirizat pe vremea împăratului Traian (începutul sec. II): „Cu toții să urmați pe episcop, după cum urmează Iisus Hristos pe Tatăl, iar pe preoți ca pe Apostoli: pe diaconi respectați-i ca pe porunca lui Dumnezeu. *Nimeni să nu facă fără episcop ceva din cele ce aparțin Bisericii*. Acea Euharistie să fie socotită bună, care este făcută de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit. Unde se vede episcopul, acolo să fie și mulțimea credincioșilor... Fără episcop nu este îngăduit nici a boteza, nici a face agapă; că este bine plăcut lui Dumnezeu ceea ce aprobă episcopul, ca tot ce se săvârșește să fie sigur și întemeiat... Bine este să știi de Dumnezeu și de episcop. Cel care cinstește pe episcop este cinstit de Dumnezeu; cel care face ceva fără știrea episcopului, acela slujește diavolului” (*Epistola către Smirneni*, VIII, 1-2; IX, 1, în *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 1, București, 1979, p. 184-185). Aici, ca și în alte locuri din epistolele sale, Sfântul Ignatie Teoforul accentuează în mod deosebit centralitatea episcopului, ca garant al unității credincioșilor în Hristos și în Biserică.

Să luăm aminte, iubiții mei frați, la aceste cuvinte și îndemnuri sfinte, pentru ca astfel să fim una în Hristos, așa cum El ne voiește și cum S-a rugat pentru noi să fim. Fugind de toată rătăcirea și fiind cu adevărat mădulare vii ale Bisericii lui Hristos, în smerenie și ascultare, să ne facem pe deplin părtași la harul Arhieriei Sale celei veșnice.

Duhul și Mireasa

Predică la Duminica a VIII-a după Paști (a Rusaliilor)

Evangelhia de la Ioan 7, 37-53; 8, 12

7³⁷ Iar în ziua cea din urmă – ziua cea mare a sărbătorii – Iisus a stat între ei și a strigat, zicând: Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. ³⁸ Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecul lui. ³⁹ Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit. ⁴⁰ Deci din mulțime, auzind cuvintele acestea, ziceau: Cu adevărat, Acesta este Proorocul. ⁴¹ Iar alții ziceau: Acesta este Hristosul. Iar alții ziceau: Nu cumva din Galileea va să vină Hristos? ⁴² N-a zis, oare, Scriptura că Hristos va să vină din sămânța lui David și din Betleem, cetatea lui David? ⁴³ Și s-a făcut dezbinare în mulțime pentru El. ⁴⁴ Și unii dintre ei voiau să-L prindă, dar nimeni n-a pus mâinile pe El. ⁴⁵ Deci slugile au venit la arhieriei și la farisei, și le-au zis aceia: De ce nu L-ați adus? ⁴⁶ Slugile au răspuns: Niciodată nu a vorbit un om așa cum vorbește Acest Om. ⁴⁷ Și le-au răspuns deci fariseii: Nu cumva ați fost și voi amăgiți? ⁴⁸ Nu cumva a crezut în El cineva dintre căpetenii sau dintre farisei? ⁴⁹ Dar mulțimea aceasta, care nu cunoaște Legea, este blestemată! ⁵⁰ A zis către ei Nicodim, cel ce venise mai înainte la El, noaptea, fiind unul dintre ei: ⁵¹ Nu cumva Legea noastră judecă pe om, dacă nu-l ascultă mai întâi și nu știe ce a făcut? ⁵² Ei au răspuns și i-au zis: Nu cumva și tu ești din Galileea? Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat prooroc. ⁵³ Și s-a dus fiecare la casa sa.

8¹² Deci iarăși le-a vorbit Iisus zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții.

Cincizecimea (Rusaliile) este marea sărbătoare a venirii în lume a Duhului Sfânt. El lucra în lume de la începutul zidirii. Acum vine însă într-un chip nou. Vine ca rod al lucrării de mântuire a lui Hristos, încununată prin Jertfă și Înviere. Și vine pentru ca, prin El, de această lucrare de mântuire să se poată împărtăși întreaga zidire. Duhul Creator al lui Dumnezeu, Cel Care la primul început al lumii „Se purta pe deasupra apelor” (Fac 1, 2), vine să recreeze lumea în și după chipul lui Hristos. Vine să-I pregătească Mirelui Hristos Mireasa cea „fără pată și fără zbârcitură” (Efes 5, 27).

În Evangelhia de astăzi, trimiterea sau dăruirea Duhului Sfânt este anunțată de Mântuitorul ca un eveniment viitor, care avea să aibă loc în urma preamăririi

Sale. Iată cuvintele pe care El le-a rostit la templul din Ierusalim, în mijlocul unei mari mulțimi de oameni, veniți aici în pelerinaj la una din marile sărbători iudaice (Sărbătoarea Corturilor): „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pânțele Lui“ (In 7, 37-38). Iar evanghelistul adaugă imediat această importantă precizare: „Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, căci Iisus încă nu fusese preaslăvit“ (v. 39).

Astfel, Iisus Se prezintă ca Izvorul „apei celei vii“ (cf. In 4, 10 și urm.), a Duhului Sfânt și sfințitor; dar trimiterea Duhului Sfânt asupra celor ce cred în El este plasată în viitor, în directă legătură cu preamărirea Sa, prin Cruce, Înviere și Înălțarea la ceruri.

Tot ca un eveniment viitor anunță Mântuitorul și întemeierea Bisericii Sale. Într-adevăr, după importanta mărturisire a lui Petru, la Cezareea lui Filip, că Iisus este „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu“ (Mt 16, 16), Domnul vorbește despre „zidirea“ (întemeierea) Bisericii Sale la timpul viitor: „...voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui“ (v. 18).

Dacă luăm în considerare cele două vestiri, apare limpede că ele coincid. Venirea Duhului Sfânt și întemeierea Bisericii se constituie, în planul istoriei mântuirii, ca unul și același moment. Duhul Sfânt vine asupra ucenicilor și face din ei Trupul lui Hristos, Mireasa Sa. Biserica este această realitate cu totul nouă și minunată care ia ființă prin unirea Cerului cu pământul, a lui Dumnezeu cu oamenii.

Această unire s-a împlinit mai întâi în persoana lui Hristos. În El, mai întâi, S-a unit Dumnezeu cu omul. Hristos este deopotrivă Dumnezeu adevărat și Om adevărat, cele două firi, dumnezeiască și omenească, fiind unite în persoana Sa în chip „neîmpărțit și nedespărțit, neamestecat și neschimbat“ (după formula Sinodului al IV-lea ecumenic, de la Calcedon). Această unire s-a făcut tot prin lucrarea Duhului Sfânt. Iar Biserica, Trupul lui Hristos, nu este decât extensiunea în lume, în creație, prin Duhul Sfânt, a umanității îndumnezeite a lui Hristos.

Într-adevăr, în Hristos, în persoana și în lucrarea Sa, Duhul Sfânt este mereu prezent. De la Întruparea Sa ca Om, „de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria“ (*Simbolul credinței*) până la Jertfa Sa, „prin Duhul Cel veșnic“ (Evrei 9, 11), și până la Învierea Sa din morți (Rom 8, 11; I Petru 3, 18), Duhul Sfânt este neconținut asupra Mântuitorului. Însuși titlul de *Mesia* (în ebraică *Mașiah*), tradus în grecește prin *Hristos*, înseamnă *Unsul Domnului*. Ungerea Sa o constituie, de fapt, Duhul Sfânt. În Vechiul Testament, ungerea preoților, a regilor și a proorocilor preînchipuia adevărata și desăvârșita ungere pe care o va poseda Mesia-Hristos. Iisus Însuși, având deplina conștiință a mesianității Sale, arată că în El se împlinește cuvântul profetic: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsați și să vestesc anul plăcut Domnului“ (Lc 4, 18-19 = Is 61, 1-2; cf. Is 42, 7; Zah 4, 6). Textele biblice care vorbesc despre sălășluirea Duhului în

Hristos sau despre lucrarea Duhului asupra lui Hristos trebuie înțelese în legătură cu firea Sa omenească. Sfântul Vasile cel Mare zice: „De la început (Sfântul Duh) e prezent în trupul Domnului, pentru că El I S-a făcut ungere și-L însoțește nedespărțit...; toată activitatea lui Hristos se desfășoară în prezența Duhului“ (*Despre Sfântul Duh*, 140 C).

Hristos deschide, „în trupul Său“, pentru toți oamenii, „frații“ Săi (Evrei 2, 11), „calea cea nouă și vie“ (Evrei 10, 20) a unirii lor cu Dumnezeu. Iar această unire se face prin „ungerea“ Aceluiași Duh Sfânt Care I-a fost Lui Însuși „ungere“. „Anul plăcut Domnului“ pe care-l vestește Hristos, Unsul Domnului, este timpul în care, prin El, toți cei ce cred în El se împărtășesc și ei de ungerea cu Duhul Sfânt. „Anul plăcut Domnului“ este timpul Împărăției, care este, de fapt, Împărăția Duhului Sfânt sau Împărăția lui Hristos prin Duhul Sfânt. Inaugurarea acestui timp, a ceea ce s-a putut numi, cu drept cuvânt, „epoca Duhului Sfânt“, o constituie Biserica, în care primim „arvuna Duhului“ (II Cor 1, 22; 5, 5). Iar Biserica ia ființă prin pogorârea în lume a Duhului Sfânt.

Venirea Duhului Sfânt este anunțată de proorocul Ioil (3, 1 și urm.) ca un eveniment al „zilelor din urmă“, adică al epocii mesianice. Această profecție a lui Ioil se împlinește la Pogorârea Sfântului Duh la Cincizecime și este citată pe larg de Sfântul Apostol Petru în cuvântarea pe care a rostit-o atunci: „Iar în zilele din urmă, zice Domnul, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și fiii voștri și fiicele voastre vor prooroci și cei mai tineri ai voștri vor vedea vedenii și bătrânii voștri vise vor visa. Încă și peste slugile Mele și peste slujnicele Mele voi turna, în acele zile, din Duhul Meu și vor prooroci...“ (Fapte 2, 17 și urm.).

Cu venirea lui Hristos și cu trimiterea, prin El, a Duhului Sfânt, istoria mântuirii lumii a atins punctul ei culminant, a ajuns în „zilele din urmă“ ale ei (cf. Evrei 1, 2). „Timpul Bisericii“, adică întreaga perioadă dintre prima și a doua venire a lui Hristos, este un timp al plinirii. Ca credincioși creștini, trăim, în Biserică, acest timp culminant al istoriei, în care Duhul Sfânt este prezent și lucrează în lume.

Mântuitorul a vorbit adeseori ucenicilor Săi despre venirea Sfântului Duh. Mai ales Sfânta Evanghelie de la Ioan cuprinde mai multe astfel de vestiri ale acestui moment spre care este atinsă cu stăruință privirea Sa. Înainte de sfintele Sale patimi, Domnul le vorbește lămurit despre venirea Celui Care le va fi „Mângâietor“ după plecarea Sa la Tatăl: „Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul adevărului, pe care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede nici nu-L cunoaște; voi Îl cunoașteți, că rămâne la voi și va fi în voi“ (In 14, 16-17); „Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu“ (In 14, 26); „Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului, Care din Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine“ (In 15, 26); „Iar când va veni Acela, Duhul adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul, căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare va vesti. Acela Mă va slăvi, pentru că din al Meu va lua și vă va vesti“ (In 16, 13-14).

Câteva învățături esențiale se desprind din aceste texte, mai ales în ce privește lucrarea Duhului Sfânt în și între credincioșii creștini:

– Duhul Sfânt este o persoană dumnezeiască, alături de Tatăl și de Fiul. Acest adevăr este exprimat cu foarte mare claritate în multe alte locuri din Sfânta Scriptură. Voi cita numai două dintre ele. În primul rând un cuvânt al lui Iisus Cel înviat, atunci când îi trimite la misiune pe Apostolii Săi și le poruncește să boteze „în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Mt 28, 19). Apoi binecuvântarea trinitară care încheie Epistola a doua către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți”. Având această învățătură, Biserica a condamnat erezia lui Macedonie care, în secolul al IV-lea, nu recunoștea în Duhul Sfânt o persoană dumnezeiască și, implicit, lepăda credința în Sfânta Treime. Sinodul al III-lea ecumenic a formulat articolul 8 din *Simbolul credinței*, prin care mărturisim că Duhul Sfânt este „Domnul (adică Dumnezeu) de viață făcătorul” și că „împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit”.

N-ar fi cazul să insistăm asupra acestui important punct al învățăturii creștine, fixat o dată pentru totdeauna la un sinod ecumenic. Dar acest adevăr dumnezeiesc este și astăzi contestat de unii rătăciți. Este contestat cu vehemență, de pildă, de martorii lui Iehova, pentru care Dumnezeu este numai o singură persoană, astfel că nici Fiul și nici Duhul Sfânt nu sunt persoane divine. Dar este contestat și de mulți „teologi” aparținând unor Biserici care, oficial, mărturisesc dogma Sfintei Treimi. Astfel, într-un impunător „Dicționar biblic” reformat (*Dictionnaire Encyclopédique de la Bible*, ed. a III-a, Valence-sur-Rhone, 1973, p. 371), autorul articolului despre Sfântul Duh scrie: „Este greu de înțeles de ce teologia creștină a vrut să vadă în Duhul un ipostas divin, o persoană distinctă de Tatăl și de Fiul”. Mai amintesc o carte a unui teolog romano-catolic, apărută recent, care susține că Biserica n-a crezut în dumnezeirea lui Hristos și a Duhului Sfânt înainte de sfârșitul secolului I al erei creștine și că „formulele trinitare” din Noul Testament ar fi simple formulări de tip iudaic, iar nu afirmații trinitare propriu-zise (M.-É. Boismard, *A l'aube du christianisme. Avant la naissance des dogmes*, Paris, Cerf, 1998).

Întreg Noul Testament contrazice aceste rătăciri, oferind o bază fermă pentru credința că Duhul Sfânt este Dumnezeu adevărat, împreună cu Tatăl și cu Fiul.

– Duhul Sfânt „din Tatăl purcede” (In 15, 26). Catolicismul a falsificat această învățătură revelată prin adaosul *Filioque* (= și din Fiul). Această rătăcire are consecințe grave nu numai în ce privește înțelegerea dogmei Sfintei Treimi, ci și în planul învățăturii despre mântuire și despre Biserică. *Filioque* a fost una din cauzele principale ale marii schisme de la 1054, când Catolicismul s-a rupt de Biserica cea adevărată.

– Despre Duhul Sfânt Care are să vină la Cincizecime. Mântuitorul zice că-L va trimite Tatăl, în numele Său (In 14, 26), dar și că El Îl va trimite de la Tatăl (In 15, 26). Ceea ce nu înseamnă altceva decât că pe Duhul Îl trimite Tatăl prin Fiul. Confundând *trimiteră* de la Cincizecime cu *purcederea* Sa din veci din Tatăl, Catolicismul face din al doilea text un temei al ereziei sale despre

Filioque. Zicând însă: „Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl”, Mântuitorul nu spune altceva decât ceea ce am auzit în Evanghelia de astăzi, anume că dăruirea Duhului Sfânt este consecința preamăririi Sale prin Cruce și Înviere.

– Duhul Sfânt ni-L dă pe Hristos: „...din al Meu va lua și vă va vesti” (In 16, 14). Hristos este darul. La începuturile Bisericii, păgânii susțineau în fața creștinilor că zeii lor ar fi adus lumii diferite daruri și-i întrebau: „Dar Hristos al vostru, ce a adus El lumii?” La care creștinii răspundeau: „Hristos S-a adus pe Sine Însuși!” Ceea ce numim „har” nu este altceva decât umanitatea cea îndumnezeită a lui Hristos care se dăruiește lumii, care se împarte credincioșilor. Lucrarea Duhului Sfânt este tocmai împărtășirea „harului”, adică a darului care este Hristos Cel preamărit.

– Despre Duhul Sfânt mai zice Iisus – și încă în mod repetat – că este „Duhul adevărului” (In 15, 26; 16, 13). Această importantă afirmație justifică insistența noastră aici asupra unor puncte ale învățăturii de credință. Căci „Duhul adevărului” nu are nimic de-a face cu erezia, cu rătăcirea de la adevărata credință. Nimeni nu primește și nu învață pe alții rătăcirii de la credință prin „Duhul adevărului”. Mântuitorul zice și că Duhul Sfânt este Cel Care-i va călăuzi pe ucenicii Săi „la tot adevărul”, că-i va învăța toate și că le va aduce aminte tot ceea ce le-a spus El. Scrierile Noului Testament (mai ales Faptele Apostolilor) – ca și întreaga literatură patristică și toată istoria Bisericii – mărturisesc adevărul și experiența acestei călăuziri de către Duhul Sfânt a Bisericii și a credincioșilor care rămân cu smerenie în ascultarea dumnezeieștii învățături și în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

Sunt mulți astăzi aceia care profesează tot felul de rătăcirii religioase – uneori foarte grave și cu consecințe catastrofale nu numai pe planul vieții sufletești personale, ci și pe planul vieții bisericești și chiar al celei sociale – și care pretind că fac acest lucru în numele Duhului Sfânt și se prezintă ca oameni „duhovnicești”. Un lucru trebuie să ne fie foarte clar: nici o doctrină eretică nu are dreptul să se autorizeze cu numele Duhului Sfânt, care este „Duhul adevărului”. Dacă cineva îmbrățișează o cale rătăcită, acela dovedește că a ieșit de sub călăuzirea Duhului Sfânt și că s-a lăsat înșelat de duhurile cele rele.

Ne putem întreba: *care este criteriul prin care să recunoaștem că ne aflăm sub călăuzirea Duhului Sfânt*.

Răspunsul este clar: integrarea deplină în Biserică și în exigențele ei. De ce? Pentru că Duhul Sfânt și Biserica sunt una. Așa precum S-a odihnit Duhul Sfânt asupra lui Hristos și a rămas nedespărțit de El, tot așa se odihnește Duhul Sfânt asupra Bisericii și rămâne nedespărțit de ea. La aceeași problemă, a criteriului de recunoaștere a faptului că ne aflăm în Duhul Sfânt, iar nu într-un duh de rătăcire, răspunde și Sfântul Irineu atunci când zice: „Unde e Biserica, acolo e și Duhul Sfânt și unde e Duhul Sfânt acolo e Biserica și tot harul” (*Contra ereziilor*, III, 24, 1, PG 7, 966). Duhul Sfânt este „sufletul” Trupului tainic al lui Hristos, adică al Bisericii. Sfântul Apostol Pavel ne înfățișează Biserica nu numai ca Trupul lui Hristos, ci și ca templul Duhului Sfânt (I Cor 3, 16; II Cor 6, 16; Efes 2, 22). Duhul Sfânt umple de daruri Biserica și pe credincioșii ei.

Sfântul Apostol Pavel zice: „Dacă trăim în Duhul, în Duhul să și umblăm“ (Gal 5, 25). „Trăirea (existența) în Duhul“ o avem în Biserica lui Hristos, ca unii care am primit viața lui Hristos prin Sfintele Taine. Ceea ce avem noi de făcut – în loc de a ne deda, cu trufie, la speculații religioase și de a ne expune astfel rătăcirii de la credință – este de a fructifica, prin împlinirea voinței lui Dumnezeu, darul vieții celei noi; trăirea „în Duhul“ să fie astfel concretizată prin „umblarea în Duhul“. Roadele sunt cele care arată dacă trăim sau nu în Duhul. Nu vorbirea în limbi sau vreo altă „harismă“, cum susțin penticostalii. Sfântul Apostol Pavel zice că „rodul Duhului este dragoste, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credință, blândețe, înfrânare, curăție“ și altele ca acestea (Gal 5, 22-23). Având acest „rod“, vom avea certitudinea că suntem „în Duhul“.

Și încă ceva: Niciodată să nu ne credem suficient de duhovnicești. Sfântul Serafim de Sarov afirmă că scopul vieții creștine este dobândirea Duhului Sfânt. Adică o continuă dobândire a Lui, o continuă îmbogățire în Duhul Sfânt. Sfinții Apostoli, deși „s-au umplut de Duhul Sfânt“ la Cincizecime (Fapte 2, 4), n-au socotit că s-a încheiat aici străduința lor de a-L dobândi pe Duhul Sfânt. La o anumită vreme după Cincizecime, ni se spune iarăși că „s-au umplut toți de Duhul Sfânt“ (Fapte 4, 31). Căci „apa cea vie“ a Duhului Sfânt este de așa fel încât, cum zic Sfinții Părinți, cu cât bei, cu atât mai mult însetezi. Cu cât ai dobândit pe Duhul Sfânt, cu atât mai mult te umpli de dorința de a-L dobândi.

Când simți această sete și când bei cu nesaț din apa cea vie, atunci auzi și glasul Duhului (cf. In 3, 8), care susură blând în inima ta. Glasul „Duhului Fiului“ care strigă în inima ta „Avva, Părinte!“ (Ga 5, 6). Și pe Mireasă care, „în Duhul“, Îl strigă pe Mirele ei.

„Și Duhul și Mireasa zic: Vino!“ (Apoc. 22, 17). „*Maran atha* – Domnul nostru, vino!“ (I Cor 16, 22).

Norul de martori

Predică la Duminica I după Rusalii (a Tuturor Sfinților)

Evangelia de la Matei 10, 32-35. 37-38; 19, 27-30

10³² Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. ³³ Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. ³⁴ Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. ³⁵ Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa.

³⁷ Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. ³⁸ Și cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine.

19²⁷ Atunci Petru, răspunzând, I-a zis: Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi? ²⁸ Iar Iisus le-a zis: Adevărat zic vouă că voi cei ce Mi-ați urmat Mie, la înnoirea lumii, când Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel. ²⁹ Și oricine a lăsat case sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine, pentru numele Meu, înmulțit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică ³⁰ Și mulți dintâi vor fi pe urmă, și cei de pe urmă vor fi întâi.

Nimic mai firesc decât ca în prima Duminică după Pogorârea Duhului Sfânt să-i pomenim pe toți sfinții, adică pe aceia care sunt dovada vie a prezenței și a lucrării Duhului Sfânt în lume. Căci de aceea a fost trimis Duhul Sfânt: să facă sfinți din toți cei care-L primesc și pun în lucrare în viața lor darurile și puterile Sale.

Pe mulți sfinți îi pomenim pe nume, la sărbătorile lor, dar și în fiecare zi a anului. Calendarul nostru ortodox este plin de nume de sfinți. Sinaxarul este încă și mai bogat, căci la fiecare zi ne dă mai multe nume de sfinți decât cele care încap în calendar. În *Viețile sfinților* ni se istorisesc multe din faptele acestora, și mai ales sfârșitul lor bine plăcut lui Dumnezeu. Cu toate acestea, avem conștiința că nu toți sfinții sunt cunoscuți. Că nu toate numele sfinților au fost reținute de memoria Bisericii. Iată de ce a socotit Biserica necesară dedicarea unei Duminici din an pomenirii *tuturor sfinților*. Și anume, așa cum spuneam, a acestei Duminici, prima după sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt.

La *Toți sfinții* o pomenim, desigur, în primul rând, pe *Maica Domnului*. Ea este cinstită de Biserică mai presus nu numai decât toți oamenii sfinți de totdeauna, ci și mai presus de puterile îngerești. Spunem în cântarea *Axion*-ului că Născătoarea de Dumnezeu este „mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită, fără de asemănare, decât Serafimii”. Ori, Heruvimii și Serafimii sunt cei mai cinstiți între cetele îngerești, cei mai apropiați de tronul slavei dumnezeiești.

Cinstim apoi pe *Sfinții Îngeri*, toate făpturile cerești, care-L slujesc necurmat pe Dumnezeu și îl laudă după cuviință. Pe baza datelor biblice, se vorbește de nouă cete îngerești: Serafimi, Heruvimi, Scaune (sau Tronuri), Domnii, Puteri, Stăpânii, Începătorii, Arhangheli și Îngeri. Toți aceștia, ascultând de voia lui Dumnezeu, sunt și slujitori ai mântuirii noastre. De aceea îi cinstim și cerem mijlocirea lor în rugăciune către Dumnezeu.

Îi cinstim apoi pe sfinții care au trăit pe pământ, pe toți acei oameni care, prin desăvârșită ascultare de Dumnezeu și de voia Lui, s-au învrednicit de răsplătirea Sa în ceruri. Ei înșiși pot fi grupați în cete, după chemarea lor deosebită și după felul în care L-au slujit pe Dumnezeu. Astfel, între oamenii sfinți, după Maica Domnului, îl cinstim mai întâi pe *Sfântul Ioan Botezătorul*, căci, după mărturia Mântuitorului Însuși, „nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decât Ioan Botezătorul” (Mt 11, 11). În icoana numită *Deisis*, Hristos Cel preamărit, Împărat și Arhiereu șezând pe tronul slavei dumnezeiești, are de-a dreapta Sa pe Maica Domnului, iar de-a stânga pe Sfântul Ioan Botezătorul. Împreună cu Sfântul Ioan Botezătorul, îi cinstim pe toți *Sfinții Prooroci* ai Vechiului Testament, cei prin care Dumnezeu Însuși a grăit oamenilor și a vestit venirea lui Mesia și, prin El, a mântuirii lumii. Urmează *Sfinții Apostoli*, în ceata cărora Biserica îi socotește nu numai pe Cei Doisprezece (de fapt treisprezece, căci grupului restrâns al Celor Doisprezece s-a adăugat, tot ca unul dintre ei, Sfântul Apostol Pavel), ci și pe Cei Șaptezeci și, de fapt, pe toți bărbații sfinți ai Bisericii primare ale căror nume apar în scrierile Noului Testament și care sunt desemnați uneori ca „bărbați apostolici”. Vin apoi *Sfinții Ierarhi*, între care un loc aparte îl ocupă cei care au fost și mari teologi și dascăli, cu un rol hotărâtor la păstrarea, definirea și apărarea învățaturii ortodoxe. Un loc deosebit în sinaxarul ortodox îl ocupă *Sfinții Mucenici (Martiri)*, adică toți acei oameni sfinți care și-au vărsat sângele pentru credința lor creștină, pecetluind astfel cu însăși jertfa vieții lor mărturisirea lui Hristos și a Evangheliei Sale. *Sfinții Cuvioși*, călugări și pustnici purtători de Dumnezeu care, dorindu-L numai pe Mirele ceresc și Împărăția Sa, au părăsit lumea și plăcerile ei, făcând din toată viața lor o mucenicie de bună voie. Mai putem adăuga, ca o ceată aparte, pe *Sfinții Doctori fără de arginți*, oameni sfinți care, trăind în lume, și-au pus viața și știința medicală în slujba semenilor lor, fără plată, dorind numai răsplătirea cea de la Dumnezeu. Ei nu numai că tratau pe bolnavi cu mijloacele medicale ale epocii lor, ci, plini de credință și de sfințenie, se și rugau pentru cei în suferință, astfel încât vindecarea venea nu numai ca efect al tratamentelor respective, ci mai ales ca un dar al lui Dumnezeu, prin mijlocirea rugăciunilor lor. De aceea ei și sunt numiți „doctori fără de arginți și făcători de minuni”.

Când sunt pomenite, la diferitele slujbe ale Bisericii, diferitele categorii de sfinți, la urmă sunt menționați întotdeauna părinții Maicii Domnului, ale căror nume au fost reținute de Sfânta Tradiție, adică *Sfinții Părinți Ioachim și Ana*.

Iată diferitele grupe sau cete de sfinți, așa cum sunt ele rânduite în Biserica Ortodoxă. Cu această rânduire sunt pomeniți sfinții, de pildă, la Sfânta Proscomidie, *Agnețul* având la dreapta sa, pe sfântul disc, păticea pentru Maica Domnului, iar la stânga nouă păticele pentru diferitele cete de sfinți, începând cu Sfinții Îngeri și sfârșind cu Sfinții Părinți Ioachim și Ana.

Așa cum spuneam însă, nu toți sfinții ne sunt cunoscuți. Nu-i cunoaștem pe toți proorocii Vechiului Testament. Bărbații apostolici – și aici intră și Sfințele Femei care au avut un rol important în Biserica epocii apostolice – au fost mai mulți decât cei ale căror nume le știm. Ierarhi sfinți a avut Biserica în toate epocile; celor mai mulți nu li se mai știe nici numele. Dacă sunt pomenite unele nume de martiri și sunt cunoscuți și cinstiți în mod deosebit unii martiri din vechime, reprezentativi prin puterea mărturie lor, trebuie să știm că o mulțime mare de oameni sfinți, despre care nu mai știm nimic, și-au dat viața pentru Hristos, în toate epocile. Să ne gândim numai la miile de martiri din ultimul veac. Ba chiar și acum, în diferite părți ale lumii, sunt numeroase cazuri de oameni torturați și uciși pentru că sunt creștini. În diferite țări ale Africii, în India, în Indonezia și în alte țări ale lumii, chiar în ultimele luni au fost uciși destul de mulți oameni pentru credința lor în Hristos și pentru mărturisirea Evangheliei. De asemenea, mulți cuvioși au rămas necunoscuți chiar contemporanilor lor. Marele mitropolit Dosoftei al Moldovei (sec. XVII) mărturisește că în munții Moldovei au fost mulți pustnici necunoscuți și că, deci, țara noastră a avut o mulțime de sfinți care n-au fost nicăieri înregistrați ca atare.

Fiindcă vorbim de sfinți români, se cuvine să notăm faptul că Biserica românească și-a dovedit, pe parcursul îndelungatei sale istorii, autenticitatea și vitalitatea tocmai prin numărul și prin calitatea sfinților ei. De la Sfântul Apostol Andrei și de la martirii din primele veacuri creștine, care au mărturisit pe pământul țării noastre, până la apărătorii Ortodoxiei din Transilvania, până la Sfântul Calinic de la Cernica și, foarte aproape de noi, până la sfinții care au populat închisorile comuniste, iată un adevărat drum de sânge și de jertfă care străbate întreaga istorie a Bisericii și a neamului românesc.

Cum să nu-i cinstim pe sfinți, când prin ei a ajuns la noi, curată și deplină, Evanghelia lui Hristos? Cum să nu-i cinstim, când datorită lor Biserica în care ne mântuim există, până azi, vie și biruitoare? Cum, oare, dorind să ne mântuim, nu vom avea pururi în fața ochilor noștri duhovnicești pilda vieții lor sfinte? Cum să nu prețuim necontenita și puternica lor mijlocire în rugăciunea cea pentru noi?

Îi cinstim pe sfinți ca pe prietenii lui Dumnezeu – Mântuitorul Însuși îi numește pe Sfinții Apostoli „prietenii” Săi (In 15, 14-15) – și ca „fiii” sau „copiii” Săi (In 1, 12). Sfântul Ioan Damaschin zice: „Dacă Creatorul tuturor Se numește Împăratul împăraților, Domnul domnilor, Dumnezeu dumnezeilor, negreșit că și sfinții se numesc dumnezei, domni, împărați... Nu spun că sunt dumnezei, împărați și domni prin fire, ci sunt numiți așa pentru că au împărășit și

au stăpânit peste patimi și au păzit nefalsificată asemănarea și chipul dumnezeiesc, potrivit căruia au fost creați – căci și icoana împăratului se numește împărat – și pentru că sunt uniți cu Dumnezeu după voință și L-au primit locuitor înăuntrul lor, iar prin participarea la El au devenit prin har ceea ce este El după fire. Pentru ce dar nu trebuie cinstiți cei care au ajuns slujitori și prieteni și fii ai lui Dumnezeu? Căci cinstea dată de cei împreună robi către cei buni este dovada dragostei față de Stăpânul tuturor“ (*Dogmatica*, trad. de Pr. D. Fecioru, ed. a III-a, Ed. Scripta, București, 1993, p. 173-174).

Mântuitorul Însuși mărturisește pentru sfinți înaintea Tatălui ceresc, cum ne spune în Sfânta Evanghelie de astăzi: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisii voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri“ (Mt 10, 32). Cum, atunci, nu vom mărturisi și noi pentru ei, împreună cu Domnul și Mântuitorul nostru?

Pe de altă parte, îi mărturisim și îi cinstim pe sfinți ca modele pentru noi, ca unii pe care dorim și trebuie să-i imităm, în dragostea și jertfelnicia lor pentru Hristos. Tot în Evanghelia de astăzi, exigența urmăririi lui Hristos apare formulată într-un mod radical: „Cel ce iubește pe tată, ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Și cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine“ (Mt 10, 37-38). Sfinții sunt tocmai acei oameni care au îmbrățișat fără rezerve aceste exigențe radicale ale urmăririi lui Hristos. „Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție“ – mărturisesc Sfinții Apostoli (Mt 19, 27). Iar Mântuitorul zice că prin această totală lepădare a lumii de dragul Lui, ei nu numai că vor dobândi viața veșnică, ci vor fi și judecători ai lumii (Mt 19, 28-29). Iată cinstea pe care o dă Dumnezeu sfinților Săi! Și noi să refuzăm a recunoaște această cinste, să refuzăm a-i cinsti pe cei pe care Dumnezeu Însuși îi cinsteste?

Faptul că trebuie să-i cinstim pe sfinți ca modele de urmat pentru noi este subliniat cu multă putere de Apostolul de astăzi (din Evrei 11, 33 și urm.). Prin credință, sfinții au săvârșit lucruri mari și mai presus de puterea omenească. Au putut săvârși aceste lucruri deoarece Dumnezeu Însuși era prezent în ei și lucra prin ei. Sfinții, „prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințele, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au împunericit, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmașilor în fugă. Prin ei, unele femei și-au luat pe morții lor în viață“ (Evrei 11, 33-35a).

Apostolul arată însă în continuare și câte au avut ei de suferit pentru credința lor (Evrei 11, 35b-38). Lumea nu i-a iubit niciodată pe sfinți. Mântuitorul arată care este cauza urii pe care lumea o poartă sfinților: „Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște“ (In 15, 19). Nici sfinții n-au iubit „lumea“, în sensul în care folosește evanghelistul aici acest cuvânt; ei n-au iubit și n-au putut iubi lumea de păcat. Nu puteau avea ochi pentru această lume cei ce se simțeau pe pământ „străini și călători“, dorind o patrie „mai bună“ decât lumea pământească, anume „pe cea cerească“ (Evrei 11, 13-16). Nu puteau avea ochi

pentru lume și pentru deșertăciunile ei cei care erau „cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței“ (Evrei 12, 2). Înconjuți cum suntem de ispitele lumii, cum nu vom avea mereu în fața ochilor aceste modele, pe sfinții care au avut tăria de a-și îndrepta privirea numai spre Iisus Mântuitorul și spre dorita Patrie cerească? Apostolul însuși ne îndeamnă să luăm aminte mereu la acest „nor de martori“.

Cu toate acestea, sunt astăzi mulți care se cred buni creștini și foarte fideli cititori și implinitori ai cuvântului Scripturii și care totuși refuză cinstirea sfinților, ba chiar o confundă cu idolatria. Trebuie să spunem că această rătăcire – căci, într-adevăr, este vorba de o gravă rătăcire – pleacă de la câteva presupoziii eronate.

În primul rând, ei consideră că cinstirea sfinților ar prejudicia într-un chip oarecare închinarea care se cuvine numai lui Dumnezeu. E vorba însă aici de o gravă confuzie. Căci nu este același lucru *adorarea* lui Dumnezeu sau *închinarea* care I se cuvine numai Lui cu *cinstirea* sfinților. Cinstirea sfinților nu înseamnă nicidecum a-L confunda pe Dumnezeu-Creatorul cu creatura Sa. Pe sfinți îi cinstim ca purtători de Dumnezeu, ca cei care s-au învrednicit de îndumnezeirea după har. Dar numai lui Dumnezeu îi aducem închinare sau adorare. Cum s-ar putea ca cinstirea sfinților să prejudicieze închinarea cuvenită numai lui Dumnezeu? Această cinstire nu numai că nu înseamnă lepădarea unicului și adevăratului Dumnezeu și a închinării cuvenite numai Lui, ci, dimpotrivă, ea înseamnă de fapt mărturisirea Aceluiași Dumnezeu, Care S-a sălășluit întru sfinții Săi, Care i-a sfințit și i-a preamărit.

Apoi, ei confundă mijlocirea pentru noi a sfinților, prin rugăciune, cu mijlocirea mântuitoare a lui Hristos prin Jertfa de pe Cruce. Trebuie să știm că, cerând sfinților să se roage pentru noi, nu ne abatem nicidecum de la credința și mărturisirea că „Unul este Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni, Omul Iisus Hristos“ (I Tim 2, 5). Și în viață fiind, sfinții s-au rugat stăruitor pentru semenii lor. Ei n-au abandonat această preocupare atunci când au trecut dincolo. Plini de iubire pentru oameni și voind, ca și Domnul lor, „ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină“ (I Tim 2, 4), se roagă necontenit pentru lume. Apocalipsa ni-i și prezintă pe toți sfinții – cei 144.000, număr simbolic care tocmai asta înseamnă: *toți* – împreună cu Hristos, în ceruri. Fiind aproape de Hristos, ei au „îndrăzneală“ la El (Evagrie Ponticul, *Schiță duhovnicească*, în „Filocalia“, vol. I, Sibiu, 1947, p. 46). Mântuitorul Însuși i-a asigurat că le va împlini orice rugăciune: „Dacă rămâneți întru Mine și cuvintele Mele rămân în voi, cereți ceea ce vreți și se va da vouă“ (In 15, 7); și: „Cereți și veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină“ (In 16, 24). Pe baza acestor făgăduințe ale Domnului, avem credința că sfinții pun această îndrăzneală a lor în slujba iubirii față de cei ce au nevoie de ajutor și în slujba mântuirii lor, cerând acest ajutor și mântuirea acestora de la Hristos (Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, București, 1978, p. 314).

De cinstire sunt vrednice nu numai numele și faptele sfinților, ci și *moaștele* lor. Prin viața lor sfântă, ei s-au făcut cămări și locașuri curate ale lui Dumnezeu. Înseși trupurile lor s-au făcut temple ale Duhului Sfânt (I Cor 6, 19). Iar moartea

lor este mai degrabă somn decât moarte; și „cinstită este înaintea Domnului moartea cuviosilor Lui” (Ps 115, 6). Sfântul Ioan Damaschin zice: „Stăpânul Hristos ne-a dat ca izvoare mântuitoare moaștele sfinților, care izvorăsc, în multe chipuri, faceri de bine și dau la iveală mir cu bun miros. Nimeni să nu fie necredincios! Dacă prin voința lui Dumnezeu a izvorât în pustiu apă din piatră tare (Ieș 17, 5-6; Num 20, 7-11) și din falca măgarului, apă pentru Samson căruia îi era sete (Jud 15, 19), este de necrezut să izvorască mir bine mirositor din moaștele mucenicilor? Cu nici un chip pentru cei care cunosc puterea lui Dumnezeu și cinstea pe care o au sfinții de la Dumnezeu” (*op. cit.*, p. 174).

Iubitul meu frate, nu te lăsa înșelat de rătăcirea necredinței! În loc să-ți pierzi timpul cu discuții deșarte, silește-te mai bine să urmezi pilda sfinților și cere-le ajutorul în rugăciune, spre a fi și tu bine plăcut lui Hristos-Dumnezeu.

Ucenici ai lui Hristos

Predică la Duminica a II-a după Rusalii
(a Sfinților români)

Evangelhia de la Matei 4, 18-23

¹⁸ Pe când umbla pe lângă Marea Galileii, a văzut pe doi frați, pe Simon ce se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, care aruncau mreaja în mare, căci erau pescari. ¹⁹ Și le-a zis: Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. ²⁰ Iar ei, îndată lăsând mrejele, au mers după El. ²¹ Și de acolo, mergând mai departe, a văzut alți doi frați, pe Iacov al lui Zevedeu și pe Ioan fratele lui, în corabie cu Zevedeu, tatăl lor, dregându-și mrejele și i-a chemat. ²² Iar ei îndată, lăsând corabia și pe tatăl lor, au mers după El. ²³ Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evangelhia împărăției și tămăduind toată boala și toată neputința în popor.

Evangelhia acestei Duminici ne înfățișează chemarea de către Iisus a primilor Săi ucenici. Textul este foarte apropiat de cel de la Marcu (1, 16-20). Atât Marcu, cât și Matei ne vorbesc de chemarea a două perechi de frați: Petru și Andrei, fratele lui; și Iacov al lui Zevedeu și Ioan, fratele lui. Amândoi evangheliștii ne spun că toți cei patru erau pescari și că Iisus i-a aflat pe țărmul Mării Galileii. Și anume, pe primii doi i-a aflat aruncându-și mreaja în mare; iar pe ultimii doi, dregându-și mrejele împreună cu tatăl lor Zevedeu. Amândoi evangheliștii ne spun că Iisus i-a chemat să-L urmeze, cu cuvintele: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni”; și că și unii și alții, primii lăsând mrejele, cei din urmă lăsând nu numai corabia și mrejele, ci și pe tatăl lor, Zevedeu, au mers după Iisus.

Se poate, deci, spune că Sfântul Matei a urmat îndeaproape, în această scurtă relatare, modelul pe care i-l oferea Evangelhia de la Marcu. Totuși, unele foarte mici modificări în raport cu acest model ne ajută să discernem mai bine mesajul mateian. Astfel, Simon din Marcu (1, 16) devine la Matei (v. 18) „Simon ce se numește Petru”. Deși Matei știe că numele de Petru îi va fi dat de Mântuitorul numai mai târziu (Mt 16, 18; cf. Mc 3, 16), el folosește totuși, de la început, și numele sub care va fi îndeobște cunoscut acest Apostol în Biserică. În ce privește răspunsul celor două perechi de frați la chemarea lui Iisus, Sfântul Matei adaugă, în raport cu Marcu, un singur cuvânt, care apare de două ori, adică în fiecare din cele două referiri la răspunsul celor chemați. Este vorba de cuvântul (adverbul) „îndată”: „Iar ei, *îndată* lăsând mrejele, au mers după El” (v. 20); „Iar ei *îndată*, lăsând corabia și pe tatăl lor, au mers după El” (v. 22). În sfârșit, ca și Marcu, Matei amintește, în legătură cu fiii lui Zevedeu, de „corabia” (barca) ce le aparținea acestora. E deja, poate, un indiciu că familia lui Zevedeu era

oarecum înstărită, posedând o „corabie“. Însă, Matei nu-i menționează și pe „simbriași“ angajați de Zevedeu și de fiii săi. Acest detaliu, care apare la Marcu (1, 20), sugerează că, într-adevăr, a doua pereche de frați chemați acum de Iisus, anume Iacov și Ioan, proveneau dintr-o familie mai înstărită, care folosea și lucrători plătiți. De ce această omisiune? Poate pur și simplu deoarece detaliul i se pare lui Matei fără prea multă importanță și deoarece prezența sa strică oarecum simetria celor două chemări. Dacă însă ținem seama de acel „îndată“ introdus de Matei în versetele 20 și 22, putem bănuși că el operează această omisiune pentru a sublinia cu și mai multă tărie radicalismul urmării imediate a lui Iisus: în relatarea mateiană, cei doi fii ai lui Zevedeu îl lasă *singur* pe tatăl lor.

Se cuvine să mai relevăm o altă trăsătură importantă, de data aceasta comună primelor două Evanghelii. Anume faptul că, în relatarea de la Matei, ca și în cea de la Marcu, *nu ni se spune nimic despre vreo întâlnire precedentă a celor chemați cu Iisus*. Cele două relatări lasă impresia că chiar la prima întâlnire și fără nici o pregătire prealabilă Iisus i-a chemat pe cei patru și că ei au și răspuns imediat chemării Sale. E adevărat că în Sfintele Evanghelii mai găsim și alte astfel de chemări spontane, cu răspunsuri tot atât de spontane și de integrale ca și a celor două perechi de frați din Evanghelia de astăzi. Așa a fost, de pildă, chemarea și răspunsul lui Matei însuși, fostul vameș Levi (Mt 9, 9; Mc 2, 14; Lc 5, 27-28), sau chemarea și răspunsul lui Zacheu (Lc 19, 1-9), deși el n-a fost unul dintre Cei Doisprezece. În schimb, pentru primii chemați, Evangheliile de la Luca și de la Ioan ne spun că, de fapt, au existat anumite precedente, care explică, cel puțin parțial, răspunsul prompt al beneficiarilor acestei chemări. Astfel, Sfântul Luca situează chemarea primilor ucenici în urma unei pescuiri minunate (Lc 5, 1-11). Sunt menționați în mod expres Simon Petru și, ca tovarăși ai săi la pescuit, Iacov și Ioan (Luca nu-l menționează pe Andrei). Văzând minunea, aceștia au fost cuprinși de spaimă, iar Petru „a căzut la genunchii lui Iisus, zicând: leși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos“ (v. 8). Iar Iisus i-a zis: „Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni“ (v. 10). Această chemare, deși este redată la singular, a fost adresată, de fapt, și celorlalți, cum rezultă din v. 11, unde se spune că ei toți „au lăsat totul și au mers după El“.

Această promptitudine în ascultarea chemării lui Iisus se explică mai bine, din punct de vedere psihologic, dacă ea a avut loc în urma unei astfel de mari minuni asupra naturii. Marea Galileii (numită și Marea Tiberiadei sau Lacul Ghenizaretului) era destul de săracă în pește, cum este și astăzi. Niște oameni a căror ocupație de bază era pescuitul în apele acestei mări, cum erau cele două perechi de frați, știau cel mai bine acest lucru. O pescuire atât de bogată, încât „li se rupeau mrejele“ (Lc 5, 6), putea, într-adevăr, să-i determine la o astfel de ascultare necondiționată și totală a chemării lui Iisus.

Evanghelia a patra ne spune și ea că au existat astfel de antecedente ale relației lui Iisus cel puțin cu unii dintre cei patru (In 1, 35-42). Aflăm, din această Evanghelie, că Andrei a fost unul dintre ucenicii Sfântului Ioan Botezătorul. El – și, desigur, și fratele său Simon (Petru) – aveau, deci, serioase preocupări religioase încă înainte de a-L fi cunoscut pe Mântuitorul. Ei erau dintre acei credincioși iudei care „așteptau mântuirea“ (Lc 2, 38) sau „mângâierea lui Israel“ (Lc 2, 25), adică venirea lui Mesia, în conformitate cu

făgăduințele pe care le făcuse Dumnezeu prin sfinții Săi prooroci. Mai mult, Andrei nu era un oarecare între ucenicii lui Ioan. Mulți l-au căutat pe Ioan Botezătorul și i-au ascultat cuvântul. Dar nu mulți au fost cei care au și luat în serios acest cuvânt, mai ales vestirea sa despre Hristos. Evanghelia a patra ține însă să ne spună că atunci când, după botezul lui Iisus în Iordan, Sfântul Ioan Botezătorul, inspirat de Duhul Sfânt, L-a identificat ca pe „Mielul lui Dumnezeu“, doi dintre ucenicii săi, auzindu-l, au mers după Iisus (In 1, 36-37). „Iar Iisus, întorcându-Se și văzând că merg după El, le-a zis: Ce căutați? Iar ei I-au zis: Rabbi (care se tâlcuiește: *Învățătorule*), unde locuiești? El le-a zis: Veniți și veți vedea. Au mers, deci, și au văzut unde locuia; și au rămas la El în ziua aceea. Era ca la ceasul al zecelea“ (In 1, 38-39). Și Evanghelistul ne dezvăluie în continuare identitatea unuia dintre acei ucenici: „Unul dintre cei doi care au ziseră de la Ioan și veniseră după Iisus era Andrei, fratele lui Simon Petru“ (v. 40). Cine va fi fost celălalt ucenic? Să fi fost Ioan însuși, viitorul evanghelist? Se poate! Căci, în general, Ioan preferă să-și treacă numele sub tăcere sau să facă aluzie la propria persoană prin expresii obscure ca „celălalt ucenic“ sau „ucenicul pe care-l iubea Iisus“. Dacă este așa, atunci au existat antecedente și în ce privește întâlnirea lui Iisus cu fiii lui Zevedeu, cel puțin cu unul dintre ei.

Nu putem să trecem peste acest text fără a ne umple încă o dată inimile de taina și de duioșia acestei întâlniri cu Iisus, în întimitatea locuinței Sale provizorii în care i-a invitat pe cei doi ucenici ai lui Ioan. Din ucenici ai lui Ioan ei devin de acum înainte, în modul cel mai firesc și conform dorinței celei mai adânci a Botezătorului însuși, ucenici ai lui Hristos. Iar Andrei va rămâne în Tradiția Bisericii cu supranumele de „Cel întâi chemat“ (în grecește: *Protoklitos*, folosit astăzi de greci și ca nume propriu, mai ales de monahi și, în forma feminină *Protokliti*, de monahii). Cât de minunată a putut fi această întâlnire! Cu câtă uimire și cu o cât de negrăită bucurie Îl vor fi descoperit, la rândul lor, pe Mielul lui Dumnezeu! După această întâlnire, ei au putut să-și mărturisească lui Ioan, fostul lor dascăl, care li-L arătase pe Hristos, cu cuvintele pe care le vor folosi locuitorii Siharului către femeia samarineancă: „Credem nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii“ (In 4, 42).

Aflându-L pe Mântuitorul, ei, imediat, L-au vestit altora. Și în primul rând L-au vestit celor din familia lor. Sfântul Ioan Teologul ne spune mai departe: „Acesta (Andrei, n. n.) a găsit întâi pe Simon, fratele său, și i-a zis: Am găsit pe Mesia (care se tâlcuiește Hristos). Și l-a adus la Iisus. Iisus, privind la el, i-a zis: Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei numi Chefa (ce se tâlcuiește Petru)“ (In 1, 41-42). Trecând peste glosele explicative ale evanghelistului (scriind unor cititori care nu știau limba ebraică, el simte nevoia de a le explica unele cuvinte sau nume din această limbă; cf. v. 38), reținem câteva lucruri importante din aceste două versete. Faptul că Andrei l-a găsit „întâi“ pe Petru, ar putea însemna că și Petru se afla pe undeva prin preajma lui Ioan Botezătorul și că, deci, și el fusese ucenic al său. Apoi, se cuvin subliniate atât graba, cât și forța deosebită a mărturisirii lui Andrei. E un model exemplar al întâlnirii cu Iisus, o întâlnire care duce la credința în El și la mărturisirea acestei credințe. Desigur că și fratele lui Andrei a crezut în Iisus, chiar atunci, de la prima întâlnire cu El. Textul ioaneic nu ne-o spune în mod direct, dar ne-o sugerează prin însuși faptul că situează

aici momentul când Iisus i-a dat lui Simon supranumele de *Chefa*, adică (în traducere grecească) *Petru* (= piatră, stâncă; cf. Mt 16, 18). Și totuși, am putea spune că credința lui Petru are un antecedent, fiind pregătită de mărturisirea atât de înflăcărată a lui Andrei.

Evanghelia a patra nu ne vorbește despre chemarea de la Marea Tiberiadei. Astfel, pericopele de la Matei și de la Marcu despre chemarea primilor ucenici nu au o paralelă în această Evanghelie. Cum nu are, de altfel, nici relatarea de la Luca. Sfântul Ioan Teologul va prezenta și el o pescuire minunată. Dar în timp ce minunea de care ne vorbește Sfântul Luca se petrece la începutul relației dintre Iisus și primii Săi ucenici, pescuirea minunată de la Ioan are loc după Înviere (In 21, 1 și urm.), deci la sfârșitul relației pământești a lui Iisus cu ucenicii Săi.

În modul specific în care Evangheliile prezintă acest moment discernem accente nu lipsite de o mare valoare teologică. Și chiar dacă și la Marcu chemarea primilor ucenici și răspunsul lor prompt nu au antecedente în întâlniri anterioare ale acestora cu Iisus, o trăsătură specifică a textului mateian ne dezvăluie o perspectivă la care ține Matei și care se dovedește de o mare actualitate și pentru noi.

Această trăsătură reiese mai ales din contextul în care situează Sfântul Matei scurta relatare a chemării primilor ucenici. Marcu reține foarte bine ideea că Iisus îi cheamă să devină „pescari de oameni”: acest lucru îl face tot așa de bine și Matei. În lumina parabolei năvodului (Mt 13, 47-50), este absolut clar că expresia „pescari de oameni” definește activitatea misionară pe care o vor desfășura Sfinții Apostoli. Am văzut că expresia apare, de asemenea, la Sfântul Luca. Faptul este important. Domnul îi cheamă pe Apostoli – și este vorba, în mod clar, de Cei Doisprezece – să devină vestitori ai Evangheliei Sale și să adune în „năvodul” Împărăției Sale pe toți cei pe care îi vor „pescui” prin misiunea lor apostolică. Evanghelia de la Matei se și încheie cu trimiterea Apostolilor ca „pescari de oameni” la „toate neamurile” (Mt 28, 18-20).

Aici însă, Matei lărgeste perspectiva. Pericopa este precedată (în 4, 12-16) de referirea, în legătură cu venirea lui Iisus în „Galileea neamurilor”, la însăși Biserica dintre neamuri (la ceea ce se numește, cu un termen tehnic, *Biserica păgâno-creștină*) și la credincioșii veniți dintre păgâni, la noul popor al lui Dumnezeu care, dacă înainte zăcea „în întineric” și „în umbra morții”, acum, prin Evanghelia lui Hristos, „a văzut lumină” (adică pe Hristos-Lumina). Exegeții subliniază faptul că Matei este un exponent al comunității sale, al Bisericii sale și că, vorbind de comunitatea lui Matei, trebuie să ne gândim la o Biserică din Siria (poate chiar la Biserica din Antiohia). Preocuparea lui Matei pentru Biserica sa, pentru problemele și dificultățile ei – o preocupare prezentă peste tot în prima Evanghelie – se vedește și în cazul de față. Scriind despre chemarea primilor ucenici imediat după referirea la „Galileea neamurilor” și la cei dintre neamuri care au văzut „lumină mare”, Sfântul Matei dă noțiunii de „ucenic” un sens larg. S-a spus, cu drept cuvânt, că „ucenici” este în Evanghelia de la Matei „un termen eclesiologic”, în sensul că membrii Bisericii sunt, în general, „ucenici”; și că, pentru comunitatea bisericească din care face parte și căreia i se adresează, în primul rând, Sfântul Matei, textul despre chemarea ucenicilor vorbește, de fapt, despre însăși originea ei (Ulrich Luz, *Das Evangelium nach Matthäus*, EKK, vol. I, Benziger/Neukirchener, ed. a 4-a,

1997, p. 175). Că aceasta este perspectiva lui Matei rezultă și din ceea ce urmează după istorisirea despre chemarea primilor ucenici (adică din ceea ce se numește *contextul posterior* al pericopei). Într-adevăr, în continuare (Mt 4, 23-25) este vorba de chemarea multor *ucenici*. Iisus străbate „toată Galileea” și vestea despre El ajunge și „în toată Siria”. Peste tot, El își desfășoară activitatea mesianică prin cuvânt („propovăduind Evanghelia Împărăției”, v. 23) și prin faptă (adică prin minuni). Chemarea la ucenicie este astfel adresată tuturor. Și răspunsul celor care primesc această chemare este tot atât de prompt ca și al celor patru ucenici de care a fost vorba în contextul imediat anterior: „Și mulțimi multe mergeau după Iisus, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan” (v. 25). Cuvintele folosite sunt aceleași: „Au mers după El”, citim în versetele 20 și 22, despre modul în care au răspuns cele două perechi de frați; „mergeau după El”, citim în v. 25, despre mulțimile de „ucenici” pe care îi atrăgea pe urmele lui Iisus propovăduirea „Evangheliei Împărăției” și faptele Sale minunate.

Iată cum, indirect, Sfântul Matei relevă actualitatea chemării Mântuitorului pentru oamenii din vremea în care el își scria Evanghelia. Și, prin ei, pentru noi, cei de astăzi. Da, evangelistul relatează chemarea primilor ucenici. Dar interesul său nu este numai – și în primul rând – acela de a face istorie. Chemarea ucenicilor și răspunsul lor la această chemare are, pentru Sfântul Matei, o semnificație „tipică” (exemplară). Mântuitorul care străbătea odinioară hotarele Țării Sfinte este Același cu Hristos Cel preamărit de-a dreapta Tatălui. Sau, cum va spune Epistola către Evrei, „Iisus Hristos – ieri și azi și în veac – este același” (13, 8). Cu aceeași putere adresează El oamenilor chemarea, atunci și acum, de a-l deveni ucenici. Și singurul răspuns adecvat la această chemare este de a lăsa toate și de a-l urma Lui îndată. Oriunde se propovăduiește Evanghelia Împărăției (Mt 4, 17 și 23), oamenii sunt chemați la o ascultare și la o supunere radicală.

Iată marea lecție pe care ne-o dă Evanghelia de astăzi!

Nu este vrednic de Hristos cel ce iubește ceva din lumea aceasta mai mult decât pe Hristos (Mt 10, 37). Ba, mai mult, nu este vrednic de Hristos acela care nu rupe chiar relațiile de familie atunci când acestea îi sunt o piedică în calea urmării Sale (Mt 19, 27-29; cf. Lc 14, 26). Iar această supunere radicală față de Hristos și față de Evanghelia Sa – arată Sfântul Matei –, o supunere care poate implica chiar smulgerea din propria familie, se cere din partea tuturor „ucenicilor”, a tuturor membrilor Bisericii.

Prin însuși faptul că este închinată *Sfinților români* – a celor cunoscuți și recunoscuți ca atare, dar, deopotrivă, a celor necunoscuți, cu mult mai mulți – Duminica aceasta ne arată că și noi putem deveni ucenici adevărați ai Mântuitorului. Sunt sfinți pe care, pe drept, ni-i socotim mai apropiați; oameni care au trăit la noi și în condiții deloc mai ușoare decât ale noastre. Și cât de fericiti putem fi că-i avem, că pământul patriei noastre poartă urmele pașilor lor sfinți și păstrează moaștele lor!

Iubitul meu frate, și pe tine te cheamă Domnul Hristos să fii ucenicul Său. Și ție îți adresează chemarea mântuitoare de a lăsa toate și de a-l urma Lui, pe calea cea slăvită a Crucii și a Învierii. Auzi tu chemarea Lui blândă, dar fermă și radicală? Și este, oare, răspunsul tău pe măsura acestei chemări? Ești tu, cu adevărat, ucenic al Domnului?

Încrederea în Providență

Predică la Duminica a III-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 6, 22-33

²² Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. ²³ Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, dar întunericul cu cât mai mult! ²⁴ Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona. ²⁵ De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? ²⁶ Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jîtnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele? ²⁷ Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? ²⁸ Iar de îmbrăcămintea de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. ²⁹ Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia. ³⁰ Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor? ³¹ Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? ³² Că după toate acestea se străduiesc neamurile; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. ³³ Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă.

Evangelhia acestei Duminici face parte din *Predica de pe Munte* a Mântuitorului (Matei, cap. 5-7). În partea a doua a acestei *Predici* (cap. 6), după ce arată că „faptele dreptății” – milostenia, rugăciunea și postul – trebuie săvârșite în taină, iar nu pentru slavă deșartă (v. 1-18), El ne îndeamnă să nu ne adunăm comori pe pământ, ci în cer (v. 19-21); să ne păstrăm curat ochiul inimii, căci altfel, lipsiți de lumina „care este în noi” întreaga noastră existență nu va fi altceva decât o orbecăială în întuneric (v. 22-23); să nu ne facem slujitori ai lui „Mamona”, adică ai bogățiilor lumești, căci „nimeni nu poate să slujească la doi domni” (v. 24); ci, în ce privește necesitățile vieții, să ne punem cu toată puterea încrederea în Tatăl Ceresc, căci El poartă de grijă întregii creații și cu atât mai mult omului, coroana creației, și să căutăm „mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui” (v. 25-34).

„Mamona”, cuvânt aramaic care înseamnă „bani”, „profit”, apare aici personificat, ca o putere căreia omul este ispitit să i se aservească, și, ca atare, ca un vrăjmaș al lui Dumnezeu. Pentru omul preocupat de cele lumești, „Mamona” devine un idol și o stavilă în calea slujirii lui Dumnezeu. Ispita de a deveni slujitorul lui „Mamona” trebuie înfrântă prin încrederea în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Această purtare de grijă a Tatălui Ceresc față de făpturile Sale se numește *Pronie* (cuvânt preluat din grecește) sau *Providență* (cuvânt preluat din latinește).

Observăm că trei dintre temele menționate ale acestei a doua părți a *Predicii de pe Munte* sunt strâns legate întreolaltă: anume cele pe care le putem intitula: „Comoara în cer”; „Dumnezeu și Mamona”; și „Încrederea în Providență”. Cea de-a patra, despre ochiul lăuntric, poate fi și ea încadrată destul de bine în context, căci, într-adevăr, numai dacă acest ochi ne este „curat” vom avea discernământul necesar pentru a alege să ne adunăm comori în cer, pentru a-L sluji pe Dumnezeu, iar nu pe „Mamona”, și pentru a ne pune toată încrederea în Providența dumnezeiască.

Prima treaptă a credinței este încrederea în Dumnezeu. Să-L crezi pe Dumnezeu pe cuvânt. Să crezi că făgăduințele Lui se împlinesc necondiționat. Despre Avraam, Sfânta Scriptură ne spune că el „a crezut pe Domnul și aceasta i s-a socotit lui ca dreptate” (Fac 15, 6). L-a crezut pe Dumnezeu împotriva oricărei socoteli omenești. L-a crezut și L-a ascultat fără șovăire atunci când i-a cerut să-și lase casa părintească și țara strămoșilor pentru a deveni pelerin spre o patrie mai bună. L-a crezut și L-a ascultat atunci când i-a poruncit să-l aducă jertfă pe unicul și prea iubitul său fiu, chiar dacă această poruncă părea să contrazică făgăduința că din el, prin Isaac, se va ridica un mare popor. Așa a ajuns el „credinciosul Avraam” (Gal 3, 9) și părinte al tuturor celor credincioși. Cum am putea fi noi „urmașii lui Avraam” (Gal 3, 29) fără a avea aceeași încredere în Dumnezeu și în cuvântul Său? Cum să ne numim fiii „credinciosului Avraam” dacă nu suntem decât niște „puțin credincioși” (Mt 6, 30)?

Astăzi, ca și întotdeauna, multe dintre păcatele oamenilor decurg din lipsa de încredere în Providență. „Ce vom mânca?” și „Cu ce ne vom îmbrăca?”, iată două întrebări care, chiar și atunci când nu sunt exprimate pe față, persistă cu stăruință în conștiințele oamenilor, amărându-le fiecare clipă a vieții și acoperind cu un văl întunecat acea lumină interioară sădită în ei de Creator și care ar trebui să le arate calea spre El. Sub acest văl al necredinței, ei nu se mai știu fii ai Tatălui Ceresc și nu se mai încred în El. Se încred mai degrabă în eforturile proprii, în continua lor preocupare pentru „ziua de mâine” (v. 34). La nivelele înalte ale organismelor politice și economice naționale și internaționale se fac planuri pe termene mai lungi sau mai scurte, îndreptate spre himera unui viitor fericit pentru oameni și pentru popoare. Un viitor care niciodată nu devine prezent; și o fericire care se tot amână. Și aceasta deoarece lui Dumnezeu și Providenței Sale nu li se mai recunoaște nici un rol. Dar nu numai la aceste nivele înalte se dovedește ineficiența preocupării unei omeniri care și-a luat soarta în propriile sale mâini, uitând cu totul de Dumnezeu. Același lucru se

poate vedea la nivelul vieții familiilor și al persoanelor. Fiecare în parte și toți la un loc nu fac decât să reitereze la infinit zadarnicele eforturi ale miticului Sisif. Nici nu poate fi altfel atunci când perspectiva umană nu mai acordă nici un loc Providenței.

Spuneam însă că lipsa încrederii în Providență stă la originea unor mari și grele păcate. Astfel, expresia aparent elegantă a „planificării familiei”, de fapt uciderea pruncilor înainte de a se naște – pe cale chirurgicală, prin avort, pe cale mecanică, prin sterilet, sau pe cale chimică, prin pilulele „antibaby”, adevărate pesticide umane – este motivată mai ales prin faptul că înmulțirea necontrolată a populației ar pune sub semnul întrebării viitorul omenirii datorită limitării resurselor planetei. Uitându-se faptul că oamenii trăiau mult mai greu în vremurile trecute, când populația era cu mult mai rară decât astăzi. Și că în fiecare etapă istorică a omenirii au fost scoase la iveală resurse nebănuite înainte. Uitându-se, de fapt, că Dumnezeu Creatorul este, deopotrivă, Proniatorul, că El poartă grijă creației Sale. Neomalthusianismul actual este unul dintre păcatele cele mai mari și mai îngrozitoare ale omenirii. Și totuși, el se vrea nu numai statuat și legiferat, ci și acceptat ca normal, când anormalitatea lui este strigătoare la cer. Lipsiți fiind însă de un „ochi curat”, oamenii de azi și, mai ales, factorii de răspundere ai comunităților umane refuză să califice uciderea ca ucidere, cum refuză să vadă consecințele dezastruoase și absolut evidente ale acestui păcat, atât pe planul vieții personale, cât și pe planul vieții popoarelor și al lumii, în general. Din păcate, multe din așa-zisele „Biserici”, ca urmare a secularizării lor, adică a faptului că s-au făcut „ca lumea”, devenite astfel ele însele pradă ale aceleiași îngrijorări care nu ține seama de Providența dumnezeiască, preferă tăcerea asupra acestui păcat sau chiar, în unele cazuri, participă direct la o așa-zisă „paternitate responsabilă”, de fapt la programul neomalthusianist. Printr-o astfel de atitudine, ele își neagă, de fapt, orice temeii pentru pretenția de a fi Biserici și de a aparține lui Hristos. Căci nu mai este Biserică o grupare care, chiar dacă-și zice creștină, nu mai califică păcatul drept păcat, ci confundă binele cu răul. „Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău!”, strigă profetul Isaia (5, 20).

„Ce vom mânca?” și „Ce vom bea?” – iată o preocupare care face din mame ucigașe ale propriilor lor copii, care face din părinți și bunici niște complotiști împotriva vieții celor care ar trebui să le fie ființele cele mai scumpe din lumea întreagă! Iată o preocupare ce duce la situația ca aceia dintre copii care sunt aduși totuși la existență – unul sau cel mult doi de familie – să vadă instinctiv în părinții lor pe ucigașii fraților lor și astfel să resimtă față de aceștia o repulsie, o ură și un dispreț care *par numai* a fi împotriva naturii!

Dar câte alte păcate vin din lipsa încrederii în Dumnezeu!

Atâția dintre „creștini” n-au deloc timp de rugăciune, căci grija pentru cele lumești îi acaparează în așa măsură, încât spun cu toată convingerea că n-au cum să jertfească slujirii lui Dumnezeu nici măcar câteva minute dimineata și seara. Apoi, atâția dintre „creștini” nu mai au „Ziua Domnului” (Duminică); i-au furat-o și pe aceasta lui Dumnezeu, pentru a o pune în slujba lui Mamona. Cei care fac acest lucru nici n-ar mai trebui să folosească denumirea de Duminică,

deoarece ea înseamnă, etimologic, tocmai acest lucru: „Ziua Domnului” sau „Ziua Domnească”. Iar dacă folosesc această denumire, atunci s-o și recunoască drept a Domnului și s-o dedice numai slujirii Lui! Ce să mai vorbim de timpul pe care ar trebui să-l găsească pentru a-i vizita pe cei săraci, pe cei bolnavi și închiși, adică de a-L sluji pe Hristos Însuși prin ei (Mt 25, 31 și urm.)! Nu, pentru Hristos nu există nici timp, nici bunăvoință! Lui Mamona i se cuvine totul și numai lui îi slujesc. Iată, exprimată concis, dar cum nu se poate mai exact, concepția de viață a unei bune părți a „creștinilor” vremurilor noastre!

Aceleiași creștini spun sus și tare că ei cred în Dumnezeu. Că, adică, ei cred că au fost creați de El. Ori, zice Mântuitorul, viața și trupul, creație a lui Dumnezeu, sunt mai mult decât hrana și îmbrăcămintea (v. 25). Dacă crezi că Dumnezeu ți-a dat viață și trup, adică pe cele mai mari, apoi să nu crezi că El îți dă hrana și îmbrăcămintea de care ai nevoie, adică pe cele mai mici? Nu este cu totul irațională această lipsă de încredere?

Mântuitorul ilustrează această învățătură cu două pilde minunate. Este vorba de două pilde luate din natură și la îndemâna oricui. Să nu uităm că El își ținea cuvântarea în aer liber, pe una din colinele Galileii!

Prima, pentru a ilustra modul în care are grijă Dumnezeu de hrana necesară făpturilor Sale (v. 26): „Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu secără, nici nu adună în jitnițe și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește.” La care adaugă: „Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele?” Adică: „Fiind voi cu mult mai presus decât păsările, oare nu este cu atât mai mare purtarea de grijă a Tatălui Ceresc pentru a vă asigura hrana necesară întreținerii vieții?” În textul paralel de la Luca, în loc de „păsări” apare „corbi” (Lc 12, 24: „Priviți la corbi...”), ceea ce face oarecum și mai evidentă grija lui Dumnezeu pentru toate făpturile Sale. De altfel, o referire în același sens la „corbi” apare și în cartea Iov (38, 41): „Cine are grijă de mâncarea corbului, când puii lui croncănesc la Dumnezeu, de foame, și zboară încoace și încolo după hrană?”. Iar la fiecare *Vecernie* ni se aduce aminte, prin cuvintele Psalmului 103, că Dumnezeu adapă „toate fiarele câmpului” (v. 12), că face să răsară „iarbă dobitoacelor”, că „puii leilor mugesc ca să apuce și să ceară de la Dumnezeu mâncarea lor” (v. 22). „Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme” – zice mai departe psalmistul (v. 28).

După această primă pildă, un scurt cuvânt ne atrage atenția asupra deșertăciunii grijii pentru cele lumești: „Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot?” (v. 27). Termenul grecesc *ilikia* poate însemna *vârstă*, dar și *statură*. Pentru vechii tâlcuitori, este vorba aici de „statură” (în traducerea latină a Fericitului Ieronim, numită *Vulgata*, termenul este redat chiar prin *statura*), sens cu care, de altfel, apare acest cuvânt de două ori în Evanghelia de la Luca (2, 52; 19, 3). Mulți comentatori mai noi cred însă că e vorba de *vârstă*, și redau textul în sensul că nimeni, îngrijindu-se, nu poate adăuga nici o zi la viața sa, la *vârsta* sa. Dar, în sens temporal, acest termen înseamnă *vârstă*, iar nu *lungimea* vieții. Interpretarea termenului în sensul de *vârstă* se întemeiază pe premiza că prelungirea vieții este, în general, mai de dorit decât adăugarea unui „cot” (= 52 cm) la *statura* trupului. Dar și a deveni mai înalt poate fi o

dorință rezonabilă. Cineva face acest comentariu ironic: „Există giganți printre exegeți care găsesc această dorință de neconceput”.

Semănatul, seceratul, strângerea recoltei în jirnițe sunt preocupări mai ales ale bărbaților. Dar, desigur, între ascultătorii *Predicii de pe Munte* se aflau și multe femei. De aceea, poate, a doua pildă, care ilustrează grija lui Dumnezeu pentru îmbrăcăminte necesară trupului, se referă la lucrări pe care le săvârșesc mai ales femeile: „Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesce, nici nu torc. Și vă spun că nici Solomon, în toată mărirea Lui, nu s-a îmbrăcat ca unul din aceștia”. Solomon era pentru evrei prototipul eleganței. „Crinii câmpului” nu sunt, de fapt, florile cultivate pe care le numim noi „crini”. Expresia din original înseamnă „flori”, în general; vorbind despre „crinii câmpului”, Mântuitorul, desigur, arată ascultătorilor Săi florile sălbatice care, dacă era primăvara, împodobeau minunat, într-o armonie de culori, toate colinele din jur. „Priviți!”, le spune Iisus, arătându-le păsările zglobii care săgetau văzduhul și-l umpleau de trilarile lor vesele. „Priviți!”, adaugă El, arătându-le covorul de flori pe care nimeni nu le cultivase și care erau mai împodobite decât fusese vreodată strălucitul rege Solomon. Da, aceste flori, această „iarbă a câmpului”, a cărei existență și frumusețe sunt atât de efemere, poartă amprenta grijii Tatălui Ceresc! Cum să nu credem atunci că El Se îngrijește „cu mult mai mult” de îmbrăcăminte de care avem noi nevoie? Iar dacă nu luăm aminte la aceste pilde, nu merităm oare, din plin, calificativul de „puțin credincioși” (v. 30)? Nu ne asemănăm mai degrabă cu „păgânii”, care, ca unii ce sunt lipsiți de lumina credinței, „se străduiesc” pentru aceste lucruri (v. 32)?

Pentru credincioșii creștini – căci, în intenția mateiană, mai ales lor le sunt adresate aceste cuvinte ale Domnului – există o *prioritate absolută*, anume Împărăția lui Dumnezeu: „Căutați *mai întâi* Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (v. 33). „Dreptatea lui Dumnezeu” fusese deja definită de Mântuitorul, în prima parte a *Predicii de pe Munte*. Este vorba de împlinirea poruncilor, în sensul lor adânc și spiritual (Mt 5, 20 și urm.), „dreptatea” însemnând, în acest context, „suma virtuților” (Sfântul Grigorie de Nyssa). Căutarea Împărăției lui Dumnezeu, prin împlinirea statornică a poruncilor Sale, iată care trebuie să fie principala noastră preocupare!

Acest „mai întâi” din v. 33 arată că pericopa, în ansamblul ei, nu înseamnă nicidecum un îndemn la lene. Este vorba, pur și simplu, de restabilirea unui echilibru just între împlinirea poruncii primordiale de a ne câștiga pâinea „întru sudoarea feței” (Fac 3, 19) și faptul că suntem creați pentru cer. De altfel, Mântuitorul nu zice: „Nu munciți!”, ci: „Nu vă îngrijiți!” Tâlcuind această pericopă, Sfântul Ioan Gură de Aur atrage atenția exact asupra acestei distincții: „Hristos n-a spus că nu trebuie să semănăm, ci că nu trebuie să ne îngrijim; n-a spus nici că nu trebuie să muncim, ci că nu trebuie să fim fricoși, să fim chinuiți de griji. Ne-a poruncit să ne hrănim, dar să nu ne îngrijim de hrană” (*Omilii la Matei*, în *Scrieri*, Partea a treia, PSB 23, București, 1994, p. 277).

Mulți adversari ai Evangheliei au criticat aspru ceea ce au considerat ei a fi ideea fundamentală a acestei pericope, văzând în ea o expresie a „naiivității

economice” care ar fi caracterizat Creștinismul la începuturile sale. O astfel de atitudine ar fi fost aplicabilă la situația celibatarului Iisus, Care trăia împreună cu prietenii săi în înșorita Galilee, sau la situația predicatorilor creștini itineranți ai Bisericii primare, care nu aveau nevoie de pungă și de traistă pentru a-și vedea asigurată pâinea cea de toate zilele (Mt 10, 9-10), dar ar fi absolut catastrofal să se încerce aplicarea ei în general. Sub influența acestor critici, chiar mulți reprezentanți ai unei teologii secularizate nu fac altceva, atunci când se referă la această pericopă, decât să încerce „adaptarea” și „domesticirea” ei, astfel încât înțelesul ei să se împace cu preocuparea comună a oamenilor pentru cele lumești.

Distincția menționată mai sus arată că e vorba de o falsă problemă și de o critică fals orientată. Căci nu împotriva muncii învață aici Mântuitorul. El Însuși a muncit încă din copilărie, fiind cunoscut de concetățenii Săi din Nazaret ca „teslarul” (Mc 6, 3); iar în timpul activității Sale publice n-a cunoscut odihna și a putut spune: „Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez” (In 5, 17). Iar de la Sfântul Apostol Pavel, exemplu de muncă pentru credincioșii săi, ne-a rămas acest cuvânt proverbial: „Cine nu vrea să lucreze, acela să nu mănânce” (II Tes 3, 10). Omul credincios muncește cu stăruință. Dar nu uită niciodată că Tatăl îi poartă de grijă; și că se cuvine ca *mai întâi* să caute „Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui”.

Iubitul meu frate, ai gustat tu bunătatea harului lui Dumnezeu? Simți tu iubirea Lui și felul în care poartă El de grijă credincioșilor Săi, chiar și în cele mai mici lucruri? Ai tu o încredere deplină în Providența dumnezeiască? Sau încă, în puțina ta credință, îți croiești drumul vieții fără a ține seama de Dumnezeu și de poruncile Sale?

O, dacă ești încă în această stare de păgânătate, ascultă îndemnul lui Hristos din Evanghelia acestei Duminici! Ia aminte la păsările cerului și la florile câmpului și înțelege că Dumnezeu îți este și ție Tată atotiubitor și că El ține socoteala tuturor lucrurilor de care ai nevoie! Adu-ți aminte de purtarea de grijă a Tatălui Ceresc de fiecare dată când, în *Rugăciunea Domnească*, Îi ceri Lui, pentru astăzi, nu și pentru mâine, „pâinea cea spre ființă”. Cere-o cu adevărat de la El și așteapt-o cu încredere de la El, silindu-te numai să cauți cu adevărat și *mai întâi* Împărăția și dreptatea Lui.

Credința în Hristos-Dumnezeu

Predică la Duminica a IV-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 8, 5-13

⁵ Pe când intra în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaș, rugându-L, ⁶ și zicând: Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinându-se cumplit. ⁷ Și i-a zis Iisus: Venind, îl voi vindeca. ⁸ Dar sutașul, răspunzând, l-a zis: Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. ⁹ Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celuiilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face. ¹⁰ Auzind, Iisus S-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel, n-am găsit atâta credință. ¹¹ Și zic vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în împărăția cerurilor. ¹² Iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. ¹³ Și a zis Iisus sutașului: Du-te, fie ție după cum ai crezut. Și s-a însănoșit sluga lui în ceasul acela.

În Duminica trecută, tâlcuind pericopa din Evangelhia de la Matei 6, 22-33, am vorbit despre încrederea în Providența dumnezeiască, drept o primă treaptă a credinței.

În Evangelhia de astăzi este vorba de mai mult decât atât, anume de ceea ce putem socoti a fi treapta superioară a credinței. Căci această Evangelhie ne arată puterea credinței în Hristos, Fiul și trimisul lui Dumnezeu. A fi creștin nu înseamnă pur și simplu a crede în Dumnezeu. Sunt, într-adevăr, astăzi, cum au fost în toate timpurile, oameni care se consideră credincioși pentru că profesează credința într-un dumnezeu, dar nu în Dumnezeul Cel adevărat. Unii ca aceștia se pretează ușor la orice sincretism și consideră că toate religiile lumii pot fi bune, ca unele care, în ultimă instanță, îi orientează pe oameni spre același dumnezeu, chiar dacă îl numesc în feluri diferite și îi atribuie calități și funcții diferite.

A fi creștin înseamnă cu totul altceva. Un creștin nu poate accepta nici un compromis cu idolatria neopăgânismului *New Age*-ist sau cu așa-zisele „spiritualități” sincretiste atât de la modă în vremea noastră, în medii și la persoane care, de fapt, nu au nimic de-a face cu Dumnezeu și cu adevărul Său. Pentru omul cu cel mai elementar discernământ duhovnicesc este evidentă, în aceste orientări pretins religioase, lucrarea dintotdeauna a celui rău, prin care el caută să-i îndepărteze pe oameni de Dumnezeu și de mântuirea care vine de la El.

A fi creștin înseamnă a-L mărturisi pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul; înseamnă a mărturisi învățătura despre Sfânta Treime. „Sfânta

Treime ori neantul”, spunea un mare teolog ortodox. Iată dilema! Nu este, deci, de mirare că mai ales împotriva acestei dogme fundamentale a Creștinismului sunt îndreptate atacurile lui Satan. Smulgându-l pe om din comuniunea cu Sfânta Treime, pe care ne-o mijlocește Hristos-Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, Satan are certitudinea împlinirii scopului său, acela de a-și arunca victima în neantul iadului său.

Evangelhia acestei Duminici ne înfățișează o vindecare minunată de către Mântuitorul a unui bolnav din Capernaum. O vindecare săvârșită de la distanță, numai prin cuvântul plin de putere al Domnului. Dacă în Ioan 4, 46 și urm. este vorba de aceeași vindecare – cele două relatări, mateiană și ioaneică prezintă, într-adevăr, multe puncte comune – atunci Mântuitorul se afla la Cana Galileii în momentul când l-a vindecat pe acel „slăbănog”, care se chinuia cumplit (Mt 8, 6), care se afla la Capernaum și care, după Ioan 4, 47, „era gata să moară”. În orice caz, în amândouă aceste relatări, vindecarea este mijlocită de credința puternică a celui care o cere de la Iisus. O credință cu atât mai lăudată de Mântuitorul, cu cât era ea mai neașteptată de la un păgân, cum era „sutașul” (Matei), adică un ofițer păgân cu un grad militar comparabil cu acela al unui colonel de astăzi, sau „slujitorul regesc” (Ioan), adică un dregător al tetrarhului Irod Antipa al Galileii și Pereii (care putea fi, desigur, un ofițer).

Acest sutaș nu era neapărat roman, căci Irod Antipa își recruta trupele din toate regiunile învecinate. Relatarea ne lasă însă a înțelege, în modul cel mai clar, că era un păgân, iar nu un iudeu.

Acest sutaș, acest păgân vine la Iisus și Îl roagă pentru sluga sa. Demersul său este cu atât mai merituos cu cât este făcut în beneficiul unei slugi, al unui sclav, poate. „Chinul cumplit” al slugii nu-l lasă indiferent pe stăpân. Desigur că el auzise multe despre Mântuitorul și despre minunile Sale, dacă vine acum cu atâta încredere și-l cere ajutorul pentru sluga sa bolnavă. Auzise destule și Irod, stăpânul acestui sutaș. Sfântul Luca arată chiar acest lucru, atunci când spune că Pilat, auzind că Iisus este galileian, l-a trimis să fie judecat de tetrarhul Galileii, aflat și el atunci la Ierusalim: „Iar Irod, văzând pe Iisus, s-a bucurat foarte, că de multă vreme dorea să-L cunoască, pentru că auzise despre El și nădăjduia să vadă vre o minune săvârșită de El” (Lc 23, 8). Așadar, Irod auzise multe și despre Iisus și despre minunile Sale. Din cele ce auzise însă, în inima sa nu s-a trezit credința, ci numai curiozitatea. Iar în ceasul suprem al întâlnirii sale cu Iisus, ucigașul lui Ioan Botezătorul n-a găsit altceva mai bun de făcut decât să-L batjocorească și să-L ia în răs, împreună cu ostașii săi (Lc 23, 11). Nu la fel receptează vestea despre Iisus sutașul de care este vorba în Evangelhia de astăzi. Din ceea ce auzise, el a ajuns la credință. Cu credință deplină vine el acum la Iisus și-l spune despre sluga sa.

Iisus a văzut credința lui, chiar de la început. De aceea i-a și răspuns: „Venind, îl voi vindeca” (v. 7).

În mod neașteptat, sutașul Îi zice Mântuitorului: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu; ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea” (v. 8).

Până aici, cele spuse de sutaș pot fi ușor înțelese. El știa că unui iudeu nu-i era îngăduit să intre în casa unui păgân. Se știe cum, mai târziu, iudeo-creștinii din Ierusalim i-au imputat lui Petru faptul de a fi intrat în casa sutașului

Corneliu: „Ai intrat la oameni netăiați împrejur și ai mâncat cu ei!” (Fapte 11, 3). Sutașul din Evanghelie nu vrea să-L pună pe Mântuitorul în situația de a fi acuzat de conaționalii săi iudei. La aceasta se adăuga, desigur, umilința care, în inima sutașului, însoțea credința sa: „Nu sunt vrednic”. Într-adevăr, în continuare el dă glas credinței sale, într-o exprimare unică în paginile Evangheliilor: „Ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea”. Astfel, el își mărturisește credința că Iisus poate vindeca un om grav bolnav fie numai și prin cuvânt.

Dar credința sutașului în Hristos nu se reduce la atât. Pentru el, Iisus nu este pur și simplu un taumaturg, oricât de neobișnuit și de plin de putere. Această credință o aveau și alții. Chiar cu câteva versete mai înainte se relatează despre un lepros care, „apropiindu-se de Iisus, I se închina, zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești” (Mt 8, 2). Credința sutașului se ridică deasupra simplei convingeri că Iisus are o putere specială de a alunga boala. Căci el adaugă: „Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celui alt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face” (v. 9). Ne-am fi așteptat ca sutașul să spună: „Că și eu sunt om *cu* stăpânire (autoritate)”; ceea ce urmează, despre modul în care este ascultat de ostașii și de slugile sale, cere mai degrabă o astfel de exprimare. Dacă ar fi fost formulată în acest fel, comparația lăsa să se înțeleagă că și Iisus este un om cu deplină autoritate asupra bolii și a sănătății, care-l ascultă așa cum „ostașii” și „slugile” îl ascultă pe sutaș, șeful și stăpânul lor. El însă zice, în mod neașteptat: „Că și eu sunt om *sub* stăpânire”. De unde rezultă, foarte probabil, că sutașul presimte că Iisus, ca și el, este „sub o stăpânire”. Și că așa precum autoritatea sutașului derivă din cea a împăratului – și de aceea cuvântul său este ascultat în mod necondiționat –, tot astfel autoritatea (stăpânirea) lui Iisus provine de la Dumnezeu Însuși și cuvântul Său este cuvântul lui Dumnezeu Însuși (cf. *La Bible – traduction oecuménique* [TOB], ed. a 5-a, Cerf, 1994, p. 2324, nota q). Credința sutașului se ridică astfel deasupra receptării comune a lui Iisus ca mare făcător de minuni și anunță credința creștină în Hristos Fiul și trimisul lui Dumnezeu.

Evanghelistul notează că „Iisus S-a minunat” auzind această mărturisire. Cu atât mai mult cu cât ea venea din partea unui păgân. „Nici în Israel n-am găsit atâta credință”, a zis atunci Iisus (v. 10). În legătură cu această constatare, Iisus adaugă un cuvânt prin care anunță universalismul chemării la intrarea în moștenirea făgăduită părinților, prin credința în El, și totodată lepădarea acelor dintre „fiii Împărăției”, adică dintre iudei, care, datorită necredinței lor, vor pierde această moștenire: „Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor. Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întinericul cel mai din afară; acolo vor fi plângerea și scrâșnirea dinților” (v. 11-12). Este anunțată astfel economia harului, ceea ce Sfântul Apostol Pavel numește „Evanghelia mea” (Rom 2, 16), adică învățătura despre îndreptarea prin credința în Hristos și intrarea păgânilor, prin această credință, în moștenirea făgăduinței. Dar intrarea păgânilor în moștenirea lui Avraam înseamnă, implicit, osândirea iudeilor care n-au primit credința în Hristos. Ei, care după făgăduința erau „fiii Împărăției”, vor fi aruncați în „întinericul cel mai din afară” al iadului, locul pedepsei celei veșnice. „Scrâșnirea dinților”, expresie folosită de mai multe ori în Sfânta Scriptură, arată

ciuda și mânia pe care le vor resimți cei necredincioși văzând fericirea dreptilor (cf. Iov 16, 9; Ps 34, 15; 36, 12; 111, 10; Mt 13, 42-43. 50; 22, 13; 24, 51; 25, 30).

În alt loc din Evanghelia de la Matei, anume în tâlcuirea pildei neghinelor, expresia „fiii Împărăției” este folosită pentru credincioșii creștini (13, 38); în acest text, în opoziție cu „fiii Împărăției” sunt menționați „fiii celui rău”, neghina semănată în „țarina” lumii de vrăjmașul lui Dumnezeu. În Evanghelia de astăzi se arată cum „fiii Împărăției” pot deveni, datorită necredinței lor în Hristos, „fiii celui rău” și părtași la osânda în „focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui” (Mt 25, 41). Același pericol îi paște pe creștini, dacă nu păstrează credința curată și lucrătoare în Hristos-Dumnezeu. Sfântul Ioan Teologul, în prima sa Epistolă sobornicească, arată cum unii dintre creștini, prin îmbrățișarea unei erezii hristologice, au devenit nici mai mult nici mai puțin decât „antihriști”: „Copiii mei, este ceasul de pe urmă, și precum ați auzit că vine antihrist, iar acum mulți antihriști s-au arătat, de aici cunoaștem că este ceasul de pe urmă. Dintre noi au ieșit, dar nu erau dintre ai noștri, căci de-ar fi fost dintre ai noștri, ar fi rămas cu noi... Cine este mincinosul, dacă nu cel ce tăgăduiește că Iisus este Hristos? Acela este antihrist, care tăgăduiește pe Tatăl și pe Fiul. Oricine tăgăduiește pe Fiul nu are nici pe Tatăl; cine mărturisește pe Fiul are și pe Tatăl” (I In 2, 18-19 și 22-23).

Sfântul Ioan știe de venirea, înainte de Parusie, a unui antihrist, a celui pe care Sfântul Apostol Pavel îl numește „omul nelegiurii, fiul pierzării, potrivit” (II Tes 2, 3-4). El constată însă că, încă înainte de venirea celui antihrist, se arată niște precursori ai săi, a căror prezență este ea însăși un semn al „ceasului de pe urmă”. Este vorba de cei care tăgăduiesc pe Hristos ca Dumnezeu și, implicit, tăgăduiesc Sfânta Treime (pe Tatăl și pe Fiul și, desigur, și pe Duhul Sfânt, cf. I In 5, 7). Gravitatea extremă a doctrinei lor blasfematoare la adresa lui Hristos și a Prea Sfintei Treimi îl determină pe Apostolul Ioan să folosească pentru ei pluralul unei denumiri care părea a fi destinată să rămână pentru totdeauna un singular; astfel, acestor eretici el le dă însuși numele lui antihrist. Proveniți din Biserică, dar lepădându-se de ea prin erezie, acești „antihriști” nu sunt altceva decât „fii ai Împărăției” decăzuți la starea de „fii ai celui rău”.

Cât de actual se dovedește acest text ioaneic în situația în care iehoviștii – dar nu numai ei – depun atâta zel în propagarea învățaturii lor antihristice și antitrinitare! Pentru ei, Iisus Hristos nu este Dumnezeu și nu există din veșnicie. Pe linia vechiului arianism, ei învață că Hristos este o creatură. Și mai cred că pot avea astfel o cunoaștere a Dumnezeului Celui adevărat, a lui *Iehova*, cum îl numesc ei pe Dumnezeu, preluând într-o formă alterată numele prea sfânt al Celui ce este (Ieșire 3, 14). O vocalizare corectă a numelui YHWH (tetragrama sacră) dă pronunția *Iahve(h)*, iar nu *Iehova*. Dar aceasta nu este eroarea lor cea mai gravă. Ei cred că poți ajunge la Dumnezeu fără credința în Hristos-Dumnezeu. Tăgăduind însă pe Fiul, acești bieți „antihriști” nu-L au nici pe Tatăl. Mântuitorul Însuși ne învață: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine” (In 14, 6).

Scriptura e plină de învățătura despre dumnezeirea lui Hristos. Cum poți să spui, cu Scriptura în mână, că Hristos nu este Dumnezeu? Nu numai formulele

trinitare foarte clare (ca cele din Mt 28, 19 sau II Cor 13, 13), ci și nenumărate alte texte biblice – și nu numai din Noul Testament, ci și din Vechiul Testament, care anunță el însuși, în mod acoperit, Taina Sfintei Treimi – mărturisesc adevărul că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu nu numai prin adopțiune, cum sunt și toți credincioșii Săi, ci după fire, că este, după cum mărturisim în *Crezul niceo-constantinopolitan*, „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut“. De aceea, El este numit în Sfânta Scriptură nu numai „Fiul lui Dumnezeu“, ci și „Dumnezeu“. Voi cita un singur text paulin: „Ai căroră (adică ai israeliților, n. n.) sunt părinții și din care este după trup Hristos, Cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci“ (Rom 9, 5). Credința în dumnezeirea lui Hristos, mărturisită de Sfântul Apostol Petru la Cezareea lui Filip, este piatra de temelie a Bisericii (Mt 16, 16-18). Iar Sfântul Ioan Teologul mărturisește că însuși scopul scrierii Evangheliei sale este acela de a ne determina să credem în mesianitatea și în dumnezeirea lui Hristos: „Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în Numele Lui“ (In 20, 31).

Iubiții mei frați, „să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte“! Să ne ferim a cădea în vreun fel și a ne face părtași la hula „antihriștilor“ de astăzi, mai ales a iehoviștilor, care desfășoară un atât de violent prozelitism. În general, nu ne putem feri ușor de un contact păgubitor cu ei. De aceea, se cuvine să fim foarte atenți atunci când ne abordează. Ei sunt niște bieți oameni rătăciți și cu totul vrednici de plâns în decăderea lor. Îi plângem, într-adevăr, și ne rugăm pentru ei. Dacă avem prilejul, să le mărturisim credința mântuitoare în Hristos. Dar să ținem seama de faptul că nu atât ei, cât duhurile cele rele, căroră s-au supus prin necredință, se exprimă prin vorbe și prin atitudinile lor. De aceea, aflându-ne în fața lor, să ne rugăm stăruitor Mântuitorului Hristos, mai ales prin rostirea, în taina inimii noastre, a *Rugăciunii lui Iisus*. Dacă resping mărturisirea noastră, să nu insistăm, ca să nu le dăm prilejul de a-și rosti obișnuitele blasfemii împotriva Mântuitorului și a Evangheliei Sale.

Dar nu numai prin vorbe, ci și prin fapte se manifestă atitudinile antihristice. Foarte mulți dintre cei ce se consideră buni ortodocși, Îl batjocoresc și Îl înjură neconștient pe Hristos. Diavolul vorbește prin ei în gura mare. Unii ca aceștia, deși poate că mai vin uneori și la biserică, nu sunt cu nimic mai puțin rătăciți sau mai buni decât iehoviștii. Sunt, de fapt, ei înșiși niște „antihriști“, pe care desigur că Apostolul Ioan nu ar ezita să-i califice ca atare. O, cât de mari sunt căderea și păcatul acestor oameni!

Să-L iubim și să-L mărturisim pe Hristos, atât prin cuvânt, cât și prin faptă, cu toată puterea și cu toată dăruirea noastră! Să ne întărim în fiecare zi cu rostirea la rugăciune a *Crezului*, luând aminte la mărturisirea plină de putere și de adevăr pe care el o cuprinde. Dar să ne întărim deopotrivă prin faptele cinstirii lui Hristos și ale ascultării de poruncile Sale. Astfel încât, zidiți pe temelia credinței apostolice, „toată viața noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm“.

Ce ai cu noi, Iisuse?

Predică la Duminica a V-a după Rusalii

Evanghelia de la Matei 8, 28 – 9, 1

8²⁸ Și trecând El dincolo, în ținutul Gadarenilor, L-au întâmpinat doi demonizați, care ieșeau din morminte, foarte cumpliți, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea. 29 Și iată, au început să strige și să zică: Ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești? 30 Departe de ei era o turmă mare de porci, păscând. 31 Iar demonii Îl rugau, zicând: Dacă ne scoți afară, trimite-ne în turma de porci. 32 Și El le-a zis: Duceți-vă. Iar ei, ieșind, s-au dus în turma de porci. Și iată, toată turma s-a aruncat de pe țârm în mare și a pierit în apă. 33 Iar păzitorii au fugit și, ducându-se în cetate, au spus toate cele întâmplate cu demonizații. 34 Și iată toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Iisus și, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor. 9¹ Intrând în corabie, Iisus a trecut și a venit în cetatea Sa.

Sfântul Ioan de Cronstadt, constatând perversitatea, răutatea și căderea lui Satan, se înalță cu mintea, în mod paradoxal, la bunătatea nemărginită a lui Dumnezeu și la desăvârșirile pe care le-a împărtășit El făpturilor Sale. „Însuși Satan și îngerii lui – scrie el –, prin existența lor scandaloasă și cursele lor perverse împotriva oamenilor, arată nemăsurata milă și dreptate a Creatorului. Căci ce erau la origine Satan și îngerii lui? Ce lumini, ce comori de binecuvântare! Și de câte lucruri n-au fost ei privați prin nerecunoștința lor întru totul conștientă, prin orgoliul, prin răutatea și prin invidia lor față de Dumnezeu!... Din faptele lor criminale în lume, din frecvența și puterea lor, se poate deduce ce spirit superior era satan, îngerul cel căzut. Din profunda întunecime, din multiplele ispite în care îi învăluie pe oamenii din lumea întreagă «cel care înșală tot pământul» (Apoc 19, 2), ne putem imagina cât de luminos și de adevărat era la început... Din violența și din șireteniile lui răutăcioase se poate ghici cât era de inteligent, cât de mult bine ar fi putut face, cât ajutor ar fi putut să-l dea Creatorului, în slujba oamenilor, mai puțin dotați decât el. Din formidabilul monstru de răutate care a devenit, se poate socoti ce creatură splendidă, bună, minunată, plină de lumină, de inteligență și de putere era el altădată.“

El este acum, întru toate, contrariul a ceea ce fusese la început: „Câte daruri adunase în el din bunătatea Creatorului, de care a fost lipsit prin nebunia lui destrăbălăta și voluntară! Pe cât de rău este, pe atât de bun era altădată; pe cât de

invidios este, pe atât de binevoitor era altădată; după lăcomia fără margini, după zgârcenia pe care o stârnește la oameni, poți măsura generozitatea lui dintâi; după orgoliul lui, măreția pe care a primit-o de la Dumnezeu; după descurajarea, după tristețea, după intolerabila neliniște pe care el le stârnește în om, poți aprecia fericirea lui de altădată. Căci pe cât de bun era altădată, pe atât de rău este acum“ (Sfântul Ioan de Cronstadt, *Viața mea în Hristos*, trad. din limba franceză de Diac. Dumitru Dură, Ed. „Oastea Domnului“, Sibiu, 1995, p. 130-131).

Evangelhia acestei Duminici arată foarte bine unde i-a dus pe demoni neascultarea lor de Creator. Fuseseră odinioară în cea mai intimă apropiere de Dumnezeu. Aceasta și era suprema lor bucurie. Și toată năzuința lor, plină de o dragoste nemărginită, era aceea de a fi încă și mai aproape de El, mereu „mai lângă Domnul“. Acum însă, apropierea Domnului nu face decât să-i îngrozească. Strigă prin gura demonizaților: „Ce ai cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu?“ Venirea Domnului – întotdeauna prea devreme pentru ei – este un chin cumplit: „Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?“ (Mt 8, 29). Nu suportă prezența lui Iisus în preajma lor; nu știu cum să fugă mai tare din fața Lui. Când li se îngăduie să intre în porci, porcii înșiși fug, odată cu demonii din ei, din fața Mântuitorului și se aruncă în mare.

Întreg efortul lui Satan este de a-i atrage și pe oameni în căderea sa, în fuga sa dinaintea feței lui Dumnezeu, în oroarea sa față de prezența lui Dumnezeu. Atras în cursa lui Satan, omul însuși devine o făptură care fuge de Dumnezeu. Cartea Facerii ne arată cum, imediat după căderea în păcat, protopărinții Adam și Eva s-au ascuns „de fața Domnului“ (Fac 3, 8). Atunci a început fuga omului din fața lui Dumnezeu, o fugă care l-a dus tot mai departe, într-o cădere tot mai adâncă și mai fără speranță.

Demonizații din Gadara nu sunt altceva decât o mostră a ceea ce face diavolul din om, din umanitate. Dumnezeu l-a făcut pe om să se sălășluiască în locuința celor vii; ei ies din morminte. Dumnezeu l-a făcut pe om să fie o bucurie pentru semenii săi; ei erau „cumpliți, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea“ (Mt 8, 28). Dumnezeu l-a făcut pe om ființă cuvântătoare, spre a-L chema și a-L lăuda; ei își pun darul vorbirii în slujba vrăjmașului, pentru a exprima oroarea lui în fața prezenței dumnezeiești. Căzuți în puterea celui rău, demonizații se manifestă ca și el. Lui Iisus i-a fost milă de acești oameni. Cum i-a fost milă de toți demonizații pe care i-a vindecat. Nu știm dacă sau în ce măsură cei doi erau vinovați pentru situația îngrozitoare în care ajunseseră. Demonizarea nu este neapărat o urmare a păcatelor personale. E adevărat că de cele mai multe ori ea este consecința păcatelor, a neglijenței duhovnicești. Între creștini, victime ale demonizării devin mai ales cei care, după ce au primit Sfintele Taine ale Bisericii, trăiesc în contradicție cu harul primit. Se poate însă întâmpla ca nu o vinovăție personală să fie cauza demonizării, ci ca aceasta să fie îngăduită de Dumnezeu ca un mijloc de îmbunătățire. În intenția lui Dumnezeu Care o îngăduie, lucrarea demonilor împotriva noastră, inclusiv demonizarea, are ca ultim scop (evident, împotriva voinței diavolului), de a-l

îndrepta pe om. Biserica romano-catolică a canonizat o demonizată din Italia (numele ei este Maria della Vale), socotind demonizarea ei și chinurile cumplite pe care le-a suferit din partea celui rău ca un martiriu.

Vinovată a fost însă purtarea celorlalți locuitori ai cetății din care proveneau demonizații. Ei au aflat de la păzitorii porcilor tot ce se întâmplase. Au aflat despre vindecarea celor doi oameni. Îi și vedeau acum pe cei vindecați, îmbrăcați și întregi la minte (cf. Mc 5, 15). Dar se vede că, înfricoșați de puterea lui Iisus și, probabil, profund afectați de pierderea porcilor, gadarenii fac cu voia și cu mintea limpede ceea ce făcuseră mai înainte demonizații fără voie și lipsiți de uzul rațiunii. Anume, Îi cer Domnului să plece din hotarele lor. Nu, ei n-au nevoie de Iisus! Iată ce a făcut diavolul din acești oameni! Ca pentru demonii înșiși, și pentru gadareni Iisus a venit înainte de vreme. Și se grăbesc să pună o cât mai mare distanță între ei și Fiul lui Dumnezeu. O, cât de mare este căderea acestor oameni!

Mântuitorul Hristos a venit în lume să-l ridice pe om din această cumplită cădere; să-l întoarcă din fuga lui de Dumnezeu; să-l îndrepte iarăși cu fața spre Creatorul său.

Cât a umblat pe pământ, Domnul a vindecat pe toți cei chinuți de diavolul. Adeseori în Sfintele Evanghelii ni se spune că Iisus a vindecat pe toți demonizații dintr-un loc sau altul pe unde trecea. Într-un cuvânt al său redat de Faptele Apostolilor (10, 38), Sfântul Apostol Petru Îl mărturisește pe Hristos ca pe Cel „care a umblat făcând bine și vindecând pe toți cei asupriți de diavolul“. Sfântul Apostol Ioan zice: „Pentru aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului“ (I In 3, 8).

Biruința Mântuitorului asupra celui rău și a tuturor uneltirilor lui este deplină. Diavolul nu poate decât să l se plece și să fugă din fața puterii Lui. Chiar în paralela de la Marcu a Evangheliei acestei Duminici este reținută o trăsătură grăitoare în această privință: demonizatul, văzându-l de departe pe Iisus, aleargă și l se închină (Mc 5, 6). De fapt, demonul însuși nu poate face altceva decât să se plece înaintea lui Iisus. „Am văzut pe Satan ca un fulger căzând din cer“, zice Mântuitorul (Lc 10, 18), referindu-Se la biruința Sa asupra iadului, care va deveni deplină prin Cruce și Înviere. Dramatismul acestei căderi este subliniat în Apocalipsă: „Și s-a făcut război în cer. Mihail și îngerii lui au pornit război cu balaurul. Și se războia și balaurul și îngerii lui. Și n-a izbutit el, nici nu s-a mai găsit pentru ei loc în cer. Și aruncat a fost balaurul cel mare, șarpele cel de demult, care se cheamă diavol și satan, cel ce înșală toată lumea, aruncat a fost pe pământ și îngerii lui aruncați au fost cu el“ (Apoc 12, 7-9). „Este o operațiune de curățire ce urmează morții și învierii lui Hristos“ – zice un cunoscut interpret al Apocalipsei, care arată totuși că scena evoca, în chip firesc, pentru primii creștini, verdictul definitiv al Judecării din urmă. Dar, precizează acest interpret, „la Paști (adică la Învierea Domnului, n. n.) s-a jucat istoria lumii. Tot ceea ce urmează poate fi privit ca o consecință sau chiar ca executarea a ceea ce s-a decis acolo“ (Pierre Prigent, *L'Apocalypse de Saint Jean*, Lausanne / Paris, 1981, p. 191). Temeiul sigur al acestei interpretări îl oferă un cuvânt din

Evangelhia de la Ioan: „Acum este judecata acestei lumi; acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară” (In 12, 31). „Acum” din acest text se referă, cum o arată versetele următoare (32-33), la momentul morții biruitoare a lui Hristos.

Când L-a văzut pe Mântuitorul pe Cruce, iadul a tresăltat de bucuria unei biruințe pe care o credea împlinită. Balaurul și-a deschis, deci, larg gura ca să-L înghită pe Hristos, de Care atâta se înfricoșase. Dar diavolului îi era ascunsă taina dumnezeirii lui Iisus. Unele cântări ale slujbelor din Săptămâna Mare și mai ales *Cuvântul la Învierea Domnului* al Sfântului Ioan Gură de Aur arată cum înșelătorul s-a înșelat. Cum iadul a crezut că înghite un om și s-a lovit de Dumnezeu. Și cum ceea ce Satan credea că-i este suprema biruință i-a fost, de fapt, înfrângerea deplină și definitivă. Biruind Hristos, biruiește și Mihail și îngerii lui. Biruind Hristos, biruiesc și toți credincioșii Săi, în El și împreună cu El. Mai departe, în Apocalipsă (12, 10-11), citim, într-adevăr, că și credincioșii „l-au biruit (pe diavolul) prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor”.

Demonizații din ținutul Gadarenilor au pregustat bucuria acestei biruințe definitive. Marea mulțime de diavoli care-i stăpânise – în paralelele de la Marcu (5, 9) și de la Luca (8, 30) este vorba de o „legiune” – a trebuit să-și recunoască slăbiciunea și înfrângerea. Sfântul Ioan Gură de Aur, căutând un răspuns la întrebarea: „Pentru ce Hristos a făcut ce au cerut demonii, îngăduindu-le să intre în turma porcilor?”, zice, printre altele: „Ca să cunoască toți că demonii nici în porci nu îndrăznesc să intre dacă Hristos nu le-ar îngădui” (*Omiliile la Matei*, XXVIII, 3, trad. de Pr. D. Fecioru, în vol.: Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, Partea a treia, PSB, 23, București, 1994, p. 357).

Mântuitorul vine și la noi și vrea să ne izbăvească de crunta tiranie a celui rău. Dar, vai, oamenii refuză vindecarea Lui. Lumea e plină acum de demonizați care refuză să se lase vindecați de Mântuitorul. Sfântul Ioan Gură de Aur (*op. cit.*, p. 359) zice: „Sunt și acum mulți îndrăciți care locuiesc în morminte, a căror furie n-o pot stăpâni nici cătușele, nici lanțurile, nici mulțimea oamenilor, nici sfaturile, nici povețele, nici frica, nici amenințarea, nici altceva din unele ca acestea. Întru nimic nu se deosebește de îndrăcit desfrânatul, care umblă numai după femei; ca și îndrăcitul, umblă gol; e îmbrăcat cu haine, dar e lipsit de îmbrăcăminte cea adevărată, e dezbrăcat de slava cuvenită lui; nu se taie cu pietre, ci cu păcate mai cumplite decât pietrele. Cine poate să lege pe un om ca acesta? Cine poate să potolească pe cel ce se pocește singur, pe cel cuprins de furii, pe cel ce nu stă niciodată acasă, ci colindă mormintele, adică locuințele desfrânatelor, locuințe pline de groaznic miros și de multă putreziciune?”

Ce să mai spunem de zgârcit, de iubitorul de arginți? Nu-i și el, oare, tot un îndrăcit? Cine e în stare să-l lege? Nici frica, nici amenințările zilnice, nici îndemnurile, nici sfaturile! Zgârcitul sfarmă toate aceste lanțuri. Dacă te apropii de el ca să-l scapi de chinul lui, cu jurământ te roagă să nu-l scapi de chin, că pentru el e mai mare chin a nu fi în chin. Poate fi, oare, o stare mai ticăloasă?” Și Sfântul Părinte continuă, pe mai bine de două pagini, să arate cât de puternică este răutatea îndrăcirii pe care o constituie zgârcenia (*ibid.*, p. 359-361).

Cât de actuale sunt și acum cuvintele marelui Părinte antiohian! Căci și acum e plină lumea de astfel de demonizați. Toți cei ce trăiesc în păcate, ca unii care se supun voii diavolului, sunt stăpâniți de el, sunt posedăți de el. Sunt, deci, demonizați, deși simptomele acestei demonizări sunt mai puțin evidente pentru ochiul trupesc.

Starea acestor demonizați este cu atât mai gravă cu cât, ca și gadarenii de odinioară, ei refuză intrarea lui Hristos în hotarele lor, în casa și în inima lor. „Ce ai cu noi, Iisuse?” – este și astăzi strigătul unei bune părți a omenirii. Este, de fapt, strigătul legiunilor iadului prin gura tuturor celor ce-L refuză pe Hristos și mântuirea Sa. Numai vindecarea de demonizare face să înceteze acest strigăt. Odată scăpat de tirania celui rău, omul dorește cu toată ființa sa apropierea de Iisus. În Mc 5, 18 citim despre fostul demonizat care îl ruga pe Iisus ca să-L ia cu El. Domnul să ne ajute să ajungem cu toții a dori din adâncul ființei noastre să fim întotdeauna cu El!

Căderea lui Satan și a îngerilor lui celor răi ar trebui să ne fie tuturor o lecție mântuitoare. Ei au crezut că pot fi ceva fără Dumnezeu. Și, vai, ce au ajuns! Tot astfel, oamenii necredincioși cred că pot fi ceva fără Dumnezeu. Mântuitorul a avertizat împotriva acestei amăgiri când a zis: „Fără Mine nu puteți face nimic” (In 15, 5). Satan, zice Sfântul Ioan de Cronstadt, „este pentru toți îngerii din cer și pentru toți oamenii de bună credință o veșnică lecție de smerenie și de ascultare; căci oricât de perfecți ar fi îngerii, oricât de inteligenți și, în general, de perfecți ar putea fi oamenii în anumite domenii, ei au toate acestea pur și simplu prin bunătatea Creatorului, și nimic prin ei înșiși” (*op. cit.*, p. 131).

Lubitul meu cititor, poate că și pe tine te mai leagă patimi grele și de neînfrânt! Poate că și din tine păcatul a făcut un demonizat! Poate că, stăpânit de un orgoliu inspirat de cel rău, ai ajuns și tu să te crezi ceva prin tine însuși, să crezi că ești sau că ai putea fi ceva fără Dumnezeu și fără Hristos-Mântuitorul! Și poate că și în ființa ta răsună demonicul: „Ce ai cu noi, Iisuse?”

O, deschide-ți ochii și vezi-ți mormântul morții veșnice pe care ți l-ai ales! Vezi-ți „obezile și lanțurile” (cf. Mc 5, 4) cu care păcatul te-a legat și te-a dat rob vândut celui rău! Aleargă și tu în calea lui Hristos, Care, iată, vine la tine și prin acest cuvânt! Cere-I lui vindecarea ta, mântuirea ta!

Taina iertării păcatelor

Predică la Duminica a VI-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 9, 1-8

¹ Intrând în corabie, Iisus a trecut și a venit în cetatea Sa. ² Și iată, I-au adus un slăbănog zăcând pe pat. Și Iisus, văzând credința lor, a zis slăbănogului: Îndrăznește, fiule! Iertate sunt păcatele tale! ³ Dar unii dintre cărturari ziceau în sine: Acesta hulește. ⁴ Și Iisus, știind gândurile lor, le-a zis: Pentru ce cugetați rele în inimile voastre? ⁵ Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te și umblă? ⁶ Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului: Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta. ⁷ Și, sculându-se, s-a dus la casa sa. ⁸ Iar mulțimile, văzând acestea, s-au înspăimântat și au slăvit pe Dumnezeu, Cel care dă oamenilor asemenea putere.

Evangelhia de astăzi, despre vindecarea slăbănogului din Capernaum, este, de fapt, o Evanghelie despre taina iertării păcatelor.

Și în textul paralel de la Marcu (2, 1-12) este vorba de iertarea păcatelor și minunea vindecării acelui om paralizat vine ca o dovadă că „putere are Fiul Omului a ierta păcatele pe pământ” (v. 10). Totuși, în Evangelhia a doua accentul cade mai ales pe minunea vindecării trupesti. De aceea, la Marcu, ne sunt date detalii cu privire la modul cum a ajuns slăbănogul în fața lui Iisus, lăsat fiind printr-o spărtură făcută în acoperiș de cei patru inși care-l purtau (v. 3-4). La fel de impresionantă este ieșirea din scenă a celui vindecat: „Și s-a sculat îndată și, luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor” (v. 12a). Iar cei prezenți, sunt marcați, în mod evident, de minunea vindecării trupesti: toți „erau uimiți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Asemenea lucruri n-am văzut niciodată” (v. 12b).

La Matei însă, prin modificări aparent puțin importante în raport cu textul de la Marcu, se operează o deplasare de accent, de pe minunea vindecării pe tema iertării păcatelor. Astfel, Sfântul Matei lasă deoparte detaliile neobișnuite ale intrării în scenă a slăbănogului; la fel, ieșirea acestuia din scenă este mult simplificată: evanghelistul spune simplu că el, „sculându-se, s-a dus la casa sa” (v. 7). Și aceasta deoarece în relatarea mateiană locul central nu îl ocupă slăbănogul și vindecarea sa trupestă, ci Iisus și lucrarea Sa de iertare a păcatelor „pe pământ”. În cuprinsul pericopei, expresiile cele mai importante sunt cele care se referă la iertarea păcatelor – „iertate sunt păcatele tale”, în v. 2b

și 5a; și „a ierta păcatele”, în v. 6a – și la „puterea” lui Iisus de a o săvârși (v. 6a și 8b).

În ansamblul Evangheliei de la Matei este subliniată ideea că Iisus a venit în lume spre iertarea păcatelor. Încă de la vestirea îngerului către dreptul Iosif, despre nașterea Mântuitorului, numele *Iisus* este explicat astfel: „căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor” (Mt 1, 21). Iar la sfârșitul Evangheliei, redând cuvântul Domnului Celui înviat că I s-a dat „toată puterea în cer și pe pământ”, evanghelistul înțelege, desigur, că de această putere universală ține și puterea iertării păcatelor.

În pericopa acestei Duminici, tema iertării păcatelor apare încă de la început. Ea este introdusă chiar prin cel dintâi cuvânt pe care Mântuitorul îl adresează slăbănogului: „Îndrăznește, fiule! Iertate sunt păcatele tale!” (v. 2b). Această iertare a păcatelor slăbănogului nu este un simplu mijloc al vindecării trupesti. Este adevărat că adeseori în Sfânta Scriptură păcatul apare drept cauză a bolilor trupesti (Lev 26, 14-16; Deut 28, 21-22; II Paral 21, 15.18-19; In 5, 14; 9, 2; I Cor 11, 30). Totuși, slăbănogul nu se și vindecă de boala sa trupestă prin singurul cuvânt de iertare a păcatelor, ci va fi nevoie și de un al doilea cuvânt al Mântuitorului: „Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta”. De unde ar rezulta că păcatul nu era cauza – sau, în orice caz, nu era singura cauză – a bolii sale (cf. In 9, 3). Pe de altă parte, iertarea păcatelor, adică minunea vindecării duhovnicești, este prezentată ca fiind de mult mai mare importanță decât cea a vindecării trupesti: „Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te și umblă?” (v. 5). Este limpede că Iisus înțelege că „mai lesne” este a zice al doilea cuvânt. Astfel, Domnul învață că a vindeca numai prin cuvânt o boală atât de grea precum aceea a slăbănogului care-l fusese adus pe o targă este un lucru cu mult mai ușor decât iertarea păcatelor. Și El săvârșește vindecarea trupestă a slăbănogului ca o dovadă a puterii Sale de a ierta păcatele: „Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului: Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta” (v. 6). Iată cum parafrazează Sfântul Ioan Gură de Aur acest cuvânt al Mântuitorului (din v. 5-6): „Ce vi se pare mai ușor: a înzdrăveni un trup slăbănogit sau a ierta păcatele sufletului? Negreșit, e mai ușor să înzdrăvenești un trup slăbănogit; că pe cât este mai bun sufletul decât trupul, pe atât este mai mare lucru a ierta păcatele decât a tămădui un trup; dar pentru că iertarea păcatelor este o lucrare ce nu se vede, iar vindecarea trupului una care se vede, adaug acum și ceea ce este mai ușor, dar mai săritor în ochi, ca prin aceasta să aveți dovada că am săvârșit și ceea ce este mai greu, dar nevăzut” (*Omiliile la Matei*, XXIX, II, în volumul: Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, Partea a treia, PSB, 23, București, 1994, p. 365-366).

Împotriva cuvântului de la început de iertare a păcatelor reacționează – deși nu pe față, ci numai în forul lor interior – „unii dintre cărturari”. În rostirea lui Iisus ei vedeau o hulă, pe temeiul învățurii bine stabilite în iudaism că numai Dumnezeu poate ierta păcatele. Paralelele de la Marcu (2, 7) și de la Luca (5, 21) ne arată chiar cum formulau ei această obiecțiune: „Cine poate să ierte păcatele, fără numai Unul Dumnezeu?” Ideea cărturarilor este justă. Într-adevăr, numai Dumnezeu poate ierta păcatele. Ei ignorau însă faptul de căpetenie că Iisus este Dumnezeu. Necredința lor în dumnezeirea Mântuitorului îi face să cugete „rele”

în inimile lor (v. 4). Prin vindecarea trupeză a slăbănogului, Iisus își dovedește puterea dumnezeiască, deci, implicit, puterea de a ierta păcatele.

Iată, deci, un fapt bine stabilit: că Iisus are puterea de a ierta păcatele.

Textul Evangheliei acestei Duminici însă ne obligă să facem un pas mai departe în interpretare. Numai făcând acest pas vom descoperi o trăsătură specifică lui Matei în relatarea despre vindecarea slăbănogului din Capernaum: și vom înțelege că aceasta și este cea mai importantă trăsătură a textului mateian.

Mai întâi o remarcă: în toate cele trei texte sinoptice ale vindecării slăbănogului din Capernaum, în legătură cu iertarea păcatelor „pe pământ” se folosește pentru Mântuitorul titlul de Fiul Omului (Mt 9, 6; Mc 2, 10; Lc 5, 24). Folosind acest titlu, pe linia profeției lui Daniel (7, 13-14), Mântuitorul arată că are în vedere nu numai perioada prezenței Sale trupeză printre oameni, ci deopotrivă lucrarea Sa „pe pământ” de după Înălțarea la cer, ca Cel preamărit de-a dreapta Tatălui. El este prezent în Biserica Sa, conform făgăduinței pe care a făcut-o după Înviere: „Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Mt 28, 20). De unde rezultă că ceea ce a făcut atunci cu slăbănogul, adică faptul de a-i fi iertat păcatele, e o lucrare pe care El o săvârșește neîncetat cu toți cei care vin la El cu credință. Așadar, pentru credincioșii creștini, iertarea păcatelor nu este o simplă speranță, amănată pentru viitorul eshatologic. Iisus iartă păcatele aici și acum. Cuvintele de instituire a Sfintei Euharistii arată că sângele jertfei Sale se varsă „spre iertarea păcatelor” (Mt 26, 28 și loc. par.). Iar această jertfă reprezintă o permanență în Biserică, în conformitate cu porunca pe care El ne-a lăsat-o: „Aceasta să faceți spre pomenirea Mea” (Lc 22, 19; I Cor 11, 24-25). Matei face însă un pas mai departe. În celelalte două Evanghelii sinoptice, relatarea se încheie cu menționarea uimirii celor prezenți, care exclamă: „Asemenea lucruri n-am văzut niciodată”, după Marcu (2, 12), sau: „Am văzut astăzi lucruri minunate”, după Luca (5, 26). Este clar că și unul și celălalt au în vedere minunea vindecării trupeză. În schimb, încheierea de la Matei, pe de o parte – și pe linia orientării generale a pericopei mateiene –, atrage atenția asupra minunii celei mai mari, aceea a iertării păcatelor: iar pe de altă parte evidențiază faptul că puterea iertării păcatelor este un dar pe care, prin Hristos, Dumnezeu a dat-o Bisericii și că ea se exercită prin oameni: „Iar multimile, văzând acestea, s-au înspăimântat și au slăvit pe Dumnezeu Cel Care dă o putere ca aceasta *oamenilor*” (Mt 9, 8).

Într-adevăr, Evanghelia de la Matei nu numai că ni-L prezintă pe Iisus-Fiul Omului ca pe Cel ce iartă păcatele, ci subliniază faptul că El a dat această putere și Sfinților Apostoli și, prin ei, Bisericii Sale. În două rânduri, în această Evanghelie, Mântuitorul se referă în mod direct la puterea iertării păcatelor dată *oamenilor*. Anume, prima dată în cuvântul adresat lui Petru, după ce acesta, la Cezareea lui Filip L-a mărturisit că este „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu”. Fericindu-l pentru această descoperire primită de la Tatăl, Iisus a adăugat: „Și Eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui. Și îți voi da cheile Împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri” (Mt 16, 16-19).

Textul acesta este foarte important deoarece arată că iertarea păcatelor se săvârșește în Biserică. Mântuitorul își exprimă aici, în mod direct, intenția de a întemeia Biserica, a cărei temelie este credința în mesianitatea și divinitatea Sa, mărturisită de Sfântul Petru în numele tuturor Apostolilor. Hristos este „Capul trupului, adică al Bisericii”, zice Sfântul Apostol Pavel (Col 1, 18), care-i scrie, printre altele, ucenicului său Timotei: „Ca să știi, dacă zăbovesc, cum trebuie să petreci în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului Celui viu, stâlp și temelie adevărului” (I Tim 3, 15). Sfinții Părinți numesc adeseori Biserica „spital” (duhovnicesc), deoarece ea este locul în care ne vindecăm de rănilor păcatelor; iar pe părinții duhovnici, care administrează darul iertării păcatelor, ei îi numesc „doctori”.

Deși cuvântul citat este adresat lui Petru, aceasta nu înseamnă că numai acest Apostol a primit puterea de a lega și de a dezlega, adică puterea iertării păcatelor. Un alt text de la Matei ne arată că, de fapt, Mântuitorul a dat această putere tuturor Apostolilor. Este vorba de un cuvânt al Său din așa-numita „cuvântare bisericească” (sau despre viața comunitară): „Adevărat grăiesc vouă: Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer” (Mt 18, 18).

Aceste cuvinte sunt întărite de Mântuitorul Hristos după Înviere. Sfânta Evanghelie de la Ioan ne spune că, arătându-li-Se ucenicilor Săi în seara Duminicii Învierii, Domnul le-a dat nu numai făgăduința, ci și harul iertării păcatelor: „Și Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând aceasta, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține vor fi ținute” (In 20, 21-23). Avem aici ceea ce putem considera un cuvânt testamentar al Domnului Celui înviat. Acest cuvânt este deosebit de important, Domnul spunând că trimiterea Sa de către Tatăl spre iertarea păcatelor se prelungește în lume prin trimiterea ucenicilor Săi, purtători ai Duhului Său Celui Sfânt.

Am spus și în alte rânduri că Sfântul Matei este, prin excelență, un exponent al Bisericii sale. Numeroase texte și trăsături specifice primei Evanghelii ilustrează preocuparea *bisericească* a evanghelistului. El scrie din Biserică – fiind membru activ al Bisericii sale și, cum o arată opera sa, ca un neîntrecut învățător creștin (catehet) – și pentru Biserică. Încheind pericopa acestei Duminici cu referirea la faptul că Dumnezeu a dat *oamenilor* puterea iertării păcatelor, Sfântul Matei are în vedere o situație prezentă în mod permanent în Biserică, unde oamenii sfințiți prin Taina Hirotoniei împărtășesc tuturor harul vindecării duhovnicești. Câte leagă și dezleagă ei pe pământ sunt legate și dezlegate și în cer. Dumnezeu confirmă în cer ceea ce săvârșesc pe pământ cei mandatați de Hristos cu harul iertării păcatelor. Sfântul Ioan Gură de Aur zice că mai ales pentru aceasta este cu totul minunată și înfricoșată slujirea preotească și mai mare decât slujirea îngerilor: „Au și stăpânitorii pământului – zice el – puterea de a lega: dar leagă numai trupurile. Puterea de a lega a preoților, însă, leagă sufletele și străbate cerurile; Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți pe pământ; Stăpânul întărește hotărârea dată de robii. Ce oare altceva a dat Dumnezeu preoților decât toată puterea cerească? Domnul a spus: „Cărora

veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține vor fi ținute“ (In 20, 23). Ce putere poate fi mai mare ca aceasta? Domnul a spus iarăși: „Tatăl a dat toată judecata Fiului“ (In 5, 22). Văd, însă, că toată această putere a fost încredințată de către Fiul preoților. Au fost înălțați la slujba aceasta atât de mare, ca și cum de acum s-ar fi mutat în ceruri, ca și cum ar fi depășit firea omenească, ca și cum ar fi scăpat de toate patimile omenești“ (*Despre preoție*, 5, în vol.: Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție*, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, București, 1987, p. 59-60).

Iată o taină mare și de negrăit! O taină asupra căreia și mai târziu, ca și în zilele petrecerii în trup a Mântuitorului, cugetau „rele“ cărturarii iudei. Redând opoziția lor față de Iisus și acuza pe care l-o aduceau că „hulește“, Sfântul Matei are în vedere, desigur, și opoziția iudaismului, din vremea în care își scria el Evanghelia, față de Biserica lui Hristos și față de Sfintele Taine ale ei. Astfel de „cărturari“ necredincioși n-au lipsit niciodată. Totdeauna s-a lovit Biserica de opoziția lor. Astăzi, nu mai puțin ca altădată, sunt destui cei care contestă și hulesc învățătura mântuitoare a Bisericii despre taina iertării păcatelor și despre puterea exercitării ei în Biserică, prin episcopi și preoți. Contestă această învățătură mulți dintre creștinii din afara spațiului ortodox, care nu recunosc Taina Hirotoniei și nici faptul că în Biserică a fost dată *oamenilor* puterea iertării păcatelor. Dar, în mod practic, și cei care se consideră „ortodocși“, dar refuză să vină la Sfânta Taină a Mărturisirii sau chiar o batjocoresc, sunt și ei dintre cei care, ca și adversarii de odinioară ai Mântuitorului, cugetă „rele“ împotriva acestui mare har pe care El l-a lăsat Bisericii spre mântuirea noastră.

Iubiții mei frați, slăbănogul din Evanghelia acestei Duminici ne închipuie pe fiecare dintre noi. Toți avem nevoie să auzim de la Mântuitorul acest cuvânt: „Iertate sunt păcatele tale!“ Nu cumva, deși ne considerăm credincioși, n-am ajuns încă să prețuim îndeajuns acest mare har ce ne stă la îndemână? Nu cumva, în loc să ne folosim cu smerenie și cu încredere de puterea cerească dată Bisericii, suntem și noi înclinați să cugetăm „rele“ la adresa *oamenilor* prin care se exercită această putere?

Sau poate că, asemenea slăbănogului, suntem lipsiți de îndrăzneală. Poate că păcatul ne-a făcut necutezători. Să nu deznădăjduim! Să venim la Domnul și la Biserica Sa cu credința slăbănogului și a celor care-l purtau, ca și noi să auzim de la El cuvântul: „Îndrăznește, fiule! Iertate sunt păcatele tale!“

Calcedon

Predică la Duminica a VII-lea după Rusalii (a Sfinților Părinți de la Sinodul IV ecumenic)

Evanghelia de la Matei 9, 27-35 și de la Ioan 17, 1-13

9²⁷ *Plecând Iisus de acolo, doi orbi se țineau după El strigând și zicând: Miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David.* ²⁸ *După ce a intrat în casă, au venit la El orbii și Iisus i-a întrebat: Credeți că pot să fac Eu aceasta? Zis-au Lui: Da, Doamne!* ²⁹ *Atunci S-a atins de ochii lor, zicând: După credința voastră, fie vouă!* ³⁰ *Și s-au deschis ochii lor. Iar Iisus le-a poruncit cu asprime, zicând: Vedeti, nimeni să nu știe.* ³¹ *Iar ei, ieșind, L-au vestit în tot ținutul acela.* ³² *Și plecând ei, iată au adus la El un om mut, având demon.* ³³ *Și fiind scos demonul, mutul a grăit. Iar mulțimile se minunau zicând: Niciodată nu s-a arătat așa în Israel.* ³⁴ *Dar fariseii ziceau: Cu domnul demonilor scoate pe demoni.* ³⁵ *Și Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățând în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăției și vindecând toată boala și toată neputința în popor.*

17¹ *Acestea a vorbit Iisus și, ridicând ochii Săi la cer, a zis: Părinte, a venit ceasul! Preaslăvește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preaslăvească.* ² *Precum l-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viață veșnică tuturor acelor pe care Tu i-ai dat Lui.* ³ *Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis.* ⁴ *Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârșit.* ⁵ *Și acum, preaslăvește-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuși, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea.* ⁶ *Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau și Mie Mi i-ai dat și cuvântul Tău l-au păzit.* ⁷ *Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat sunt de la Tine; pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor, iar ei le-au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit, și au crezut că Tu M-ai trimis.* ⁸ *Eu pentru aceștia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt.* ⁹ *Și toate ale Mele sunt ale Tale, și ale Tale sunt ale Mele și M-am preaslăvit întru ei.* ¹⁰ *Și Eu nu mai sunt în lume, iar ei în lume sunt și Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem și Noi.* ¹¹ *Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam în numele Tău, pe cei ce Mi i-ai dat; și i-am păzit și n-a pierit nici unul dintre ei, decât fiul pierzării, ca să se împlinească Scriptura.* ¹² *Iar acum, vin la Tine și acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei.*

De două mii de ani, oamenii nu încetează a se întreba cu privire la identitatea precisă a Mântuitorului lumii. „Cine este, oare, Acesta?“ – se întrebau contemporanii Săi (Mc 4, 31), uimiți în fața minunilor pe care El le făcea. „Cine

este Acesta?“ – se întreabă oamenii până astăzi, cu o presimțire adeseori nelămurită că de răspunsul la această întrebare atârână însuși destinul lor veșnic.

Este vorba, într-adevăr, de întrebarea fundamentală a existenței noastre. Căci a întreba: „Cine este Iisus Hristos?“ înseamnă de fapt a întreba deopotrivă: „Cine este Dumnezeu?“ și: „Cine sunt eu, cine suntem noi, oamenii, și care este rostul nostru pe pământ?“. Caracterul fundamental al acestei întrebări și al răspunsului corect la ea este subliniat chiar de Mântuitorul. El însuși ne adresează fiecăruia în parte această întrebare. Într-adevăr, Iisus îi întreabă pe ucenicii Săi nu numai: „Cine zic oamenii că sunt Eu?“, ci și: „Dar voi, cine ziceți că sunt?“. Fericindu-l pe Apostolul Petru pentru mărturisirea: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu“, Domnul ne lasă să înțelegem că de răspunsul la această întrebare depinde însăși fericirea noastră veșnică (Mt 16, 13-17).

În prima Evanghelie a acestei Duminici, cei doi orbi cer vindecarea de la Iisus, mărturisindu-L că este „Fiul lui David“. Ei strigau după Iisus: „Miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David“ (Mt 9, 27; cf. Mt 20, 30). Mărturisirea aceasta era corectă, dar insuficientă. La iudei, „Fiul lui David“ era un titlu popular pentru Mesia. Iisus este Mesia; de aceea am zis că mărturisirea orbilor era corectă. Dar, prin ceea ce este, El întrece speranțele iudaice. În concepția iudeilor, Mesia Cel așteptat, Fiul lui David, cu toate prerogativele și darurile Sale, este totuși numai un om. Din zicerile Scripturii Vechi, ei nu descifrează taina dumnezeirii lui Mesia. De aceea, deși corectă, mărturisirea că Iisus este „Fiul lui David“ este, în același timp, insuficientă. Deși este recunoscut ca „Fiul lui David“ de unii dintre contemporanii Săi, cum au fost orbii de care am amintit, sau femeia cananeiancă (Mt 15, 22), sau mulțimea la intrarea triumfală în Ierusalim (Mt 21, 9.15), totuși niciodată în Sfintele Evanghelii Iisus nu folosește El însuși pentru Sine acest titlu. Iar dacă Sfântul Matei folosește titlul de „Fiul lui David“ în chiar primul verset al Evangheliei sale – „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David, fiul lui Avraam“ (Mt 1, 1) –, cu scopul evident de a sublinia adevărul întrupării, totuși, conștient de insuficiența acestui titlu ca mărturisire hristologică, el nu-l mai folosește niciodată după aceea în exprimările care-i sunt proprii, ci redă numai folosirea sa de către alții, care recunosc în Iisus pe Mesia Cel așteptat, dar cărora nu li s-a revelat, ca lui Petru, taina dumnezeirii Sale.

În această Duminică se pomenesc Sfinții Părinți de la Sinodul IV ecumenic. Trebuie să știm că, în cea mai mare măsură, Sinoadele ecumenice s-au ocupat tocmai de taina persoanei Mântuitorului. Formulele aprobate de Sinoadele ecumenice au rămas ca unele dintre cele mai adecvate mărturisiri despre Hristos.

Din faptul că Iisus S-a născut, a trăit pe pământ și a murit ca un om, unii au tras concluzia că Hristos este numai creatură, nu și Dumnezeu adevărat și veșnic. Așa au făcut încă unii eretici de la începuturile Bisericii, pe care Sfântul Apostol Ioan nu ezită să-i numească „antihriști“ (I In 2, 18.22-23). Așa va face mai târziu Arie, care susținea că Fiul „nu este împreună veșnic și împreună născut cu Tatăl“, ci că este „creat“ și că „nu era înainte de generarea Sa“. Erezia lui Arie a dat naștere unei mari tulburări în Biserica de la începutul veacului al IV-lea. Această erezie a fost condamnată la Sinodul I ecumenic (Niceea, 325), care a și

formulat prima parte a Crezului, prin care mărturisim până astăzi că Domnul nostru Iisus Hristos este „Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii“; că este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat“ – o formulă cum nu se poate mai fericită, propusă de Sfântul Atanasie cel Mare al Alexandriei; că este „născut, iar nu făcut“ – expresie crucială, care înseamnă că Hristos nu este creatură și care-și are temeiul în mărturia Sfântului Ioan Teologul despre „Fiul Cel Unul Născut“, singurul Fiul după fire al Tatălui (In 1, 14.18; 3, 16; I In 4, 9); și că este „de o ființă cu Tatăl“, că, adică, posedă aceeași fire dumnezeiască. Ereticii au obiectat că unele din aceste formule nu sunt biblice. Sfântul Atanasie a răspuns că ele exprimă totuși înțelesuri cuprinse cu claritate în Sfânta Scriptură și că sinodul a fost obligat să le adopte din pricina evaziunilor arienilor (Epistola despre hotărârile Sinodului de la Niceea, V, 18-24).

Astfel, Sinodul I ecumenic a stabilit în formule neschimbabile că Hristos este Dumnezeu adevărat. Sinodul al II-lea ecumenic (Constantinopol, 381) a formulat partea a doua a Crezului, completând formularea de la Niceea cu învățătura despre Duhul Sfânt și despre Biserica. Împotriva ereziei lui Macedonie, care nega deplina dumnezeire a Duhului Sfânt, acest sinod învață că Duhul Sfânt „împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit“. Apare astfel deplin formulată dogma despre Sfânta Treime.

Unii aveau însă nedumeriri în ce privește modul în care Mântuitorul este în același timp Dumnezeu și Om. Astfel, Nestorie, episcop de Constantinopol, învăța că în Hristos ar fi, de fapt, două persoane, corespunzătoare celor două firi ale Sale, divină și umană; persoana umană s-ar fi zămislit și s-ar fi născut din Fecioara Maria și în această persoană umană s-ar fi sălășluit mai târziu, într-un fel oarecare, persoana dumnezeiască. Criza a izbucnit atunci când nestorienii au tăgăduit în mod public Fecioarei Maria titlul de „Născătoare de Dumnezeu“ (în grecește: *Theotokos*), în sensul că ea n-ar fi, de fapt, Mama lui Dumnezeu, ci numai a lui Hristos (*Hristotokos*), cu care s-ar fi unit persoana Cuvântului lui Dumnezeu. Sinodul al III-lea ecumenic (Efes, 431), condamnând nestorianismul, a definit învățătura despre unirea celor două firi în Persoana unică, preexistentă întrupării, a Fiului și a confirmat învățătura Sfântului Chiril al Alexandriei că Cel născut din Fecioara Maria era Fiul lui Dumnezeu în momentul zămislirii și al nașterii sale ca Om. Maica Domnului a născut, deci, un singur ipostas în două firi, pe Dumnezeu Cel ce S-a întrupat. De aceea, ea este numită pe drept „Născătoare de Dumnezeu“.

Am folosit termenii „fire“ și „ipostas“. Acești termeni au fost folosiți de Sfinții Părinți atât pentru dogma Sfintei Treimi cât și pentru dogma unirii dumnezeirii cu umanitatea în persoana unică a Mântuitorului. În Sfânta Treime, aceeași fire (sau natură) dumnezeiască există în trei ipostasuri (sau persoane); în Hristos, două firi (naturi) deosebite, dumnezeiască și omenească, sunt unite într-un singur ipostas, adică într-o singură persoană (este ceea ce se numește „unirea ipostatică“).

Dogma unirii ipostatice a fost definită la Sinodul al IV-lea ecumenic (Calcedon, 451). Acest sinod s-a ținut împotriva monofizitismului (de la

expresia greacă *monophysis*, care înseamnă „o singură fire”) lui Eutihie, care susținea că Hristos nu are decât o singură fire sau natură, cea dumnezeiască, care „a înghițit” firea Sa omenească. Cât despre trupul lui Hristos, El n-ar fi fost luat decât în aparență. Sinodul a afirmat că în Iisus Hristos există două firi depline, cea dumnezeiască și cea omenească, unite într-o singură persoană. Persoana (ipostasul) în care sunt unite cele două firi este Persoana Cuvântului veșnic. Firea umană a lui Hristos nu are ipostasul ei propriu, distinct, ci este asumată (enipostaziată) în Persoana divină a Fiului.

Sfinții Părinți de la Calcedon mărturisesc pe „Unul și Același Hristos, Fiu, Domn, Unul-Născut, cunoscut în două firi, în chip neamestecat, neschimbat, neîmpărțit, nedespărțit, deosebirea firilor nefiind desființată nicidecum din cauza unirii, ci păstrându-se mai degrabă însușirea fiecărei firi și concurgând într-o persoană și într-un ipostas, nu împărțit și divizat în două persoane, ci pe Unul și Același Fiu, Unul-Născut, Dumnezeu-Cuvântul, Domnul nostru Iisus Hristos” (am citat din formula aprobată de Sinod, după Pr. prof. D. Stăniloae, *Hristologia sinoadelor*, în rev. „Ortodoxia”, XXVI, 1974, nr. 4, p. 574). Este demn de notat caracterul apofatic al acestei formule, adică faptul că ea vorbește despre unirea ipostatică mai mult prin negații decât prin afirmații. Într-adevăr, unirea celor două firi este exprimată prin patru adverbe negative: neamestecat, neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit. „Noi – zice un cunoscut teolog ortodox – cunoaștem realitatea unirii celor două firi într-o singură persoană, dar cum-ul acestei uniri rămâne pentru noi o taină întemeiată pe distincția-identitate de neînțeles a firii și a persoanei” (Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. de Pr. V. Răducă, Ed. Anastasia, p. 173).

Dogma de la Calcedon – de fapt învățătura dintotdeauna a Bisericii, pe care o reafirmă cu tărie acest Sinod – rămâne pe totdeauna ca o piatră de temelie a Bisericii creștine (cf. Mt 16, 18). Fără această învățătură fundamentală nu înțelegem nimic din taina Sfintei Scripturi; și nu înțelegem nimic din taina mântuirii.

Ne vom referi, pe scurt, la amândouă aceste aspecte.

În ce privește primul aspect, trebuie să spunem ceva despre exegeza hristologică a Scripturii. Adică despre interpretarea Sfintei Scripturi din perspectiva divino-umanității (theantropiei) lui Hristos. Pentru Tradiția dintotdeauna a Bisericii, Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat, este cheia Sfintei Scripturi. El este ascuns peste tot în Scriptură, El este „comoara ascunsă în țarină” (Sfântul Irineu). Nu au nici o șansă de a înțelege Scripturile cei ce nu posedă adevărata cunoaștere a lui Hristos Dumnezeu-Omul. Astfel, de pildă, lipsit de această cunoaștere, ereticul Marcion (sec. II) lepăda Vechiul Testament; în schimb, prin interpretarea lor hristologică, Sfinții Părinți au putut valorifica integral Vechiul Testament ca Sfântă Scriptură creștină.

În epoca noastră, exegeza biblică apuseană este profund marcată de schimbarea fundamentală operată în hristologie de o „teologie” care nu-și mai merită numele. Plecând de la presupuziții filozofice care nu mai lasă nici un loc ideii de inspirație biblică și supranaturalului, exegeza așa-zisă independentă își propune căutarea unui „Iisus al istoriei”, profesând ceea ce s-ar putea numi o

hristologie antropologică sau o „hristologie de jos” (în engleză: „christology from below”), care nu este, de fapt, decât o „Iisusologie” (cf. Jürgen Moltmann, *The Way of Jesus Christ. Christology in Messianic Dimensions*, London, 1990, p. 55 și urm.). Aceasta este cu totul altceva decât hristologia tradițională a Întrupării. Iisus nu mai este Dumnezeu-Omul; El nu este decât un om al lui Dumnezeu.

Este însă absolut clar că autorii scrierilor Noului Testament cred că Iisus Hristos este deopotrivă Dumnezeu și Om. Iar această taină a divino-umanității Mântuitorului lumii este întrevăzută încă în profețiile mesianice ale Vechiului Testament. Cum ar putea înțelege cineva Scriptura situându-se a priori pe o poziție contrară celei a autorilor Scripturii (și, bineînțeles, contrară Autorului ei divin, Duhului Sfânt)?

Din perspectiva hristologiei theantropice, Sfinții Părinți au valorificat textele Scripturii prin referirea la una sau la cealaltă dintre cele două firi sau la unirea lor în persoana unică a lui Hristos. Astfel, de pildă, Sfântul Atanasie cel Mare zice că exegetul, asemenea unui zaraf (schimbător de bani) onest, trebuie să privească atent fiecare text biblic despre Hristos, pentru a-și da seama dacă se referă la omenitatea Sa, la dumnezeirea Sa sau la raporturile dintre cele două firi. „Cel care prezintă lucrurile privind dumnezeirea Sa nu ignoră pe cele care țin de venirea Sa în trup; dar, discernând pe fiecare, ca un zaraf priceput și încercat, el va merge pe calea cea dreaptă a evlaviei; astfel, atunci când vorbește de plânsul Său, el știe că Domnul, făcându-Se Om, în timp ce-Și arată omenitatea prin plâns, ca Dumnezeu îl învie pe Lazăr” (Sfântul Atanasie cel Mare, *Despre părerea lui Dionisie*, cap. 9).

Sfântul Grigorie de Nazianz se face un astfel de „zaraf priceput” atunci când explică aparentele contradicții ale afirmațiilor biblice despre Hristos prin întrepătrunderea celor două firi:

„El a flămânzit, dar a săturat mii de oameni...”

S-a ostenit, dar este odihna celor osteniți...

A fost îngreuiat de somn, dar a umblat ușor pe mare...

Se roagă, dar ascultă rugăciunile.

Plânge, dar face să înceteze plânsul.

Întreabă unde l-au pus pe Lazăr, pentru că era Om; dar îl învie pe Lazăr, pentru că era Dumnezeu.

Este vândut, și încă pe nimic – pe numai treizeci de arginți; dar răscumpără lumea...

Ca o oaie spre junghiere S-a adus, dar este Păstorul lui Israel, și acum al lumii întregi.

Este ca un Miel fără de glas, și totuși este Cuvântul...

Este... rănit, dar vindecă toată neputința...

Moare, dar dă viața...” (*Cuvântări*, XXIX, 20).

Sfântul Ioan Damaschin, în tratatul său *Despre credința ortodoxă* (Dogmatica), într-un întreg capitol (Cartea a patra, cap. XVIII), ne oferă un rezumat foarte clar al manierei în care scriitorii patristici au încercat să distingă felurile biblice de a vorbi despre Hristos (trad. de Pr. D. Fecioru, ed. a III-a, Editura Scripta, București, 1993, p. 182-188).

În ce privește al doilea aspect, din perspectiva amintitei „Iisusologii”, mântuirea nu mai este considerată ca fiind îndumnezeirea omului (cum ar putea îndumnezei un Iisus care nu este Dumnezeu?); ea este văzută în identitatea launtrică a ființei umane (divizată și devenită străină sieși), o identitate interioară care-i va da posibilitatea de a ajunge la o umanitate morală.

Cu totul alta este învățătura biblică despre mântuire. Însuși termenul „mântuire” arată că este vorba de izbăvirea de ceva rău. Acest rău este căderea lui Adam din comuniunea cu Creatorul. Natura căzută a omului trebuia restaurată. Aceasta a făcut-o Fiul lui Dumnezeu prin coborârea Sa la noi și prin asumarea firii noastre umane. Întreita stavilă ce ne desparte de Dumnezeu – moarte, păcat, fire –, cu neputință de trecut pentru oameni, va fi străbătută de Dumnezeu în ordinea inversă, începând prin unirea firilor despărțite și sfârșind prin biruința asupra morții. Nicolae Cabasila, un mare teolog ortodox din sec. al XIV-lea, zice: „Oamenilor despărțiți de Dumnezeu printr-o întreită stavilă – firea, păcatul și moartea – Domnul le-a dat să-L aibă din plin și să se unească numaidecât cu El, prin faptul că El a înlăturat una câte una orice piedică: pe cea a firii, prin întruparea Sa; pe cea a păcatului, prin moartea Sa; pe a morții; prin învierea Sa” (*Despre viața în Hristos*, citat după Vl. Lossky, op. cit., p. 166).

Iubiții mei frați, multe rătăcirii și mulți „antihriști” sunt astăzi în lume. În numele unei libertăți greșit înțelese, a unei libertăți care este, de fapt, a păcatului, sunt astăzi foarte mulți creștinii care leapădă învățătura Sfinților Părinți și a Sfințelor Sinoade. Mulți calcă în picioare învățătura Sinodului al IV-lea ecumenic de la Calcedon. Se poate vorbi chiar de o puternică tendință actuală de „decalcedonizare” a Creștinismului.

Să stăm neclintii pe piatra cea tare a credinței, așa cum ne-au predat-o Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți! Să rămânem statornici în Biserica sfântă și dumnezeiască a celor șapte Sinoade ecumenice, atât de disprețuită de cei nevrednici, dar iubită „ca lumina ochilor” de Domnul și Mântuitorul ei! Făcând așa, vom fi și noi întemeiați pe „piatra” de neînfrânt a credinței apostolice. Și, ca lui Petru odinioară, Duhul Tatălui ne va inspira mereu răspunsul cel mântuitor de credință și de fapte bune la întrebarea de la începutul acestui cuvânt.

Pâine și pește

Predică la Duminica a VIII-a după Rusalii

Evanghelia de la Matei 14, 14-22

¹⁴ Și ieșind, a văzut mulțime mare și I S-a făcut milă de ei și a vindecat pe bolnavii lor. ¹⁵ Iar când s-a făcut seară, ucenicii au venit la El și I-au zis: locul este pustiu și vremea iată a trecut; deci, dă drumul mulțimilor ca să se ducă în sate, să-și cumpere mâncare. ¹⁶ Iisus însă le-a răspuns: N-au trebuință să se ducă; dați-le voi să mănânce. ¹⁷ Iar ei I-au zis: Nu avem aici decât cinci pâini și doi pești. ¹⁸ Și El a zis: Aduceți-Mi-le aici. ¹⁹ Și poruncind să se așeze mulțimile pe iarbă și luând cele cinci pâini și cei doi pești și privind la cer, a binecuvântat și, frângând, a dat ucenicilor pâinile, iar ucenicii mulțimilor. ²⁰ Și au mâncat toți și s-au saturat și au strâns rămășițele de fărâmituri, douăsprezece coșuri pline. ²¹ Iar cei ce mâncaseră erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii. ²² Și îndată Iisus a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă înaintea Lui, pe țărnul celălalt, până ce El va da drumul mulțimilor.

Evanghelia acestei Duminici ne înfățișează una dintre marile minuni săvârșite de Mântuitorul. Anume, o minune asupra naturii. Cu cinci pâini și doi pești, El a hrănit o mare mulțime de oameni. Minunea era de netăgăduit. Locul pustiu, puținătatea mijloacelor, mulțimea martorilor, cele douăsprezece coșuri de fărâmituri, toate arată că a fost vorba de o minune concretă, care vine să confirme o dată mai mult puterea dumnezeiască a Mântuitorului.

Acesta este primul aspect care se cuvine subliniat în pericopa acestei Duminici.

Există însă și un al doilea aspect. Este vorba de multiplele conotații simbolice ale minunii, pe care relațiile evanghelice le pun în valoare cu mare claritate, și mai ales de evidenta simbolistică euharistică a minunii.

Ne vom referi la amândouă aceste aspecte.

1) În primul rând, Evanghelia acestei Duminici, istorisind săturarea unei mari mulțimi de oameni, arată puterea dumnezeiască a Mântuitorului. Minunea are unele precedente în Vechiul Testament. Astfel, ea ni-L arată oarecum pe Hristos ca pe noul Moise. Căci, într-adevăr, există un evident paralelism între minunea hrănirii cu mană a israeliților în pustie de către Moise (Ieș 16; Deut 8, 3.16; Ps 77, 24-25.29; 104, 39; Întel Sol 16, 20-26) și înmulțirea pâinilor de către Hristos (cf. In 6, 31 și urm.). La fel, există un paralelism între această minune și cea săvârșită de proorocul Elisei care, cu douăzeci de pâini (turte) de orz și cu

puțin grâu, a săturat o sută de oameni și a mai și rămas (IV Regi 4, 42-44). Dar Moise și Elisei sunt numai „slugi”, adică mijlocitori umani ai minunii al cărei săvârșitor este, de fapt, Dumnezeu. Iisus însă este El Însuși săvârșitorul minunii, ca Fiu al lui Dumnezeu (cf. Evrei 3, 5-6).

Minunea a avut loc într-un „loc singuratic” (v. 13). Iisus tocmai fusese vestit de uciderea Sfântului Ioan Botezătorul. Adânc întristat, a voit să Se retragă departe de mulțime, împreună cu ucenicii Săi. Au plecat, deci, cu corabia și s-au îndreptat spre țărmul nord-estic al Mării Tiberiadei. Sfântul Luca (Lc 9, 10; cf. Mc 6, 45) precizează că au tras într-un loc pustiu, aproape de cetatea numită Betsaida, situată pe țărmul stâng al Iordanului, aproape de vărsarea sa în mare.

N-au putut însă afla singurătatea pe care o căutaseră. Aflând de plecarea lui Iisus, o mare mulțime de oameni, urmărind cu privirea traseul corabiei, s-a deplasat de-a lungul țărmului în aceeași direcție cu ea, astfel încât, atunci când a coborât pe țărm, Iisus a fost întâmpinat de această mulțime. O milă adâncă L-a cuprins pe Iisus, văzând pe toți acești oameni care alergaseră după El. Sfântul Matei zice numai că „I s-a făcut milă de ei” (v. 14). Sfântul Marcu însă ne spune mai mult: „I s-a făcut milă de ei, căci erau ca niște oi fără păstor” (Mc 6, 34). O mențiune asemănătoare găsim și la Matei, dar într-un context diferit: „Și văzând mulțimile, I s-a făcut milă de ele, că erau necăjite și rătăcite ca niște oi fără păstor” (Mt 9, 36). Prin aceste cuvinte sunt stigmatizați pe veci păstorii necredincioși și nevrednici din pricina cărora poporul ales de Dumnezeu a ajuns la o stare atât de nenorocită. O aspră mustrare a acestor păstori, „care s-au păstorit pe ei înșiși”, în loc să păstorească turma care le-a fost încredințată, aflăm încă în proorocia lui Iezechiel (34, 1 și urm.), unde Dumnezeu anunță și pedeapsa aspră care-i așteaptă. Și anunță totodată că El Însuși Se va face Păstorul oilor Sale (34, 11 și urm.).

Acum această profecie s-a împlinit. Fiul lui Dumnezeu vine la oile Sale plin de milă față de părăsirea și de necazurile lor. Tot ce face pentru această mulțime care aleargă după El, face din milă. „Mila Domnului pentru mulțime – zice Sfântul Ioan Gură de Aur – este pricina vindecărilor săvârșite atunci. Milă adâncă și covârșitoare” (*Omilii la Matei*, în: Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, partea a treia, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB 23, București, 1994, p. 567). Din milă, Domnul „a vindecat pe bolnavii lor” (Mt 14, 14). Sfântul Marcu ne spune și că „a început să-i învețe multe”, până ce s-a făcut târziu (6, 34-35). Sfântul Luca menționează amândouă aceste lucrări săvârșite de Mântuitorul, precizând, despre cea din urmă, că „le vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu” (Lc 9, 11).

Iată că „oile cele rătăcite” ale casei lui Israel au acum un Păstor! A venit la ele Păstorul Cel făgăduit! El le călăuzește pe calea mântuirii, prin învățătura Sa dumnezeiască, dar le vindecă și suferințele trupesti! Cât de fericiți erau acum toți acești oameni adunați în jurul Păstorului Celui Bun (In 10, 1 și urm.)! N-au simțit cum trece ziua și se face târziu, nu s-au gândit că sunt atât de departe de casele lor, nici că nu mâncaseră toată ziua și că nici nu luaseră de mâncare cu ei.

De această situație se arată însă îngrijorați ucenicii. Ei Îi atrag atenția Mântuitorului și-I cer să dea drumul mulțimilor, „ca să se ducă în sate și să-și cumpere de mâncare” (v. 15). Pentru că se arată și acum „puțin credincioși” (cf.

Mt 14, 31), Domnul le dă o lecție: dacă se îngrijorează, atunci să le dea ei să mănânce. Ei răspund că nu au decât cinci pâini (de fapt cinci turte, cum se făcea în mod obișnuit pâinea în casele evreiești) și doi pești. Relatarea paralelă de la Ioan precizează că aceste „pâini” erau de orz și că ele nu aparțineau, de fapt, ucenicilor, ci unui băiat din mulțime (In 6, 9), care se vede, însă, că le-a oferit bucuros când a auzit că ucenicii întreabă de pâini. Dar ce erau acestea la atâția oameni? Sfântul Marcu (6, 37; cf. In 6, 7) notează că, la cuvântul lui Iisus de a le da ei oamenilor să mănânce, ucenicii au răspuns: „Să mergem noi să cumpărăm pâini de două sute de dinari și să le dăm să mănânce?” Suma este foarte mare. Un dinar era plata unui muncitor agricol pentru o zi de muncă; iar după un text rabinic din *Mişna*, rația zilnică de pâine pentru o persoană costa a douăsprezecea parte dintr-un dinar (cf. *La Bible, traduction oecuménique*, ed. a 5-a, Cerf, Paris, 1994, p. 2406, nota 1). Vorbind de această sumă atât de mare, ei își arată nu numai neputința de a rezolva problema, ci și puținătatea credinței. „Dacă ucenicii chiar după săvârșirea minunii înmulțirii pâinilor uitaseră de minune (cf. Mt 16, 5-10), cu mult mai mult acum, când nu văzuseră minunea, nu se așteptau ca Hristos să facă o minune ca aceasta” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 567).

La porunca lui Iisus, ucenicii l-au adus cele cinci pâini și doi pești. Apoi Iisus a poruncit ca oamenii să se așeze „pe iarbă”. Ceea ce arată că era primăvara; Evanghelia a patra ne spune, de altfel, că minunea s-a petrecut cu puțin înainte de Paști (6, 4), care cădea la 14 nisan, adică 7 aprilie. Dar arată, poate, și că Iisus este Păstorul despre Care Ps 22 (23), 2 zice că-i sălășluiește pe credincioșii Săi „la loc cu pășune” și „la apa odihnei”. Îndată, mulțimea s-a așezat în cea mai deplină ordine, „cete, cete – ne spune Sfântul Marcu –, câte o sută și câte cincizeci” (Mc 6, 40). Oamenii aceștia nu mai sunt oile fără păstor de mai înainte! Așezarea lor în ordine, care amintește de organizarea poporului lui Israel în deșert (Ieș 18, 21.25; Deut 1, 15), arată că și-au aflat Păstorul, al Cărui glas familiar îl cunosc și îl ascultă (cf. In 10, 4-5).

În fața tuturor, Iisus a luat „cele cinci pâini și cei doi pești și, privind la cer, a binecuvântat și, frângând, a dat ucenicilor pâinile, iar ucenicii, mulțimilor” (v. 19). Privește la cer, deoarece – cum ține mereu să ne spună, în Sfintele Evanghelii – El Își săvârșeste întreaga lucrare de mântuire ca trimis al Tatălui și în deplină ascultare de voia Sa. În ce privește binecuvântarea, după exprimarea de la Marcu (6, 41: „a binecuvântat și a frânt pâinile”) și de la Luca (9, 16: „le-a binecuvântat”) ea a fost rostită asupra pâinilor și peștilor. Exprimarea mateiană mai generală – „a binecuvântat” – lasă să se înțeleagă că „binecuvântarea” se adresează în primul rând lui Dumnezeu, pe linia tradiției iudaice, după care rugăciunea la masă era o laudă sau o „binecuvântare” adusă lui Dumnezeu; dar această exprimare implică și binecuvântarea pâinilor și a peștilor, și aceasta mai ales datorită semnificației euharistice a acestei minuni, cum vom vedea.

Darurile împărțite de Mântuitorul prin Sfinții Săi Apostoli s-au înmulțit în chip minunat. Astfel încât nu numai că au mâncat toți și s-au săturat – și era vorba de o mare mulțime, evanghelistul notând în final (v. 21) că „cei ce mâncaseră erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și copii” (cf. Lc 9, 14;

În 6, 10); ci, strângând „rămășițele de fărâmituri“, au adunat „douăsprezece coșuri pline“ (v. 20). De ce atâtea și nu mai multe sau mai puține? Doisprezece era și numărul Apostolilor. Evanghelia de la Ioan (6, 12) ne spune că Domnul le-a poruncit în mod expres ucenicilor: „Adunați fărâmiturile ce au rămas, ca să nu se piardă ceva“. Fiecare va fi luat câte un coș – e vorba de coșuri de răchită, care aveau fiecare o capacitate de circa zece litri (cf. U. Luz, *Das Evangelium nach Matthäus*, vol. 2, Benziger/Neukirchener, 1996, p. 402) – și va fi adunat în el până ce l-a umplut. Putem crede că dacă ei ar fi fost mai mulți și, deci, și coșurile ar fi fost mai multe, ele s-ar fi umplut toate, prin aceeași lucrare a minunii.

2) Evanghelia acestei Duminici are și o multiplă valoare simbolică. Unele dintre semnificațiile ei simbolice le-am și notat.

Astfel, am arătat deja cum, prin această minune, Iisus Se revelează ca Păstorul dumnezeiesc al poporului Său. Pentru sfinții evangheliști însă, poporul care-L are pe Hristos ca Păstor este Biserica creștină. Scriind despre o astfel de minune, ei nu puteau să nu se gândească la Biserică și la harul și darurile pe care ea le primește neconținut de la Păstorul și „Mai-marele păstorilor“ ei (I Petru 5, 4). În mulțimea care-L urma pe Mântuitorul, ei văd deja ceea ce am putea numi o „Biserică potențială“ (Luz, *op. cit.*, p. 400). Faptul că în desfășurarea minunii le revine un rol important ucenicilor și, mai ales, faptul că prin ei se împart pâinile și peștii evidențiază rolul Apostolilor – și, prin ei, al ierarhiei sacramentale – în cadrul Bisericii. În general, în Evanghelia de la Matei, se poate vorbi de ambivalența situației ucenicilor: pe de o parte, ei sunt încă „puțin credincioși“ (8, 26; 14, 31; 16, 8), iar pe de altă parte, ei au misiunea de a împărtăși lumii harul mântuirii lui Hristos. În orice caz, în Biserică, lucrarea Apostolilor și a urmașilor lor este de neînlocuit. Simbolistica minunii înmulțirii pâinilor evidențiază astfel unele importante învățături eclesiologice.

De asemenea, această minune ni-L prezintă pe Hristos ca Dumnezeu adevărat și Proniator. În Predica de pe Munte, Mântuitorul zice că Tatăl cerească Se îngrijește de hrana și de îmbrăcăminte copiilor Săi (Mt 6, 25-34). Israelii din vremea Exodului, în necredința lor, se întreabă: „Va putea, oare Dumnezeu, să gătească masă în pustie?“ (Ps 77 (78), 22). La fel par acum a se întreba ucenicii. Mântuitorul Își arată puterea dumnezeiască de a găti masă în pustie. Minunea înmulțirii pâinilor vine să confirme învățătura Mântuitorului despre încrederea pe care trebuie s-o avem în Providența dumnezeiască. Înțeleptul din vechime se ruga ca Domnul să ne învețe, ca pe niște fii iubiți, „că nu felurite soiuri de roade hrănesc pe oameni, ci cuvântul Tău ține în viață pe acei care cred în Tine“ (Înțel Sol 16, 26). Iată acum această rugăciune împlinită! Domnul Hristos ne arată că El poate totdeauna să dea pâine celor ce Îl urmează.

Bineînțeles însă că aspectul cel mai important al simbolisticii minunii înmulțirii pâinilor este cel euharistic. Acest simbolism euharistic este pus în lumină de toate relatările evanghelice despre înmulțirea pâinilor. Însuși faptul că în Sfintele Evanghelii avem nu mai puțin de șase astfel de relatări: în toate patru, despre prima înmulțire a pâinilor, dar și despre o a doua înmulțire a pâinilor în Matei (16, 32-38) și în Marcu (8, 1-9), arată câtă importanță prezenta această

minune pentru Biserica de la început. Nici nu se putea altfel. Căci de fiecare dată când se aflau adunați la săvârșirea Sfintei Euharistii, creștinii, care se știau „străini și călători“ (cf. Evrei 11, 13) în „pustiul“ acestei lumi, retrăiau situația mulțimii de odinioară adunate în jurul Mântuitorului. Ca și acea mulțime, primeau și ei de la Hristos, iarăși și iarăși, pâinea cea adevărată, adică atât Pâinea Cuvântului Său, cât și Pâinea euharistică. Minunea a fost receptată ca atare de către credincioșii creștini, deoarece Mântuitorul Însuși i-a relevat simbolistica euharistică. Într-adevăr, Evanghelia de la Ioan ne arată că în legătură cu această minune a rostit Domnul cuvântarea despre Pâinea vieții, minunea și cuvântarea fiind, de altfel, reunite amândouă în același capitol 6. Totodată, Evanghelia a patra, prin relatarea ei despre arătarea de la Marea Tiberiadei și despre pâinea și peștele pe care Iisus Cel înviat le dă ca hrană ucenicilor Săi (In 21, 1-14), relevă faptul că, în minunea înmulțirii pâinilor, atât pâinea, cât și peștele au o simbolistică euharistică. Este, de altfel, bine cunoscut faptul că, în primele veacuri creștine, peștele a fost un simbol privilegiat al lui Hristos și al Sfintei Euharistii. Însuși cuvântul grecesc care înseamnă „pește“ a ajuns să fie interpretat ca o adevărată mărturisire hristologică, fiecare literă a sa fiind luată ca inițiala unui cuvânt: *ihthys* (ἰχθύς) a devenit prescurtarea formulei: *Iisous Hristos Theou Yios Soter* (= Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Mântuitor).

Dar Evangheliile sinoptice redau nu mai puțin evident conotațiile euharistice ale înmulțirii pâinilor. Este destul să comparăm, de pildă, cuvintele: „Și luând cele cinci pâini... a binecuvântat și, frângând, a dat ucenicilor pâinile“ (Mt 14, 19) cu textul despre instituirea Sfintei Euharistii: „Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și, dând ucenicilor...“ (Mt 28, 26). Este evident că, chiar mai mult decât paralelele de la Marcu și de la Luca, relatarea mateiană a înmulțirii pâinilor este calchiată după cea a instituirii Sfintei Euharistii.

Și, pe aceeași linie, încă un element: pâinile care vor fi înmulțite provin de la unii din cei care vor fi beneficiarii minunii. Tot astfel, pentru Sfânta Euharistie creștinii aduc ei elementele asupra căreia se săvârșește lucrarea minunată a lui Hristos, la Sfânta Liturghie. Sfântul Ioan Gură de Aur se întreabă de ce, la această minune, Iisus „nu face pâine din nimic“, așa cum a creat din nimic toate lucrurile la începutul zidirii. Și răspunde că folosește daruri create „ca să închidă gura marcionitilor și a maniheilor, care spun că lumea nu-i creația lui Dumnezeu“ (*op. cit.*, p. 569). Putem adăuga însă că, prin aceasta, este evidențiată necesitatea conlucrării noastre cu Dumnezeu în orice lucru care privește mântuirea noastră.

Iată, iubiții mei frați, cât de adânci și de minunate sunt învățăturile pe care ni le dă această Evanghelie. Cum nu ne vom bucura, cu aceeași sfântă și negrăită bucurie ca și mulțimea de odinioară din pustie, stând și noi în jurul Mântuitorului, sorbindu-l cu nesaț cuvântul despre Împărăția lui Dumnezeu și primind din mâinile Sale Pâinea cea binecuvântată și dumnezeiască a Sfintei Euharistii?

Corabia

Predică la Duminica a IX-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 14, 22-34

²² Și îndată Iisus a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă înaintea Lui, pe țărmul celălalt, până ce El va da drumul mulțimilor. ²³ Iar dând drumul mulțimilor, S-a suit în munte, ca să Se roage singur. Și, făcându-se seară, era singur acolo. ²⁴ Iar corabia era acum la multe stadii departe de pământ, fiind învăluită de valuri, căci vântul era împotriva. ²⁵ Iar la a patra strajă din noapte, a venit la ei Iisus, umblând pe mare. ²⁶ Văzându-L umblând pe mare, ucenicii s-au înspăimântat, zicând că e nălucă și de frică au strigat. ²⁷ Dar El le-a vorbit îndată, zicându-le: Îndrăzniți, Eu sunt; nu vă temeți! ²⁸ Iar Petru, răspunzând, a zis: Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă. ²⁹ El i-a zis: Vino. Iar Petru, coborându-se din corabie, a mers pe apă și a venit către Iisus. ³⁰ Dar văzând vântul, s-a temut și, începând să se scufunde, a strigat, zicând: Doamne, scapă-mă! ³¹ Iar Iisus, întinzând îndată mâna, l-a apucat și a zis: Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit? ³² Și suindu-se ei în corabie, s-a potolit vântul. ³³ Iar cei din corabie l s-au închinat, zicând: Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu. ³⁴ Și, trecând dincolo, au venit în pământul Ghenizaretului.

După prima înmulțire a pâinilor, Mântuitorul a săvârșit alte două mari minuni asupra naturii, despre care ne vorbește Evangelhia acestei Duminici. Anume, minunea umblării pe mare și cea a unei noi potoliri a furtunii pe mare (cf. Mt 8, 23-27).

După ce mulțimea a mâncat și s-a săturat din pâinile și peștii înmulțiți prin minune, „îndată Iisus a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă înaintea Lui pe țărmul celălalt, până ce El va da drumul mulțimilor” (v. 22). El face acest lucru nu numai pentru că voia „să se roage singur” (v. 23), ci mai ales pentru că, așa cum ne spune Evangelhia de la Ioan (6, 15), mulțimea voia să-L ia cu sila și să-L facă rege. Neînțelegând încă îndeajuns caracterul mesianității lui Iisus, ucenicii erau în pericol de a deveni și ei susținători ai acestei idei. Era o cursă în care s-au lăsat prinși adeseori oamenii nu îndeajuns de duhovnicești. Istoria Bisericii ne dă numeroase exemple de rătăcire a unor oameni care au crezut că Împărăția lui Dumnezeu are nevoie să fie slujită cu mijloace lumești. Și care n-au înțeles că „Dumnezeu Și-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari” (I Cor. 1, 27).

Iisus le poruncise ucenicilor să treacă pe țărmul celălalt, adică spre Betsaida, cum precizează Evangelhia de la Marcu (6, 45). Dar vântul le era împotriva. De

aceea, „la a patra strajă din noapte” (v. 25), adică spre dimineață, între orele 3 și 6 (căci cei vechi împărțeau cele 12 ore ale nopții în patru „străji”, de câte trei ore fiecare), corabia se afla încă „în mijlocul mării” (Mc 6, 47). Evangelhia de la Ioan ne spune că ea se afla „ca la douăzeci și cinci sau treizeci de stadii” de la țărmul de unde pleaseră ucenicii, adică la vreo 5 km. Cum marea Galileii are o lățime de aproximativ 10 km, înseamnă că se aflau, într-adevăr, „în mijlocul mării”. Ucenicii erau, desigur, nu numai oboșiți peste măsură, ci și tulburați de neputința de a ajunge la țărmul dorit. Atunci Iisus, Care îi vedea „cum se chinuiau vâslind” (Mc 6, 48), vine la ei pe mare. Văzându-L ucenicii s-au înspăimântat, crezând că e o nălucă, și au strigat înfricoșați. Atunci Domnul le-a zis: „Îndrăzniți! Eu sunt; nu vă temeți!” (v. 27). El Se face astfel cunoscut ucenicilor. Cuvântul lui Petru: „Dacă ești Tu” nu exprimă o îndoială, ci o certitudine; expresia însemnând de fapt: „Fiindcă ești Tu”. Este evident că dacă Apostolul ar fi avut vreo îndoială, el nu s-ar fi aruncat în valuri la cuvântul Celui Care li se arătase astfel mergând pe mare. El nici nu ceruse un semn prin care să-L recunoască pe Iisus, ci numai permisiunea de a veni la El pe apă. Numai dorința de a fi mai repede alături de Domnul îl determină pe Petru să ceară acest lucru. Atât de mult le lipsise Iisus în lungile ceasuri de luptă cu vântul și cu valurile! „Vino!”, i-a zis Mântuitorul. Plin de încredere, Petru s-a coborât din corabie și a pornit să meargă pe valuri. Evangelhia ne spune că „a mers pe apă și a venit către Iisus” (v. 29). Dar, o clipă, Petru și-a desprins privirea de la Mântuitorul. A luat seama la vântul cel puternic și la valurile înfricoșătoare și încrederea i s-a clătina. Atunci a început să se scufunde în apă. A strigat deci către Mântuitorul: „Doamne, scapă-mă!” (v. 30). Așa cum strigaseră într-o împrejurare asemănătoare ucenicii: „Doamne, mântuiește-ne că pierim!” (Mt 8, 25). Și tot ca și atunci, Iisus îi vine imediat în ajutor celui care îl cheamă. El îi întinde mâna lui Petru și-l smulge din valuri. Dar totodată îl mustră pentru îndoiala sa, prin cuvintele: „Puțin, credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?” (v. 31). Apoi, împreună cu Petru, se suie în corabie. S-a petrecut atunci o a doua mare minune: vântul s-a potolit dintr-o dată (v. 32; cf. Mc 6, 51). Relatarea mateiană atinge punctul ei culminant atunci când ne spune că „cei din corabie l s-au închinat, zicând: Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu” (v. 33).

După Evangelhia de la Ioan, s-a petrecut atunci și o a treia minune: Iisus nici nu apucase bine să se suie în corabie (ucenicii „voiau să-L ia în corabie”), că „îndată corabia a sosit la țărmul la care mergeau” (In 6, 21).

Pline de dumnezeiești învățături sunt aceste trei minuni alăturate și relatăriile evanghelice care mărturisesc despre ele.

În primul rând, încă o dată se descoperă puterea dumnezeiască a Mântuitorului Hristos. Ucenicii erau încă plini de îndoială. Iisus l-a și mustrat pe Petru pentru puținătatea credinței sale. Ceilalți nu erau nici ei mai credincioși. Erau mai degrabă nedumeriți. Evangelhia de la Marcu ne spune că ucenicii „erau peste măsură de uimiți în sinea lor” ca unii care „nu priceuseră nimic de la minunea pâinilor, deoarece inima lor era învățată” (Mc 6, 51-52). Cu toate acestea, seria de minuni la care au fost martori îi determină pe ucenici să se închine lui Iisus ca lui Dumnezeu, mărturisindu-L totodată ca atare: „Cu adevărat Tu ești Fiul lui Dumnezeu”. Desigur, credința lor în dumnezeirea lui

Iisus încă nu era desăvârșită. Numai după Înviere și numai prin Lucrarea Duhului Sfânt în inima lor, vor putea ucenicii să-L mărturisească într-adevăr pe Hristos-Dumnezeu. Nimeni nu poate face o adevărată mărturisire a lui Iisus numai cu puterile sale firești. Atunci când, la Cezareea lui Filip, Apostolul Petru va face mărturisirea că Iisus este „Hristosul Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Mt 16, 16), Mântuitorul îl va ferici, dezvăluind faptul că numai printr-o descoperire a Tatălui Ceresc a putut el face această mărturisire (Mt 16, 17). Iată însă că, încă de pe acum, ucenicii anticipează această mărturisire că Iisus este Fiul lui Dumnezeu. Iar Evanghelia, înfățișându-ne acest moment, ne invită și pe noi să mărturisim cu deplină credință că Iisus Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. Căci numai prin această credință și această mărturisire ne putem mântui. Aceasta ne-o spune lămurit Apostolul neamurilor: „Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul (adică Dumnezeu adevărat n. n.) și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți te vei mântui” (Rom 10, 9).

O altă importantă învățătură a acestei pericope evanghelice este aceea că, în călătoria noastră spre cer, trebuie să avem ochii inimii îndreptați numai către Hristos. Că nu trebuie să privim la vântul care ne stă împotriva, nici la valurile pe care el le ridică înaintea noastră. Dacă Petru ar fi privit numai spre Iisus nu s-ar fi afundat deloc în valuri; ar fi mers pe apă ca și Iisus, spre El și împreună cu El. Sfânta Scriptură ne îndeamnă, într-adevăr, să străbatem calea mântuirii noastre „cu ochii ațintiți asupra lui Iisus” (Evrei 12, 2). Atunci biruința noastră va fi ușoară și sigură.

Ne vom referi însă pe larg la o altă învățătură importantă ce se desprinde din Evanghelia acestei Duminici. Pe lângă latura hristologică – că Iisus este Fiul lui Dumnezeu și că se cuvine să-L mărturisim ca atare – exegeții discern în această pericopă o importantă intenție eclesiologică. Am spus și altă dată că Sf. Matei manifestă o preocupare aparte în ce privește învățătura despre Biserică. Acest lucru este evident și în pericopa de față. Corabia la care face referire în repetate rânduri este pentru evanghelist un simbol al Bisericii. În episodul de la Cezareea lui Filip – de o valoare fundamentală în iconomia primei Evanghelii – Mântuitorul Hristos își exprimă în mod explicit intenția de a întemeia Biserica („voi zidi Biserica Mea”), punând la temelie ei credința mărturisită de Petru în mesianitatea și divinitatea Sa: „Tu ești Hristosul Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Mt 16, 16-18). Iată însă că această credință, descoperită lui Petru de către Tatăl Ceresc, este anticipată de pe acum, ucenicii din corabie mărturisind tocmai acest adevăr fundamental că Iisus este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. Un comentator zice că „epilogul potolirii furtunii este pentru scena de la Cezareea lui Filip ceea ce sunt zorii pentru ziua” (Alfred Durand, *Evangile selon Saint Matthieu, traduites et commentées*, „Verbum salutis”, I, ed. a 15-a, Paris, 1929, p. 286). Nu este deci de mirare că în legătură cu această mărturisire, ni se dezvăluie ceva și despre taina Bisericii.

Iată câteva evidente trăsături eclesiologice ale acestei pericope: în primul rând corabia apare aici oarecum personificată. Într-adevăr, în v. 24, în original, verbul grecesc (la participiu), folosit de evanghelist pentru a arăta situația corăbiei în mijlocul furtunii, este *basanizomenon*, care se traduce exact prin „era chinuită”. Ceea ce nu se poate spune decât despre o persoană.

Iisus îi silește pe ucenici să intre în corabie (v. 22); ceea ce arată voința Mântuitorului ca toți ucenicii Săi, de pretutindeni și de totdeauna, să fie în corabia Bisericii Sale, iar nu pe undeva pe dinafara ei. Iar, în finalul pericopei, ucenicii sunt numiți, pur și simplu, „cei din corabie”. „Cei din corabie” se închină lui Hristos și mărturisesc că El este Fiul lui Dumnezeu (v. 33). Astfel, a fi ucenic al lui Hristos înseamnă a fi în corabia Bisericii Sale. Mulți nu înțeleg acest lucru și nu întrevăd rolul unic al Bisericii în dobândirea mântuirii. De aceea o disprețuiesc, o batjocoresc și o părăsesc. Împotriva acestei grave ispite ne previne un cuvânt apostolic, îndemnându-ne să nu părăsim „Biserica noastră, precum le este obiceiul unora” (Evrei 10, 25).

Biserica nu este numai ceea ce se vede, adică numai o comunitate de oameni sau locașul în care ei se adună pentru cultul public. Ci Biserica este deopotrivă și – mai ales – ceea ce nu se vede. Ca să știm ceea ce este Biserica, trebuie să ne lăsăm învățați de Dumnezeu. Astfel, încă în Vechiul Testament, ni se descoperă taina Bisericii ca Mireasă a lui Hristos (Osea 2, 21-22). În Sfintele Evanghelii Iisus Se prezintă ca Mirele Bisericii, ca în parabola cu nunta fiului de împărat (Mt 22, 1-13) sau în parabola celor zece fecioare (Mt 25, 1-13). Sfântul Apostol Pavel vorbește direct de această unire tainică atunci când, în Epistola către Efeseni, compară iubirea bărbatului față de soția sa cu cea a lui Hristos pentru Biserică. El face acest lucru nu numai pentru a dezvălui sensul căsătoriei creștine, ci și pentru a ilustra taina Bisericii: Hristos și Biserica formează „un singur trup” (Ef 5, 31-32). Dacă Hristos și Biserica sunt una, cum poți zice că-L iubești pe Hristos urând sau disprețuind Biserica Sa? „Hristos – zice Apostolul – a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru ea” (Ef 5, 25). Iar în Apocalipsă, Biserica apare în întreaga splendoare a desăvârșirii Sale (Apoc 21, 1-4), ca „mireasa, femeia Mielului” (21, 9).

Taina iubirii lui Dumnezeu pentru Biserică este revelată încă în Vechiul Testament. Voi cita un singur text, din Proorocia lui Zaharia (8, 1): „Așa grăiește Domnul Savaot: Iubesc Sionul cu zel mare și cu patimă aprinsă îl doresc” (cf. Zah 1, 14). De aceea și adevărații credincioși nu pot decât să iubească, cu toată puterea lor, Biserica preînchipuită de Sion. Iată, de pildă, cum se exprimă Psalmistul: „Sculându-Te, vei milui Sionul... că au iubit robii Tăi pietrele lui și de țărâna lui le va fi milă” (Ps 101, 14-15). Templul de pe Sion era atunci o ruină. Ei bine, „robii” lui Dumnezeu iubesc chiar și pietrele risipite ale Sionului și le este milă chiar și de molozul lui. Iată un model minunat al atitudinii față de Biserică!

Păcatele noastre fac, într-adevăr, ca Biserica să le apară celor care o văd numai pe dinafară, ca o ruină. Mulți chiar dintre cei care se consideră credincioși o și socotesc astfel și îi arată întreg disprețul lor. Într-un catehism ortodox alcătuit în Franța (*Dieu est vivant. Catéchisme pour les familles*, Cerf, Paris, 1980), editat și în românește: la capitolul despre Biserică sunt date mai întâi o serie de minunate definiții ale acesteia, preluate din scrierile patristice sau din lucrările unor mari teologi mai noi. În dialogul care urmează dintre părinte și fiul său duhovnicesc, acesta din urmă zice că toate acestea sunt bune, dar că privind la membrii Bisericii, simpli credincioși sau chiar preoți, cu toate păcatele lor și, de multe ori, cu fățarnicia lor, Biserica îi apare cu totul altfel decât în acele

frumoase definiții. La care părintele duhovnicesc răspunde următoarele: „Dacă ai fi fost la Ierusalim în Vinerea Mare, când Pilat L-a înfățișat mulțimii pe Hristos plin de sânge, de scuipat, ai fi zis că El e urât... El purta pe fața Sa întreaga urâtenie a lumii. Scuipatul oamenilor Îl desfigura și totuși era El, Hristosul, cel Unul Sfânt. Ei bine, același lucru se întâmplă și cu Biserica Sa. Ea este urâtă din pricina tuturor scuipaturilor noastre, a tuturor meschinăriilor noastre, a tuturor crimelor noastre, a tuturor păcatelor oamenilor care o compun, inclusiv ale tale și ale mele; și totuși în ea se ascunde Hristos, asupra ei planează Duhul Sfânt” (p. 297). Mai departe, părintele atrage atenția că Biserica este obiect al credinței. În *Crez*, mărturisim nu numai credința în Dumnezeu, Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt, ci și credința în Biserica cea „una sfântă sobornicească și apostolească”. Or, nu în ceea ce vedem credem, ci în ceea ce nu se vede; n-ai nevoie de credință pentru a constata ceea ce vezi. Astfel, Biserica este nu numai ceea ce se vede, ci și ceea ce nu se vede, ceea ce Cuvântul lui Dumnezeu spune despre ea. De aceea Biserica este sfântă în ciuda păcatelor membrilor ei (p. 298). Și trebuie s-o iubim așa cum o iubește Dumnezeu Însuși, așa cum o iubește Hristos, Mirele ei.

Evangelhia acestei Duminici ne arată că drumul Bisericii, spre țărnul Împărăției celei veșnice nu este unul lin. Ea se confruntă mereu cu un puternic vânt împotrivor și valuri mari i se ridică în cale. Dar această Evanghelie ne arată că niciodată corabia Bisericii nu este pierdută din ochi de Domnul și Mântuitorul ei. În paralela de la Marcu citim că, deși corabia cu ucenicii era departe, „în mijlocul mării”, totuși „Iisus i-a văzut (pe ucenici) cum se chinuiau vâslind” (Mc 6, 47-48).

Iubiții mei frați, să nu ne lăsăm nicidecum copleșiți de ispita de a judeca Biserica numai după cele din afară, de a o disprețui sau de a o părăsi – așa cum le este astăzi multora obiceiul – uitând de unirea tainică dintre ea și Mirele ei! Să ne silim numai ca nu cumva și păcatele noastre să însângereze și să murdărească fața Miresei lui Hristos, cea pentru care El „S-a dat pe Sine Însuși, ca s-o sfințească, curățind-o cu baia apei prin cuvânt, și ca s-o înfățișeze Sieși Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană” (Ef 5, 25-27).

Iar dacă în calea noastră se ridică valuri uriașe și vânt împotrivor, să nu descurajăm, nici să nu ne îndoi de privegherea plină de iubire a Celui Care este Capul și Cărmaciul corăbiei mântuitoare a Bisericii Sale. Dincolo de vânt și de valuri, să-L vedem pe Hristos mergând înaintea noastră și să-L auzim, zicându-ne: „Îndrăzniți!” Dorind și noi, asemenea lui Petru, să mergem către El, să auzim dulcea Lui chemare: „Vino!” O chemare căreia să-i dăm cu bucurie răspunsul cuvenit de credință și de iubire.

Credința care mută munții

Predică la Duminica a X-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 17, 14-23

¹⁴ Și mergând ei spre mulțime, s-a apropiat de El un om, căzându-l în genunchi, ¹⁵ și zicând: Doamne, miluiește pe fiul meu că este lunatic și pătimește rău, căci adesea cade în foc și adesea în apă. ¹⁶ Și l-am dus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece. ¹⁷ Iar Iisus, răspunzând, a zis: O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi? Aduceți-l aici la Mine. ¹⁸ Și Iisus l-a certat și demonul a ieșit din el și copilul s-a vindecat din ceasul acela. ¹⁹ Atunci, apropiindu-se ucenicii de Iisus, l-au zis de o parte: De ce noi n-am putut să-l scoatem? ²⁰ Iar Iisus le-a răspuns: Pentru puțină voastră credință. Căci adevărat grăiesc vouă: Dacă veți avea credință în voi cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo, și se va muta; și nimic nu va fi vouă cu neputință. ²¹ Dar acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post. ²² Pe când străbăteau Galileea, Iisus le-a spus: Fiul Omului va să fie dat în mâinile oamenilor. ²³ Și-L vor omori, dar a treia zi va învia. Și ei s-au întristat foarte.

Duminica trecută L-am auzit pe Mântuitorul muștrându-l pe Apostolul Petru pentru puținătatea credinței sale: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?” (Mt 14, 31). În Evangelhia acestei Duminici, Domnul vedește încă o dată necredința, mai întâi a mulțimii, apoi a ucenicilor înșiși. Și arată puterea negrăită și nelimitată a credinței.

Împreună cu trei dintre ucenicii Săi, Petru, Iacov și Ioan, Iisus fusese pe muntele Schimbării la față (Mt 17, 1 și urm.). Ce fericire cerească simțiseră acolo cei trei ucenici! „Doamne – zisese Petru, dând glas, sub inspirație de Sus, acestei stări – bine este să fim noi aici; dacă voiești, voi face aici trei colibe: Ție una, și lui Moise una, și lui Ilie una” (Mt 17, 4). Ca și cum ar spune: „Să nu mai plecăm niciodată de aici!”

Au trebuit însă să plece de acolo. În ziua următoare Schimbării la față (Lc 9, 37), s-au coborât de pe munte. Venind jos, i-au găsit pe ceilalți ucenici înconjurați de o mare mulțime de oameni și „sfădindu-se” cu unii dintre cărturari (Mc 9, 14). Ce se întâmplase? Un om avea un fiu grav bolnav. Fiul, acum, desigur, adolescent, suferea „din pruncie” (Mc 9, 21) de o boală grea. Era vorba de o epilepsie cauzată de demonizare. La Matei, tatăl zice că fiul său este „lunatic”, crizele bolii manifestându-se în raport cu fazele lunii. La Marcu, simptomele bolii sunt redată mai amănunțit: „Învățătorule, am adus la Tine pe

fiul meu, care are duh mut (poruncind duhului să iasă, Iisus îl va numi „duh mut și surd”, v. 25). Și oriunde îl apucă, îl aruncă la pământ și face spume la gură și scrâșnește din dinți și înțepenește” (Mc 9, 17-18). La Matei, sunt prezentate numai consecințele bolii, prin care era pusă în pericol viața însăși a copilului: „...pătimeste rău, căci adesea cade în foc și adesea în apă” (v. 15). Epilepticii sunt, în general, expuși unor astfel de pericole. Când eram copil, am fost profund impresionat de moartea unui tânăr care suferea de epilepsie și care a murit înecat într-o apă nu mai adâncă de 50 de cm. În ce privește însă situația acestui copil, Evanghelia de la Marcu (9, 22) precizează că demonul era acela care urmărea să-l piardă prin foc sau prin apă.

Tatăl copilului auzise despre Iisus și despre minunile pe care El le săvârșea peste tot. A pornit deci pe urmele Sale. Dar nu L-a găsit; i-a găsit numai pe aceia dintre ucenici care nu fuseseră luați de El pe Tabor. Însărcinați de Mântuitorul să scoată demoni (Mt 10, 8), ucenicii au încercat să alunge demonul care-l stăpânea pe copil, dar n-au putut. Erau, așadar, cum nu se poate mai contrariați. Neputința lor de a-l vindeca pe copil a dat apă la moară contestatarilor. Cărturarii, mereu opuși lui Iisus, găsesc prilej să-și exprime cu glas tare adversitatea. Mulțimea, mereu schimbătoare și uitând cu ușurință binefacerile Mântuitorului, participă și ea la dispută. Mulți vor fi rostit cuvinte nepotrivite la adresa Lui. Așa se va fi explicând „spaima” mulțimii atunci când L-a văzut pe Iisus, apropiindu-Se (Mc 9, 15).

Ce contrast între ceea ce fusese sus, pe Tabor, și situația de aici!

Tatăl copilului îl vede și el pe Iisus. În inima lui renaște o vagă speranță. Poate că, totuși, Iisus îi va vindeca fiul lunatic. El se apropie deci de Iisus, îi cade la picioare și îl roagă: „Doamne, miluiește pe fiul meu!” (v. 15). La Marcu este mai bine subliniată puțină credință a acestui om. Într-adevăr, în Evanghelia a doua, cererea tatălui copilului are în frunte un „dacă” al îndoielii: „*De (dacă) poți ceva, ajută-ne, fiindu-Ți milă de noi!*” (Mc 9, 22).

Văzând această lipsă de credință, Mântuitorul adresează mulțimii o mustrare severă, pe care o aflăm în toate cele trei relatări sinoptice ale acestui episod, dar niciodată în altă parte în Evanghelii: „O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?” (Mt 17, 17; cf. Mc 9, 19; Lc 9, 41). Cum, au uitat ei toate minunile la care fuseseră martori? Nu vindecase Iisus pe atâția bolnavi? Nu izbăvise pe atâția demonizați? Cum puteau fi atât de necredincioși? Și apoi, cum am mai spus, era prea mare contrastul între starea cerească de pe Tabor și ceea ce se întâmplă acum aici!

Răspunsul dat de Iisus tatălui copilului este nu numai un îndemn la credință, ci și o mustrare pentru necredința sa. Într-adevăr, în textul original de la Marcu – cel puțin în cele mai multe și mai bune din manuscrisele grecești care ne transmit acest text – acest răspuns este redat astfel: „*Cât despre a putea* – toate sunt cu putință celui ce crede” (Mc 9, 23). Aceasta este varianta acceptată în edițiile critice ale textului original. Redat astfel, răspunsul Mântuitorului are o forță deosebită. O forță care pătrunde și în inima tatălui copilului. „Și îndată – scrie Sfântul Marcu –, strigând, tatăl copilului a zis cu lacrimi: Cred, Doamne, ajută necredinței mele!” (v. 24).

Mărturisindu-și astfel credința, s-a și adevărit imediat că „toate sunt cu putință celui ce crede”. Încă din primul moment al apropierii copilului bolnav de Iisus, demonul și-a văzut sfârșitul puterii sale asupra acestei ființe chinuite. Evanghelia ne spune că, „văzându-L pe Iisus, duhul îndată a zguduit pe copil, și căzând (copilul) la pământ, se zvârcolea” (Mc 9, 20). Acum însă, după ce tatăl și-a mărturisit cu lacrimi și cu mare putere credința și rugăciunea ca Iisus însuși să „ajute” necredinței sale, adică să-i dăruiască o credință deplină, Domnul îl ceartă pe demon, demascându-l totodată prin identificarea exactă a lucrării sale – El îl numește „duh mut și surd” (Mc 9, 25) – și îi poruncește imperativ să iasă din copil și să nu mai intre în el niciodată (ceea ce înseamnă că vindecarea este nu numai completă, ci și definitivă). O cutremurare puternică are loc în întreaga ființă a copilului. Evanghelia de la Marcu redă mai detaliat cele întâmplate: „Și răcnind și zguduindu-l cu putere, duhul a ieșit; iar copilul a rămas ca mort, încât mulți ziceau că a murit. Dar Iisus, apucându-l de mână, l-a ridicat și el s-a sculat în picioare” (v. 26-27). Astfel, numai prin cuvânt, Iisus pune capăt unei boli fără leac, și încă unei boli dublată de o posesiune demonică. Această minune apare ca o nouă dovadă a puterii dumnezeiești a Mântuitorului. Evanghelia de la Luca notează că, văzând minunea, „toți au rămas uimiți de mărirea lui Dumnezeu” (Lc 9, 13).

După cum am notat deja, relatarea de la Marcu a acestei minuni este mai detaliată decât celelalte două relatări sinoptice. Notăm în treacăt că exegeții văd în acest text de la Marcu o reflectare a Tainei Sfântului Botez, așa cum se săvârșea ea în Biserica primară și cum se săvârșește până astăzi în Biserica Ortodoxă. Și în special, o reflectare a practicii botezării copiilor. Pericopă ne prezintă, mai întâi, un exorcism; botezul este și el precedat de un exorcism (de o alungare a demonilor). Ea cuprinde o mărturisire a credinței; la botez se face, de asemenea, o mărturisire a credinței. Această mărturisire nu o face copilul însuși, beneficiarul minunii, ci tatăl său; tot astfel, la botezul unui prunc, mărturisirea credinței o face altcineva (nașul, dar și părinții, care-și aduc copilul spre a fi botezat). La vindecarea copilului lunatic are loc, ca și la botez (cf. Rom 6, 3 și urm.; Ef 3, 5-6; Col 2, 12), o moarte și o înviere: „copilul a rămas ca mort”, iar Domnul îl ia de mână și îl scoală (îl învie). Textul evanghelic, cu aluziile clare la botez pe care le cuprinde, constituie astfel, printre altele, un important temei în favoarea practicii botezării copiilor, existentă de la început în Biserică, așa cum o vedem, de altfel, destule alte mărturii din Noul Testament.

Întorcându-ne la textul mateian, acesta – ca și paralele sale, de altfel – constituie un puternic îndemn la credința în Hristos. Am văzut că, după Marcu, Mântuitorul dezvăluie adevărul de mare importanță că „toate sunt cu putință celui ce crede”. Acest adevăr este exprimat cu multă claritate în discuția pe care El o are cu ucenicii după săvârșirea minunii. Ucenicii L-au întrebat de o parte pe Iisus de ce n-au putut ei să scoată demonul. Mântuitorul dezvăluie că nu toți demonii sunt la fel. Că există diferite „neamuri” de demoni. Și că demonul pe care El tocmai l-a alungat din copil face parte dintr-un neam de demoni dintre cei mai răi și mai puternici, care „cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post” (Mc 9, 29; acest text a fost preluat în multe manuscrise și în paralela de la Matei).

După Evanghelia de la Matei, răspunsul lui Iisus, înainte de referirea la „neamul” de demoni cu care tocmai a avut de-a face, a cuprins o imputare la adresa ucenicilor: „Iar Iisus le-a răspuns: Pentru puțină voastră credință!” (Mt 17, 20a). Petru era să se afunde în valuri pentru că era „puțin credincios”. Acum, tot pentru că sunt „puțin credincioși”, ucenicii se dovedesc neputincioși în a săvârși o lucrare pentru care primiseră mandat de la Mântuitorul. Ceea ce arată că nici una din lucrările la care ne cheamă Domnul nu poate fi săvârșită dacă nu aducem din partea noastră credință. O dată în plus este astfel subliniat sinergismul divino-uman în tot ceea ce privește lucrarea mântuirii noastre.

Totodată, tot după Matei, Iisus adaugă aici un cuvânt care are rolul de a evidenția o dată mai mult importanța și puterea credinței: „Căci adevărat grăiesc vouă: Dacă veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo, și se va muta; și nimic nu vă va fi cu neputință” (Mt 17, 20). Acest cuvânt re apare, cu unele modificări, în Mt 21, 21 (cf. Mc 11, 22-23; Lc 17, 6). Referirea la credința „cât un grăunte de muștar” ne reamintește parabola cu grăuntele de muștar, „care este cel mai mic dintre toate semințele” dar care, când crește „este mai mare decât toate legumele și se face pom, încât vin păsările cerului și se sălășluiesc în ramurile lui” (Mt 13, 32). Vorbind de „a muta munții”, poate că Iisus folosea o locuțiune devenită proverbială. Desigur că Dumnezeu poate da omului credincios puterea să mute într-adevăr munții, dacă acest lucru ar fi necesar pentru mântuirea sa sau a aproapelui său. În contextul de aici, fiind vorba de o minune săvârșită poate la poalele Taborului, „muntele acesta” ar putea fi tocmai muntele Schimbării la față; după tradiția iudaică, Muntele Sinai se deplasa o dată cu poporul credincios, astfel încât, în fiecare clipă pe traseul Exodului, omul sta față-n față cu Dumnezeu. Credința care mută „muntele acesta” ar fi, în acest caz, acea credință care te menține permanent în prezența lui Dumnezeu și a revelației Sale mântuitoare. După o altă interpretare, „mutarea” muntelui ar putea fi și o aluzie la faptul că, în epoca împlinirii eshatologice, toate obstacolele din fața Domnului vor dispărea, cum o arată unele texte biblice, ca cele din Isaia 40, 4-5; 49, 11 și 54, 10 (cf. J. Duplacy, *La foi qui déplace les montagnes* (Mt 17, 20; 21, 21), în volumul: *A la recontre de Dieu. Mémorial A. Gelin*, Le Puy, Mappus, 1961, p. 273-287). Pentru ca credința ucenicilor să poată crește, Iisus a trebuit să moară și, prin preamărirea Sa, să rămână cu ei de-a pururi (cf. Mt 28, 20).

În orice caz, este limpede că prin acest cuvânt Mântuitorul a voit să sublinieze puterea nelimitată a credinței. Dacă apropiem cele două texte paralele de la Matei și de la Marcu, acest cuvânt apare a nu fi altceva decât o ilustrare a afirmației că „toate sunt cu putință celui ce crede”. Da, toate! Chiar și faptul de neimagina de a face ca un munte să se mute din loc numai prin cuvânt. În *Pateric* ni se istorisește despre un părinte îmbunătățit care, vorbind cu cineva despre credință, a citat acest text din Evanghelie. La rostirea cuvintelor: „Mută-te de aici dincolo”, muntele din apropiere a și început să se miște. Atunci părintele i-a zis: „Stai pe loc! Nu ție ți-am zis aceasta, ci vorbeam cu fratele!” Întâmplarea arată că nu avem de a face cu o simplă metaforă. Credința poate, într-adevăr, totul; ea poate să mute și munții.

Reproșându-le ucenicilor „puținătatea credinței” și revelându-le puterea ei nelimitată. Mântuitorul le spune că ei, de fapt, trebuiau să poată a-l vindeca pe copilul demonizat, dacă ar fi avut destulă credință; adică măcar atâta „cât un grăunte de muștar”. O dată mai mult în Evanghelia de la Matei este evidențiată situația paradoxală a ucenicilor: aleși de Mântuitorul, spre a fi martori ai credinței în El, ei sunt încă puțin credincioși. Sau, mai degrabă, Matei are în vedere situația celor mai mulți dintre „ucenicii” (adică dintre creștinii) din vremea în care el își scria Evanghelia – și, adăugăm noi, din vremea noastră – și care nu erau (și nu sunt) pe măsura vocației lor de „credincioși”.

Celălalt cuvânt, menționat anterior, vine ca o completare a celui despre credință în stare să mute și munții. Biserica primară a experimentat, într-adevăr, faptul – și această experiență va fi reiterată pe tot parcursul istoriei ei – că necredința nu poate fi înfrântă decât prin rugăciune și prin post. Că adică, puterea Jertfei și a Învierii lui Hristos devine lucrătoare în viața credinciosului numai atunci când el pune și din partea sa „toată sânguința” (II Petru 1, 5 și urm.).

Un întreg capitol din Epistola către Evrei (cap. 11) ne vorbește despre realizările fără seamăn ale credinței. Și acolo încă, fiind vorba de personalități din Vechiul Testament, credința nu era decât o anticipare profetică a credinței în Hristos. Credința lor, cu totul orientată spre viitorul mesianic, era mai degrabă nădejde, întemeiată pe făgăduința lui Dumnezeu. Însăși definiția credinței acestora, din Evrei 11, 1, evidențiază foarte bine acest adevăr: „Iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute”. Mult mai mult este însă credința pentru credinciosul creștin. Credința creștină își păstrează, desigur, orientarea spre viitor, spre cele încă nevăzute, dar nădăjduite. Dar ea exprimă în primul rând realitatea comuniunii noastre cu Hristos Cel înviat și participarea credinciosului, încă de pe acum, la „puterile veacului viitor” (Evrei 6, 5). Mult mai mult decât eroii vechitamentari ai credinței, credincioșii creștini au putut experimenta adevărul cuvântului Mântuitorului că „toate sunt cu putință celui ce crede” (Mc 9, 23) sau că, ceea ce înseamnă același lucru, că celor care au cu adevărat credință nimic nu le este cu neputință (Mt 17, 20). Nenumărații sfinți creștini nu numai că vin să continue strălucitul pomelnic din Evrei 11, ci acești sfinți ai lui Hristos, plini de lumina și de puterea harului Său, arată că „măsura” credinței și a lucrărilor ei minunate este cu adevărat de „nemăsurat”.

Iubitul meu frate, Evanghelia acestei Duminici nu este o simplă relatare despre ceva ce s-a întâmplat cândva acum aproape două mii de ani într-un loc din Galileea. Ea există și a fost citită astăzi la Sfânta Liturghie pentru tine și pentru mine. Mie și ție ne este adresată mustrarea Mântuitorului pentru puținătatea credinței și, datorită ei, pentru neputința de a-l scoate din ființa și din viața noastră pe demonul cel surd la cuvântul lui Dumnezeu și mut în ce privește mărturisirea Evangheliei, prin vorbă și faptă. Oare nici această mustrare nu ne va trezi? Chiar nu voim să gustăm și noi deplinătatea puterilor credinței lui Hristos-Dumnezeu?

Iertarea împărtășită

Predică la Duminica a XI-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 18, 23-35

²³ De aceea, asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului împărat care a voit să se socotească cu slugile sale. ²⁴ Și, începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. ²⁵ Dar neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să fie vândut el și femeia și copiii și pe toate câte le are, ca să se plătească. ²⁶ Deci, căzându-i în genunchi, sluga aceea i se închina, zicând: Doamne, îngăduiește-mă și-ți voi plăti fie tot. ²⁷ Iar stăpânul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria. ²⁸ Dar, ieșind, sluga aceea a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el și care-i datora o sută de dinari. Și punând mâna pe el, îl sugruma zicând: Plătește-mi ce ești dator. ²⁹ Deci, căzând cel ce era slugă ca și el, îl ruga zicând: Îngăduiește-mă și îți voi plăti. ³⁰ Iar el nu voia, ci, mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti datoria. ³¹ Iar celelalte slugi, văzând deci cele petrecute, s-au întristat foarte și, venind, au spus stăpânului toate cele întâmplate. ³² Atunci, chemându-l stăpânul său îi zise: Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. ³³ Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine? ³⁴ Și mănîindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti toată datoria. ³⁵ Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta - fiecare fratelui său - din inimile voastre.

Evangelhia acestei Duminici cuprinde ultima parte a ceea ce se numește *Cuvântarea despre viața comunitară sau Cuvântarea bisericească* (Mt, cap. 18). Este vorba de ultima din cele cinci cuvântări în care apare oarecum sistematizată învățătura Mântuitorului în Evangelhia de la Matei. Ca și celelalte patru, și această a cincea cuvântare, plasată la sfârșitul activității lui Iisus în Galileea, are o introducere (18, 1) și o încheiere (19, 1). Este vorba, cum se arată în introducere, de o cuvântare adresată *ucenicilor*. Ținând seama însă de sensul cuvântului la Matei, „ucenici” sunt nu numai Cei Doisprezece, ci toți membrii Bisericii; creștinul comunității mateiene se recunoștea în acești „ucenici”, cum se cuvine să ne recunoaștem și noi, astăzi, silindu-ne să primim și să trăim în mod concret aceste minunate învățături ale Mântuitorului.

Cuvântarea bisericească poate fi împărțită în două părți. În partea întâi (v. 1-14), pornind de la ceea ce se poate numi o „acțiune parabolică” (un act pilduitor), anume faptul că Iisus cheamă la Sine un prunc și îl pune „în mijlocul” ucenicilor, ni se atrage atenția asupra îndatoririi de a avea o comportare prevenitoare, plină de atenție, față de „cei mici”. Sensul expresiei este polivalent.

„Cei mici” sunt, desigur, în primul rând, pruncii, pe care Mântuitorul ne îndeamnă să-i primim în numele Său (v. 5). Dar sunt și „cei mici” din Biserică („care cred în Mine”, zice Iisus, v. 6), cei smeriți, cei săraci sau aceia la care se referă Sfântul Apostol Pavel numindu-i „cei slabi” și pe care „cei tari” trebuie să se ferească a-i sminti în vreun fel (Rom. cap. 14; 15, 1-7; 1 Cor. cap. 8).

Textul mateian cuprinde o amenințare teribilă la adresa celor care-i smintesc pe „cei mici” (v. 6-7), care sunt oarecum „preferații” Tatălui ceresc (v. 10) și pentru a căror mântuire a venit în lume Fiul Omului (v. 11).

Pilda cu oaia cea pierdută vine să ilustreze cum Însuși Dumnezeu face totul ca să nu piară „vreunul dintr-aceștia mici” (v. 14). Partea a doua a cuvântării (v. 15-35) se referă mai ales la iertarea „fratelui” care a greșit (este vorba, deci, în primul rând, de relațiile dintre membrii Bisericii): cum să-l îndreptăm pe cel ce greșeste, prin mostrare frățească, mai întâi între patru ochi, apoi, dacă nu ascultă, cu martori, instanța ultimă fiind „Biserica” (v. 15-17); despre puterea de a lega și de a dezlega (v. 18); un cuvânt oarecum rupt de context, despre puterea rugăciunii în comun, a „doi sau trei” adunați în numele lui Hristos (v. 19-20); apoi întrebarea lui Petru: de câte ori să iertăm celor ce ne greșesc (v. 21) și răspunsul Mântuitorului, despre iertarea fără limite (v. 22), un răspuns ilustrat prin parabola cu datornicul nemilostiv, pe care am auzit-o în Evangelhia de astăzi (v. 23-35).

Învățăturile acestei cuvântări sunt foarte clare, cum tot atât de clară este aplicabilitatea lor la viața Bisericii, de pretutindeni și de totdeauna.

În fruntea capitolului 18 stă o întrebare a ucenicilor: „Cine, oare, este mai mare în Împărăția cerurilor?” (v. 1). Problema se pune, desigur, în Biserica primară, al cărei martor este evanghelistul care redă aceste cuvinte. Așa cum se reflectă pe parcursul cuvântării, Biserica este o instituție structurată ierarhic. Răspunsul Mântuitorului arată însă că întrebarea din v. 1 este pusă în mod greșit. Că nu a fi „mare” are vreo importanță, ci a intra în Împărăția cerurilor (a intra, adică, de pe acum, în ceea ce este Împărăția cerurilor ca realitate prezentă; și a intra în Împărăția eshatologică, la sfârșitul veacurilor). Că, de fapt, este „cel mai mare în Împărăția cerurilor” acela care „se va smeri pe sine ca pruncul acesta” (v. 4) și că membrii Bisericii cu o anumită responsabilitate ierarhică trebuie să se ferească a sminti pe vreunul „din aceștia mici” și, urmând pilda Tatălui ceresc (Păstorul din pilda cu oaia cea rătăcită), să caute cu tot dinadinsul recuperarea celui ce a greșit. Și, iarăși după pilda Tatălui ceresc, care ne-a iertat datoria imensă și cu neputință de plătit de către noi a păcatelor noastre, fiecare trebuie să iertăm nelimitat greșelile fraților noștri. Dacă prima parte a cuvântării cuprinde un avertisment aspru la adresa celor ce smintesc pe frați (v. 6-7), partea a doua se încheie cu un nou avertisment tot atât de aspru, adresat celor care nu iartă „din inimă” greșelile fraților (v. 35).

Problema iertării frățești este nu numai extrem de importantă, ci și de o permanentă actualitate în viața oricărei comunități creștine. Credincioșii sunt și ei supuși greșelii. Sfântul Efrem Sirul zice că în Biserică toți sunt păcătoși și toți sunt sfinți. Sfinți suntem prin harul lui Hristos. De multe ori însă răspunsul nostru este departe de a fi pe măsura harului sfințitor de care ne împărtășim. Greșim neconștient împotriva iubirii lui Dumnezeu; precum tot neconștient greșim împotriva iubirii frățești. Avem nevoie de iertarea lui Dumnezeu, cum avem

nevoie și de iertarea fraților noștri. Ca unii pe care Dumnezeu ne-a iertat și ne-a împăcat cu Sine în Hristos, ca unii care cerem mereu lui Dumnezeu iertarea păcatelor noastre, se cuvine ca și noi să iertăm greșelile fraților noștri.

În două rânduri fusese deja expusă această învățătură în Evanghelia de la Matei. Este vorba de două cuvinte din *Predica de pe Munte* (Mt, cap. 5-7). Primul este cel din Mt 5, 23-26, unde Mântuitorul Hristos învață că nu se cuvine să-ți aduci darul tău la altar decât după ce te-ai împăcat cu fratele tău, pilda care urmează, adică cea cu pârâșul care te târăște în fața judecătorului pentru datoria neplătită, încheindu-se cu un sever avertisment. Iar al doilea este însăși a cincea cerere din *Rugăciunea domnească*: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” (Mt 6, 12), cu comentariul pe care Mântuitorul ține să-l adauge (cum nu o face pentru celelalte șase cereri ale rugăciunii): „Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre” (Mt 6, 14-15).

Putem spune că pilda cu datornicul nemilostiv este cea mai bună ilustrare a celei de-a cincea cereri din rugăciunea *Tatăl nostru*, în care iertarea dumnezeiască fără de care nu ne putem mântui și pe care o cerem mereu de la Tatăl ceresc este condiționată de iertarea de către noi a greșelilor fraților noștri (membri ai Bisericii) și, în general, ale semenilor noștri.

Desigur că Sfântul Apostol Petru știa că trebuie să ierte greșeala fratelui său. Dar, întreabă el, care sunt limitele acestei iertări: „Doamne, de câte ori va greși față de mine fratele meu și-i voi ierta lui? Oare până de șapte ori?” (v. 21). Rabinii iudei discutau și ei în jurul acestei probleme. Întemeindu-se pe texte ca acela din Amos 2, 4, unde este vorba de trei păcate ale lui Iuda, „ba chiar de patru”, ca acela din Iov 33, 29, despre izbăvirea omului de către Dumnezeu de două sau de trei ori, sau ca acela din Fac 50, 17, privind rugăciunea de iertare adresată lui Iosif de frații săi vinovați, cărturarii iudei credeau că se poate merge cu iertarea până la de trei ori. Spunând: „de șapte ori”. Apostolul crede că se încadrează îndeajuns în spiritul învățăturii lui Hristos. Răspunsul lui Iisus arată cât de greșit este un astfel de mod de a concepe relațiile frățești. Reluând, în sens contrar, ideea din cântarea lui Lameh, după care actul ucigaș al lui Cain declanșează valuri de violență ce cresc la infinit: „Dacă pentru Cain va fi răzbunarea de șapte ori, apoi pentru Lameh de șaptezeci de ori câte șapte” (Fac 4, 24), Domnul descoperă infinitul milostivirii revelate prin venirea în lume a Împărăției cerurilor: „Zis-a lui Iisus: nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte” (v. 22). De patru sute nouăzeci de ori! Ceea ce pare absurd. Avem aici, de fapt, demonstrația prin reducere la absurd a imposibilității de a trata problema relațiilor cu „fratele” (cu aproapele, în general) într-un mod cantitativ.

Pilda care ilustrează această învățătură arată că în fața lui Dumnezeu fiecare dintre noi nu este decât un datornic cu totul insolubil. Cei zece mii de talanți – o sumă uriașă, ba chiar cu totul neverosimilă ca datorie a unui particular – arată că niciodată nu l-am putea plăti lui Dumnezeu ceea ce I se cuvine din partea noastră, ceea ce păcatul nostru l-a sustras din bunurile de o valoare nelimitată pe care ni le-a încredințat. Iată adevărata noastră situație în fața lui Dumnezeu! Față de omul păcătos, El arată însă o iubire, o generozitate fără limite și mai presus de

orice cuvânt omenesc. Judecata Sa este o judecată „împărătească”, de fapt o iertare „împărătească”. Judecata „împărătească” transcende toate categoriile noastre juridice. Dreptatea lui Dumnezeu este cu totul altfel decât dreptatea noastră omenească. Ea se împlinește în iertarea gratuită („în har sunteți mântuiți”, Ef 2, 8) și desăvârșită: „Iar stăpânul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria” (v. 27). Precizarea din acest verset este foarte importantă pentru înțelegerea parabolei. Ni se arată astfel că izvorul iertării „împărătești” este mila. Acest izvor de nemărginită milă trebuie să se reverse și în inima noastră și din el se cuvine să dăruim cu aceeași nestinsă generozitate iertare fraților noștri: „Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine?” – întreabă „omul-împărat” din parabolă.

Dar, vai, mila și iertarea dumnezeiască rămân, de atâtea ori, neîmpărtășite. Și această parabolă, care ar putea fi numită *parabola iertării neîmpărtășite*, ilustrează, într-un paralelism antitetic bulversant, brutalitatea relațiilor dintre oameni, ba chiar dintre frații creștini, pentru „datorii” cu totul ridice. Iertat de o datorie de zece mii de talanți, omul nu poate să-l îngăduie pe fratele său care-i cere păsuire pentru o datorie neînsemnată, de numai o sută de dinari. Măcar că acesta îl roagă cu aceleași cuvinte cu care se adresa el însuși, disperat, stăpânului său, atunci când trebuia ca el și toți ai săi să fie vânduți la târgul de sclavi. „Doamne, îngăduiește-mă și țiți voi plăti ție tot” – zice marele datornic (v. 26), fără însă ca promisiunea sa să aibă vreo șansă de a fi împlinită; e o simplă vorbă rostită la disperare. „Îngăduiește-mă și țiți voi plăti”, îi zice, la rândul său, cel împreună slujitor cu el (v. 26), acesta făcând o promisiune pe care este sigur că o va și putea împlini. Și totuși datornicul cel nemilostiv nu are nici un pic de milă. Ba, mai mult, se arată cu totul lipsit de dreaptă judecată: aruncându-și datornicul în închisoare, nu face altceva decât să-l pună pe acesta în totală imposibilitate de a-și plăti datoria.

Cu tot atâta lipsă de milă și cu tot atâta lipsă de dreaptă judecată se poartă și astăzi atâtea dintre noi! Nu vorbesc de necredincioși, nu vorbesc de cei ce n-au cunoscut Evanghelia! E destul să mergem într-o sală de tribunal, ca să vedem pe atâtea dintre „bunii credincioși” târându-și semenii – ba chiar rudele cele mai apropiate, de multe ori pe frații de aceeași mamă, și chiar pe înșiși părinții lor – în fața judecătorilor și, în stăruința de a-și câștiga „dreptatea”, aducând împotriva lor, fără cea mai elementară frică de Dumnezeu și rușine de oameni, tot felul de învinuiri, care adeseori nu sunt altceva decât minciuni sfruntate și calomnii.

Ce ură fără margini își arată soțul și soția care ajung la procesul de divorț, călcând în picioare tot ceea ce a fost cândva frumos în unirea lor, batjocorindu-și jurămintele pe care și le-au făcut și mai ales jurământul mare și sfânt pe care l-au făcut împreună la Taina Sfintei Cununii, cu mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce, în fața preotului, a nașilor și a tuturor celorlalți martori! Ce lipsă de cel mai elementar simț omenesc arată unii ca aceștia față de propriii lor copii, semănând atâtea amar și suferință în ființa lor plâpândă!

E adevărat că nu toți oamenii ajung pe la tribunale. Și deși numărul divorțurilor este atât de mare, nu toți cei căsătoriți ajung la divorț. Și totuși, lipsa milei și a iertării este atât de larg răspândită, ura din inimi atât de generală, familiile – chiar multe dintre familiile celor ce se consideră credincioși – atât de

mult tulburate de dispute și neînțelegeri fără sfârșit, încât, luând seamă la toate acestea, nu numai că ne pierdem orice iluzie cu privire la neamul omenesc în ansamblu, dar vedem pusă sub un grav semn al întrebării însăși situația celor credincioși, situația lor personală, dar și situația comunităților lor, a Bisericii din care ei fac parte. Oare nu planează asupra noastră a tuturor amenințarea avertismentului din finalul acestei parabole: „Tot așa și Tatăl vostru Cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta – fiecare fratelui său – din inimile voastre” (v. 35)?!

Cât de rău a putut fi nemilostivul din această parabolă! Înțelegem de ce „s-au întristat foarte tare” ceilalți slujitori atunci când l-au văzut pe unul dintre ei comportându-se cu atâta lipsă de milă, cu atâta nedreptate. Această întristare ne face să ne gândim la întristarea ucenicilor atunci când Iisus le-a vestit patima, Sa (Mt 17, 23), sau atunci când le-a descoperit că între ei se află un trădător (26, 22); în toate aceste cazuri, evanghelistul folosește același verb grecesc (*lypein*). Această tristețe este generată de contradicția între ceea ce oamenii *ar trebui* să facă și ceea ce ei *fac*, în mod concret.

Cum *ar trebui* să ne comportăm unii față de alții, mai ales cum *ar trebui* să se comporte între ei frații în Hristos, ne-o spune acest cuvânt al Domnului: „Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă?...” (v. 33). În schimb, în totală contradicție cu ceea ce *ar trebui* să fie, este ceea ce *se face* de fapt, este situația concretă între oameni, situația concretă din sânul însuși al comunităților creștine, o situație marcată profund – atunci ca și acum – de „sminteala” lipsei de milă și de iubire de frați: „Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului acelui prin care vine sminteala” (Mt 18, 7). Textul mateian arată însă, în continuare (v. 8-9), că făcătorul de sminteli se smintește în primul rând pe el însuși; de unde îndemnul de a tăia și de a arunca de la tine ceea ce te smintește (chiar „mâna ta”, sau „piciorul tău”, sau „ochiul tău”), ca nu cumva din pricina lor „să fii aruncat în gheena focului”. Tot așa, datornicul nemilostiv este astfel nu numai față de fratele său, ci el este nemilostiv și față de sine însuși, căci pune stavilă milei dumnezeiești; refuzând să o împărtășească altora, o împiedică, în același timp, să se reverse în inima sa, să ia chip și trup în ființa sa.

Ca și creștini, se cuvine să avem conștiința iertării noastre în Hristos. Încheierea pildei din Evanghelia de astăzi ne arată însă că întreaga viață a omului iertat rămâne supusă judecății finale, adică „definitive”, atunci când Dumnezeu „va răsplăti fiecăruia după faptele sale” (Mt 16, 27). Dar să nu ne amăgim! Pilda ne spune, de fapt, că fiecare este judecat încă de pe acum, după felul în care primește și împărtășește fraților iertarea primită de la Tatăl ceresc. În măsura în care fiecare iartă fratelui său, „din inimă”, așa cum iartă Dumnezeu, în aceeași măsură iertarea, la care Tatăl ceresc are întotdeauna inițiativa și întâietatea, se împlinește în comunitate și în fiecare dintre cei care o împărtășesc fraților lor. Numai trăind această părtășie a iertării descoperim profunzimea cererii din *Tatăl nostru*: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” (Mt 6, 12); și, în același timp, percepem adevărul dumnezeiesc al *Fericirii a V-a*: „Feriți cei milostivi, că aceia se vor milui” (Mt 5, 7).

Sensul creștin al bunurilor materiale

Predică la Duminica a XII-a după Rusalii

Evanghelia de la Matei 19, 16-26

¹⁶ Și, iată, venind un tânăr la El, I-a zis: Bunule Învățător, ce bine să fac, ca să am viața veșnică? ¹⁷ Iar El a zis: De ce-Mi zici bun? Unul singur este Cel Bun Dumnezeu. Iar de vrei să intri în viață, păzește poruncile. ¹⁸ El I-a zis: Care? Iar Iisus a zis: Să nu ucizi, să nu săvârșești adulter, să nu furi, să nu mărturisești strâmb; ¹⁹ cinstește pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. ²⁰ Zis-a lui tânărul: Toate acestea le-am păzit din copilăria mea. Ce-mi mai lipsește? ²¹ Iisus i-a zis: Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi. ²² Ci, auzind cuvântul acesta, tânărul a plecat întristat, căci avea multe avuții. ²³ Iar Iisus a zis ucenicilor Săi: Adevărat zic vouă că un bogat cu greu va intra în împărăția cerurilor. ²⁴ Și iarăși zic vouă că mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu. ²⁵ Auzind, ucenicii s-au uimit foarte, zicând: Dar cine poate să se mântuiască? ²⁶ Dar Iisus, privind la ei, le-a zis: La oameni aceasta e cu neputință, la Dumnezeu însă toate sunt cu putință.

În pericopa acestei Duminici auzim despre un tânăr deosebit care a venit la Mântuitorul. Spunem că era deosebit nu pentru că era bogat (în Lc 18, 18 se spune chiar că este vorba de un „dregător”), ci pentru dorința sa de a dobândi viața veșnică și pentru că, deși era tânăr, se silea să împlinească poruncile lui Dumnezeu. Iisus Însuși l-a privit cu dragoste (Mc 10, 21) pe acest tânăr râvnitor după mântuire.

Tânărul acesta a auzit, desigur, multe lucruri bune despre Iisus. A venit, deci, la El ca la un Învățător. Așa I se și adresează: „Învățătorule” (după paralelele de la Marcu și de la Luca Îi zice chiar „Învățătorule bun”) când, venind la El cu ardoare (Mc 10, 17 ne spune că a alergat spre Iisus și că a îngenuncheat înaintea Lui), I-a cerut să-i spună ce să facă spre a moșteni viața veșnică. La Matei, întrebarea are această formă precisă: „Învățătorule, ce bine să fac, ca să am viața veșnică?” (v. 16b). Pentru iudeul biblic, „binele” nu era o abstracție, ci un atribut al lui Dumnezeu Însuși. În acest sens Îi și răspunde Mântuitorul: „Unul singur este Cel Bun” (v. 17a; traducere după ediția critică în original); după care dezvoltă acest răspuns în două etape:

„Dacă voiești să intri în viață, păzește poruncile” (v. 17b). Mântuitorul citează chiar cinci porunci din partea a doua a Decalogului (v. 18-19). Tânărul nu vede ceva nou în această învățătură: „Toate acestea le-am păzit din copilăria

mea“. Deci, întreabă el: „Ce-mi mai lipsește?“ (v. 20). Urmează, astfel, a doua etapă a răspunsului:

„*Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi*“ (v. 21). Un îndemn pe care tânărul nu l-a ascultat; „a plecat întristat, căci avea multe avuții“ (v. 22).

Unele detalii prin care textul de la Matei se deosebește de paralelele de la Marcu și de la Luca ridică probleme importante de interpretare. Mai ales faptul că la Matei apare de două ori acel „dacă voiești“, urmat, prima dată, de: „să intri în viață“, iar doua oară de: „să fii desăvârșit“. În Mc și Lc, Iisus introduce partea a doua a răspunsului Său prin cuvintele: „Încă una îți lipsește“, fără a se lăsa, deci, impresia că ar exista vreo distincție între „a intra în viață“ și „a fi desăvârșit“. Bazându-se pe specificul formei mateiene, mulți comentatori au crezut că află aici temeiul pentru o dublă morală: una a poruncilor, absolut necesară pentru toți cei care vor „să intre în viață“, adică să se mântuiască; cealaltă a „sfaturilor evanghelice“, definind o cale a „desăvârșirii“, la care nu toți sunt chemați, ci numai unii (de pildă, monahii).

De fapt însă, cele două expresii sunt sinonime, căci, după Evanghelia de la Matei, desăvârșirea (5, 48) nu este altceva decât fidelitatea integrală față de poruncile lui Dumnezeu (față de Lege), în înțelesul plenar dat lor de Mântuitorul (5, 20 și urm.). Nu există, deci, o dublă morală. Și nicăieri în Noul Testament nu citim că un creștin care nu și-a vândut toată averea n-ar fi decât pe jumătate creștin. Anania și Safira au fost pedepsiți nu pentru că și-au păstrat o parte din banii obținuți pe țarina pe care o vânduseră, ci pentru că au crezut că-L pot minți pe Dumnezeu (Fapte 5, 4.9). „A fi desăvârșit“ este exigența însăși a Legii împlinită în Hristos. Iar a dobândi desăvârșirea nu înseamnă altceva decât a-l urma lui Hristos. Un studiu exegetic minuțios a stabilit cu precizie acest înțeles pentru textul de care ne ocupăm (S. Legasse, *L'appel du riche*, „Verbum Salutis“, coll. annexe, I, Paris, Beauchesne, 1966, mai ales p. 184-214).

Ideea că „desăvârșirea“ ar fi o plată pentru niște „merite“ suplimentare este, de altfel, cu totul străină învățaturii creștine. Fie că o numim „viață veșnică“ sau „desăvârșire“ sau în alt fel, mântuirea nu este o plată pe care ar merita-o renunțările sau eforturile noastre, ci este un dar al lui Dumnezeu. „Căci în har sunteți mântuiți, prin credință – zice Sfântul Pavel –; și aceasta nu este de la voi: este darul lui Dumnezeu“ (Ef 2, 8). Finalul pericopei ne învață exact acest lucru. La întrebarea ucenicilor: „Dar cine poate să se mântuiască?“, Mântuitorul răspunde: „La oameni aceasta e cu neputință, la Dumnezeu însă toate sunt cu putință“ (v. 25-26).

Darul (harul) mântuirii îl primim în Hristos, prin ascultarea chemării pe care El ne-o adresează de a-L urma. Este de notat faptul că toate cele trei relatări sinoptice paralele leagă vânzarea averii de urmarea lui Iisus: „Vinde averea ta și dă-o săracilor...; după aceea, vino și urmează-Mi“ (Mt 19, 21; cf. Mc 10, 21; Lc 18, 22).

Rezultă, deci, că „sărăcia“ cerută tânărului bogat nu este un „sfat“, ci o poruncă, tot atât de necesară pentru mântuire ca și celelalte porunci. Într-adevăr, *pentru acest tânăr*, lepădarea de avere este o condiție a mântuirii. De ce pentru el și nu pentru toți? Răspunsul este clar: pentru că *lui* bogăția îi era o piedică în calea urmării lui Iisus. Când e pus să aleagă între a deveni ucenicul lui Iisus și

bogăție, el alege bogăția. N-o face bucuros – pleacă „întristat“ de la Mântuitorul –, dar este clar că, deși vrea să se și mântuiască, averea pământească îi este mai scumpă decât mântuirea. Zicând că lepădarea de avere este *pentru acest tânăr* o condiție a mântuirii, înțeleg, desigur, că ea este astfel pentru toți oamenii aflați în situația sa. Adică pentru toți cei pentru care iubirea de cele pământești constituie o piedică în calea urmării lui Hristos. Și nu este vorba numai de cei bogați. Poți fi oricât de sărac, poți fi un cerșetor, și pofta de avere – pe care n-o ai, dar pe care tinzi s-o ai, cu tot dinadinsul – să-ți fie piedica cea mai importantă, cea mai de netrecut, în calea mântuirii.

Dimpotrivă, poți fi bogat, fără ca bogăția să te îndepărteze de idealul vieții celei veșnice. Patriarhul Avraam a fost un om foarte bogat. Dar nimic nu l-a oprit pe Avraam de la ascultarea desăvârșită a Cuvântului lui Dumnezeu; nu numai averea, ci nici dragostea nemărginită față de unicul său fiu, pe care a fost gata să-l aducă jertfă atunci când Dumnezeu, pentru a-i încerca credința, i-a cerut acest lucru (Fac 22, 1 și urm.).

Astfel, în legătură cu Evanghelia despre tânărul cel bogat, se ridică în fața conștiinței creștine o problemă importantă: *Care este atitudinea justă a credinciosului creștin față de bunurile materiale?* Sau, cu alte cuvinte: *Care este sensul creștin al bunurilor materiale?*

Vom formula răspunsul la aceste întrebări în trei puncte:

1) În primul rând, un credincios va privi bunurile materiale ca *daruri ale iubirii lui Dumnezeu*. În nenumărate chipuri Își arată Creatorul purtarea de grijă față de noi. Cât de greșită este, astfel, atitudinea celor care se îngrijesc ce vor mânca, ce vor bea sau cu ce se vor îmbrăca (cf. Mt 6, 25 și urm.)! Pe de altă parte, „nu numai cu pâine va trăi omul“ (Deut 8, 3; Mt 4, 4). Aceste daruri materiale, necesare pentru viața pământească, credinciosul le va socoti, deci, ca simboluri și ca dovezi ale binefacerilor și darurilor cu mult mai mari, prin care Dumnezeu voiește să răspundă nevoilor sale duhovnicești. Și ca pe un „adaos“ la darul infinit mai prețios al Împărăției lui Dumnezeu, cum învață Mântuitorul: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Mt 6, 33; cf. Lc 12, 31). Pe locul întâi în inima noastră și în eforturile noastre trebuie să stea Împărăția lui Dumnezeu.

Dumnezeu i-a dat omului stăpânire asupra bunurilor pământului (Fac 1, 28). Această stăpânire este o dovadă de iubire din partea Creatorului și totodată o dovadă că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul Său, Care este Domnul a toate. Omul este chemat să-și exercite această stăpânire într-adevăr „după chipul lui Dumnezeu“ adică să se mențină, ca și Creatorul Însuși, deasupra bunurilor pe care le stăpânește, să fie stăpânul lor, iar nu robul lor. Și, totodată, recunoscând în aceste bunuri semnul iubirii și al purtării de grijă a lui Dumnezeu, să-l arate numai Lui cea mai adâncă dragoste și recunoștință. Astfel va fi ferit de ispita idolatrii de a sluji făpturii în locul Făcătorului (cf. Rom 1, 25).

2) Recunoscând în bunurile materiale un dar al Creatorului, credinciosul va simți nevoia de a-l oferi și el daruri lui Dumnezeu, ca semn al răspunsului său de iubire la iubire. Istoria religiilor atestă că dintotdeauna omul a simțit îmboldul de a aduce jertfe lui Dumnezeu. Legea lui Moise prevede și ea aducerea de jertfe. De asemenea, conform acestei Legi, „pârga“ – adică cel dintâi rod, fie al pământului cultivat (Leș 22, 29), fie al animalelor, dar și primul copil de parte

bărbătească al unei familii (Ieș 13, 2.12; Deut 15, 19 ș. a.) – aparține de drept lui Dumnezeu. De asemenea, credinciosul israelit trebuia să dea zeciuială din toate bunurile sale (Lev 27, 30; Deut 14, 22 ș. a.), precum și alte daruri, prescrise de Lege sau afierosite de el în mod voluntar lui Dumnezeu (Lev, cap. 27). Toate acestea nu erau decât simboluri ale recunoașterii Dăruitorului în darurile Sale și ale răspunsului de mulțumire și iubire pe care omul se cuvine să-l aducă neconținut lui Dumnezeu. În acest fel, între Dumnezeu și om se inițiază și se dezvoltă ceea ce putem numi un „dialog al darului”.

Acest dialog al darului, prefigurat în jertfele și darurile Vechiului Legământ, își află împlinirea în Jertfa euharistică. Credinciosul aduce la Sfânta Liturghie ofranda de pâine și vin, pe care I le oferă lui Dumnezeu ca „ale Sale dintru ale Sale”. De fapt însă, la fiecare Sfântă Liturghie, Însuși Dumnezeu-Omul Se aduce pe Sine ca Jertfă desăvârșită. Iar prin prefacerea pâinii și a vinului în trupul și sângele lui Hristos se manifestă sensul cel mai profund și posibilitatea cea mai înaltă a bunurilor pământești. În Sfânta Euharistie, darul plin de iubire al lui Dumnezeu și darul plin de iubire al omului devin una. Nu mai este vorba, de fapt, de simple daruri exterioare. Ci Dumnezeu Se dăruiește pe Sine Însuși omului; iar omul este chemat să se dăruiască și el pe sine însuși lui Dumnezeu.

Această dăruire (jertfire) de sine a credinciosului către Dumnezeu trebuie să devină deplină și permanentă. După cuvântul Apostolului: „Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu (deci, ca răspuns la aceste îndurări și binefaceri dumnezeiești, n. n.), să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească” (Rom 12, 1).

În acest dialog al darului, unii credincioși, dorind a se dedica integral slujirii lui Dumnezeu, aleg să se dezlege de orice legătură materială care ar putea fi o piedică în calea acestei dedicări. Sărăcia de bunăvoie a monahilor, adică detașarea lor și *exterioară* de posesiunea bunurilor materiale, este însă un simbol și un semn profetic al detașării *interioare* față de ele pe care trebuie s-o aibă toți credincioșii creștini. Nimeni nu este vrednic de Hristos dacă iubește „mai mult” decât pe Hristos ceva din cele pământești – și aici este vorba nu numai de lucrurile materiale, ci chiar și de membrii propriei familii (Mt 10, 37 și loc. par.). Mântuitorul nu condamnă bogăția în sine și nici nu condamnă pe cei bogați pentru faptul în sine de a fi ca atare, ci condamnă lăcomia și înrobirea față de cele pământești. Și deși îi fericește pe cei săraci (Lc 6, 20) și rostește un „vai” la adresa celor bogați (Lc 6, 24), El nu socotește drept un păcat bogăția în sine, cum nu socotește un merit sărăcia în sine. O astfel de eroare va profesa la începuturile creștinismului secta numită a „ebioniților” care, făcând o apologie nenuanțată a sărăciei, va ajunge în mod fatal să socotească drept rea și creația divină și lucrarea umană. Cum spuneam, săracii înșiși pot fi victime ale lăcomiei și ale înrobirii față de bunurile materiale. Totuși, la acest pericol sunt expuși mai ales bogații. De aceea zice Mântuitorul, în Evanghelia acestei Duminici: „Adevărat zic vouă, că un bogat cu greu va intra în Împărăția cerurilor. Și iarăși zic vouă, că mai lesne va trece cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu” (Mt 19, 23-24).

Bogatul, prin contactul său mai direct și mai stăruitor cu bunurile pământești, este mult mai expus pericolului de a deveni slujitor al lui Mamona

(Mt 6, 24). Iar prin faptul că aceste bunuri pot fi folosite pentru satisfacerea patimilor de tot felul, el se află în cel mai mare pericol de a cădea în aceste patimi; Sfântul Apostol Pavel zice că „iubirea de arginți este rădăcina tuturor relelor” (I Tim 6, 10) și că lacomul de avere este un „închinător la idoli” (Ef 5, 5; Col 3, 5). Repet, însă, că săracii pot și ei să fie lacomi și iubitori de arginți.

Dacă lucrurile pământești tind să ne despartă de Dumnezeu, atunci să le urâm și să le disprețuim. Să avem ca regulă generală dăruirea noastră, cu tot ce suntem și cu tot ce avem, în slujba lui Dumnezeu, într-un avânt plin de iubire și de recunoștință față de El.

3) Bunurile pământești trebuie să fie însă și mijloace ale relației noastre de iubire și de frățietate cu semenii noștri. Membrii unei familii împreună dobândesc și împreună se împărtășesc de bunurile pământești de care au nevoie, astfel încât aceste bunuri nu numai că satisfac nevoile lor pământești, ci constituie permanent mijloace de întraajutorare și mărturii ale iubirii lor reciproce. Dacă așa decurg lucrurile într-o familie unită, atunci și în cadrul mai larg al comunităților umane și chiar la nivelul relațiilor mondiale, bunurile acestei lumi trebuie să devină – într-o perspectivă creștină – mijloace ale iubirii și ale înfrățirii între oameni.

Dacă bunurile pământești sunt daruri ale iubirii lui Dumnezeu pentru toți fiii Săi, înseamnă că chemarea la iubirea care ne adună laolaltă în fața Părintelui nostru, al tuturor, trece prin aceste bunuri. Așa a rânduit El. De fapt, aceste bunuri nu ne slujesc cu adevărat decât dacă le punem în slujba iubirii frățești. Niciodată ele nu devin mai ale noastre decât atunci când le punem în slujba iubirii aproapelui. „Nimănui nu-i aparține lumea atât de mult ca Sfântului sărăciei, dacă a poseda înseamnă a afla în lucruri bogăție launtrică personală și adevărată bucurie și apoi a le revărsa asupra celorlalți oameni pentru a-i ușura și pe ei de greutatea grijilor lor”, scrie un teolog (A. Brunner, *Besitz*, în „*Stimmen der Zeit*”, 146, 1950, p. 98), referindu-se la Sfântul Francisc, cel numit și „il Poverello”, adică „Sărăcuțul”.

Hrană, îmbrăcăminte, locuință etc. – ce importanță pot avea aceste lucruri pentru Împărăția cerurilor? O importanță majoră, căci Domnul ne învață că la Judecata din urmă vom fi răsplătiți sau osândiți după modul în care le vom fi folosit în slujirea fraților noștri (Mt 25, 34 și urm.). Părintele Nicolae Steinhardt scrie undeva: „Pâinea pentru mine este o problemă materială. Pâinea pentru alții este însă o problemă spirituală”. Dacă nu sunt mijloace ale iubirii și ale milei, bunurile materiale devin pentru cel ce le posedă un „Mamona al nedreptății”; cel care însă le folosește în slujirea fraților, prin ele își asigură un loc „în corturile cele veșnice” (cf. Lc 16, 9). În arta de a folosi bunurile materiale ca mijloc al iubirii, fiii luminii să nu se lase întrecuți de „fiii veacului acestuia”, care sunt abili în a-și pune bogăția dobândită în chip nedrept în slujba scopurilor lor rele.

Problema bunurilor materiale este, așadar, o problemă foarte serioasă. Și merită întreaga noastră atenție. Spre a ne face din ele cale spre ținta spre care năzuia tânărul din Evanghelia: *viața veșnică*.

Lucrătorii

Predică la Duminica a XIII-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 21, 33-44

³³ Ascultați altă pildă: Era un om oarecare stăpân al casei sale, care a sădit vie. A împrejmuit-o cu gard, a săpat în ea teasc, a clădit un turn și a dat-o lucrătorilor, iar el s-a dus departe. ³⁴ Când a sosit timpul roadelor, a trimis pe slugile sale la lucrători, ca să-i ia roadele. ³⁵ Dar lucrătorii, punând mâna pe slugi, pe una au bătut-o, pe alta au omorât-o, iar pe alta au ucis-o cu pietre. ³⁶ Din nou a trimis alte slugi, mai multe decât cele dintâi, și au făcut cu ele tot așa. ³⁷ La urmă, a trimis la ei pe fiul său zicând: Se vor rușina de fiul meu. ³⁸ Iar lucrătorii viei, văzând pe fiul, au zis între ei: Acesta este moștenitorul; veniți să-l omorâm și să avem noi moștenirea lui. ³⁹ Și, punând mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au ucis. ⁴⁰ Deci, când va veni stăpânul viei, ce va face acelor lucrători? ⁴¹ I-au răspuns: Pe acești răi, cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor. ⁴² Zis-a lor Iisus: Au n-ați citit niciodată în Scripturi: „Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, aceasta a ajuns să fie în capul unghiului. De la Domnul a fost aceasta și este lucru minunat în ochii noștri”? ⁴³ De aceea vă spun că împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei. ⁴⁴ Cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărâma, iar pe cine va cădea îl va strivi.

Dacă cele mai multe parabole (pilde) ale Mântuitorului sunt, de fapt, niște comparații dezvoltate, parabola din Evangelhia acestei Duminici, despre lucrătorii cei răi ai viei, cuprinde mai multe detalii cu valoare simbolică sau alegorică. Ea este ceea ce se numește o „parabolă alegorizantă”. Parabolele evanghelice constau, în esență, dintr-un „tablou” luat din viața de toate zilele și din „aplicarea” acestui tablou la domeniul realităților duhovnicești, după modelul: „Cutare lucru (din domeniul duhovnicesc, religios) este ca și cutare lucru (sau situație) din domeniul vieții obișnuite”. Introducerea unora dintre parabolele din Sfintele Evanghelii, sub forma: „Asemenea este Împărăția cerurilor cu...”, evidențiază foarte bine ideea că parabola este, de fapt, o comparație – e adevărat, ceea ce se poate numi o „comparație dezvoltată”. În parabolele propriu-zise, detaliile nu au alt rost decât de a completa și de a face mai viu „tabloul” parabolei. La tâlcuirea acestor parabole, nu avem altceva de făcut decât ca, reducând parabola la o comparație cât mai simplă, să extragem „lecția” pe care Mântuitorul Hristos a voit s-o dea ascultătorilor Săi prin această parabolă; și, desigur, „lecția” pe care evanghelistul o are în vedere pentru

cititorii Evangheliei sale. În schimb, în „parabolele alegorizante”, mai multe din detaliile „tabloului” nu au numai rostul de a contura mai bine acest tablou sau de a-l face mai viu, ci au o valoare simbolică sau alegorică; aceste detalii au, adică, și un alt sens decât sensul lor literal. La tâlcuirea uneia dintre aceste parabole, va trebui deci nu numai să extragem „lecția” parabolei, ci, de asemenea, să evidențiem sensul simbolic sau alegoric al acelor dintre detalii care comportă un astfel de sens.

Evangelhia acestei Duminici, despre lucrătorii cei răi ai viei este ceea ce se numește o parabolă despre „istoria mântuirii”. Ea arată ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea omului și cât de vinovați sunt cei care nu răspund pe măsură harului lui Dumnezeu.

În această parabolă, „omul stăpân al casei sale” este Dumnezeu, iar via pe care El a sădit-o și de la care așteaptă roadele cuvenite este poporul Său. Pentru cine cunoaște cât de puțin Sfânta Scriptură, este limpede că Mântuitorul preia o temă din Vechiul Testament – cu poporul ales „sădit” de Dumnezeu (Is 5, 17; Ier 2, 21) – și mai ales ilustrarea acestei teme din minunata parabolă (alegorizantă; unii o definesc chiar ca o alegorie) a viței de vie din Is 5, 1 și urm. Profetul își prezintă textul ca pe „cântarea de dragoste a lui Dumnezeu” pentru via Sa. Iată textul:

„Vreau să cânt pentru prietenul meu cântarea lui de dragoste pentru via lui. Prietenul meu avea o vie pe o coastă mănoasă. El a săpat-o, a curățit-o de pietre și a sădit-o cu viță de bun soi. Ridicat-a în mijlocul ei un turn, săpat-a și un teasc. Și avea nădejde că va face struguri, dar ea a făcut aguridă. Și acum, voi, locuitori ai Ierusalimului și bărbați ai lui Iuda, fiți judecători între mine și via mea. Ce se putea face pentru via mea și n-am făcut eu? Pentru ce atunci când nădăjduiam să-mi rodească struguri, mi-a rodit aguridă? Acum vă voi face să știți cum mă voi purta cu via mea: Strica-voi gardul ei și ea va fi pustiită, dărâma-voi zidul ei și va fi călcată în picioare. Și o voi pustii! Nu va mai fi tăiată, nici săpată și o vor năpădi spinii și bălăriile. De asemenea și norilor le voi da poruncă să nu-și mai verse ploaia peste ea” (Is 5, 1-6).

Avem aici un tablou luat din viața obișnuită. Cultivarea viței de vie era o ocupație străveche în pământul Canaanului. Sfânta Scriptură ne spune, de pildă, că Noe, îndată după potop, a sădit vie (Fac 9, 20). Când Moise a trimis iscoade în pământul Canaanului, Iosua și Caleb, ca dovadă a rodniciei pământului făgăduinței, printre altele, au adus înaintea israeliților, purtată pe o părghie, o viță de vie cu un strugure de o mărime neobișnuită (Num 13, 24.27). Până astăzi se pot vedea în Țara Sfântă vii frumoase, îngrijite ca și via din Is 5. Astfel, de pildă, călătorind pe drumul dinspre Betleem spre Hebron, poți vedea dealurile pietroase, dar totuși „mănoase” (cf. Is 5, 1), ale acelor locuri plantate cu viță de vie „de bun soi” (v. 2); pietrele adunate de pe locul plantat sunt folosite atât pentru zidurile care susțin terasele, cât și pentru „gardurile” împrejmuitoare (cf. Mt 21, 33), și unele și celelalte zidite din pietre fără mortar între ele; tot astfel sunt zidite și „turnurile”, de unde via este privegheată împotriva răpitorilor (mai ales, în perioada în care se coc strugurii, împotriva păsărilor). Teascul, spre deosebire de teascurile de la noi, este „săpat”. Căci, într-adevăr, așa sunt teascurile pentru struguri în Țara Sfântă. Mai peste tot, sub stratul subțire de

pământ, dai de stâncă. În vie, un loc cu piatră tare și netedă este amenajat ca teasc, pe două nivele: sus, o suprafață netedă și cu un canal de jur-împrejur, este locul pe care se vor zdrobi strugurii, prin rularea deasupra lor a unei pietre grele în formă de trunchi de con; iar ceva mai jos este cavitatea săpată în stâncă în care se adună mustul.

Stăpânul viei din cartea proorocului Isaia este nu numai un bun gospodar. El își iubește via. Tot ceea ce face pentru via sa, el face cu dragoste. Astfel încât și parabola profetică se prezintă ca o „cântare de dragoste“.

Dragostea și jertfa stăpânului viei nu sunt însă răsplătite. Via nu a adus roadele așteptate. În loc să rodească struguri, a rodit aguridă, adică struguri sălbatici și foarte acri. De aceea, stăpânul viei își anunță hotărârea plină de mânie împotriva viei: nu numai că nu o va mai îngriji în nici un fel, ci o va și pustii sau, mai degrabă, lipsind-o de purtarea sa de grijă, o va lăsa pradă pustirii.

Proorocul Isaia ne dă în continuare și aplicarea pildei. Încă din „tabloul“ acesteia ne dăm seama că „prietenu“, a cărui „cântare de dragoste“ pentru via sa o cântă proorocul, este Dumnezeu Însuși. Căci, anunțând pedeapsa viei nerecunoscătoare, zice că va porunci norilor să nu-și mai verse ploaia peste ea (Is 5, 6). Ori, numai Dumnezeu poate porunci norilor. Dar textul profetic ne spune în chip direct cine este via și cine este stăpânul viei: „Dar via Domnului Savaot este casa lui Israel, iar oamenii din Iuda sunt sădirea lui dragă. El nădăjduia ca acesta să fie un popor fără păcate, dar iată-l plin de sânge. Nădăjduit-a să-i rodească dreptate, dar iată: răzvrătire“ (Is 5, 7). Și proorocul descopere în continuare păcatele poporului lui Dumnezeu și pedeapsa înfricoșătoare care se va abate asupra sa.

Mântuitorul preia această parabolă profetică, bine cunoscută iudeilor. În textul Evangheliei acestei Duminici, ca și în locurile paralele de la Marcu (12, 1 și urm.) și de la Luca (20, 9 și urm.), regăsim aceleași detalii cu privire la tot ceea ce a făcut stăpânul viei pentru via sa. În parabola evanghelică apar însă câteva elemente noi, astfel încât această parabolă despre istoria mântuirii este, am putea spune, „adusă la zi“, până la trimiterea Fiului și la uciderea Lui și, are loc o deplasare de accent, „lecția“ parabolei vizând responsabilitatea „lucrătorilor“ și pedeapsa care-i așteaptă pe aceștia.

Astfel, Mântuitorul aduce, în primul rând, ca un element nou în parabola sa faptul că stăpânul, plecând departe, și-a încredințat via unor lucrători. Ei trebuia să îngrijească via și să trimită stăpânului, „la timpul lor“ (cf. Mt 21, 41), roadele viei. Așadar, stăpânul viei nu-și primește roadele așteptate nu atât din pricina viei înseși, ci pentru că lucrătorii viei sunt necredincioși legământului făcut.

Lucrătorii viei, trimiterea, rând pe rând, a slujitorilor, mandatați de stăpân să preia roadele, ca și trimiterea, în cele din urmă, a însuși fiului său, cel în care lucrătorii cei răi văd pe „moștenitorul“ (v. 38), planul lor ucigaș și împlinirea acestui plan, prin omorârea fiului „afară din vie“ (v. 39) sunt, toate, elemente alegorice. Sensul lor este evident. Ca și în textul din Isaia, stăpânul este Dumnezeu Însuși, iar via este poporul ales. „Lucrătorii“ încredințați de Dumnezeu cu îngrijirea viei Sale și din mâna cărora El așteaptă roadele sunt păstoriile lui Israel, șefii spirituali ai iudaismului, mai-marii preoților mozaici, precum și cărturarii și fariseii. Despre ei este vorba în context. Parabola, alături

de parabola cu cei doi fii (Mt 21, 28-32), este un răspuns dat „arhiereilor și bătrânilor poporului“ (Mt 21, 23). Evanghelistul va nota că, ascultând aceste pilde, „arhiereii și fariseii... au înțeles că despre ei vorbește“ (v. 45). Și Domnul le va vorbi tot lor și în următoarele două capitole (Mt, cap. 22-23). Împotriva cărturarilor și a fariseilor, cei care se așezaseră „în scaunul lui Moise“ (Mt 23, 2), adică preluaseră oarecum monopolul învățaturii Legii lui Moise. El va rosti acele necruțătoare „vaiuri“ din cap. 23 al Evangheliei de la Matei. Slugile trimise, rând pe rând, de stăpânul viei la lucrători sunt proorocii, pe care însă „lucrătorii“, în loc să-i asculte și să se pocăiască, i-au prigunit în tot felul sau chiar i-au omorât. Așa, de pildă, după o veche tradiție, proorocul Isaia a fost tăiat în două cu ferăstrăul; despre proorocul Ieremia, Sfânta Scriptură ne spune că era și el să fie omorât (Ier 26, 8 și urm.) și că, mai târziu, cu această intenție a fost aruncat într-o groapă (Ier 38, 4 și urm.); iar cartea cu proorociile sale a fost arsă în foc de regele Ioiachim (Ier 36, 23). Despre „uciderea cu pietre“ a uneia dintre „slugile“ trimise de Dumnezeu la păstoriile lui Israel – „Zaharia, fiul lui Varachia“, identic poate cu proorocul Zaharia, al cărui nume stă în fruntea uneia din cărțile profetice ale Vechiului Testament – vorbește Însuși Mântuitorul în aceleași „vaiuri“ adresate „cărturarilor și fariseilor fățarnici“, acuzându-i chiar pe ei de această crimă (Mt 23, 35). Epistola către Evrei înșiră o impresionantă listă de suferințe și prigoane îndurate de „slugile“ Stăpânului viei poporului ales din partea „lucrătorilor“: „au fost chinuiți,... alții au suferit batjocură și bici, ba chiar lanțuri și închisoare; au fost uciși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu ferăstrăul, au murit uciși cu sabia, au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți. Ei, de care lumea nu era vrednică, au răstăcit în pustii, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului“ (Evr 11, 36-38).

Dar parabola nu se oprește aici. Dacă cele spuse despre primirea „slugilor“ țin de istorie, ceea ce urmează este profetie: „La urmă, a trimis la ei pe fiul său, zicând: Se vor rușina de fiul meu. Iar lucrătorii viei, văzând pe fiul, au zis între ei: Acesta este moștenitorul; veniți să-l omorâm și să avem noi moștenirea lui. Și punând mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au ucis“ (Mt 21, 37-39).

După „slugi“, este trimis însuși „fiul“, „moștenitorul“. Dumnezeu Îl trimite la poporul Său pe Însuși Fiul Său Cel preaiubit. Dar nici de El nu se rușinează păstoriile cei răi ai lui Israel. Ei hotărăsc să-L omoare. Și, cu grabă, își și pun în aplicare planul ucigaș. Îl omoară pe Hristos „afară din vie“ – „afară din tabără“, zice Epistola către Evrei (13, 13), ambele imagini referindu-se nu numai la faptul că Mântuitorul a fost răstignit într-un loc care se afla în afara zidurilor Ierusalimului, ci și la faptul că, fiind dat pe mâna romanilor, El a fost, de fapt, excomunicat din sânul comunității israelite. Păstoriile lui Israel se arată astfel, încă o dată, a fi „ucigași“. Vor fi chiar numiți astfel, în capitolul următor (Mt 22, 7). Numai că, de data aceasta, este ucis Însuși Fiul. Lucrătorii cei răi au atins punctul maxim al răutății lor.

În ceea ce poate fi socotit un apendice al parabolei, Mântuitorul citează textul din Ps 117, 22-23, despre piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, dar care a ajuns să fie în capul unghiului. E o imagine care apare și în alte locuri în Vechiul Testament (Is 28, 16; cf. Zah 3, 9); iar textul din Psalm este citat de mai multe

ori în Noul Testament (nu numai în locurile paralele din Mc 12, 10-11 și Lc. 20, 17, ci și în Fapte 4, 11; I Petru 2, 4.6-7). Situația descrisă în imagine este clară: niște zidari ridică o clădire importantă, folosind materialele puse la îndemână. Se împiedică însă mereu de o piatră, pe care o dau cu mânia la o parte. Pentru ca, până la urmă, să-și dea seama că tocmai această piatră se potrivește exact în locul cel mai important; „capul unghiului”, după cum arată textul din Is 28, 16, este o piatră de temelie, desigur cea care realiza îmbinarea a două laturi ale temeliei unei clădiri. Dacă privim astăzi la ceea ce a mai rămas din templul irodian de la Ierusalim, cu pietre care au uneori mai mult de 10 m lungime, ne dăm seama ce însemna pentru o astfel de zidire „piatra din capul unghiului”.

Iisus Hristos este „piatra cea din capul unghiului”. În zidirea poporului lui Israel, așa cum și-au imaginat-o responsabili săi religioși, nu s-a găsit loc pentru Hristos. El a fost dat deoparte. Și totuși El „a ajuns să fie în capul unghiului”. Așa a fost voia lui Dumnezeu: „De la Domnul a fost aceasta și este lucru minunat în ochii noștri” (Mt 21, 42b; cf. Ps 117, 23).

Astfel, profeția Mântuitorului nu se oprește la omorârea Sa. El prevestește și preamărirea Sa. Traseul istoriei mântuirii este parcurs astfel până la punctul său culminant.

Dar, cum spuneam, „lecția” parabolei îi vizează pe șefii religioși ai iudeilor. Totodată, Mântuitorul prezice două lucruri importante: 1) Că „pe cei răi cu rău îi va pierde” (v. 41); este anunțată astfel pedeapsa lucrătorilor celor răi și, totodată, catastrofa națională iudaică din anul 70, când a fost distrus templul, când jertfele mozaice au încetat, când, o dată cu dispariția templului și a statului iudaic, a dispărut însăși rațiunea de a fi a „arhiereilor și bătrânilor poporului”; și 2) Că chemarea la mântuire va fi adresată și păgânilor.

Această a doua idee are o mare importanță. Noul Testament ne arată că chemarea păgânilor la mântuirea în Hristos nu era ceva de sine înțeles pentru iudeii veacului apostolic. Înșiși Sfinții Apostoli au avut nevoie de călăuzirea Duhului Sfânt pentru a înțelege că Evanghelia este „putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui care crede, a iudeului întâi, și a elinului” (Rom 1, 16). Apostolului Pavel, printr-o descoperire dumnezeiască, i s-a făcut cunoscută „taina” universalității mântuirii în Hristos, o taină „care, în alte veacuri, nu s-a făcut cunoscută fiilor oamenilor, cum s-a descoperit acum sfinților Săi Apostoli și prooroci, prin Duhul: anume că neamurile sunt împreună-moștenitoare (cu iudeii) și mădulare ale aceluiași trup și împreună-părtași ai făgăduinței, în Hristos Iisus, prin Evanghelie” (Ef 3, 2-6). În Faptele Apostolilor aflăm cum Apostolul Petru a fost silit de Duhul Sfânt să intre în casa sutașului Corneliu (Fapte 10), faptă pentru care a trebuit apoi să dea explicații iudeo-creștinilor din Ierusalim (Fapte 11, 1 și urm.). Numai în urma acestor explicații au înțeles creștinii dintre iudei că „și păgânilor le-a dat Dumnezeu pocăința spre viață” (Fapte 11, 18). Iar unii vor continua să se împotrivescă primirii păgânilor, pretinzând că aceștia nu pot deveni creștini înainte de a deveni iudei, prin tăierea împrejur și prin împlinirea „faptelor Legii”. Epistolele Sfântului Apostol Pavel (mai ales cea către Romani, a II-a către Corinteni și cea către Galateni) ne arată câte dificultăți au creat Bisericii primare acești creștini „iudaizanți”, care vor și constitui prima mare erezie din istoria Bisericii lui Hristos.

În Evanghelia acestei Duminici, Mântuitorul anunță în două rânduri primirea păgânilor: „Via o va da altor lucrători” (v. 41); și: „De aceea vă spun că Împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei” (v. 43).

Nu este nici prima, nici ultima dată când în Evanghelia de la Matei este enunțat universalismul Evangheliei și al mântuirii în Hristos. Să amintim numai că această Evanghelie se și încheie cu o trimitere a Apostolilor, de către Domnul Cel înviat, la „toate neamurile” (Mt 28, 19).

Totodată însă, „lecția” parabolei îi vizează și pe lucrătorii cei noi ai viei Domnului, adică pe păstoriile Bisericii creștine. Căci este lucru înfricoșător să te porți cu neglijență față de Hristos, „piatra cea din capul unghiului”. „Cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărâma, iar pe cine va cădea îl va strivi”, zice Mântuitorul (v. 44). Era înfricoșătoare slujirea păstorilor lui Israel; textele profetice anunță o gravă pedeapsă pentru păstoriile necredincioși (Ier 23, 1 și urm.; Iez 34). Dacă însă a fost înfricoșătoare slujirea Legii celei vechi, care era numai „umbra bunăților viitoare” (Evrei 10, 1), și dacă a fost cumplită pedeapsa lucrătorilor necredincioși ai lui Israel, „cu cât mai aspră fi-va pedeapsa celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu și a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfințit și a batjocorit Duhul harului?” (Evrei 10, 29).

O, frații mei, Domnul ne cheamă pe toți să fim o vie bine-roditoare! El a făcut tot ceea ce trebuia pentru ca noi să-l putem aduce roadele cele mai frumoase, mai bogate și mai dulci. Să luăm aminte la cuvintele Mântuitorului din Evanghelia acestei Duminici! Ele cuprind un grav avertisment. Se mânia Stăpânul pe via neroditoare (Is 5, 5-6). Dar și mai mare este mânia Sa împotriva lucrătorilor răi ai viei, împotriva tuturor celor vinovați de nerodirea ei.

Nu este, oare, timpul roadelor? O, de câtă vreme le așteaptă Stăpânul și de la noi!

Nunta și haina de nuntă

Predică la Duminica a XIV-a după Rusalii

Evangelia de la Matei 22, 1-14

¹ Și, răspunzând, Iisus a vorbit iarăși în pilde, zicându-le: ² Împărăția cerurilor asemănatu-s-a omului împărat care a făcut nuntă fiului său. ³ Și a trimis pe slugile sale ca să cheme pe cei poștiți la nuntă, dar ei n-au voit să vină. ⁴ Iarăși a trimis alte slugi, zicând: Spuneți celor chemați: Iată, am pregătit ospățul meu; juncii mei și cele îngrășate s-au junghiat și toate sunt gata. Veniți la nuntă. ⁵ Dar ei, fără să țină seama, s-au dus: unul la țarina sa, altul la neguțătoria lui; ⁶ iar ceilalți, punând mâna pe slugile lui, le-au batjocorit și le-au ucis. ⁷ Și auzind împăratul de acestea, s-a umplut de mânie, și trimițând oștile sale, a nimicit pe ucigașii aceia și cetățile lor i-a dat foc. ⁸ Apoi a zis către slugile sale: Nunta este gata, dar cei poștiți n-au fost vrednici. ⁹ Mergeți deci la răspântiile drumurilor și pe câți veți găsi, chemați-i la nuntă. ¹⁰ Și ieșind slugile acelea la drumuri, au adunat pe toți câți i-au găsit, și răi și buni, și s-a umplut casa nunții cu oaspeți. ¹¹ Iar intrând împăratul ca să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă, ¹² și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă? El însă a tăcut. ¹³ Atunci împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. ¹⁴ Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși.

Parabola din Evangelia acestei Duminici are două părți. Prima parte, unde este vorba despre refuzul celor chemați din vreme de a veni la nuntă și de intrarea, în schimb, în „casa nunții”, a altora, adunați de peste tot, ilustrează situația creată prin refuzul masiv al iudeilor de a primi Evangelia și intrarea în Biserică a neamurilor. Tema a fost tratată, de pildă, de Sfântul Apostol Pavel, care, meditănd (în capitolele 9-11 din Epistola către Romani) la situația iudeilor refractari față de Evangelie, arată cum necredința fiilor poporului său li s-a făcut neamurilor ușă de intrare în harul mântuirii, astfel încât „greșeala lor (a iudeilor) a fost bogăție lumii și micșorarea lor bogăție neamurilor” (Rom 11, 12); dar, pe de altă parte, că „împietrirea s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor” (Rom 11, 25), și că iudeii se vor întoarce și vor fi mântuiți.

Partea a doua a parabolei, unde este vorba de pedepsirea celui ce intrase în „casa nunții”, dar nu avea haină de nuntă, dă un răspuns celor intrigați de faptul că în Biserică nu toți sunt sfinți, ci că în ea au intrat „și răi și buni” (v. 10),

adresând totodată un sever avertisment celor care cred că pot fi creștini fără a avea și fapte de creștini. Parabola răspunde astfel unei situații cu care era confruntată Biserica din vremea în care-și scria Evangelia Sfântul Matei și cu care, de fapt, a fost și este confruntată mereu Biserica, pe întreg traseul existenței sale pământești. Celor intrigați de prezența în Biserică a unor oameni nevrednici, li se atrage atenția să nu judece lucrurile în pripă și să nu se îndoiască de dreptatea lui Dumnezeu. Două alte parabole din Evangelia de la Matei – anume parabola neghinelor (Mt 13, 24-30.36-43) și parabola năvodului (Mt 13, 47-50) – cuprind același răspuns și atrag atenția că nu trebuie să anticipăm judecata lui Dumnezeu, smulgând acum neghina sau crezând că am putea aduna în năvodul Împărăției cerurilor numai oameni buni și sfinți. Ci să așteptăm secerișul, să așteptăm sfârșitul pescuirii, căci atunci „trimite-va Fiul Omului pe îngerii Săi și vor aduna din Împărăția Lui toate smintelile și pe cei ce fac fărădelege” (Mt 13, 41); atunci numai, la „sfârșitul lumii” (Mt 13, 39), se va face alegerea celor răi dintre cei buni și răsplătirea fiecăruia după faptele sale. Iar celor care sunt numai cu numele creștini, această a doua parte a parabolei le atrage atenția asupra gravității situației lor. Ei să nu creadă că e destul să fii în „casa nunții”, că, adică, e destul să fii membru al Bisericii, pentru a fi mântuit. Nu toți cei chemați la nuntă au parte de ospățul nunții. „Căci – zice Mântuitorul în încheierea parabolei – mulți sunt chemați, dar puțini aleși” (v. 14).

Fiecare dintre cele două părți ale parabolei are „lecția” ei proprie. În ce privește partea întâi, „lecția” este aceea că refuzul de a primi chemarea la mântuire și de a veni la „nunta” Împărăției cerurilor stârnește mânia lui Dumnezeu; cei vinovați de acest refuz vor fi pedepsiți veșnic. „Lecția” părții a doua a parabolei se adresează celor care sunt deja creștini. Acestora li se atrage atenția că nu pot trăi oricum și că, dacă sunt nevrednici, și ei vor primi pedeapsa veșnică: „întunericul cel mai din afară”, acolo unde „va fi plângerea și scrâșnirea dinților” (v. 13).

Dacă cele mai multe dintre detaliile parabolei nu au alt rost decât de a întregi „tabloul” acesteia, adică prezentarea unei nunți bogate, cu pregătirile necesare, cu chemarea invitaților etc., totuși unele detalii au o valoare simbolică sau alegorică, nu lipsită de importanță pentru înțelegerea mesajului parabolei.

Nunta este ea însăși un element cu o clară semnificație simbolică. În Sfânta Scriptură, nunta este o imagine mesianic-eschatologică. Proorocii Vechiului Testament prezintă uneori relația dintre Dumnezeu și poporul Său ca pe o unire matrimonială. Iar necredințioșia lui Israel față de legământ este prezentată ca adulter (așa, de pildă, Osea, cap. 1 și 2). Totodată însă, prin Duhul lui Dumnezeu, proorocii întrevăd bucuria viitoare a unei autentice restaurări a lui Israel în dragostea și ascultarea bine plăcute lui Dumnezeu. „Pentru aceea – zice Dumnezeu, prin gura proorocului Osea, despre „femeia” (poporul Său) acum necredincioasă – Eu o voi atrage și o voi duce în pustiu (adică în pustiu pedepsei și al necazurilor) – și voi vorbi inimii ei... Și te voi logodi cu Mine pe vecie și te voi logodi Mie după dreptate și bunăcuviință, într-o bunătare și dragoste; și te voi logodi Mie într-o credincioșie, ca să cunoști că Eu sunt Domnul” (Osea 2, 16.21-22). Cântarea Cântărilor este, de fapt, o cântare de

dragoste a Mirelui ceresc pentru mireasa Sa și a miresei pentru Mirele ei. Această dragoste se împlinește în nunta mistică a Mirelui și a miresei; în Cânt Cânt 3, 11, se folosește chiar expresia „ziua sărbătorii nunții”.

Noul Testament, preluând această imagine, o completează dintr-o perspectivă hristologică. Astfel, Mirele este Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. După Evanghelia a patra, încă Sfântul Ioan Botezătorul îl prezintă sub chipul Mirelui pe Hristos, el însuși socotindu-se „prietenul Mirelui” (In 3, 29). Relatarea ioaneică despre nunta din Cana Galileiei (In 2, 1 și urm.) lasă clar să se întrevadă sensul mistic al nunții, această relatare făcând trimitere la „ceasul” nunții lui Hristos („încă n-a venit ceasul Meu”, v. 4), adică la preamărirea Sa prin Jertfă și Înviere. Imaginea nunții revine în Apocalipsă, fiind folosită pentru a descrie bucuria de la sfârșitul veacurilor a unirii în chip desăvârșit a lui Hristos cu Biserica Sa: „Să ne bucurăm și să ne veselim și să-l dăm slavă, căci a venit nunta Mielului și mireasa Lui s-a pregătit... Și mi-a zis: Scrie: Fericiți cei chemați la cina nunții Mielului!” (Apoc 19, 7.9). Expresia „cina nunții” combină oarecum imaginea „nunții” din parabola mateiană, cu cea a „cinei” celei mari din textul paralel de la Luca (14, 16-24). Pe de altă parte, cuvântul din Apocalipsă: „Fericiți cei chemați la cina nunții Mielului!” reamintește introducerea la parabola lucanică a cinei celei mari, când unul dintre cei ce ședea la masă cu Mântuitorul a zis: „Fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu!” Tema nunții eshatologice revine în penultimul capitol al Apocalipsei. Un înger îi zice vizionarului: „Vino să-ți arăt pe mireasa, femeia Mielului”; și îi arată Ierusalimul cel ceresc, „având slava lui Dumnezeu” (Apoc 20, 9-11), adică Biserica în slava ei eshatologică.

În parabola din Evanghelia acestei Duminici, fiul căruia i se face nunta este Hristos. De unde rezultă că „omul împărat” care face nunta fiului său este Dumnezeu-Tatăl. Nunta este gata încă de la prima venire a lui Hristos. Nu este contradicție între această parabolă evanghelică, după care nunta a și început (cf. Lc 14, 17: „Veniți, că iată toate sunt gata”), și textele din Apocalipsă, după care imaginea nunții este folosită pentru a doua venire a lui Hristos și unirea definitivă dintre El și Biserica Sa, ajunsă la desăvârșirea ei eshatologică. Venind Hristos, eshatonul este deja prezent. Hristos a venit „în zilele acestea mai de pe urmă” (Evrei 1, 2). Venirea lui Hristos marchează deja „plinirea vremii” (Gal 4, 4). Astfel, pentru creștini, Împărăția lui Dumnezeu nu mai este numai obiect al speranței viitoare; ea este o realitate prezentă. Împărăția lui Dumnezeu este deja a celor săraci cu Duhul, a celor prigoniți pentru dreptate etc. (într-adevăr, în *Fericiri*, verbul este la timpul prezent: „Fericiți cei săraci cu Duhul, că a lor este Împărăția cerurilor”; „Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor”, Mt 5, 3.10). Perioada dintre prima și a doua venire a lui Hristos, adică perioada care se poate numi „timpul Bisericii”, este marcată de tensiunea dintre „deja” și „nu încă”, dintre ceea ce am primit ca dar al Împărăției cerurilor, adică harul Duhului Sfânt („arvuna Duhului”, zice Sfântul Apostol Pavel, II Cor 5, 5), și ceea ce așteptăm să primim la sfârșitul veacurilor, la a doua venire a lui Hristos. Astfel, nunta dumnezeiască este, încă de pe acum, în plină desfășurare.

Parabola cuprinde și alte elemente alegorice. Înțelegem că invitația la nuntă s-a făcut din bună vreme. Cei care au transmis la început această invitație sunt, desigur, proorocii Vechiului Testament. În *Crez* mărturisim că Duhul Sfânt este Cel care „a grăit prin prooroci”. Inspirați de Duhul Sfânt, proorocii au anunțat mereu, cu tot mai multe detalii, făgăduința dumnezeiască a trimeriei unui Mântuitor și a instaurării prin El a Împărăției lui Dumnezeu. „Cei poftiți la nuntă” au fost fiii poporului ales. Din Revelația Vechiului Testament, ei știau și de nunta Împărăției și de faptul că sunt invitați la această nuntă. Când nunta este gata, Împăratul ceresc trimite alte slugi, să-i cheme pe cei poftiți. Aceste slugi sunt mesagerii Evangheliei. Chemarea lor se adresează în primul rând „celor poftiți la nuntă”, adică iudeilor. Într-adevăr, Mântuitorul îi trimite mai întâi pe Sfinții Apostoli, cu mesajul: „S-a apropiat Împărăția cerurilor”, „câte oile cele pierdute ale casei lui Israel”, oprindu-i să meargă „în calea păgânilor” sau „în vreo cetate de samarineni” (Mt 10, 5-7). Iar în Faptele Apostolilor citim că Sfântul Apostol Pavel, în orice loc în care mergea, își începea propovăduirea în sinagogile iudeilor; numai după ce aceștia se arătau refractari propovăduirii lui Hristos și îl alungau pe apostol din mijlocul lor, el se adresa păgânilor.

Parabola ne spune că „cei poftiți la nuntă” refuză chemarea Împăratului ceresc. Ei nu numai că își văd de treburile lor, ci, pe slugile trimise să-i cheme la nuntă le batjocoresc și leucid. Când Sfântul Matei își scria Evanghelia, refuzul masiv al iudeilor de a accepta chemarea Evangheliei și prigoanele dezlănțuite de ei împotriva „slugilor” Împăratului erau o realitate dureroasă. Victime ale acestor prigoane dezlănțuite de iudei împotriva tinerei Biserici fuseseră, de pildă, Sfântul Apostol Iacov al lui Zevedeu, ucis cu sabia (Fapte 12, 2), prin anii 43-44 d.H., și primul episcop al Ierusalimului, Sfântul Iacov „fratele” Domnului, ucis cu pietre la anul 62 d.H.

Parabola ne spune în continuare că disprețul și răutatea celor ce refuză chemarea la nuntă sunt aspru pedepsite de Dumnezeu: „ucigașii aceia” sunt nimiciți, iar cetățile lor i se dă foc. Avem aici un alt element alegoric: parabola anunță suferințele care vor veni asupra iudeilor prin deznodământul cumplit al revoltei din anii 66-70 și distrugerea Ierusalimului și a templului de către oștile lui Titus. În cuvântarea Sa eshatologică din Mt 24 (cf. Mc 13; Lc 21, 20-24), Mântuitorul va reveni cu amănunte asupra acestei adevărate catastrofe naționale a iudaismului, pe care o va și numi „strămtorarea cea mare” (Mt 24, 21).

Și în partea a doua a parabolei apar o serie de elemente alegorice. Slugile (apostolii și toți ceilalți mesageri ai Evangheliei) sunt trimise acum „la răspântiile drumurilor” ca să cheme la nuntă pe câți vor găsi (v. 9). Este vorba de chemarea neamurilor. Așa cum arătam mai înainte, refuzul iudeilor s-a făcut ușă de intrare în Împărăția lui Dumnezeu pentru neamuri, adică pentru cei care nu fuseseră chemați dinainte, pentru cei care nu posedau Revelația vechitestamentară. Chiar în Evanghelia de la Matei citim că, dacă la început, Mântuitorul i-a trimis pe ucenici numai „câte oile cele pierdute ale casei lui Israel” (10.6), după răstignire (punct culminant al refuzului iudeilor de a-L primi pe Mesia Cel făgăduit) și Învierea din morți, El îi trimite la „toate neamurile” (28, 19). Trimișii lui Hristos adună în „casa nunții” – și avem aici un alt element

alegoric, „casa nunții” simbolizând Biserica – pe toți cei pe care-i găsec. Însă nu toți cei care răspund invitației și care intră în „casa nunții” sunt vrednici de a și participa la bucuria nunții. În „casa nunții” intră „și răi și buni” (v. 10). Sunt menționați mai întâi „cei răi”, probabil pentru că ei sunt și cei mai mulți. Finalul pericopei: „Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși” (v. 14), ne lasă să înțelegem că, de fapt, așa stau lucrurile, că, adică, în Biserică mai mulți sunt cei răi decât cei buni.

Deși sunt și unii și alții în „casa nunții”, aceasta nu înseamnă că situația lor este aceeași. Partea a doua a parabolei cuprinde, cum spuneam, un sever avertisment adresat „celor răi”. Pedepsirea exemplară a omului „care nu era îmbrăcat în haine de nuntă” are rostul, în parabolă, de a-i trezi pe „cei răi” la realitate, de a-i determina să se pocăiască.

Iată o trăsătură de o evidentă actualitate! Căci și astăzi creștinii sunt mai mult răi decât buni; sunt mai mulți cei răi decât cei buni. Vin în „casa nunții”, dar nu au haină de nuntă. Vin chiar la masa Împăratului – la Sfânta Euharistie – dar sunt nevrednici. Și, am putea spune, mai ales pentru această trăsătură de o mare actualitate Biserica ne aduce în fața ochilor duhovnicești, iară și iară, parabola nunții fiului de împărat. De fiecare dată când ea se citește la Sfânta Liturghie, ni se adresează un avertisment; și o stăruitoare chemare la pocăință.

Bine, ar putea spune cineva, dar de unde puteau să aibă haină de nuntă acei oameni luați pe nepregătite de la „răspântiile drumurilor”? Nu este, oare, nedrept împăratul, cerându-le să fie pregătiți, ca și cei care au fost anunțați din vreme?

Răspunsul este că parabola nu-și propune să prezinte, cu detalii alegorice, toate aspectele situației. Nouă însă, care avem Sfintele Evanghelii și ansamblul Revelației nouetamentare, ne este ușor să completăm ceea ce aparent lipsește acestei parabole. Este limpede că fiecare dintre cei chemați în „casa nunții” i s-a pus la dispoziție și haina de nuntă. Nu avea decât s-o îmbrace. Sfântul Apostol Pavel ne spune că Botezul este îmbrăcare în Hristos: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat” (Gal 3, 27); adică, îmbrăcare în moartea și în învierea lui Hristos (Rom 6, 3 și urm.; Ef 2, 5-6; Col 2, 12). Așadar, cei chemați la nuntă, sunt chemați totodată să se îmbrace în haina lui Hristos. Am putea spune, completând tabloul părții a doua a parabolei, că cei chemați de peste tot la nunta împărătească, au fost invitați mai întâi să intre în garderoba fiului împăratului și să-și ia de acolo haina cea mai frumoasă și mai strălucitoare. Ca s-o îmbrace însă, trebuia mai întâi să lepede haina lor cea veche și să se spele de toată murdăria umblării lor de până atunci prin lume. Este ceea ce n-a făcut cel fără haină de nuntă. El a crezut că poate să-și păstreze hainele sale cele vechi, disprețuind astfel „casa nunții” în care a intrat, nunta însăși și pe împăratul care l-a chemat.

Iată o situație care se repetă la infinit în istoria și în viața Bisericii lui Hristos. În trecut – încă din vremea în care Sfântul Matei, scriindu-și Evanghelia, socotește necesar să rețină această parabolă a Mântuitorului – și până în zilele noastre, „casa nunții” este plină de oameni fără haină de nuntă. Într-adevăr, mulți „creștini” cred că pot avea parte de harul învierii și al vieții lui

Hristos fără a muri trupului, păcatului și lumii. Răspunsul lor la chemarea Împăratului ceresc este nu numai superficial, ci și plin de dispreț față de harul Jertfei și al Învierii lui Hristos. Se cred creștini, dar nu leapădă haina omului vechi. Vin la masa dumnezeiască, dar nu-și spală murdăria păcatului. Se amăgesc cu gândul că se poate și așa, că poate exista însoțire între dreptate și fărădelege, că poate exista învoire între Hristos și Veliar (cf. II Cor 6, 14-15).

O, cât de cruntă va fi pedeapsa acestor oameni! O suită de imagini din finalul parabolei ilustrează foarte bine cât de aspră va fi pentru acești oameni judecata lui Dumnezeu și cât de mare va fi chinul lor veșnic: „Atunci împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților” (Mt 22, 13).

Domnul ne-a spus aceste cuvinte nu pentru că ar voi să le împlinească împotriva noastră, ci tocmai pentru a ne feri de împlinirea lor, tocmai pentru a ne trezi la vreme, ca să nu ajungem acolo unde este „plânsul și scrâșnirea dinților”.

O, Domnul meu, oare nu sunt chiar eu cel care am îndrăznit să intru în „casa nunții” fără haină de nuntă? Oare nu sunt chiar eu cel pe care-l așteaptă mânia dumnezeiască și chinul cel veșnic? Ajută-mă, bunul meu Mântuitor, ca să mă trezesc din orbirea și răutatea mea, să lepăd pe totdeauna haina omului celui vechi, să-mi spal desăvârșit, cu lacrimile pocăinței, necurăția păcatelor și să primesc haina cea strălucitoare a harului Tău. Amin.

Hristos Iahve

Predică la Duminica a XV-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 22, 35-46

³⁵ Unul dintre ei, învățător de Lege, ispitindu-L pe Iisus, L-a întrebat: ³⁶ Învățătorule, care poruncă este mai mare în Lege? ³⁷ El i-a răspuns: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. ³⁸ Aceasta este marea și întâia poruncă. ³⁹ Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. ⁴⁰ În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii. ⁴¹ Și fiind adunați fariseii, i-a întrebat Iisus, ⁴² zicând: Ce vi se pare despre Hristos? Al cui Fiu este? Zis-au Lui: Al lui David. ⁴³ Zis-a lor: Cum deci David, în duh, Îl numește pe El Domn? – zicând: ⁴⁴ „Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale”. ⁴⁵ Deci dacă David Îl numește pe El domn, cum este fiu al lui? ⁴⁶ Și nimeni nu putea să-I răspundă cuvânt și nici n-a mai îndrăznit cineva, din ziua aceea, să-L mai întrebe.

Despre „a doua” poruncă, aceea de a-l iubi pe aproapele, și care este „la fel” (sau: „asemenea”) cu „marea și întâia poruncă” de a-L iubi pe Dumnezeu, ne ocupăm în Predica la Duminica a XXV-a după Rusalii.

Trebuie să adăugăm însă o precizare importantă, care-și are temeiul în partea a doua a Evangheliei de astăzi: Nici una dintre cele două porunci nu poate fi împlinită fără credința în Hristos Dumnezeu. Nu putem iubi pe un Dumnezeu pe care nu-L cunoaștem. Dumnezeu S-a revelat în Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcut Om. „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul Cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (In 1, 18). Nici pe aproapele nu-l putem iubi cu adevărat decât în Hristos. În Hristos ni se descopere adâncul iubirii: „În aceasta am cunoscut iubirea: că El Și-a pus sufletul Său pentru noi – și noi datorii suntem să ne punem sufletele pentru frați” (I In 3, 16).

De aceea vom stăruî acum asupra temei din a doua parte a Evangheliei acestei Duminici, anume credința în Hristos ca Domn, adică Dumnezeu adevărat.

Am auzit în Sfânta Evanghelie cum îi pune Mântuitorul în încurcătură pe farisei în legătură cu un cuvânt din Psalmul 109, 1, în care David Îl numește pe Mesia Domnul: „Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii tăi așternut picioarelor Tale”. Psalmul 109 (110 în Biblia ebraică), un psalm al lui David, era recunoscut încă de iudei ca un psalm mesianic. După sensul recunoscut atât de către iudei, cât și de către creștini, în v.

1 al acestui psalm David zice: „Zis-a Domnul (Dumnezeu) Domnului meu (Mesia): Șezi de-a dreapta Mea...” Se știe că profețiile Vechiului Testament Îl prezintă adeseori pe Mesia (Hristos) ca pe Fiul lui David. Mântuitorul le pune fariseilor întrebarea: Dacă Hristos (Mesia) este Fiul lui David, atunci cum Îl numește David Domn? Și „dacă David Îl numește pe El Domn, cum este fiu al lui?” Al cui fiu este, de fapt Hristos? (Mt 22, 42-45).

Punându-le aceste întrebări, Mântuitorul afirmă că Hristos, înainte de a fi Fiul lui David, este Fiul lui Dumnezeu. Egalitatea lui Hristos cu Dumnezeu Însuși o revelează textul citat din Psalmul 109 prin însăși folosirea titlului „Domnul” de două ori: Dumnezeu este Domnul, dar și Mesia Căruia I Se adresează Dumnezeu este și El Domnul.

Apelativul sau titlul „Domnul” folosit pentru Dumnezeu este, în Vechiul Testament, corespondentul ebraicului *Iahve*. Din respect pentru *Numele* prea sfânt, revelat de Dumnezeu lui Moise (Ieșire 3, 13-14), evreii nu-l pronunțau. Această reticență era o expresie a percepției pe care ei o aveau despre natura transcendentă a lui Dumnezeu. Numai arhiereul, și acesta numai o singură dată pe an, atunci când intra în Sfânta Sfintelor la Sărbătoarea Ispășirii, pronunța înfiorat *Numele* cel mai de taină al lui Dumnezeu. În rest, nimeni nu avea voie să pronunțe *Numele* prea sfânt; în sensul unei astfel de interdicții era interpretat textul din Lev 24, 16, redat astfel: „Cel ce pronunță numele *Domnul* (adică *Iahve*) să fie omorât”. Atunci când întâlneau *Iahve*, adică *Numele* format din patru litere (tetragrama sacră), credincioșii evrei rosteau *Adon* (Stăpânul, Domnul) sau *Adonai* (Stăpânul meu, Domnul meu), adăugând imediat: *baruk šemo*, adică „binecuvântat fie *Numele* Lui”. În *Septuaginta*, adică traducerea greacă a Vechiului Testament realizată începând cu secolul al III-lea î.H., *o kyrios* (ο κύριος), adică *Domnul*, ca nume al lui Dumnezeu, este o traducere a lui *Adon* sau *Adonai*. Cum însă aceste apelative sunt substitute pentru *Iahve*, *Domnul* (*o kyrios*) este propriu-zis echivalentul explicativ al Numelui de negrăit (inefabil). El este, deci, folosit „pentru a exprima ceea ce *Numele* sau folosirea Numelui semnifică în original” (Gottfried Quell, în *Theological Dictionary of the New Testament*, ed. de G. Kittel [=TDNT], vol. III, p. 1058). E adevărat că uneori *kyrios*, *Domn* este folosit în *Septuaginta* și pentru oameni, ca mod respectuos de adresare, traducând pe *Adoni* și pluralul acestuia *Adonai* (de 192 ori), sau pentru a reda pe *baal* cu sensul de posesor, stăpân (de 15 ori; când însă ebraicul *baal* este folosit pentru zeul păgân cu acest nume, *Septuaginta* folosește chiar forma *Baal*, sau traduce termenul cu *eidolon*, idol, sau cu *aischyne*, infamie, rușine). Însă „în sfera religioasă, *kyrios* sau (cu articol, n. n.) *o kyrios* este rezervat pentru adevăratul Dumnezeu și, cu excepția unor puțin importante perifraze ale Numelui în vorbirea figurată, el (*o kyrios*, n. n.) este folosit în mod obișnuit, adică de circa 6156 ori, pentru numele propriu *Iahve* în toate formele sale și în combinația *Iahve Ţevaot* (Savaot, n. n.) sau în forma prescurtată *Iah*” (TDNT, III, p. 1059). Astfel, „nu poate fi trecut cu vederea faptul că, în istoria Bibliei și în ce privește efectul mesajului ei, redarea «Domnul» a fost nu mai puțin semnificativă decât folosirea Numelui în original. Dacă funcțiunea celor doi termeni nu este cu totul identică, ea coincide totuși în așa măsură încât conținutul afirmațiilor, fiind orientate deopotrivă spre motivul fundamental al

recunoașterii puterii voii dumnezeiești, poate avea un efect vital“ (*ibidem*, p. 1060). *Domnul*, în Vechiul Testament, nu înseamnă o zeitate oarecare, ci este numele Dumnezeului unic și adevărat. „Domnul este Dumnezeu“ (III Regi 18, 39; cf. Iosua 24, 15) și „Domnul este Numele Lui“ (Ieșire 15, 3) sunt afirmații sau mărturisiri de credință fundamentale pentru credinciosul israelit.

În Noul Testament nu este folosit niciodată *Iahve*. În toate citatele din Vechiul Testament și în aluziile la textele vechitamentare pe care le găsim în Noul Testament, Dumnezeu este numit (*o*) *kyrios*, Domnul, pe linia folosirii acestui nume în *Septuaginta* (TDNT, III, p. 1086-1087).

Înțelegem, astfel, cât de semnificativ este faptul că titlul sau numele *Domnul* (*o kyrios*) I se dă în Noul Testament, în mod curent, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În imnul hristologic din Fil 2, 6-11 se vorbește de „Numele cel mai presus de orice nume“ (v. 9) al lui Iisus Hristos și care nu este altul decât acela de Domn, cum o arată sfârșitul imnului: „Și să mărturisească toată limba că Domn (*kyrios*) este Iisus Hristos, întru slava ui Dumnezeu Tatăl (v. 11). „Numele de *kyrios* implică o poziție egală cu aceea a lui Dumnezeu“ (TDNT, III, p. 1089). Că Iisus Cel înviat este Domn (*kyrios*) se afirmă peste tot în Noul Testament. Am văzut cum Mântuitorul însuși își aplică Sieși acest Nume prin citatul din Ps 109, 1. Sfântul Apostol Pavel afirmă că mărturisirea lui Iisus ca Domn este condiția fundamentală a dobândirii mântuirii celei veșnice: „Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și crezi în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui“ (Rom 10, 9). Domnul, adică Iisus Cel preamărit, este Cel ce conduce pe credincioși (I Cor 4, 19; 14, 37; 16, 7; Iac 4, 15); aceștia slujesc Domnului (Rom 12, 11; I Cor 12, 5; Ef 6, 7; Col 3, 23). Fiecare stă sau cade pentru Domnul său (Rom 14, 4-8; cf. I Cor 7, 32-35; Rom 16, 12.22; II Cor 8, 5). Noi trebuie să umblăm vrednici de Domnul (I Cor 11, 27; Rom 16, 2). Domnul Cel înviat împarte fiecăruia măsura credinței (I Cor 3, 5; 7, 17). Domnul este Cel ce va veni (I Tes 4, 15 și urm.; I Cor 4, 5; 11, 26; Fil 4, 5) și Judecătorul (I Tes 4, 6; II Tes 1, 9; I Cor 4, 4; 11, 32; II Cor 5, 11; 10, 18). În această viață, Sfântul Pavel zice că este departe de Domnul (II Cor 5, 6 și urm.). Iisus este Domnul slujitorilor Săi, cărora le dă depline puteri (II Cor 10, 8; 13, 10), și membrii Bisericii trebuie să se angajeze în lucrul Său (I Cor 15, 58), cum a făcut Timotei (I Cor 4, 17; 16, 10). Biserica din Corint este lucrul Apostolului Pavel în Domnul (I Cor 9, 1-2). La Troa o ușă i s-a deschis lui Pavel în Domnul (II Cor 2, 12). El este Domnul tuturor (Rom 10, 12). Iisus Hristos este propovăduit ca Domnul (II Cor 4, 5). Domnul Cel preamărit este Duhul (II Cor 3, 17). Sfântul Pavel se roagă Domnului pentru a fi izbăvit de suferințele sale (II Cor 12, 8). Toate aceste afirmații sunt rezumate în I Cor 8, 5-6: „Căci deși sunt unii numiți dumnezei, fie în cer, fie pe pământ – precum sunt dumnezei mulți și domni mulți –, totuși, pentru noi, este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate și noi întru El; și un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate și noi prin El“.

În Fapte 2, 36, Sfântul Apostol Petru zice: „Cu siguranță să știe deci toată casa lui Israel că Dumnezeu, pe Acest Iisus pe Care voi L-ați răstignit, L-a făcut Domn și Hristos“. Aceasta nu înseamnă că Fiul lui Dumnezeu nu este Domn și înainte de Învierea și Înălțarea Sa la ceruri. Căci, într-adevăr, adeseori în Noul

Testament *kyrios* se folosește pentru Iisus și atunci când este vorba de petrecerea Sa pe pământ: Mc 11, 3 ș.a.; de 13 ori în Lc, de 5 ori în In. În Sfintele Evanghelii, oamenii I Se adresează lui Iisus nu numai cu titlul „Învățătorule“, ci și cu *Kyrie*, „Doamne“. În Epistolele pauline, acest titlu este folosit de mai multe ori în legătură cu Iisus Cel istoric (I Cor 7, 10.12.25; 9, 5.14; Gal 1, 19; I Tes 4, 15; Evrei 2, 3). Cum trebuie să înțelegem atunci cuvintele Sfântului Petru din Fapte 2, 36, după care Dumnezeu L-a făcut pe Iisus Domn și Hristos prin Înviere? Răspunsul este că, prin preamărirea Sa, Iisus, Care este din veci Domnul ca Dumnezeu adevărat, este făcut Domn și după firea Sa omenească. Sfântul Atanasie cel Mare zice că Hristos n-a fost uns (cf. Ps 44, 8) ca să se facă Dumnezeu și Împărat – căci a fost acestea și înainte de pogorârea Sa la noi și este pururea –, ci tocmai fiindcă este Dumnezeu și Împărat, de aceea a fost uns (*Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, XLIX, în Sfântul Atanasie cel Mare, *Scrieri*, Partea I, PSB 15, București, 1987, p. 215). După o largă argumentare biblic-teologică, Sfântul Atanasie scrie: „Dacă, deci, socotesc că înainte de a Se face Om și de a răbda Crucea Mântuitorul n-a fost Domn și Împărat, ci atunci a început să fie Domn, să știe că rostesc în mod vădit cuvintele celui (lui Pavel) din Samosata. Dar precum am văzut și am spus înainte, El este Domn și Împărat etern“ (*ibidem*, II, XIII, p. 244); și: „Iar Cuvântul, Domn prin fire și făcut Om, prin chipul de rob S-a făcut Domnul tuturor și Hristos, spre a sfinți în Duhul pe toți... Hristos, fiind Domn și Împărat veșnic, nu Se face când este trimis mai mult Dumnezeu (decât era din veșnicie, n. n.), nici nu începe atunci să fie Domn și Împărat, ci ceea ce este pururea aceea S-a făcut atunci și după trup și, răscumpărând pe toți, Se face și astfel Domn al viilor și al morților“ (*ibidem*, II, XIV, p. 246).

Se va înțelege de ce am insistat asupra acestui important punct al credinței creștine dacă se va lua în considerare demersul declarat antihristic al sectarilor iehoviști. Aceștia se luptă cu tot dinadinsul să nimicească credința în Hristos ca Domnul, adică Dumnezeu adevărat. Pentru ei nu există Sfânta Treime, ci, socotesc că Dumnezeu este o singură persoană, Hristos fiind numai o creatură, un om care a fost omorât, dar care, înviat fiind din morți, a fost pus de Dumnezeu ca un fel de guvernator al creației Sale. În urmărirea acestui scop antihristic, ei nu se dau înapoi de la nimic. Nici de la falsificarea cea mai grosolană a Noului Testament. În anul 2000 a apărut în românește o nouă versiune iehovistă a Noului Testament cu titlul *Scripturile grecești creștine. Traducerea lumii noi* (la Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania). Se notează, pe coperta interioară, numărul mare de limbi în care a apărut ediția integrală, într-un tiraj total de 101.100.000 exemplare. Ori, ce este nou în această ediție, față de ceea ce știam deja despre răstăcirea iehovistă? Nou este faptul că în Noul Testament *kyrios* este redat cu *Iehova* (în loc de *Iahve*, iehoviștii susținând o formă eronată de vocalizare a tetragramei sacre) atunci când este vorba de Dumnezeu și cu *Domnul* atunci când este vorba de Mântuitorul Hristos. Cu totul, cum se precizează într-un apendice, este introdus în 237 de locuri din Noul Testament numele *Iehova* (p. 412-413), care, așa cum arătam mai înainte, nu apare niciodată în originalul grecesc al Noului Testament. Ei pretind că au „restabilit“ numele lui „Iehova“ în textul traducerii lor. De fapt însă, n-au făcut

decât să falsifice fără scrupule textul Noului Testament. Scopul: să nimicească adevărul despre egalitatea dintre Dumnezeu și Fiul Său și susțină că Iisus, chiar dacă este numit Domnul, nu este și Dumnezeu adevărat.

Răspunsul la această gravă erezie – condamnată oficial odată cu arianismul, adică încă la Sinodul I ecumenic (Niceea, 325) – l-a dat Biserica de la început și l-a formulat în *Crezul* niceo-constantinopolitan, în care mărturisim pe Hristos ca „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”. Iar o argumentare amănunțită împotriva falsificării iehoviste în ce privește sensul folosirii lui *kyrios* pentru Hristos a publicat, de pildă, un teolog grec (Nikolaos Sotiropoulos). Titlul cărții sale este semnificativ: *O IHΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ – Iisus Iahve* (ediția a doua, Atena, 1988, 345 pagini).

Să luăm aminte la avertismentul pe care-l dă Sfântul Ioan Apostolul și Teologul: „Orice duh care nu mărturisește pe Iisus nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui antihrist, despre care ați auzit că vine și acum este chiar în lume” (1 In 4, 3; cf. 2, 22). Numai în Duhul lui Dumnezeu poate cineva mărturisi pe Iisus ca Domnul. Această mărturisire este o lucrare sinergetică, adică divino-umană. Cei lipsiți de harul Duhului Sfânt nu vor putea face cu adevărat această mărturisire. Cum scrie Sfântul Apostol Pavel: „Nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, decât în Duhul Sfânt” (1 Cor 12, 3).

O priveghere activă

Predică la Duminica a XVI-a după Rusalii

Evangelhia de la Matei 25, 14-30

¹⁴ (Împărăția cerurilor) este ca un om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa. ¹⁵ Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui și a plecat. ¹⁶ Îndată, mergând, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. ¹⁷ De asemenea și cel cu doi a câștigat alți doi. ¹⁸ Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pământ și a ascuns argintul stăpânului său. ¹⁹ După multă vreme a venit și stăpânul acelor slugi și a făcut socoteala cu ele. ²⁰ Și apropiindu-se cel ce luase cinci talanți, a adus alți cinci talanți, zicând: Doamne, cinci talanți mi-ai dat, iată alți cinci talanți am câștigat cu ei. ²¹ Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. ²² Apropiindu-se și cel cu doi talanți, a zis: Doamne, doi talanți mi-ai dat, iată alți doi talanți am câștigat cu ei. ²³ Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. ²⁴ Apropiindu-se apoi și cel care primise un talant, a zis: Doamne, te-am știut că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat. ²⁵ Și temându-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pământ; iată ai ce este al tău. ²⁶ Și răspunzând stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat? ²⁷ Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarați, și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobândă. ²⁸ Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. ²⁹ Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua. ³⁰ Iar pe sluga netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților.

Evangelhia de la Matei cuprinde cinci părți, fiecare cu câte o mare cuvântare a Sa. A cincea este *Cuvântarea eshatologică* (Mt 24-25). Când Domnul vestește dărâmarea Ierusalimului (care se va și întâmpla, la anul 70), ucenicii Săi, punând în legătură această catastrofă cu sfârșitul lumii, Îl întrebă: „Spune nouă, când vor fi acestea și care este semnul venirii tale și al sfârșitului veacului?” Mântuitorul refuză categoric să răspundă la această întrebare. Ideea esențială a primei părți a cuvântării este exprimată în 24, 36: „Iar de ziua și ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl”. Răspunsul Său nu se rezumă însă la atât. În partea a doua a cap. 24 – începând cu v. 37 –, un

grup de mici parabole ilustrează ideea că Fiul Omului va veni pe neașteptate: „De aceea, și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni” (v. 44). Deci – și aceasta este o notă nouă în desfășurarea cuvântării – credincioșii trebuie să fie priveghetori în așteptarea venirii lui Hristos. Îndemnul la priveghere este exprimat mai întâi în 24, 42: „Privegheați, deci, că nu știți în care zi vine Domnul vostru”. El revine însă în capitolul următor, ceea ce arată că evanghelistul are în vedere aceeași idee importantă: „Drept aceea, privegheați, că nu știți ziua, nici e când vine Fiul Omului” (Mt 25, 13). *Pilda cu slujitorul (iconomul) credincios* (Mt 24, 45-51) arată cum trebuie să fie această priveghere: este vorba de o *priveghere activă*, de asumarea, cu fidelitate a responsabilității primite. În cap. 25, tema privegherii primește noi clarificări: să ne pregătim pentru Parusie, căci există marele pericol ca ea să ne surprindă nepregătiți (*Pilda celor zece fecioare*, v. 1-13); să fim credincioși și stăruitori în punerea în lucrare a harului pe care l-am primit, căci nu intra în bucuria eshatologică fără conlucrarea noastră cu acest har (*Pilda talanților*, v. 14-30); și, mai ales, să-i ajutăm pe cei săraci și necăjiți, pe acești „frați prea mici” ai lui Iisus, căci ceea ce le facem lor lui Iisus Însuși li facem (*Pilda cu Judecata cea mare*, v. 31-46).

În acest context, apare cu claritate înțelesul pildei din Evanghelia acestei Duminici. Pilda talanților reia și dezvoltă ideea privegherii cu credincioșie și responsabilitate, ilustrată deja prin Pilda iconomului de la sfârșitul capitolului anterior. În amândouă aceste pilde sunt puse față-n față comportarea și apoi răsplata „slujitorului credincios” (24, 45) sau a „slugii bune și credincioase” (25, 21-23) și a slujitorului leneș, rău și viclean. Fapt important, în amândouă aceste pilde despre credincioșie un spațiu mai larg ocupă prezentarea celui necredincios (24, 48-51; 25, 24-30). De unde deducem că avem de a face cu un demers polemic; Mântuitorul îi pune în gardă pe ucenicii Săi împotriva lipsei de credincioșie. Ideea va fi reluată cu o nouă forță în dramatica evocare a Judecății din urmă (25, 31-46), unde credincioșii și necredincioșii vor fi foarte mirați că au împlinit sau au neglijat imperativele privegherii evanghelice. De altfel, tema apăsătoare deja în partea finală a Predicii de pe Munte: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Mt 7, 21; a se vedea și versetele următoare, 22-27). În acest grup de pilde din cap. 24-25, putem discerne diferite imagini ale lipsei de credincioșie: în Pilda cu iconomul (24, 45-51) este vorba de o necredincioșie printr-o viață supusă patimilor trupești, cu violențe, mâncare și băutură; în Pilda celor zece fecioare (25, 1-13) necredincioșia se manifestă prin lipsa de prevedere: fecioarele nebune n-au luat cu ele untdelemn (v. 3); iar în Pilda talanților (25, 14-30), necredincioșia constă în lene (v. 26). Trăsătura comună a tuturor acestor forme de necredincioșie este lipsa sau insuficiența unei lucrări sau a unei activități concrete. Ceea ce înseamnă că, în lumina învățaturii Mântuitorului, așa cum ne-o transmite Evanghelia de la Matei, privegherea este o așteptare activă și responsabilă. Din această perspectivă, doctrina protestantă despre *sola fide*, adică despre o mântuire „numai prin credință” nu are nici o șansă de a-și afla temei în Evanghelie. Sfântul Iacov va rezuma foarte bine

această învățătură a Mântuitorului prin cuvintele: „Credința fără de fapte moartă este” (Iac 2, 26).

Pentru a ilustra ceea ce am numi astăzi responsabilitatea omului în fața lui Dumnezeu, Parabola talanților face apel la imaginea unui stăpân puternic și bogat, care-și încredințează bunurile slujitorilor săi. Acest om este liber să facă ce vrea cu bunurile sale. El le încredințează unor subordonați. Nu este vorba de lucrători, ca în Mt 20, 1 și 21, 33; ci de slujitori ai săi, de oameni din personalul casei sale. Faptul este important. El dă talanții „fiecăruia după puterea lui” (v. 15) ca unul care își cunoaște foarte bine servitorii și, cu respect pentru posibilitățile și pentru eficacitatea personală a fiecăruia, el cere fiecăruia dintre ei exact numai atât cât este în stare să facă.

Suntem frapați de sumele foarte mari care sunt încredințate slujitorilor. Un talant era o cantitate considerabilă de metal prețios (aur sau argint). Nu ni se spune cum au reușit cei doi slujitori buni să-și dubleze partea. Se menționează numai graba („îndată”, v. 16) cu care ei au pornit la fructificarea talanților pe care i-au primit. Spunându-se însă, despre fiecare din cei doi, că „a câștigat”, suntem, lăsați să înțelegem că a fost vorba de activități comerciale. La Sfântul Luca, în paralela la textul nostru pe care o constituie Parabola minelor, este menționată clar neguțătoria (Lc 19, 15). Al treilea slujitor n-a produs nimic. El n-a făcut decât să îngroape talantul. Când s-a întors stăpânul, „după multă vreme” (v. 19), acest slujitor i-a adus ceea ce primise, adică un talant, dar nu și vreo roadă a efortului propriu. Primii doi slujitori au fost lăudați și răsplătiți, iar ultimul a fost aspru muștrat și pedepsit.

Aplicarea acestui tablou la planul spiritual nu ridică vreo dificultate deosebită. Stăpânul plecat este Hristos. Când va veni a doua oară, la Parusie, El ne va cere socoteală cu privire la felul în care am pus în lucrare și am înmulțit talanții pe care ni l-a dat în grijă. Deși aplicarea însăși lipsește în textul evanghelic, aspectele ei de bază sunt clar sugerate de expresiile care arată răsplata sau pedeapsa: „intră întru bucuria domnului tău” (v. 21 și 23); și: „pe sluga netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai dinafară”. Nu mai este vorba, în aceste expresii, de o răsplată pământească sau de o pedeapsă pământească. Cel care vorbește astfel nu mai este stăpânul bogat de la începutul parabolei, ci Hristos Judecătorul. Este, deci, împedat cine este Stăpânul și cine sunt slujitorii.

Comentatorii s-au întrebat la care realitate din viața duhovnicească se aplică talanții de care este vorba în această pildă. Este vorba de darurile noastre naturale? Dar în concepția mateiană nimic nu este dar „natural”, în sensul modern al cuvântului, ci totul este dar de la Dumnezeu. Sunt talanții bogățiile pământești și răspunerile fiecăruia în societate sau în Biserică? Sunt ei Evanghelia și, în general, cuvântul lui Dumnezeu sau credința și harul lui Hristos? Sunt frații care trebuie ajutați și câștigați pentru mântuire (cf. v. 31-46)?

Trebuie să ținem seama însă de faptul că pilda insistă asupra fidelității active a slujitorilor. Poate că nu trebuie să ne întrebăm prea mult ce sunt talanții. Fiecare credincios trebuie să devină conștient de ceea ce a primit și de răspunderea pe care i-a încredințat-o Hristos. Iar în lumina pericopei care

urmează (v. 31-46), această răspundere se referă în special la grija pentru „frații cei prea mici” ai lui Iisus.

Lauda și răsplătirea celor doi slujitori credincioși și harnici sunt exprimate, pentru fiecare în parte, în exact aceiași termeni: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău” (v. 21 și 23). Cum vom interpreta aceste cuvinte? În context, „bucuria” la care este chemat slujitorul credincios îmbracă, în mod cert, un aspect eshatologic; este vorba de o răsplată cerească. „Peste multe te voi pune” ar putea indica participarea la domnia lui Hristos, în Împărăția Sa (cf. 19, 28; 24, 47).

Un loc mai larg ocupă în text comportarea și condamnarea servitorului celui rău și necredincios.

În legătură cu acesta din urmă, sunt de făcut următoarele observații (după Pierre Bonnard, *L'Évangile selon Matthieu*, Delachaux et Niestlé, Paris, 1963, p. 363):

– La acest slujitor rău este vorba nu atât de lenea propriu-zisă (v. 26), cât de un fel de fatalism religios și oriental. Dacă Dumnezeu poate totul, fără ajutorul oamenilor, de ce să se mai pună și el la treabă? Evanghelia ne lasă cât de mare este pericolul unei astfel de mentalități, după care harul face inutil orice efort personal.

– Într-adevăr, dacă iconomul necredincios (24, 45-51) se îndoia de întoarcerea stăpânului, adică de însăși realitatea acestuia; dacă fecioarele cele neînțelepte nu prevăzuseră lungimea așteptării și necesitatea unei provizii de untdelemn (25, 1-13), acest slujitor rău n-a făcut nimic pentru că știa foarte bine că stăpânul său va reveni în curând și socotea că acesta va putea să-și apere mai bine interesele decât o putea face o sărmană slugă. Ce nevoie să mai încerce și el a face ceva? Din Evanghelia de la Matei înțelegem că și în veacul apostolic erau unii creștini cu o astfel de mentalitate; așa erau cei ce credeau că e destul să zică „Doamne, Doamne” (Mt 7, 21). Și mai mulți din aceștia sunt în vremea noastră. O, cât de puțin lucrează astăzi creștinii pentru mântuirea lor! Cât de mulți sunt aceia pentru care numele de creștin nu implică nici o misiune, nici o responsabilitate personală, în slujba căreia să se simtă angajați în vreun fel oarecare! E aici numai lene, numai nepăsare? Evanghelia ne spune că e mai mult decât atât. Înainte de lene, care e ea însăși un mare păcat, e viclenie: „Slugă vicleană și leneșă” – i se adresează Stăpânului unui astfel de „creștin”, care se înșeală crezând că-L poate înșela și pe Dumnezeu.

– E evidentă lipsa de dragoste a acestui slujitor pentru stăpânul său, deși ideea nu este exprimată în mod explicit în text. Din atitudinea lui lipsește acel imbold grabnic pe care-l manifestă ceilalți doi și care-și are izvorul în dragostea pentru stăpân, în dorința de a-i plăcea acestuia.

– O oarecare dificultate e cea din v. 26, unde stăpânul pare a aproba ideea pe care o avea despre el slujitorul. Acesta din urmă îi zice: „Doamne, te-am știut că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat” (v. 24). Stăpânul îl aprobă, lăsând însă deoparte cuvântul „aspru” (grecescul *skleros*, mai mult decât „aspru”, înseamnă „dur”) . Aceste cuvinte nu fac însă decât să

exprime ideea că Dumnezeu așteaptă ca și noi să ne facem partea de lucru ce ne este rânduită. El este atotputernic, nu însă și „dur”. Puterea Sa nu strivește efortul și responsabilitatea omului, ci, dimpotrivă, le suscită.

– O altă dificultate este menționarea zarafilor (cămătarilor), în v. 27. Dacă ducea talantul său la cămătari, slujitorul n-ar fi fost tot atât de leneș? Acest detaliu arată că și acest minimum de purtare de grijă pentru interesele sale stăpânul l-ar fi apreciat. Slujitorul cel necredincios n-a făcut însă nici măcar atât.

– Cuvântul din v. 29: „Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce nu are, și ce are i se va lua”, și pe care-l regăsim în Mt 13, 12 (cf Mc 4,25=Lc 8,18), este fie un dicton popular, fie o creație a Mântuitorului. El apare cu exact același sens și la Luca, în Parabola minelor (19, 26). Acest cuvânt rezumă perfect conținutul parabolei: la Judecata din urmă, cel ce are, adică cel care a fost credincios în lucrurile mici ale vieții pământești, va primi o mare răsplată; iar cel ce nu are, adică cel care a fost necredincios și leneș, va fi aspru pedepsit. Dar, înainte de Judecată, cuvântul din v. 27 se împlinește încă aici, pe pământ. Sfântul Ioan Gură de Aur spune aceasta despre darul cuvântului și al învățurii: „Cel care a primit de la Dumnezeu darul cuvântului și al învățurii spre a fi de folos semenilor săi, dar nu se folosește de el, pierde darul, și, dimpotrivă, cel ce se silește să fie de folos semenilor cu darul acesta, capătă și mai mult dar, după cum celălalt pierde și ce a primit” (*Omilii la Matei*, LXXVIII, III, trad. de Pr. D. Fecioru, în Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, Partea a treia, PSB 23, București, 1994, p. 891). Afirmatia este, bineînțeles, adevărată pentru oricare dintre darurile pe care le posedăm.

Pilda talanților ne arată că, deși mântuirea este un dar, Dumnezeu ne-a făcut colaboratorii Săi. Mântuirea este rezultatul sinergismului divin-uman, adică al conlucrării omului cu Dumnezeu. Mică și neînsemnată este partea noastră față de cât face El! Și pe măsura puterilor noastre! Dar Dumnezeu urăște viclenia și lenea. Iar bucuria Împărăției Sale este a celor credincioși (fidei) și râvnitori.

Credința care face minuni

Predică la Duminica a XVII-a după Rusalii
(a Cananeencei)

Evangelhia de la Matei 15, 21-28

²¹ Și ieșind de acolo, a plecat Iisus în părțile Tirului și ale Sidonului. ²² Și iată o femeie cananeiancă, din acele ținuturi, ieșind striga, zicând: Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon. ²³ El însă nu i-a răspuns nici un cuvânt; și apropiindu-se, ucenicii Lui îl rugau, zicând: Slobozește-o, că strigă în urma noastră. ²⁴ Iar El, răspunzând, a zis: Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel. ²⁵ Iar ea, venind, s-a închinat Lui, zicând: Doamne, ajută-mă. ²⁶ El însă, răspunzând, i-a zis: Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor. ²⁷ Dar ea a zis: Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor. ²⁸ Atunci, răspunzând, Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credința ta; fie ție după cum voești. Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela.

Când i-a trimis pe ucenici mai întâi la propovăduire, în ceea ce se poate numi o „misiune de probă” (Mt 10, 1 și urm. și loc. par.), Mântuitorul le-a poruncit să nu meargă și la păgâni (Mt 10, 5). Porunca privea numai această misiune, iar nu ceea ce aveau de făcut ucenicii după aceea, ca trimiși (apostoli) ai lui Hristos. Evangelhia de astăzi ne arată că El Însuși, deși Și-a desfășurat activitatea mai ales între hotarele Țării Sfinte, a depășit uneori aceste hotare, extinzându-Și misiunea și la neamurile păgâne. De altfel, chiar în teritoriul iudeu, Domnul a făcut bine și neuideilor și chiar a lăudat uneori credința acestora. Așa a fost cazul, de pildă cu sutașul din Capernaum (Mt 8, 5-13 și loc. par.), când a și anunțat că vor intra în harul mântuirii Sale „mulți de la răsărit și de la apus”, adică din neamurile păgâne. Iar după Înviere, Mântuitorul îi va trimite pe Sfinții Apostoli să învețe „toate neamurile” (Mt 28, 19), afirmând astfel universalismul misiunii Bisericii Sale.

Unele caracteristici ale relatării mateiene arată că evanghelistul urmărește să răspundă unei grave probleme cu care se confrunta Biserica sa în vremea în care-și redacta el Evangelhia. Este vorba de opoziția unora dintre creștini – de tendință iudaizantă – de a-i accepta pe păgâni în Biserică. Știm cu câtă fermitate combate Sfântul Apostol Pavel această tendință, care s-a și constituit ca prima și cea mai mare erezie cu care s-a confruntat Biserica epocii apostolice. Intervenția

ucenicilor în favoarea femeii („Slobozește-o, că strigă în urma noastră”, v. 23), care lipsește din paralela de la Marcu, oferă Bisericii un temei în plus de a nu-i respinge pe păgânii care mărturisesc credința în Hristos. Căci ucenicii apar aici ca chip al membrilor Bisericii iudeo-creștine, reticentă în ce privește primirea la mântuire a păgânilor (Fapte 15, 1.5; 21, 20). Iată-i, însă, pe ucenici rugându-L ei înșiși pe Domnul ca s-o miluiască pe femeia păgână!

Pe de altă parte, textul cuprinde două afirmații ale Domnului care par greu de conciliat cu ansamblul atitudinii Sale față de primirea păgânilor: „Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel” (v. 24; cf. 10, 5); și: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor” (v. 26). Aceste declarații net restrictive în ce-i privește pe păgâni, nu numai că au rostul de a o face pe femeie să-și mărturisească credința, cum vom vedea mai departe, dar exprimă și o importantă idee teologică privind prioritatea propovăduirii Evangheliei la iudei. Ideea apare mai clar exprimată în paralela de la Marcu (7, 27): „Lasă întâi să se sature copiii”. Însuși Sfântul Apostol Pavel, marele campion al evanghelizării păgânilor, afirmă această prioritate a fiilor poporului lui Israel. Astfel, în ceea ce constituie o adevărată enunțare a temei Epistolei către Romani, Apostolul zice că Evangelhia lui Hristos „este putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui ce crede, iudeului întâi, și elinului” (Rom 1, 16). În aceeași epistolă, el va arăta că, într-adevăr, făgăduințele sunt ale poporului ales (9, 1), care trebuia să devină instrumentul mântuirii celorlalte neamuri; numai împietrirea acestui popor l-a făcut să piardă această prioritate, astfel încât, prin venirea lor la Hristos, păgânii i-au luat-o înainte (11, 11-12). Astfel, în cuvintele Mântuitorului citate mai sus trebuie să vedem distincția pe care Dumnezeu a stabilit-o între Israel și restul lumii. „Așa cum nu trebuie hrăniți câinii în dauna copiilor, tot așa Iisus nu voește să-i avantajeze pe păgâni în dauna lui Israel... El nu cedează în fața rugăciunii femeii decât după ce ea a recunoscut separația poruncită de Dumnezeu între poporul lui Dumnezeu și celelalte popoare. Această separație rămâne sacră” (Joachim Jeremias, *Jésus et les païens*, 1956, p. 24). De credința femeii ține însăși această recunoaștere explicită a priorității lui Israel în ce privește dreptul la primirea mântuirii.

Minunea vindecării fiicei demonizate se întâmplă prin întâlnirea dintre puterea lui Hristos și credința femeii păgâne. Pentru ca această întâlnire să poată avea loc, și Hristos și femeia ies din hotarele lor. Într-adevăr, relatarea pare a cuprinde o anumită confuzie în ce privește această „ieșire”. În v. 21, citim: „Și ieșind de acolo, a plecat Iisus în părțile Tirului și ale Sidonului”. Deoarece expresia „Tirul și Sidonul” desemna tradițional țara păgânilor de la hotarele de nord și nord-vest ale Palestinei (cf. 11, 21, unde această expresie are o semnificație pur teologică, iar nu geografică), înțelegem că Iisus a ieșit din teritoriul poporului ales. Dar și despre femeie citim că „a ieșit”: „Și iată o femeie cananeiancă, din acele ținuturi, ieșind, striga...” (v. 22). Unii au înțeles că femeia a ieșit din acele ținuturi păgâne, intrând pe teritoriu israelit. Așa înțelege textul, de pildă, Biblia de la Ierusalim (*La Bible de Jérusalem*, Paris, Cerf, 1961, p. 1310), unde este dată această notă: „Harul acordat în sfârșit de Iisus acestei

păgâne, s-a făcut tot în pământul lui Israel“. Această înțelegere este însă contrazisă de afirmația din v. 21, de unde aflăm că Iisus nu mai este în pământul lui Israel, ci „în părțile Tirului și ale Sidonului“. Minunat explică această dublă ieșire – a lui Hristos și a femeii – Sfântul Ioan Gură de Aur: „Hristos a ieșit din hotarele Lui, iar femeia din hotarele ei; și așa au putut să se întâlnească“ (*Omilia la Matei*, LII, I, trad. de Pr. D. Fecioru, în Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, Partea a treia, PSB 23, București, 1994, p. 600). Hristos face o excepție de la misiunea sa adresată prioritar lui Israel; iar femeia iese din păgânătatea ei, prin credința în Hristos. Marele părinte antiohian indică și o interpretare alegorică a acestei întâlniri. Femeia ar simboliza aici Biserica dintre păgâni. „Când a ieșit Hristos din Iudeea, atunci a îndrăznit și Biserica – simbolizată prin această femeie – să se apropie de Hristos, ieșind din hotarele ei. «Uită, spune profetul, poporul tău și casa părintelui tău» (Ps 44, 12)“. Și adaugă: „Când auzi de cananeiancă, gândește-te la popoarele acelea pline de fărădelegi, care au răsturnat din temelii legile firii. Aducându-ți aminte de ele, gândește-te și la puterea venirii lui Hristos. Cananeienii au fost scoși din mijlocul iudeilor ca să nu strice pe iudei; dar ei s-au arătat mai înțelepți decât iudeii, că au ieșit din hotarele lor și s-au apropiat de Hristos, pe când iudeii L-au alungat, deși venise la ei“ (*ibidem*).

Spuneam că răspunsurile negative ale Domnului la cerința stăruitoare, ba chiar la „strigătul“ femeii au, în relatarea evanghelică, rostul evident de a scoate și mai mult în evidență credința neclintită a acestei reprezentante a păgânilor. Aceasta este ideea centrală a pericopei și prin această idee ea constituie o paralelă apropiată a relatării despre vindecarea slugii sutașului, unde, de asemenea, Mântuitorul laudă credința unui păgân și anunță, pe temeiul credinței acestui reprezentant al păgânismului, intrarea păgânilor în făgăduința mântuirii făcută patriarhilor (Mt 8, 10-11).

Dacă nu am avea această perspectivă, purtarea Domnului ni s-ar părea neobișnuită, ba chiar ciudată. El, Care neconțenit îi miluiește pe iudei, chiar dacă sunt răi și nerecunoscători, chiar dacă Îl hulesc și Îl batjocoresc, respinge strigătul acestei femei care-L mărturisește ca Mesia („Fiul lui David“, v. 22) și care cere mila Lui, și nu se lasă înduișat nici de rugăciunea ei, nici de necazul ei cel atât de mare. Până și ucenicii sufăr pentru nenorocirea femeii, sunt tulburați de strigătele ei și se scandalizează de comportarea Învățătorului lor. Dar femeia însăși nu se scandalizează. Nici nu pleacă, umplându-L de insulte pe Cel pe Care Îl implorase cu o clipă mai înainte, cum ar face cei mai mulți dintre noi. Cu toate că tăcerea Domnului – chiar și după intervenția ucenicilor – ar fi fost de ajuns s-o ducă la deznădejde, ea nu părăsește rugăciunea, ci stăruie și mai mult. Dacă înainte nu îndrăzne să vină în fața lui Iisus – ucenicii spusese despre ea: „strigă în urma noastră“ (v. 23) –, acum lasă sfiala la o parte, se apropie de El și Îl se închină. Rugăciunea ei arată că nu se îndoiește de puterea dumnezeiască a lui Iisus. Nu se roagă ca unui profet, ca să mijlocească pentru ea în rugăciune, ci se roagă ca unui Dumnezeu, Care poate să-i îplinească cererea. Ea zice numai: „Doamne, ajută-mă!“

Domnul refuză în continuare. Pare că nici nu-i vorbește femeii însăși. Face o declarație cu caracter general: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor“ (v. 26). Iudeii, pe care mai înainte i-a numit „oile casei lui Israel“, sunt acum „copiii“. Cât despre păgâni, Iisus folosește pentru ei denumirea disprețuitoare pe care le-o dădeau în mod obișnuit iudeii, aceea de „câini“. Era un mod de a batjocori ceea ce iudeii socoteau a fi „necurăția“ păgânilor. Pentru că păgânii nu făceau deosebire între mâncările curate și cele necurate, conform prescripțiilor din Legea lui Moise, și pentru că nu aveau practica spălărilor rituale ale iudeilor, aceștia din urmă se socoteau îndreptățiți să-i numească, batjocoritor, „câini“. Pentru iudeul din vechime, câinele era „cea mai disprețuită, cea mai insolentă și cea mai mizerabilă dintre creaturi“ (H. L. Strack și P. Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, vol. I, München, 1922, p. 722). De aceea, comparația cu câinele era o gravă insultă (I Regi 17, 43).

Cananeianca nu-L contrazice pe Mântuitorul. Dimpotrivă, preluând distincția pe care El o face între copii și câini și acceptând pentru sine și pentru cei ca ea ocară, din însăși această ocară scoate un nou temei pentru a fi miluită. Da, noi suntem ciini! Dar câinele e și el de-al casei. Da, copiilor li se cuvine pâinea! „Dar și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor (domnilor) lor“ (v. 27). „Ai văzut înțelepciunea femeii – zice Sfântul Ioan Gură de Aur –, că nici n-a îndrăznit să-L contrazică, nici n-au durut-o laudele aduse altora și nici n-a revoltat-o ocară? Ai văzut ce suflet are? Hristos îi spune: «Nu este bine», iar ea răspunde: «Da, Doamne!» Hristos îi numește pe iudei «copii», iar ea «domni»; Hristos a numit-o cățeluș, iar ea și-a adăugat și ce fac cățelușii. Ai văzut smerenia ei? Ascultă acum și laudăroșenia iudeilor! «Suntem sămânța lui Avraam și n-am fost robi nimănui niciodată» (In 8, 33); și: «Din Dumnezeu suntem născuți». Cananeianca nu grăiește așa, ci se numește pe ea însăși cățeluș, iar pe aceia domni. De aceea a și ajuns printre fii“ (*ibidem*, II, p. 603).

„Atunci, răspunzând, Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credința ta!“ (v. 28a). Înțelegem acum comportarea Domnului față de această femeie. Aștepta ceea ce știa că avea ea să grăiască. El nu voia să rămână ascunsă credința femeii. Scopul Său era, deci, unul pedagogic. Ucenicii și ceilalți iudei trebuiau să învețe de la această păgână ce înseamnă credința. El n-a spus cuvintele acelea ca s-o ocărăască, „ci ca s-o atragă și să descopere comoara ascunsă în ea“ (*ibidem*).

„Fie ție precum voiești!“ (v. 28b). Un „fie“ dumnezeiesc înrudit cu acel „fie“ al creației (Fac 1, 3 și urm.), când Dumnezeu a zis și s-au făcut toate. „Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela“ (v. 28c). Dar nu numai puterea dumnezeiască a lui Iisus a vindecat pe fiica cea demonizată. Credința femeii a conlucrat la această vindecare. Domnul nu zice: „Să se vindece fiica ta!“, ci: „Mare este credința ta! Fie ție precum voiești!“ Minunea s-a săvârșit prin puterea credinței. Domnul a zis și s-a făcut, dar acel „fie“ al Domnului n-a lucrat fără acel „fie“ al credinței femeii. În Faptele Apostolilor ni se istorisește că Sfinții Petru și Ioan au vindecat un olog din naștere (Fapte 3, 1 și urm.). Și iată cum explică Sfântul Apostol Petru, în fața mulțimii uimite, această mare minune:

„Prin credința în numele Lui (al lui Hristos), pe acesta pe care îl vedeți și îl cunoașteți, l-a întărit numele lui Iisus și credința cea întru El i-a dat lui întregirea aceasta a trupului, înaintea voastră a tuturor“ (Fapte 3, 16). Apostolul zice că credința este aceea care l-a vindecat pe omul acela. Iată puterea credinței în Hristos! Acolo a fost vorba de credința Apostolilor în Hristos Cel înviat. Petru a spus atunci numai: „În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te și umblă!“ Și ologul din naștere, cel care nu umblase niciodată până atunci, a sărit în picioare și a început să umble și să sară în sus de bucurie (Fapte 3, 6-9).

Aici însă, nu un Apostol mărturisește, ci o sârmană păgână. Și nu cineva care-L cunoscuse pe Iisus și primise dovezile Învierii Lui, ci o femeie din țară străină, care nu-L văzuse niciodată, ci numai auzise de minunile Sale. Iată, cu adevărat, un exemplu de credință! Iată credința pe care o laudă Mântuitorul, a celor care „n-au văzut și au crezut“! Pe unii ca aceștia îi numește Domnul „fericiți“ (In 20, 29). Fericită este femeia cananeiancă, pentru credința ei! Aceasta este adevărată credință, care zice și se face (Mt 17, 20).

O, ce fericiți suntem dacă avem credință! Iar dacă credința noastră este slabă și neputincioasă, să nu ne mulțumim a rămânea puțin credincioși. Ci, dorind din toată inima noastră să ajungem la credința cea plină de putere a cananeiencei, să ne rugăm Domnului ca și Apostolii: „Sporește-ne credința!“ (Lc 17, 5), sau ca și acel om sârman din Sfânta Evanghelie: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!“ (Mc 9, 24).

Ihthys

Predică la Duminica a XVIII-a după Rusalii

Evangelia de la Luca 5, 1-11

¹ Pe când mulțimea îl imbulzea, ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu, și El ședea lângă lacul Ghenizaret, ² a văzut două corăbii oprite lângă țărm, iar pescarii, coborând din ele, spălau mrejele. ³ Și urcându-Se într-una din corăbii care era a lui Simon, l-a rugat s-o depărteze puțin de la uscat. Și șezând în corabie, învăța, din ea, mulțimile. ⁴ Iar când a încetat de a vorbi, i-a zis lui Simon: Mână la adânc, și lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți. ⁵ Și, răspunzând, Simon a zis: Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău, voi arunca mrejele. ⁶ Și făcând ei aceasta, au prins multime mare de pește, că li se rupeau mrejele. ⁷ Și au făcut semn celor care erau în cealaltă corabie, să vină să le ajute. Și au venit și au umplut amândouă corăbiile, încât erau gata să se afunde. ⁸ Iar Simon Petru, văzând aceasta, a căzut la genunchii lui Iisus, zicând: Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos. ⁹ Căci spaima îl cuprinsese pe el și pe toți cei ce erau cu el, pentru pescuitul peștilor pe care îi prinseseră. ¹⁰ Tot așa și pe Iacov și pe Ioan, fiii lui Zevedeu, care erau împreună cu Simon. Și a zis Iisus către Simon: Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni. ¹¹ Și trăgând corăbiile la țărm, au lăsat totul și au mers după El.

Pescuirea minunată despre care ne vorbește Evangelia acestei Duminici are loc la începutul relației Mântuitorului cu ucenicii Săi. Evangelia de la Ioan (21, 1-14) ne spune că a avut loc și o a doua pescuire minunată, după Învierea Domnului. Putem spune, așadar, că două pescuiri minunate delimitează perioada de timp în care Sfinții Apostoli, cei mai mulți pescari de meserie, s-au bucurat de prezența în trup a lui Iisus. Faptul nu este lipsit de semnificație. Prima pescuire minunată marchează un punct de cotitură în viața celui pe care pericopa îl numește, de mai multe ori, Simon (în v. 3, 4, 5, 10 – de două ori) și o dată, anticipând numele pe care i-l va da Mântuitorul, Simon Petru (în v. 8). În ființa sa se petrece o răsturnare radicală și el – ca și însoțitorii săi – lasă totul și merge după Iisus pentru ca „de acum înainte“ (v. 10), conform chemării pe care i-o adresează Mântuitorul, să fie „pescar de oameni“. Prin minunea celei de-a doua pescuiri minunate, Domnul îi va reaminti lui Petru, după lepădare, de chemarea sa cea dintâi, restaurându-l în apostolat (In 21, 15-17).

Să spunem câte ceva despre detaliile pericopei.

Domnul se afla „lângă lacul Ghenizaret“ (v. 1). Pe acest „lac“ ceilalți evangheliști îl numesc „mare“ (cf. Mt 13, 1; Mc 4, 1). Însă Sfântul Luca,

familiarizat cu Mediterana – o adevărată „mare” –, socotește că pentru Ghenizaret este mai potrivită denumirea de „lac”.

Domnul a văzut două corăbii (bărci) pescărești trase la țarm. Pescarii, Simon (Petru) și Andrei, fratele său, și Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu (cf. v. 10; Andrei nu apare în textul lucanic, dar este menționat în locurile paralele din Mt 4, 18 și Mc 1, 16) își spălau mrejele, după ce toată noaptea se trudiseră în zadar să prindă pește (v. 5). Erau, desigur, supărați de nereușita lor și foarte obosiți.

Mântuitorul s-a apropiat de ei, fiind urmat de o mare mulțime de oameni. El S-a suit în corabia lui Simon și i-a cerut acestuia s-o îndepărteze puțin de țarm (v. 3a). Ca și altă dată (Mc 4, 1), Domnul își face amvon dintr-o barcă. Astfel, mulțimea aflată pe țarm poate să-L vadă și să-L audă. Unele studii recente arată că, într-adevăr, în mai multe locuri, țărmul lacului are forma perfectă a unui amfiteatru și că cineva aflat într-o barcă într-un anumit punct aproape de țărm poate fi auzit foarte bine de o mare mulțime de oameni. Un comentator spune frumos că „Hristos folosește barca lui Petru ca amvon, de unde aruncă plasa Evangheliei asupra ascultătorilor Săi” (A. Plummer, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to S. Luke*, „The International Critical Commentary”, Edinburgh, ed. a V-a, 1964, p. 143).

„Și șezând în corabie, învăța din ea mulțimile”, zice Sfânta Evanghelie (v. 3b). Iisus învață șezând. Așa învățau rabinii. Tot șezând a rostit Iisus învățăturile din *Predica de pe Munte* (cf. Mt 5, 1). El se comportă și este recunoscut de cei ce-L urmează ca „învățător”. Așa Îl va și numi viitorul apostol, în v. 5. În ce privește acest titlu dat lui Iisus, dacă ceilalți evangheliști folosesc termenul *didascalos*, sau, mai ales Sfântul Ioan, ebraicul *rabbi*, Sfântul Luca folosește, aici și în alte locuri (8, 24, 45; 9, 33.49; 17, 13), termenul *epistates*, care exprimă și ideea unei relații mai apropiate, deși plină de respect față de cel căruia i se adresează și care posedă o autoritate deosebită.

Câtă vreme Mântuitorul a predicat mulțimii, Petru a stat și el în barcă. Desigur că și ceilalți pescari, însoțitorii lui Petru, și-au oprit lucrul, ascultând minunata învățătură a Domnului. Toți patru, de altfel, vor urma chemarea Mântuitorului și vor merge după Iisus.

După ce a încetat de a vorbi mulțimii, Mântuitorul i-a zis lui Simon: „Mână la adânc și lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți” (v. 5). Simon ascultă cuvântul lui Iisus. Ca pescar care-și cunoștea meseria, el nu mai avea speranța unui pescuit rodnic pentru ziua respectivă. Dar a fost fascinat de învățătura lui Iisus. De aceea, împotriva a tot ceea ce știa din experiența sa de pescar, el răspunde: „Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău, voi arunca mrejele” (v. 5). Ce frumos este acest cuvânt al ascultării! El ne arată că inima viitorului apostol era pregătită pentru chemarea care-i va fi adresată și căreia îi va răspunde pe dată.

Ascultarea de cuvântul Fiului lui Dumnezeu și-a arătat îndată roadele. Pescuirea a fost mai bogată ca niciodată. Mrejele înseși nu erau făcute pentru a aduna deodată atâta pește: „au prins mulțime mare de pește, că li se rupeau mrejele”, notează evanghelistul (v. 5b). Un lucru asemănător s-a întâmplat și la a doua pescuire minunată; atunci s-a prins o cantitate de pește atât de mare – o

sută cincizeci și trei de pești mari – încât evanghelistul vede o nouă minune în însuși faptul că nu s-a rupt mreaja (In 21, 11).

Simon, ca unul care era pescar, a putut aprecia mai bine ca oricine altcineva o asemenea minune. Așa cum un medic poate aprecia mai bine decât oricine vindecarea minunată a cuiva care suferă de o boală pe care medicina o știe de nevindecat. În fața minunii incontestabile, viitorul mare apostol recunoaște că se află în fața unui fapt dumnezeiesc. Iar pe Iisus, care a săvârșit această minune, el Îl mărturisește că este „Domnul”, adică Dumnezeu adevărat. Evanghelistul ține ca în acest verset al mărturisirii să-i dea lui Simon și numele pe care acesta îl va primi de la Domnul și Învățătorul său (In 1, 42; cf. Lc 6, 14), zicându-i „Simon Petru”. Sfântul Luca a simțit că trebuia să-i dea lui Simon numele întreg de apostol. Căci, într-adevăr, gestul și cuvintele sale anunță pe marele apostol al lui Hristos: „Iar *Simon Petru*, văzând aceasta, a căzut la genunchii lui Iisus, zicând: leși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos” (v. 8).

Două mărturisiri face aici Simon: prima, că Iisus este Domnul; a doua, că el însuși nu este decât un om păcătos. Iată un exemplu grăitor despre felul cel mai potrivit în care oricare dintre noi se cade să se apropie de Domnul și Mântuitorul Hristos!

Simon de dinainte de chemarea la apostolat nu era, desigur, un vrăjmaș al lui Dumnezeu și un călcător cu voia al poruncilor Sale. Așa-numita *Epistolă a lui Barnaba* (V, 9) greșește când trage de aici concluzia că Iisus, „când a ales pe ucenicii Săi, care aveau să predice Evanghelia Lui, a ales oameni peste măsură de păcătoși” (în vol. *Scrierile Părinților apostolici*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB 1, București, 1979, p. 119). Cum greșește și Origen când, citând acest text din *Epistola lui Barnaba*, pare și el să fie de acord, deși într-un mod mai nuanțat, cu această idee (*Contra lui Celsus*, I, 63, trad. de Pr. Prof. T. Bodogae, în Origen, *Scrieri*, Partea a patra, PSB 9, București, 1984, p. 87-88). Cuvântul „păcătos” (*hamartolos*) trebuie luat aici într-un sens general și cu referire la masa largă de iudei care nu țineau prescripțiile Legii cu strictețea cu care le țineau, de pildă, fariseii. Simon știe că el nu aparține acestei clase de observatori stricți ai prescripțiilor rituale ale Legii și, în fața lui Hristos, are un acut simțământ al nevredniciei. Contrastul dintre sfințenia desăvârșită a lui Hristos și starea sa de om supus greșelilor de tot felul este de nesuportat. Că, de altfel, Simon era un om cu profunde preocupări religioase încă înainte de chemarea sa la apostolat rezultă din însuși faptul că pe fratele său Andrei și, foarte probabil, pe Simon însuși, Iisus i-a aflat printre ucenicii lui Ioan Botezătorul (In 1, 35-42). Acești oameni simpli, care-și câștigau cu greu pâinea cea de toate zilele, au fost în stare să-și lase pentru o vreme preocupările lor obișnuite spre a se face ascultători ai Înaintemergătorului. Petru nu era, deci, un „păcătos” în sensul obișnuit al cuvântului.

La fel au simțit și tovarășii săi de lucru (v. 10a). Toți au fost cuprinși de o teamă sfântă în fața Domnului și a puterii Sale dumnezeiești. Ar fi vrut să nu se mai despartă de El niciodată; ar fi vrut să se împărtășească și ei de această sfințenie fără seamăn. Dar însăși prezența Sa în apropierea lor îi făcea să-și simtă – ca niciodată înainte – nevrednicia.

Domnul a văzut însă toată inima lui Simon. De aceea, nu-l respinge, ci îl cheamă să-l urmeze Lui și astfel să fie pururea cu El. În răspunsul Său se exprimă întreaga nemărginire a harului de Sus: „Și a zis Iisus către Simon: Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni” (v. 10b). Acest răspuns îi privea și pe ceilalți, căci și ei, împreună cu Simon, „trăgând corăbiile la țarm, au lăsat totul și au mers după El” (v. 11).

Nu putem să nu relevăm aici un aspect foarte grăitor pentru oamenii de astăzi. Cei patru pescari n-au pierdut că și-au întrerupt lucrul și L-au ascultat pe Iisus învățând „cuvântul lui Dumnezeu” (v. 1). Foarte mulți oameni spun astăzi că sunt prea ocupați ca să mai aibă timp și de Dumnezeu, de cuvântul și de slujirea Lui. Ce adâncă decădere se poate vedea chiar și numai din faptul că atât de mulți dintre „creștinii” noștri nu mai au Duminici și sărbători; nu mai au, de fapt, timp pentru Dumnezeu și pentru mântuirea Sa! Evanghelia acestei Duminici ne arată cum are Dumnezeu grijă ca nimeni din cei care-L slujesc Lui să nu ducă lipsă nici de cele pământești. Dimpotrivă, acolo unde lipsește ascultarea de El și binecuvântarea Sa nu poate fi belșug și mulțumire. E destul să ne uităm în jurul nostru ca să ne dăm seama cât de adevărat este acest cuvânt. Vom vedea că cei mai nemulțumiți de starea lor, cei care se plâng cel mai tare de sărăcie și lipsuri sunt tocmai cei care nu mai au Duminici și sărbători, cei care nu mai simt nici o atracție pentru cele duhovnicești, cei care n-au altă preocupare decât bunăstarea lor materială. Și, dimpotrivă, cei care au cel mai mult timp pentru Domnul sunt plini de mulțumire și bucurie. Simon și însoțitorii săi, întrerupându-și lucrul pentru a-L asculta pe Hristos, n-au pierdut, ci au câștigat chiar în cele pământești; au pescuit dintr-o dată mai mult pește decât ar fi putut pescui în multe zile de trudă.

Dar nu numai pește pământesc au dobândit ei atunci. L-au dobândit pe Hristos Însuși. Și, avându-L pe El, s-au făcut „pescari de oameni” pentru Împărăția Lui.

Nu voi insista aici asupra menirii apostolilor de a fi „pescari de oameni”. Căci aș vrea să vorbesc despre darul cel cu adevărat mare și de negrăit pe care ei l-au primit, adică despre Hristos. Iată „Peștele” pe care L-au prins sărmanii și osteniții pescari atunci când s-au lăsat străpuși la inimă de cuvântul dumnezeiesc al Mântuitorului! Într-adevăr, după Înviere, Hristos S-a dat apostolilor, euharistic, ca „pește” (In 21, 9.13). De aceea, încă de la începuturile Bisericii, peștele a devenit un simbol privilegiat al lui Hristos și al Sfintei Euharistii prin care Hristos se împărtășește credincioșilor Săi. Însuși cuvântul grecesc pentru pește, *ithys* (ΙΧΘΥΣ) a fost considerat prescurtarea unei adevărate mărturisiri de credință hristologice, fiecare literă fiind identificată ca inițiala unui cuvânt întreg. Astfel, *ithys* a devenit echivalentul simbolic al unui titlu care în traducere românească înseamnă „Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul”.

Referitor la simbolul peștelui, scriitorul creștin Clement Alexandrinul (+ înainte de anul 215), în lucrarea sa *Pedagogul* (III, 11, 59), zice: „Iisus Hristos este ca un pește care învață pescuirea oamenilor prin apă” (adică prin Sfântul Botez). Iar în Apus, Tertulian (+ cca 220) scrie în lucrarea sa *Despre Botez* (1): „Iar noi peștișorii (pisciculi), după Peștele nostru Iisus Hristos, ne

naștem în apă și nu ne mântuim decât rămânând în apă” (adică în darurile Botezului creștin). (Am dat aceste citate după Pr. prof. Ioan Rămureanu, *Actele martirice*, PSB 11, București, 1982, p. 358).

O minunată inscripție paleocreștină, denumită „regina inscripțiilor creștine”, ilustrează foarte bine folosirea acestui simbol. Este vorba de inscripția de pe mormântul Sfântului Abercius (Averchie), episcop de Hierapolis. Inscripția în versuri, anterioară anului 216, îl are ca autor pe Abercius însuși, care a scris-o la vârsta de 72 de ani. Ea este redactată în stil mistic și simbolic, astfel încât păgânilor să nu le fie vădit că este vorba de mormântul unui creștin, desigur, pentru a nu-l profana și a-l distruge. Iată cuprinsul acestei inscripții în traducere românească:

*„Cetățean al unei cetăți alese,
am făcut acest (mormânt), din viață, pentru a avea în vedere un loc,
spre a depune aici trupul meu,
eu, Abercius, ucenicul Păstorului Celui sfânt.
Care paște turmele de oi pe munti și pe câmpii,
Cel ce are ochi mari, privind toate de sus.
Acesta, într-adevăr, m-a învățat Sfintele Scripturi,
El, Cel care m-a trimis la Roma să privesc Împărăția
și să văd pe Împărăteasa cea cu veșmânt și încălțăminte de aur.
Am văzut acolo, de asemenea, poporul care are o pecete strălucitoare.
Și am văzut câmpia Siriei și toate orașele: Nisibi, de asemenea,
trecând Eufratul, am găsit pretutindeni
oameni de aceeași credință,
având pe Pavel însoțitor de drum.
Pretutindeni mă conducea credința.
Și mi s-a dat în orice loc, ca hrană, Peștele de izvor,
foarte mare, curat, pe care L-a pescuit o Fecioară curată,
iar pe Acesta Îl da prietenilor continuu spre mâncare
adăugând un vin curat, pe care-l dădea
amestecat cu apă și pâine.
Eu, Abercius, am spus să fie scrise aici acestea,
având, într-adevăr, șaptezeci și doi de ani.
Cel ce înțelege acestea și crede la fel
să se roage pentru Abercius.
Dar nimeni să nu pună pe un altul în mormântul meu.
Iar de-o va face, va plăti două mii piese de aur vistieriei romanilor.
Și scumpei mele patrii Hierapolis (Hierapolis) o mie piese de aur.”*
(După Pr. prof. Ioan Rămureanu, *op. cit.*, p. 360-361).

Sensul simbolurilor din acest text este limpede. Este vorba în el de Hristos (Păstorul) și de Biserică (Împărăteasa), de credința creștină, dar mai ales de Hristos Cel euharistic care se dă spre mâncare credincioșilor și pentru Care se folosește simbolul peștelui. Abercius spune că a călătorit mult și că „în orice loc” i s-a dat ca hrană acest Pește mare și curat.

Voi adăuga și o altă inscripție de mormânt, cea numită a lui Pectorius, descoperită în sudul Franței. Datarea ei este nesigură, unii atribuind-o sfârșitului secolului II, iar alții părții a doua a secolului IV. Textul este un frumos imn, iar primele cinci versuri formează, prin inițialele lor, acrostihul **ICTUS (IHTHYS)**. Iată cuprinsul acestei inscripții:

„*Neam dumnezeiesc al Peștelui (IHTHYS)*

ceresc, păstrează o inimă curată,

primind printre muritori izvorul cel nemuritor

al apei divine; încălzește-ți, prietene, sufletul tău

în apele veșnice ale înțelepciunii bogate.

Primește hrana cea dulce ca mierea a

Mântuitorului sfinților;

mănânc-o tu, cel flămând, ținând în mâinile tale Peștele.

Doresc deci să mă satur de Pește (IHTHYS), Stăpâne Mântuitorule.

Te rog pe Tine, lumina celor morți, ca mama să se odihnească în pace.

Aschandie, tată atât de scump inimii mele,

împreună cu prea dulcea mamă și frații mei,

amintește-ți de Pectorius în pacea Peștelui tău (IHTHYS).“

(*ibid.*, p. 365).

Pe lângă referirea la Taina Sfântului Botez și pe lângă această frumoasă pomenire a celor adormiți și rugăciune pentru odihna lor, textul cuprinde, cu tot cu acrostihul menționat, nu mai puțin de patru referiri la „Peștele“ mistic al creștinilor.

Iată numai două exemple de adâncă și frumoasă teologhisire cu folosirea simbolului peștelui pentru Hristos și pentru Sfânta Euharistie. În Evanghelia despre pescuirea minunată și despre chemarea lui Simon și a celorlalți trei pescari de a se face „pescari de oameni“ discernem deja temeiul acestei teologhisiri și al acestui simbolism al peștelui. Atunci, prin apropierea de Hristos și prin ascultarea cuvântului Său, au început ei a gusta din „hrana cea dulce ca mierea“ a „Peștelui“ dumnezeiesc. Cele două venerabile texte pe care le-am citat arată că sfinții lui Hristos sunt pururi flămânzi de acest „Pește“ și că tind cu toată ființa lor să se sature de bucuria împărtășirii cu El. Această foame sfântă au început s-o simtă pe țărmul lacului Ghenizaret cei care au devenit primii ucenici ai Mântuitorului. Această foame după Hristos și după harul Său a făcut „din pescari apostoli și din păgâni mucenici“.

Ai ajuns tu, iubitul meu cititor, să simți foamea și dorul de nestins de a te sătura de „Peștele“ Hristos?

Iubiți pe vrăjmașii voștri!

Predică la Duminica a XIX-a după Rusalii

Evanghelia de la Luca 6, 31-36

³¹ Și precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea; ³² și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea? Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei. ³³ Și dacă faceți bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii același lucru fac. ³⁴ Și dacă dați împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să primească înapoi întocmai. ³⁵ Ci iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți bine și dați cu împrumut, fără să nădăjduiți nimic în schimb, și răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi. ³⁶ Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv.

Pericopa evanghelică a acestei Duminici face parte din varianta lucanică a *Predicii de pe Munte*. Dacă această *Predică* este redată în Evanghelia de la Matei în trei capitole (5-7), în Evanghelia de la Luca ea nu ocupă decât 30 de versete (Lc 6, 20-49). Deoarece primii destinatari ai Evangheliei a treia erau veniți din păgânism, Sfântul Luca a lăsat deoparte materialul referitor la atitudinea Mântuitorului față de Lege (Mt 5, 17-48); la fel a făcut cu învățătura referitoare la faptele bune în mare cinstă la iudei (milostenia, rugăciunea și postul). Ca și la Matei, *Predica* începe cu *Fericirile*, dar Sfântul Luca redă numai patru *Fericiri*, la care adaugă patru *vaiuri*. În general, varianta lucanică arată că Sfântul Luca în mod deliberat n-a reținut decât o parte din învățăturile Mântuitorului din *Predica de pe Munte*, el adaptând cuprinsul acesteia la situația și la preocupările cititorilor primi ai Evangheliei sale.

Rezultatul acestei adaptări este ilustrat de planul următor:

Introducere: Fericiri și vaiuri (6, 20b-26);

Partea întâi: Iubirea față de vrăjmași (6, 27-36);

Partea a doua: Iubirea frățească (6, 37-42);

Încheiere: Necesitatea faptelor bune (6, 43-49).

Evanghelia de astăzi ține de partea întâi, în care este vorba de iubirea față de vrăjmași. Încă înainte apare porunca Domnului: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi; binecuvântați pe cei ce vă blestemă, rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri“ (v. 27-28). Această învățătură este ilustrată prin două pilde: „Celui ce te lovește peste obraz, întoarce-i și pe celălalt; pe cel ce-ți

ia haina, nu-l împiedica să-ți ia și cămașa" (v. 29). Aceste pilde ilustrează o atitudine exprimată în varianta mateiană prin cuvintele: „Să nu stați împotriva celui rău" (Mt 5, 39). În textul lucanic urmează un îndemn la dărnicie: „Oricui îți cere, dă-i; și de la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi" (v. 30).

Pericopa evanghelică a acestei Duminici continuă această învățătură. Ea are în frunte *regula de aur* a moralei. Dacă antichitatea precreștină cunoștea numai o formulare negativă a regulii de aur: „Ce ție nu-ți place, altuia nu face", Mântuitorul îi dă acesteia o formulare pozitivă, arătând astfel că nu e destul să nu facem răul, ci că trebuie să săvârșim binele: „Și precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea" (v. 31; cf. Mt. 7, 12). În continuare, în trei sentințe paralele (v. 32-34), este arătată insuficiența unei iubiri care-i cuprinde numai pe cei ce ne iubesc și ei pe noi:

„Și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce mulțumire puteți avea? Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei.

Și dacă faceți bine celor ce vă fac bine, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii același lucru fac.

Și dacă dați împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să primească înapoi întocmai".

Oamenii cei mai răi pot fi foarte buni cu ai lor. Despre Himmler, de pildă, care, în Reich-ul nazist, conducea programul de exterminare a evreilor, se spune că își iubea foarte mult familia. Vom descoperi multe situații asemănătoare în jurul nostru. Dumnezeu, care este Tatăl tuturor oamenilor, vrea de la noi mult mai mult decât o astfel de „iubire" legată de interese familiale sau de grup, care nu este altceva decât tot o formă de egoism.

Deoarece porunca iubirii aproapelui este clar exprimată în Lege (Lev 19, 18: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți"), această poruncă era în mare cinstă la iudeii precreștini. De aceea, atunci când Mântuitorul îl întreabă pe un cărturar: „Ce este scris în Lege?", acesta alătură porunca iubirii de aproapele (din Lev 19, 18) celei a iubirii de Dumnezeu (din Deut 6, 5-6): „Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți". Există însă o problemă: iudeii nu se prea înțelegeau când era vorba de extensiunea exactă a noțiunii de „aproapele". Aceasta și este întrebarea pe care cărturarul l-o adresează lui Iisus: „Și cine este aproapele meu?" (Lc 10, 29).

În textul din Lev 19, 16-18, sensul noțiunii de „aproapele" (în ebraică: *re'a*), determinat de expresiile: „poporul tău" (v. 16), „fratele tău" (v. 17) și „fiii poporului tău" (v. 18), nu poate fi decât unul singur: acela de membru al poporului Legii, de israelit. De aceea, în general în iudaism, porunca iubirii aproapelui apare restrânsă numai la israeliți și la prozelitiți intrați deplin în Legământ prin circumciziune, cu excluderea samarinenilor, a străinilor (adică a celor din alte țări) și a străinilor (a celor de alt neam) din țară care într-un răstimp de 12 luni nu devin membri ai comunității religioase iudaice (cf. *Mekiltha* la Ieșire 21, 35; cf. J. Fichtner, în „Theologisches Wörterbuch zum

Neuen Testament", vol. VII, Stuttgart, 1965, p. 313). Se trecea astfel cu ușurință peste faptul că, în același capitol din Levitic, porunca apare reluată, în termeni asemănători, pentru a defini relația cu „străinul" (în ebraică: *ger*) care locuiește în sânul poporului ales: „De se va așeza vreun străin în pământul vostru, să nu-l strămtorați. Străinul care s-a așezat la voi să fie pentru voi ca și băstinașul vostru; să-l iubiți ca pe voi înșivă, că și voi ați fost străini în pământul Egiptului" (Lev 19, 33-34). Iată un temei foarte serios pentru o înțelegere largă a noțiunii de „aproapele". Însăși întrebarea învățătorului de Lege din Lc 10, 29 dovedește că în iudaismul epocii precreștine au existat și glasuri în favoarea lărgirii sensului lui *re'a* din Lev 19, 18 la toți oamenii. „Aproapele" devine, în acest înțeles, pur și simplu, *semenul*, omul în general. Porunca iubirii aproapelui și apare cu acest înțeles larg în unele texte mai târzii, cum este cel din cartea lui Isus Sirah 13, 18: „Tot dobitocul iubește pe cel asemenea sieși și tot omul pe aproapele său".

Aripa rigoristă era însă mai puternică și s-a impus în iudaismul oficial. După distrugerea Ierusalimului, în principala rugăciune a iudaismului, denumită *Șemoneh 'Esreh*, s-a și adăugat (pe la anii 85-90 d.H.), ca a 12-a din cele 18 binecuvântări, așa-numita „Binecuvântare eretică" (*birkhath ha-minim*), de fapt un blestem împotriva apostatilor și a ereticilor, între care sunt menționați în chip special creștinii, sub denumirea de „nazarineni". Unei astfel de tendințe îi răspunde Mântuitorul cu învățătura din parabola Samarineanului milostiv (Lc 10, 30-37), că trebuie să ne facem aproape, în mod concret, prin fapte de iubire și milă, oricărui om.

Mai mult, Domnul poruncește să-i iubim pe înșiși vrăjmașii noștri. De două ori apare în această secțiune a *Predicii de pe Munte* în varianta ei lucanică porunca: „Iubiți pe vrăjmașii voștri" (Lc 6, 27 și 35). După ce a arătat insuficiența unei „iubiri" restrânsă numai la cei apropiați sau la cei de la care așteptăm vreo răsplată, Mântuitorul continuă: „Ci iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți bine și dați cu împrumut, fără să nădăjduiți nimic în schimb, și răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi. Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv" (Lc 6, 35-36; cf. Mt 5, 44-45).

Niciodată iudaismul n-a cuprins și pe vrăjmași în noțiunea de „aproapele". Mântuitorul exprimă foarte exact modul în care iudaismul înțelegea și aplica porunca de a-l iubi pe aproapele din Lev 19, 18 atunci când prezintă această poruncă într-o formulare ce nu se regăsește de fapt în textul biblic: „Ați auzit că s-a zis: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău" (Mt 5, 43). În *targumul* (parafrază aramaică, folosită în sinagogi) la Lev 19, 18, porunca biblică apare, într-adevăr, în forma: „Să iubiți pe prietenul vostru, care este ca și voi înșivă" (*Targum du Pentateuque*, trad. par R. Le Déaut, Cerf, Paris, 1979, p. 442).

Acestei interpretări înguste – și, de fapt, falsificatoare – Iisus îi opune adevăratul înțeles al poruncii, care, în intenția Legiuitorului divin, îi înglobează în exigențele sale pe toți semenii, inclusiv pe vrăjmași. Modelul este Dumnezeu Însuși, Tatăl ceresc al nostru, al tuturor, Care „este bun și cu cei nemulțumitori și răi" și „milostiv" (Lc 6, 35b-36). În paralela de la Matei, iubirea Tatălui ceresc

este ilustrată prin două exemple pe care oricine le poate constata de când lumea: „El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepti și peste cei nedrepti” (Mt 5, 45).

Este clar că în textele evanghelice este vorba atât de dușmanii personali, cât și de vrăjmașii naționali și, pentru creștini, de prigonitorii Bisericii. Când Sfinții Matei și Luca își redactau Evangheliile, creștinii erau prigoniti și duși la moarte pentru credința lor. Ei bine, Evangheliile le cer să răspundă răului cu bine și să se roage pentru prigonitorii lor (Mt 5, 44; Lc 6, 27). Avem toate motivele să credem că în cultul Bisericii primare își aveau deja un loc bine stabilit rugăciunile pentru vrăjmași și persecutori (cf. Sf. Policarp, *Epistola către Filipeni*, 12, 3).

Sfinții dintotdeauna ai Bisericii au strălucit în mijlocul lumii în care trăiau mai ales prin împlinirea acestei porunci. Atitudinea lor iubitoare a impresionat adânc pe vrăjmașii și prigonitorii lor. Viețile sfinților sunt pline de mărturii în acest sens. Creștinul adevărat, chiar dacă lumea nu-l înțelege și nu-l acceptă, chiar dacă suferă martiriul, nu poate avea vrăjmași. El nu are decât frați.

Pe moraliștii lipsiți de o perspectivă duhovnicească i-a pus întotdeauna în încurcătură porunca iubirii nelimitate. Scolasticismul catolic, apelând la tradiția stoică, a introdus tot felul de limitări. El afirmă că, într-adevăr, vrăjmașii nu trebuie excluși din sfera iubirii generale față de semenii și din rugăciunea creștinilor pentru toți oamenii. Fiecare trebuie să avem pregătirea spirituală necesară spre a fi gata să-i iubim pe vrăjmași „dacă s-ar ivi necesitatea” (*si necessitas occurreret*). Dar a-l iubi pe vrăjmaș „fără un element de necesitate” ține de „perfectiunea iubirii”, care nu este necesară pentru mântuire (Toma d'Aquino, *Summa Theologica*, 2/II qu. 25 art. 8f). În general, porunca iubirii față de vrăjmași a fost restrânsă de moraliștii apuseni la aria personală. Fiind exceptat în mod explicit vrăjmașul de pe câmpul de luptă, din război (J. Mausbach și G. Ermecke, *Katholische Moraltheologie*, II/1, ed. Aschendorf, Münster, 1954, p. 145), iubirea față de vrăjmași rămâne aplicabilă numai la morala individuală. Iată cum este falsificată Evanghelia chiar în numele unei teologii care se vrea și se crede „creștină”! Nu ne mai mirăm că un Heinrich Heine își permite să ia în derâdere porunca iertării și a iubirii față de vrăjmași, zicând: „Dacă Dumnezeu drăguțul vrea să mă facă fericit, să-mi dea bucuria de a vedea spânzurați în acești copaci pe vreo șase sau șapte dintre vrăjmașii mei. Cu o inimă plină de simțire, le voi ierta toată nedreptatea înainte ca ei să moară... Da, omul trebuie să-și ierte vrăjmașii, dar nu înainte ca ei să fie spânzurați” (*Gedanken und Einfälle*, în „Sämtliche Schriften”, VI/1, ed. de K. Briegleb, Ed. Hanser, München, 1975, p. 653).

E adevărat că mulți dintre „creștinii” de astăzi, chiar dacă n-o spun pe față, gândesc cam tot așa. Aceasta nu înseamnă că Creștinismul este falimentar. Sau că Evanghelia este o pură utopie. Deși multora le-ar place să tragă tocmai această concluzie. Iată, de pildă, cum se exprimă un cunoscut comentator evreu al Evangheliilor: „Defectul în învățătura etică a lui Iisus este că ea ridică ștacheta atât de sus încât n-a putut produce rezultate solide și practice exact acolo unde admiratorii ei pretind că este diferită și superioară față de codurile etice ale

Pentateuhului, profetilor și rabinilor” (C. G. Montefiore, *The Synoptic Gospels*, II, ed. a doua, Ed. Macmillan, London, 1927, p. 523). După acest critic, o etică mai puțin radicală și mai „realistă”, poate în maniera rabinilor, s-ar fi dovedit mai folositoare. La fel, pentru Sigmund Freud, porunca de a-i iubi pe vrăjmași ar fi o încercare a culturii supraeului de a schimba nevoia de agresiune într-un simțământ de vinovăție și astfel de a lupta împotriva acestei nevoi, o încercare ce s-a dovedit, într-adevăr, a avea succes, dar care este ostilă fericirii (*Civilization and Its Discontents*, în „Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud”, Ed. Hogarth, London, 1961, vol. 21, p. 114). Măsurată după natura umană, această poruncă ar ține de domeniul lui „credo quia absurdum” (cred pentru că este absurd).

Este adevărat că omul, redus la puterile sale firești, nu poate niciodată iubi pe vrăjmașii săi. Criticii Evangheliei nu fac decât să afirme un lucru evident, anume că porunca nu este „naturală”. Pentru împlinirea ei avem nevoie de puterea supranaturală a harului lui Hristos. Apostolul neamurilor exprimă foarte bine, în cunoscutul capitol 7 al Epistolei sale către Romani, neputința omului firesc de a săvârși vreun bine. Cuviosul Siluan Athonitul, care are minunate tâlcuiri la această poruncă evanghelică, zice: „Domnul m-a învățat să iubesc pe vrăjmași. Lipsiți de harul lui Dumnezeu nu putem iubi pe vrăjmași, dar Duhul Sfânt ne învață iubirea și atunci vom simți milă chiar și pentru demoni... Dacă te rogi pentru vrăjmașii tăi, pacea va veni asupra ta. Iar când vei iubi pe vrăjmașii tăi, să știi că un mare har dumnezeiesc locuiește în tine. Nu zic că este deja un har desăvârșit, dar e de ajuns pentru mântuire... Cel ce a învățat de la Duhul Sfânt să iubească va suferi toată viața pentru cei ce nu se mântuiesc, varsă lacrimi pentru oameni și harul lui Dumnezeu îi dă puterea de a iubi pe vrăjmașii lui” (*Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, trad. de Pr. prof. Ioan Ică și Diac. asist. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994, p. 142-143).

Dacă au fost și sunt atâția „creștini” falimentari în ce privește împlinirea poruncii de a-i iubi pe vrăjmași, aceasta nu înseamnă nicidecum că Creștinismul însuși este falimentar. Trebuie să punem la inimă adevărul că nu am ajuns la măsura poruncii lui Hristos, deci că nu suntem creștini, atâta vreme cât porunca iubirii vrăjmașilor ne rămâne încă străină. Numai împlinind această poruncă, numai având și punând în lucrare harul ceresc al iubirii fără limite, ne ridicăm deasupra îngustimilor și falsificărilor pe care le condamnă Mântuitorul la iudeii din vremea Sa. Și ne facem, așa cum ne vrea și ne cere El, „fiii Celui Preaînalt”.

Tinere, ție-ți zic: Scoală-te!

Predică la Duminica a XX-a după Rusalii

Evangelhia de la Luca 7, 11-16

¹¹ Și după aceea, S-a dus într-o cetate numită Nain și cu El împreună mergeau ucenicii Lui și multă mulțime. ¹² Iar când S-a apropiat de poarta cetății, iată scoteau un mort, singurul copil al mamei sale, și ea era văduvă, și mulțime mare din cetate era cu ea. ¹³ Și, văzând-o Domnul, I s-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge! ¹⁴ Și apropiindu-Se, S-a atins de sicriu, iar cei ce-l duceau s-au oprit. Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te. ¹⁵ Și s-a ridicat mortul și a început să vorbească, și l-a dat mamei lui. ¹⁶ Și frică i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său.

Un mic sat din Galileea, foarte aproape de Muntele Tabor, poartă până astăzi numele de Nain. Aici a săvârșit Mântuitorul o mare minune: a înviat pe un tânăr pe care-l duceau să-l îngroape. Este una dintre cele trei învieri din morți săvârșite de Mântuitorul, despre care ne mărturisesc Sfintele Evanghelii, alături de învierea fiicei lui Iair și a lui Lazăr. Prin această mare minune, Domnul Și-a arătat încă o dată „slava Sa” (cf. In 2, 11), a dovedit o dată mai mult că este Dumnezeu adevărat și că moartea însăși este silită să dea înapoi înaintea puterii Sale. Ucenicii și o mare mulțime de oameni (v. 11) au fost martori ai acestei minuni. Reacția lor este descrisă în ultimul verset al pericopei: „Și frică i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său” (v. 16). Ei nu îndrăznesc încă să vadă în Iisus din Nazaret pe Mesia cel profetizat. Dar nu pot să nu constate că, după o lungă perioadă (de câteva secole) în care profetismul n-a mai fost deloc prezent în Israel, Dumnezeu „a cercetat pe poporul Său” prin trimiterea unui profet – și nu a unui profet oarecare, ci a unui „mare profet”. Datorită acestei minuni, a crescut enorm popularitatea Mântuitorului „în toată Iudeea și în toată împrejurimea” (v. 17).

Sfântul Luca nu se mulțumește însă să prezinte o mare minune și concluzia care decurge din ea în ce privește identitatea lui Iisus. El ne spune despre Mântuitorul ceva mai mult: anume, ni-L arată plin de o nemărginită milă față de suferința omenească. De data aceasta, mila Sa se îndreaptă spre mama celui mort. Faptul că era vorba de o femeie văduvă, că mortul fusese singurul ei copil și că această mamă rămasă singură pe lume tocmai își ducea copilul preaiubit spre mormânt – iată tot atâtea circumstanțe care făceau împrejurarea mai

emoționantă și pe această mamă mai vrednică de milă. Înșiși consătenii ei erau pătrunși de o mare compasiune pentru nemângâiata mamă și participau în număr foarte mare (cf. v. 12) la îngroparea tânărului. Domnul nu poate trece nepăsător pe lângă o astfel de negrăită durere, exprimată în plânsul disperat al mamei. Evanghelistul descrie situația în cuvinte puține, dar extrem de sugestive: „Și, văzând-o Domnul, I s-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge!” (v. 13).

Însuși acest cuvânt, rostit cu cea mai mare milă de Mântuitorul, a avut, desigur, puterea să astâmpere durerea ei de negrăit. Dar Domnul nu mângâie și nu ajută niciodată numai pe jumătate. Și în acest caz, harul Său este deplin. Numai atingându-Se de sicriu și numai printr-un cuvânt, Domnul îl învie pe mort și îl dă mamei sale (v. 14-15). Ne putem închipui cât de mare a fost bucuria acelei mame, când și-a primit înapoi copilul înviat, cât de adânc și de neșters i-a fost simțământul de recunoștință pentru dumnezeiescul ei Binefăcător!

Nu vom insista asupra minunii în sine și asupra impactului pe care ea l-a avut asupra celor care au fost de față sau a celor care au auzit povestindu-se despre ea. Ne vom opri mai pe larg asupra semnificației simbolice a unora dintre elementele istorisirii lucanice. Într-adevăr, în cuvântul lui Iisus: „Tinere, ție îți zic: Scoală-te!”, nu putem să nu vedem o chemare și o poruncă adresată tuturor tinerilor morți duhovnicește. Pe toți aceștia, gata să fie aruncați în „mormântul” pierzaniei sufletești, Domnul îi cheamă să se întoarcă din moarte la viață. Că aceasta a și fost intenția Bisericii când a rânduit să se citească în această Duminică Evangelhia despre învierea tânărului din Nain rezultă din însuși faptul că în Apostol (din Gal 1, 11-19) a fost vorba, într-adevăr, de o „înviere” duhovnicească: Saul din Tars, prigonitorul Bisericii, tot la un cuvânt al Mântuitorului (cf. Fapte 9, 4-6 și loc. par.), se naște la o viață nouă și devine Pavel, marele Apostol al neamurilor. Nimic din antecedentele iudaice ale lui Saul nu anunța această „înviere”, așa precum nimic nu îndreptătea pe vreunul din cei care-l conduceau la groapă pe tânărul din Nain să spere că el ar putea fi readus la viață. Și într-un caz și în celălalt s-a arătat puterea harului lui Dumnezeu. Aducându-ne aminte de acest har și de voința statornică a lui Dumnezeu ca „toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim 2, 4; cf. Iez 18, 32; 33, 11), Hristos îi cheamă astăzi pe toți tinerii la învierea vieții celei veșnice.

Iată marele și importantul mesaj al acestei Duminici, care, cum spuneam, rezultă cu claritate din însăși punerea laolaltă a celor două pericope, din Apostol și din Evangelhie!

Și, o, cât de mulți sunt astăzi tinerii aflați pe calea morții! Bineînțeles, moartea este moarte pentru oricine și nu numai tinerii, ci și foarte mulți dintre cei mai în vârstă sau chiar dintre cei aflați spre sfârșitul vieții lor pământești zac în cel mai greu somn al morții celei duhovnicești. Dar este atât de sfâșietor dramatismul morții în păcat al unui tânăr. O, această imensă mulțime de tineri de astăzi care n-au auzit și nu vor să audă de Hristos, care umplu până la refuz căile morții! Ei, chipurile, „își trăiesc viața”! Căci așa îi înșală iadul și-i face să numească „viață” calea însăși a morții! O, cum sângerează pentru fiecare dintre ei și pentru viața lor pierdută inima de Tată a lui Dumnezeu!

Dintre acești tineri, unii – asemenea tânărului din Nain – au câte o mamă sau câte un tată să-i plângă. Este vorba de acele mame și de acei tați care, fiind ei înșiși vii în Hristos, își dau seama de gravitatea stării copiilor lor, de faptul că ei sunt morți în păcatele și în fărâdelegile lor. De cele mai multe ori, cuvântul de indemn al acestor părinți nu mai are nici o putere. Copiii sunt prea orbiți în căderea lor ca să mai acorde vreo importanță durerii, lacrimilor și cuvintelor acestor părinți. Cauzele pot fi multiple. În lumea noastră, marcată atât de profund de păcat, tânărul este înconjurat de mari ispite, din toate părțile. Păcatul își face mare reclamă. Copiilor, tinerilor, li se propune la fiecare pas calea cea largă. Oricât ar fi de exigentă și de stăruitoare o familie creștină în formarea duhovnicească a odraslelor ei, părinților credincioși le este practic cu neputință să asigure copiilor lor un mediu cu totul izbăvit de prezența celor mai îngrozitoare ispite. Căci, foarte de timpuriu, copiii ajung să petreacă o bună parte a timpului zilnic în afara familiei. Și mai nicăieri nu găsesc un mediu propice păstrării și dezvoltării vieții lor duhovnicești. Încă și mai grav este faptul că, uneori – de mult prea multe ori – părinții înșiși sunt de vină pentru decăderea copiilor lor. Nu mă refer numai la părinții declarat necredincioși sau la cei puțin credincioși. Am în vedere situații în care părinții credincioși își văd copiii apucând pe o cale pe care ei înșiși o urăsc și de care au încercat să-i ferească. Și totuși, de multe ori, astfel de părinți își au partea lor de vină. Poate că ei înșiși n-au fost destul de credincioși și n-au acordat suficientă atenție formării copiilor lor. Sau și-au îngăduit – și au îngăduit și copiilor lor – unele compromisuri cu păcatul și cu lumea. Consecințele acestor compromisuri sunt întotdeauna dezastruoase. Sunt oameni care, confrunțați cu roadele monstruoase ale lipsurilor lor ca creștini și ca părinți, își vin în sine, se trezesc din rătăcire, dar adeseori este prea târziu ca să mai poată exercita o influență decisivă asupra copiilor lor. Este cumplită situația acestor părinți și, simțindu-și neputința, nu le mai rămâne decât să-și urmărească plângând, ca și nefericita văduvă din Nain, copiii aflați pe drumul celei mai îngrozitoare dintre morți.

Singura speranță ce le mai rămâne acestor părinți, pentru readucerea la viață a copiilor lor, este o intervenție minunată a lui Hristos. Spre El se îndreaptă strigătul și rugăciunea lor. Ca și atunci, Domnului îi este milă de mamele și de tații care-și plâng cu adevărată sfâșiere a inimii copiii pierduți pe căile păcatelor. Sunt și astăzi lacrimi adevărate de mame credincioase, care înduioșează inima Mântuitorului; sunt și astăzi învieri minunate ale unor tineri pentru rugăciunea părinților. Cum îi spunea Sfântul Ambrozie nemângâiatei Nona, mama celui care avea să devină Fericitul Augustin, pe vremea când acesta era încă pradă căderilor și rătăcirilor de tot felul: „Nu se poate să piară fiul atâtor lacrimi!”

Din nefericire însă, sunt puține aceste mame și sunt încă și mai puțini acești tați care să fie conștienți de îngrozitoarea stare a copiilor lor. Cei mai mulți sunt ei înșiși morți în propriile lor păcate. „Morții își îngroapă pe morții lor” – ca să parafrazăm un cuvânt al Mântuitorului. Într-o bună parte din familiile care se pretind a fi „creștine” moartea duhovnicească, moartea în păcate, este o stare moștenită. Sunt morți copiii, cum au fost și sunt morți și părinții. Se mai găsește câte o bunică, bătrână și neputincioasă, care să bată drumul bisericii, plângând și rugându-se și pentru unii, și pentru alții. Ceilalți, toți, n-au niciodată timp pentru

Dumnezeu. N-au, de fapt, nimic pentru Dumnezeu. El le este străin. Și vor să le rămână astfel. Au însă tot timpul și găsesc suficiente mijloace pentru a se pune în slujba celui rău. Pentru a-și căuta moartea veșnică. Privind starea lumii de astăzi, cu valul îngrozitor de păcate de moarte de care ea se lasă înghițită, ni se impune imaginea unui imens convoi mortuar. Un convoi în care morții sunt nu numai bătrânii, ci mai ales toți acești tineri care se aruncă cu atâta înconștiență în valul clocotitor al păcatelor.

Întrebați pe oricare dintre copiii voștri ce se petrece în fiecare zi într-o școală, aproape în fiecare din școlile noastre. Vă veți îngrozi când veți înțelege cât de mulți sunt elevii de școală generală pentru care au devenit o obișnuință fumatul, injurătura, cuvintele murdare, violența în gesturi și în limbaj etc. De dascălii buni nu mai ascultă. Și, din păcate, nu toți dascălii sunt buni, unii făcându-și o misiune din a-și iniția elevii în căile păcatului. Rezultatele unei astfel de „educații” se vădese îndată. Păcatele cele mai urâte își pun repede amprenta îngrozitoare pe sufletele și pe chipurile atâtor tineri vremii noastre, încât societății de mâine pare a nu-i mai rămâne nici o speranță de bine. Trăim, cum bine s-a spus, promovarea pe toate căile a unei „culturi a morții”, care, încă de pe acum, își arată adevărata față prin uciderea milioanelor de prunci nenăscuți, prin violența înfricoșătoare, prin egoismul fără limite și prin atâtea alte caracteristici teribile ale lumii în care trăim. Din ce în ce mai mult, credinciosul înconjurat de acest noian de păcat ajunge să se simtă în lumea de astăzi așa cum se simțea credinciosul Lot în Sodoma lui, când își chinuia sufletul său cel drept prin ce vedea și auzea zi de zi (cf. II Petru 2, 7-8). Din ce în ce mai mult, copiii credincioși – puținii copii credincioși – nu-și mai află locul și își chinuie sufletul în școlile în care învață; tinerii credincioși – mult prea puținii tineri credincioși – nu-și află locul și își chinuie sufletul în facultăți, la locurile de muncă etc. Un imens și atotputernic val al morții duhovnicești pare a fi cuprins totul și pe toți.

O Mamă nemângâiată își plânge acum copiii pierduți. Această Mamă este Biserica. „Rahela își plânge copiii și nu vrea să se mângâie pentru că nu mai sunt”, zicea profetul odinioară (Ier 31, 15; cf. Mt 2, 18). Cu atât mai mult își plânge astăzi copiii noua Rahelă, Biserica, Mama noastră a tuturor (cf. Gal 4, 26). Cum și-ar putea urma cu inima ușoară copiii – pe atâția dintre copiii ei, pe atâția dintre cei pe care i-a născut pentru Hristos, prin Botez – pe calea fără de întoarcere a morții celei veșnice?

O, cât de puternic trebuie să răsună acum chemarea la viață a lui Hristos! Cu câtă stăruință și neodihnă suntem datori să strigăm această chemare în urechile tuturor! Și cu ce lacrimi, cu ce durere, trebuie să ne rugăm Domnului să vină în Nainul lumii noastre, pentru ca mila și puterea Sa dumnezeiască să săvârșească minunea trezirii la viață a tinerimii noastre!

„Tinere, ție-ți zic: Scoală-te!” Iată cuvântul dumnezeiesc de care avem cea mai mare nevoie acum, când suntem la un pas de groapa pieirii!

Unde sunt glasurile celor care trebuie să strige lumii acest cuvânt? Unde sunt glasurile propovăduitorilor adevărului și ai vieții? Unde sunt glasurile preoților cutremurați de înfricoșătoarea răspundere care apasă pe umerii lor? Unde sunt glasurile profesorilor, ale învățătorilor, ale educatorilor, ale tuturor celor care

și-au luat ca misiune a vieții lor călăuzirea copiilor și a tinerilor pe căile vieții? Unde sunt glasurile părinților care-și privesc copiii înecându-se în prăpastia fără fund a păcatelor de moarte? Cum de răsună atât de firav nu numai glasul credinței, ci însuși glasul rațiunii sănătoase?

Mulți se plâng de lipsa de mijloace pentru a face față valului de întuneric și moarte. În toate mijloacele *mass-media* este loc atât de mult și de larg pentru reclamele păcatului și atât de puțin pentru adevăr. Pare că diavolul și-a subordonat aceste mijloace într-o proporție înfricoșătoare. Ele par a fi fost luate fără speranță de schimbare în mâinile murdare ale vrăjmașilor lui Dumnezeu și ai Evangheliei. La Televiziunea națională, de pildă, principalul mijloc de propagare a „culturii morții”, e loc pentru orice, dar nu și pentru propovăduirea lui Hristos. Înseși emisiunile așa-zis „spirituale” sunt, în mod voit, de cea mai slabă calitate. Iar dacă un glas răsună vreodată mai răspicat în afirmarea adevărului creștin, nu-l vei mai auzi a doua oară. Căci aceste emisiuni nu sunt decât praf în ochii credincioșilor și rolul lor, în intenția celor care dirijează mai mult sau mai puțin pe față „educația” prin televizor, nu este nicidecum aceea de a zidi în numele Evangheliei, ci de a dărâma și bruma de credință care mai există. Ce să mai vorbim de acele companii de televiziune care duc o luptă declarată împotriva lui Hristos și care nu sunt decât niște îngrozitoare oficine ale iadului!

Voi, responsabili Televiziunii, voi jurnaliștii fără Dumnezeu și fără inimă pentru viitorul poporului român, chiar nu înțelegeți că aveți o răspundere în fața lui Dumnezeu? Și dacă de Dumnezeu nu voiți să auziți, chiar nu vă gândiți că aveți o răspundere în fața poporului român și a viitorului acestui popor? Chiar nu vă gândiți că întotdeauna răsplata este după faptă? Chiar nu vă este frică pentru tot răul pe care-l săvârșiți? Chiar nu vedeți că voi înșivă și copiii voștri sunteți primele victime ale morții pe care o revărsați în suflete? Treziți-vă! Mijloacele peste care v-ați făcut stăpâni în numele întunericului se cer puse în slujba luminii. Evanghelia acestei Duminici vă cheamă la o radicală *metanoia*, la acea „schimbare a minții”, a mentalității, care să vă aducă la conștiința răspunderii imense pe care o aveți în fața lui Dumnezeu, a Bisericii Sale, a celor două mii de ani de istorie creștină a poporului român.

Răspunderea este în primul rând a noastră, a celor care ne simțim și ne declarăm că suntem credincioși. Oriunde ne-am afla pe scara socială, oricare ne-ar fi preocuparea de toate zilele, toți avem îndatorirea sfântă de a smulge din iad sufletele atâtor copii și tineri care, din punct de vedere duhovnicesc, datorită lipsei la apel a factorilor responsabili, nu știu nici să deosebească mâna dreaptă de mâna stângă.

„Tinere, ție-ți zic: Scoală-te!” Iată chemarea care trebuie să răsună cu putere – și prin toate mijloacele care ne sunt la îndemână – în urechile și în inimile tinerei generații. Este timpul să facem un front comun împotriva hoardei vrăjmașe. Vedem abilitatea păcatului în a-și crea structuri care să-l susțină. Puterile iadului se simt de nebiruit tocmai datorită acestor structuri ale păcatului, pe care, cu atâta bunăvoință, le tolerăm în sânul societății noastre. Avem, în Biserica noastră, acea structură fondată de Mântuitorul Însuși pe care „nici porțile iadului nu o vor birui” (Mt 16, 18). Să ne zidim, „ca niște pietre vii”

(I Petru 2, 5), pe noi înșine și pe toți ai noștri, pe copiii și pe tinerii noștri, în această instituție dumnezeiască, s-o iubim cu toată ființa, s-o apărăm și s-o întărim!

Să avem conștiința luptei pe care trebuie s-o ducem împotriva forțelor morții! Ca adevărați ostași ai Domnului vieții, să ne angajăm în această luptă, în care avem și certitudinea biruinței, prin puterea și harul Său! Să ne zidim familiile, cu copii numeroși – atâția câți vrea Dumnezeu să ne dea – și credincioși, crescuți în mireasma sfînteniei și a rugăciunii! Familii sfinte, cât mai multe familii sfinte, iată temeiul regenerării, iată temeiul speranței de viitor a Neamului și a Bisericii!

O, Domnul și Dumnezeul nostru, fă ca chemarea acestei Evanghelii să aprindă inimile tuturor credincioșilor tăi și să deschidă o cale nouă și sfântă copiilor și tinerilor acestei generații!

Cuvântul lui Dumnezeu

Predică la Duminica a XXI-a după Rusalii
(a Sf. Părinți de la Sinodul VI ecumenic)

Evangelia de la Luca 8, 5-15

⁵ Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o. ⁶ Și alta a căzut pe piatră, și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală. ⁷ Și alta a căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o. ⁸ Și alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând, a făcut rod însutit. Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă. ⁹ Și ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta? ¹⁰ El a zis: Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă. ¹¹ Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu. ¹² Iar cea de lângă drum sunt cei care aud, apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască. ¹³ Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul, îl primesc cu bucurie, dar aceștia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă. ¹⁴ Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc. ¹⁵ Iar cea de pe pământ bun sunt cei ce, cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc într-o răbdare.

Varianța lucanică a parabolei Semănătorului și explicarea dată ei de Mântuitorul, pe care ni le prezintă Evangelia acestei Duminici, sunt într-un tot asemănătoare cu cele din Evangelia de la Matei (13, 3-9.18-23). Ca și în Evangelia de la Matei (13, 10-17), între parabola însăși și explicarea ei, Domnul le dă ucenicilor, îndeosebi, un răspuns la întrebarea de ce le vorbește oamenilor în parabole. Textul acestui *intermezzo* este mai scurt la Luca: „Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu audă” (v. 10). Întotdeauna în activitatea Sa învățătoarească a folosit Mântuitorul vorbirea parabolică sau alegorică. De pildă, când zicea: „Voi sunteți sarea pământului” și „voi sunteți lumina lumii” (Mt 5, 13); sau: „Nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor” (Mt 7, 6). În Evangelia de la Luca, parabola celor doi datornici (7, 41-43) este anterioară parabolei Semănătorului. Totuși, se pare că ucenicii au constatat o schimbare în felul Său de a vorbi; ei se miră de faptul că Iisus folosește în fața mulțimii diferite parabole susceptibile de interpretări diverse, fără alt comentariu decât avertismentul sentențios: „Cine are

urechi de auzit să audă!”. De aceea Îl întreabă, după Matei (13, 10b): „De ce le vorbești lor în pilde?” Iisus răspunde cu o precizare pe care Sfântul Luca o rezumă în cuvântul de mai sus, arătând că e nevoie de o disponibilitate spirituală pentru a putea, într-adevăr, recepta mesajul Evangheliei, de o voință de a te supune exigențelor ei.

Parabola Semănătorului ne vorbește, în esență, de patru feluri de pământ, de patru părți de sămânță și de patru randamente diferite ale seminței.

O parte din sămânță, ne spune parabola, a căzut „lângă drum”. Aceasta nu înseamnă neapărat că semănătorul este neglijent. Era normal însă ca la semănat unele boabe să cadă pe (sau lângă) drumul care mărginea ogorul sau pe cărările bătătorite pe ogorul însuși de la recolta anterioară până la semănat, știut fiind faptul că în agricultura tradițională din Țara Sfântă mai întâi se seamănă, și numai după aceea se ară. Desigur că „păsările cerului”, dacă nu sunt alungate, mănâncă repede boabele care li se oferă astfel.

În Palestina sunt apoi multe țărini pietroase, unde, sub un strat foarte subțire de sol vegetal, se ascunde stânca. În aceste condiții, grâul răsare repede, stimulat de căldura de la suprafață; dar planta piere tot atât de repede din lipsă de pământ adânc.

„Spinii” pot însemna aici buruienile, în general, care răsar și cresc foarte repede. Dar poate fi vorba, de asemenea, de tufe de mărarini; într-adevăr, în Orient poți vedea adeseori astfel de tufe în mijlocul ogorului cu grâu sau cu alte cereale.

Randamentul „pământului celui bun”, de până la o sută la unu (v. 8: „a făcut rod însutit”), depășește, de departe, cele mai bune recolte din Țara Sfântă. Este adevărat că în cartea Facerii (26, 12) se spune că Isaac a cules, prin binecuvântarea Domnului, „rod însutit”. În textul evanghelic însă, cifra are mai degrabă o valoare simbolică.

După ce a rostit această parabolă, ucenicii nu numai că L-au întrebat pe Mântuitorul, în general, de ce vorbește în pilde, ci L-au și cerut, cum ne spune Sfântul Luca: „Ce înseamnă pilda aceasta?”; adică, L-au cerut să le explice pilda însăși a Semănătorului. Domnul îi ascultă. Explicația Sa, ca și parabola însăși, este redată în toate cele trei Evanghelii sinoptice (Mt 13, 18-23; Mc 4, 13-20; Lc 8, 11-15). Această explicație conține mai multe elemente alegorice.

Deși parabola este numită „a Semănătorului”, în ea este vorba aproape exclusiv de sămânță sau mai degrabă de condițiile foarte variate care i se oferă acesteia în urma semănării. În ce privește identitatea Semănătorului, luând în seamă contextul de la Matei, ne dăm seama că Acesta este, ca și în parabola neghinelor (Mt 13, 37), „Fiul Omului”. Symbolismul seminței este precizat de la bun început în varianța lucanică a explicației parabolei: „Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu” (Lc 8, 11). Totuși, în continuare nu mai este vorba atât de sămânță, de cuvântul lui Dumnezeu, ci de modurile diferite în care acesta este primit de oameni, de „soliurile” diferite în care cade sămânța cuvântului. Rezultatele diferite ale celor patru părți de sămânță se datorează, într-adevăr, calității diferite a pământului. Nici Semănătorul, nici sămânța nu au vreo vină pentru lipsa de roade a celor din primele trei categorii. Ar fi fost, poate, de ajuns

ca Mântuitorul să spună numai atât: Semănătorul face tot ceea ce trebuie făcut; sămânța este bună; nu mai rămâne decât ca și voi să fiți pământul cel bun pentru ca sămânța să-și aducă rodul însutit. Domnul intră însă în detalii, spre a releva într-un mod mai concret piedicile care se opun rodirii seminței cuvântului.

În prima categorie, reprezentată de sămânța căzută lângă drum, sunt cei care aud cuvântul, dar încă înainte ca acesta să fi pătruns în minte, prin meditația asupra lui, înainte ca acesta să fi coborât în inimă, prin primirea sa cu dragoste și ascultare, vine diavolul, această „pasăre” de pradă care stă mereu la pândă, și „ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască” (Lc 8, 12). Așa se întâmplă, în general, cu oamenii lumești, pentru care totul trece prin simțuri și care se conduc după principiile unei „înțelepciuni” exclusiv omenești. Unii dintre aceștia mai ascultă câte-o predică sau mai deschid Sfânta Scriptură, dar o fac numai ca să-și treacă timpul, sau din obicei, din curiozitate, din gust artistic etc., iar nu căutând cu adevărat calea mântuirii, nu cu dorința de a-și însuși și de a pune în practică ceea ce aud sau citesc. În astfel de suflete, care au ajuns să aibă duritatea drumului bătut, sămânța cuvântului nu află condiții de a încolți și de a se dezvolta. Despre cel ce aparține acestei categorii de oameni, care „văzând, nu văd și auzind, nu înțeleg” (cf. v. 10), Sfântul Apostol Pavel zice: „Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește (I Cor 2, 14).

A doua categorie este cea a ascultătorilor impulsivi și superficiali care, tocmai din această cauză, sunt nestatornici. Ei primesc cuvântul așa cum primește sămânța un loc pietros. Cred îndată, fără dificultate și chiar „cu bucurie”. Credința nu-i ține însă prea mult, căci n-au prevăzut dificultățile sarcinii pe care și-au asumat-o (cf. Lc 14, 30), sau, cum zice textul, „nu au rădăcină”; „ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă” (v. 13). La prima prigoană din pricina credinței pe care au îmbrățișat-o, ei dau înapoi și „nu mai merg după Iisus” (cf. In 6, 66). În timpul activității Sale, Mântuitorul a cunoscut mulți astfel de ucenici de-o zi; știind însă nestatornicia lor, El „nu Se încredea în ei” (In 2, 24).

A treia categorie este reprezentată de cei care primesc cuvântul așa cum primește sămânța un ogor plin de spini. În sine, pământul este bun și ar putea fi productiv; dar grăsimea acestui pământ este devorată de spini și de buruieni, care o iau înainte, crescând foarte repede, și înăbușă sămânța. Așa sunt întotdeauna inimile împărțite între dorința de a plăcea lui Dumnezeu și iubirea față de lume. În zadar încearcă unii ca aceștia să slujească la doi domni (cf. Mt 6, 24). „Umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții”, ei nu pot să facă să rodească în viața lor cuvântul lui Dumnezeu (v. 14). În acești oameni, după un început bun și promițător, „cuvântul” tânjește și, în cele din urmă, rămâne fără roadă. Grijile și plăcerile vieții înăbușă dragostea față de Dumnezeu și față de împlinirea poruncilor Sale. De aceea, încă în Predica de pe Munte, Mântuitorul ne atrage atenția să nu ne lăsăm stăpâniți de grija pentru cele pământești (Mt 6, 19-34). E adevărat, omul are nevoie de hrană, de îmbrăcăminte și de alte lucruri, pe care trebuie să și le câștige cu efort. Credinciosul nu uită însă niciodată că are

un Tată în ceruri. Astfel încât grija sa pentru cele pământești nu-i înăbușă preocuparea pentru cele cerești. El nu uită niciodată că există o prioritate, un „mai întâi” al vieții sale, cuprins în acest îndemn al Mântuitorului Hristos: „Căutați *mai întâi* Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Mt 6, 33).

Vin, în sfârșit, cei care primesc cuvântul lui Dumnezeu așa cum primește pământul cel bun sămânța. E vorba de „cei ce, cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare” (v. 15). Cele câteva caracteristici menționate aici sunt extrem de sugestive. Mai întâi, o „inimă curată și bună”; adică o inimă în care pocăința și-a făcut deja lucrarea de purificare de patimi și a trezit dorul sfânt după Dumnezeu și după harul Său mântuitor. Un astfel de om nu numai că primește „cu bucurie” cuvântul lui Dumnezeu, așa cum fac și cei din categoria a doua, care „nu au rădăcină”; el îl și „păstrează” cu scumpătate. Și, spre deosebire de impulsivitatea superficială a aceluia, el știe, așa cum știe orice agricultor serios, că îi trebuie „răbdare” de la semănat și până la seceriș.

Chiar la cei ce sunt pământul cel bun există grade diferite de fertilitate. În Evanghelia de la Matei se precizează că, rodind, face „unul o sută, altul șazeaci, altul treizeci” (Mt 13, 23). Aceste cifre apar în ordine crescândă la Marcu (4, 8): „...și, crescând, au dat roade și au adus: una treizeci, alta șazeaci, alta o sută”. Cifre care au, cum spuneam, o valoare simbolică. Ele ar putea fi înlocuite cu altele; totul este să se redea ideea rodirii bogate. Totuși, vechii comentatori, printr-o exegeză alegorică, propun anumite aplicații precise, deși foarte diverse, ale acestor cifre. Astfel, de pildă, Fericitul Ieronim vedea în ele meritele fecioarelor („o sută”), ale văduvelor („șazeaci”) și, respectiv, ale celor căsătoriți („treizeci”).

Parcă astfel de inimi sunt tot mai rare în vremea noastră. Dar cât sunt ele de scumpe lui Hristos și celor credincioși! Ce bucurie să întâlnești un om care primește cuvântul fără vicleșug și cu sinceră dorință de a-l păstra și de a-l împlini! Un om care, cum zice Psalmistul, „strânge” cuvântul și se bucură de el „ca cel ce a aflat comoară mare” (Ps 118, 162)!

Așa trebuie primită, păstrată și făcută să rodească sămânța cuvântului lui Dumnezeu! O astfel de pildă de comportare față de sămânța cuvântului, a adevărului dumnezeiesc, ne-au lăsat toți marii înaintași ai credinței. Câtă grijă dovedește, de pildă, Sfântul Apostol Pavel ca învățătura lui Hristos să fie păstrată și transmisă fără știrbire, ca o comoară de mare preț și pentru care avem a da socoteală. „Deci, fraților – le scrie el tesalonicenilor –, stați neclintți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră” (II Tes 2, 15). Sau, lui Timotei, pe care-l lăsase episcop la Efes: „Să păzești porunca fără pată, fără vină, până la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos” (I Tim 6, 14). Cum ar fi putut Timotei să păzească „porunca” nepătată până la Parusia Domnului? Cum putea fi făcut el responsabil pentru transmiterea cuvântului lui Dumnezeu până la sfârșitul veacurilor? Răspunsul la această întrebare îl aflăm din a doua Epistolă pe care i-o adresează Apostolul; el putea să-și îplinească această responsabilitate prin selecționarea celor cărora avea să le încredințeze „comoara cea bună”, primită la rândul său de la Apostol: „Și cele

ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții" (II Tim 2, 2).

Așa a ajuns până la noi, „fără pată”, învățătura cea sfântă și mântuitoare a Domnului. Epoca marilor Părinți ai Bisericii și a Sinoadelor ecumenice stă ca o mărturie de neclintit, peste veacuri, despre modul în care trebuie primită, păstrată și făcută să rodească sămânța cuvântului lui Dumnezeu.

Îi pomenim în această Duminică pe *Sfinții Părinți de la Sinodul VII ecumenic*. Acest Sinod răspunde unei noi și puternice izbucniri a duhului celui vrăjmaș împotriva învățaturii lui Hristos. Este vorba de erezia iconoclastă. După marile erezii antihristologice care au fost arianismul, nestorianismul, monofizitismul și monotelismul, erezia iconoclastă venea ca un nou atac împotriva învățaturii celei mântuitoare. Temeiul esențial al icoanei este însăși întruparea Fiului lui Dumnezeu. Atacul împotriva cinstirii sfintelor icoane nu era – și nu este – decât un atentat oarecum mai subtil împotriva învățaturii de bază a Creștinismului despre Dumnezeu făcut Om pentru ca pe om să-l îndumnezeiască. Grăitor în această privință este însuși faptul că inspirația acestei erezii venea în bună parte din islamismul care apăruse de curând și care socotea idolatrie doctrina creștină despre Sfânta Treime. Iconoclasmul însuși este, în ultimă instanță, o contestare a acestei doctrine.

Deși erezia a fost susținută chiar de unii dintre împărații bizantini ai acelei epoci, Biserica și adevărul ei au biruit. S-au ridicat încă o dată mari apărători ai credinței, cum a fost, de pildă, Sfântul Ioan Damaschinul. Iar învățătura ortodoxă a fost reafirmată cu tărie la Sinodul al VII-lea ecumenic, ținut la Niceea, în anul 787.

Citind aceste pagini de aur ale istoriei Bisericii, te întrebi cum se mai poate ca astăzi oamenii să se poarte cu atâta ușurătate față de „credința dată sfinților o dată pentru totdeauna” (Iuda 1, 3)? Cum se mai poate, de pildă, ca atâtea așa-ziși „creștini” să profeseze și astăzi cel mai cras iconoclasm? Căci, trebuie s-o spunem răspicat, protestantismul și toate grupările neoprotestante reactualizează, printre altele, vechiul iconoclasm; iar acest iconoclasm modern nu este deloc mai puțin antihristologic decât era iconoclasmul veacului al VIII-lea. Cum se explică această decădere de la credință a unor oameni care s-au născut în tradiția ortodoxă?

Răspunsul ni-l dă pilda Semănătorului. Nu toți sunt pământul cel bun. Sămânța cea sfântă și bună a Evangheliei nu găsește peste tot pământul cel bun care să o facă să rodească. Este nevoie, pentru rodire, de împreună-lucrarea omului cu Dumnezeu și cu harul Său. Dacă inima ta este drum și stâncă și mărăcinii, cum ar mai putea să se vadă în viața ta vreo roadă a cuvântului lui Dumnezeu?

În loc de încheiere, acest îndemn al Sfântului Apostol Pavel către Timotei: „Ține dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine, cu credința și cu iubirea care este în Hristos Iisus. Comoara cea bună ce ți s-a încredințat păzește-o cu ajutorul Sfântului Duh, Care sălășluiește întru noi” (II Tim 1, 13-14).

Faceți-vă prieteni din mamona al nedreptății

Predică la Duminica a XXII-a după Rusalii

Evangelia de la Luca 16, 19-31

¹⁹ Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit. ²⁰ Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porții lui, plin de bube, ²¹ poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului; dar și câinii venind, lingeau bubele lui. ²² Și a murit săracul și a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormântat. ²³ Și în iad, ridicându-și ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui. ²⁴ Și el, strigând, a zis: Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie. ²⁵ Dar Avraam a zis: Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești. ²⁶ Și peste toate acestea, între noi și voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici cei de acolo să treacă la noi. ²⁷ Iar el a zis: Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu, ²⁸ căci am cinci frați, să le spună lor acestea, ca să nu vină și ei în acest loc de chin. ²⁹ Și i-a zis Avraam: Au pe Moise și pe prooroci; să asculte de ei. ³⁰ Iar el a zis: Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi. ³¹ Și i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise și de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți.

Parabola despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr se desfășoară în două acte consecutive: primul se petrece pe pământ (v. 19-22); iar al doilea în viața de dincolo (v. 23-31). Ea continuă lecția parabolei de la începutul capitoului, despre iconomul necredincios (Lc 16, 1-9). Acesta a știut să folosească bogăția, care nici nu era a sa, pentru a-și asigura o situație bună în viitor. Mântuitorul extrage și „lecția” acestei pilde, prin îndemnul: „Faceți-vă prieteni din mamona al nedreptății, ca atunci când veți fi săraci, să vă primească aceia în corturile cele veșnice” (Lc 16, 9). Textul este dificil numai la prima vedere. „Lecția” parabolei este înțeleapta folosire a banilor și, în general, a bogăției pământești (în aramaică *mamona* înseamnă „bani”, „bogăție”) pentru a ne asigura primirea în Împărăția lui Dumnezeu. Este vorba de folosirea lor pentru ajutorarea săracilor, cum ne arată alte texte lukanice (cf., mai ales, Lc 12, 33). Acest „mamona” este numit „al nedreptății” nu numai pentru că, în general, la originea oricărei mari bogății stă nedreptatea (Sfântul Ioan Gură de Aur), nici numai că, de foarte multe ori,

bogăția este cauză a păcatului, ci mai ales pentru că bogăția prin care suntem invitați să ne facem „prietenii” nu este, de fapt, a noastră. Ca și „iconomul” din parabolă, noi nu suntem altceva decât administratori ai ei. Totul e să știm a folosi înțelepțește și spre folosul propriu această bogăție care, de fapt, nu ne aparține. Cum n-a știut s-o folosească bogatul cel nemilostiv. Și cum, vai, atâția oameni nu știu s-o folosească spre binele lor, ci își fac din ea mijloc de pierzare.

Această a doua parabolă ilustrează elocvent un cuvânt rostit anterior de Mântuitorul (în v. 15b): „ceea ce la oameni este înalt” îl înfățișează pe bogat în slava sa pământească; iar „urâciune este înaintea lui Dumnezeu” arată aruncarea sa în iad.

Bogatul este personajul negativ al parabolei. Nu pentru că este bogat, ci pentru că și folosește bogăția numai pentru sine. El „se îmbrăca în porfîră și în vison”, adică în hainele care în acea vreme erau cele mai luxoase și cele mai scumpe. Porfîra își datora denumirea vopselei roșii care se extrăgea dintr-o moluscă marină (lat. *murex*) și se folosea pentru veșmântul de deasupra; iar visonul era o țesătură fină din in egiptean, folosită pentru veșmintele de dedesubt. Cele două cuvinte apar împreună și în alte texte biblice (Prov 31, 22; Apoc 18, 12.16). Dar nu numai în îmbrăcăminte era excesiv bogatul; spunând că „se veselea în toate zilele în chip strălucit”, parabola arată că bogatul își oferea continuu o viață de lux și de plăceri.

În contrast cu el apare omul sărac și „plin de bube” care zăcea la poarta casei lui (cuvântul *πυλῶν* – folosit în original pentru „poartă” – înseamnă poartă monumentală sau portic, ceea ce indică măreția casei bogatului). Ca niciodată în parabolele Mântuitorului, acest sărac are un nume; *Lazăr* este o prescurtare a numelui *Eleazar*, care înseamnă „Dumnezeu m-a ajutat” sau „Dumnezeu este ajutorul meu”. Numele se potrivește foarte bine acestui om, căruia Dumnezeu i-a răsplătit suferințele. După Tertulian (*Despre suflet*, VII, în vol. *Apologeți de limbă latină*, PSB, 3, București, 1981, p. 268), faptul că se dă acest nume ar fi un indiciu că aici nu am avea de-a face, de fapt, cu o parabolă, ci cu istorisirea unui fapt real. Unii comentatori au crezut că există o legătură între acest nume și Lazăr din Betania: el, într-adevăr, a înviat din morți și totuși cei răi nu s-au pocăit (cf. v. 30). Deși această posibilitate nu este exclusă, totuși este mai probabil că numele sugerează pur și simplu starea neajutorată a acestui cerșetor, pe care numai Dumnezeu îl ajută.

Lazăr, grav bolnav – faptul că era „plin de bube” este, poate, un indiciu că suferea de o formă de lepră necontagioasă –, nu avea cum să-și câștige pâinea. Sta la poarta casei din care răsunau zgomotele ospetelor zilnice, „poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului” (v. 21a); câinii fără stăpân, și ei în așteptarea aceluiași rămășițe, îi țineau tovărășie. Cum Lazăr era mai mult gol decât îmbrăcat și cu rănile nelegate, câinii, de care nu era în stare să se apere, „lingeau bubele lui” (v. 21b) – un indiciu în plus al stării sale mizerabile. Parabola nu redă vreun cuvânt de-al lui Lazăr. Ea lasă impresia că acest om și-a purtat fără murmur și cu deplină încredere în Dumnezeu crucea suferinței și a lipsurilor. De aceea, desigur, a și fost răsplătit în viața de dincolo. Nu sărăcia în sine este o virtute; cum nici bogăția în sine nu este pricină de pedeapsă. Nu

pentru sărăcie a fost răsplătit Lazăr, ci pentru credința și răbdarea sa. Iar bogatul a fost pedepsit pentru egoismul său, pentru lipsa sa de iubire și de milă față de aproapele.

Într-adevăr, a doua scenă a parabolei indică o inversare completă a situației. A murit mai întâi săracul și sufletul său a fost dus de îngeri „în sânul lui Avraam”. Credința că sufletele dreptilor sunt duse în rai de îngeri era prezentă în iudaism, cum o arată un targum la Cântarea Cântărilor 4, 12. Iar expresia „în (sau: la) sânul lui Avraam”, un sinonim pentru „rai”, arată că în lumea de dincolo Lazăr își odihnește capul la sânul credinciosului Avraam, ca un copil în brațele atotuiuitoare ale tatălui său, bucurându-se de aceeași fericire ca și el. Dimpotrivă, în ce privește moartea bogatului, parabola nu ne spune nimic altceva decât că „a fost înmormântat”. El a avut parte, desigur, de o înmormântare fastuoasă, pe măsura „slavei” sale pământești: aceasta i-a și fost singura „răsplată”.

După concepția ebraică, după moarte toate sufletele merg în „locuința morților” (în ebraică: *șeol*; în greacă: *hades*, adică *iad*). În Sfânta Scriptură se face distincție între *iad* și *gheenă*. Dacă „iadul” este locul petrecerii sufletelor în așteptarea învierii, indiferent dacă este vorba de sufletele dreptilor sau ale păcătoșilor (cf., de pildă, Fapte 2, 27, care citează Ps 15, 10 și unde este vorba de petrecerea în „iad” a sufletului lui Mesia), „gheena” este locul pedepsei eshatologice și în ea vor fi aruncate deopotrivă, după înviere și judecata de obște, și sufletele și trupurile celor răi (cf. Mt 10, 28). Adăugăm că acest cuvânt provine de la denumirea unei ravine aflată în vestul și sudul Ierusalimului, o vale blestemată, asociată cu focul și cu moartea, unde, după Ieremia, erau sacrificați copiii lui Moloh și lui Baal (Ier. 7, 31-32; 19, 6; 32, 35). Această vale este numită în Vechiul Testament (în ebraică) fie *ghe ben Hinnom*, „valea fiilor lui Hinnom” (Ios 18, 16a; IV Regi 23, 10; Ier 7, 31-32; 19, 6; 32, 35), fie *ghe Hinnom*, „valea (lui) Hinnom” (Ios 18, 16b), fie simplu *ghe*, „valea” (Ier 2, 23; II Cron 26, 9; Neem 2, 13.15; 3, 13). Regele Iosia a profanat valea („cu oase de oameni”), spre a pune capăt cultului păgân practicat acolo (IV Regi 23, 10-14); dar acest cult a fost reluat sub Ioiachim. Ieremia a profețit că va veni ziua când această vale va fi numită „valea uciderii” (Ier 7, 30-32). În literatura rabinică, cuvântul folosit în mod obișnuit pentru locul pedepsei celei veșnice va fi *ghehinnom*, (= *gheenă*). Aceasta, desigur, și pentru că valea cu acest nume a ajuns să fie folosită ca loc de depozitare a gunoaielor orașului, unde ardea un foc permanent. Înțelegem de ce această denumire este folosită în Sfintele Evanghelii (frecvent în Mt și Mc și numai o singură dată, în 12, 5, în Lc), pentru locul unde „viermele nu doarme și focul nu se stinge”.

Deși nu este intenția principală a acestei parabole de a ne da o învățătură eshatologică, totuși ea ne arată că încă înainte de învierea trupurilor și de judecata de obște sufletele celor morți sunt răsplătite sau pedepsite, după cele săvârșite în viață. Bogatul nu ajunsese încă în „gheenă”; dar „locuința morților” (*șeolul*, *iadul*) îi era deja un loc de chin cumplit. Dimpotrivă, pentru Lazăr, fericirea veșnică a și început; și există o „prăpastie mare” între locul în care petrece sufletul său și cel în care petrece sufletul bogatului. Deși „iadul” acestuia

din urmă nu este încă „gheenă“, totuși el are deja parte de arșița cumplită a unui foc care nu se stinge.

O, cât ar dori acum fostul bogat o picătură de apă! Parabola ne spune că el poate constata acum nu numai chinul în care se află, ci și fericirea pe care a pierdut-o și de care are parte Lazăr. Ca iudeu, face acum apel la înrudirea sa cu Avraam, cum, desigur, a uitat să facă în cursul vieții sale pământești. Atunci, nici o plăcere nu i se părea extravagantă. Acum însă, atât de mult l-a smerit chinul, încât este bucuros să primească chiar și de la disprețuitul Lazăr o cât de mică ușurare. „Mă chinuiesc în această văpaie“, strigă el disperat. Avraam îi răspunde blând, acceptând relația de rudenie la care face el apel („fiule“, v. 25); el nu-l condamnă, ci numai îi aduce aminte că are ceea ce a ales, precum și Lazăr are „mângâierea“ meritată. Dacă n-a ales binele atunci când acesta i se îmbia – însăși prezența lui Lazăr la poarta casei sale era o invitație permanentă la săvârșirea acestui bine mântuitor –, acum este prea târziu!

A doua cerere a bogatului și răspunsul lui Avraam ilustrează o altă temă importantă. Întoarcerea cuiva dintre morți, crede bogatul, i-ar face să se pocăiască pe cei cinci frați ai săi, care trăiau tot atât de păcătos precum trăise el însuși. Această cerere e, parcă, o acuză adusă lui Dumnezeu, Care n-ar fi folosit mijloace destul de convingătoare spre a-l întoarce de pe calea lui cea rea. E aici, poate, o indirectă admonestare a iudeilor, care umblau după semne (In 2, 18; I Cor 1, 22). Avraam îi răspunde că e destul ca frații lui să asculte „pe Moise și pe prooroci“, adică să creadă în Revelația dumnezeiască a Scripturii (v. 29); și că, dacă de ei nu ascultă, „nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți“ (v. 31). Când Sfântul Luca își scria Evanghelia, această afirmație era deplin verificată: Iisus înviase, într-adevăr, din morți, dar nici așa cei cu inima împietrită nu s-au pocăit!

Răspunsul lui Avraam conține, de fapt, *lecția sau morala parabolei*: anume, că trebuie să folosim acum prilejul de a ne câștiga mântuirea, prin ascultarea și împlinirea cuvântului lui Dumnezeu.

Dar câți ascultă acest cuvânt? Bogatul însuși, din propria-i experiență, știe că inimile împietrite nu se lasă ușor străpunse de chemarea dumnezeiască. Este ceea ce se constată cu ușurință și în vremea noastră. Mai ales bogăția și lăcomia după bogății duc și astăzi la pierzare o mulțime de suflete. Nu că bogăția ar fi rea în sine, ci ea devine un pericol prin lăcomia pentru dobândirea ei și prin punerea ei în slujba patimilor. De aceea constată Mântuitorul: „Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu“ (Lc 18, 24-25 și loc. par.).

Chiar mulți dintre cei care se cred și se prezintă ca buni credincioși, care postesc, se roagă etc., cu greu scot un bănuț din pungă pentru cei nevoiași. Împlinesc multe alte porunci, dar nu ies din egoismul lor. Și astfel, cu toate „virtuțile“ lor, nu vor avea răspuns la judecată, care va fi mai ales o judecată a faptelor de milostenie (Mt 25, 31-46). „Calea cea strâmtă și îngustă (Mt 7, 14) nu te primește dacă nu lepezi povara bogăției“ – zice Sfântul Vasile cel Mare (*Omilia a VII-a, Către bogați*, în Idem, *Scrieri*, Partea întâi, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 17, București, 1986, p. 420).

O, la câte rele duce iubirea de bogății! „Din pricina bogăției, rudele nu mai țin seamă de rude, frații se uită cu ochi ucigași la frați. Din pricina bogăției, pustiurile sunt pline de ucigași, marea de pirați și orașele de calomnatori. Cine-i tatăl minciunii? Cine-i făcătorul actelor false? Cine-i părintele jurământului fals? Nu-i, oare, bogăția? Nu-i răvna după bogăție?“, întreabă Sfântul Vasile (*ibid.*, p. 418).

Ca și bogatul nemilostiv din parabolă, și astăzi se înconjoară bogății de o mulțime de lucruri nefolositoare și trăiesc o viață nefolositoare. Câte false necesități nu inventează bogatul! Câte lucruri fără valoare umplu casele și subjugă inimile celor bogați! Vedem și astăzi case fără noimă, cu camere multe și mari și în care, de fapt, nu are cine să locuiască, pline de tot felul de lucruri pe cât de costisitoare pe atât de nefolositoare, care însă înghit truda mării mulțimi de săraci, care le iau acestora hrana de la gură. Vedem și astăzi oameni ca bogatul cel nemilostiv, care se gândesc numai la binele lor, la hainele și podoabele lor scumpe, la mașinile lor de lux, la petrecerile fără sfârșit; dar care n-au ochi și inimă pentru noianul de suferințe ale celor din jur, ale atâtor semeni ai lor care se zbat în necazuri și lipsuri de tot felul și care, ca și sârmanul Lazăr, s-ar bucura și de fărâmiturile de la mesele lor. Cum va lăsa dreptatea dumnezeiască nepedepsită o astfel de comportare?!

Uitați-vă la palatele noilor îmbogățiți! „Când trec pe lângă casa unui om de curând îmbogățit – scrie Sfântul Vasile cel Mare –, lipsit de gust, și-i văd casa plină de tot felul de podoabe, știu că omul acela n-are altceva mai de preț decât cele ce se văd; știu că împodobește cele neînsușite, dar sufletul îi este neîmpodobit“ (*ibid.*, p. 414). Cât de actuală este această constatare!

Un astfel de om „neîmpodobit“ sufletește nu-i este nimănui de folos. Ba nici sieși nu-și este de folos. Trăiește o viață împotriva tuturor și împotriva lui însuși. Într-adevăr, lângă el nimeni nu mai are loc. Ca și Ahab (III Regi 21, 1-15), pofteste bunul aproapelui său și este în stare de orice ca să-l obțină. „Lacomul este vecin rău și la oraș și la țară. Marea își cunoaște hotarele ei, noaptea nu depășește vechile ei margini, dar lacomul nu respectă timpul, nu cunoaște margine, nu îngăduie să se păstreze o ordine în lume, ci imită furia focului: cuprinde totul, arde totul... Care-i vecinul, care-i ruda, care-i omul de afaceri, care să nu fi fost tras pe sfoară de bogat? Nimic nu poate sta în calea silniciei bogătaşului! Toate se supun tiraniei lui, toate tremură în fața puterii lui“ (*ibid.* p. 416).

Un astfel de om, cum spuneam, trăiește nu numai împotriva altora, ci și împotriva sa. Cei ce depășesc hotarul trebuinței nu se pot opri din căderea lor; cu cât adună mai multe averi, cu atât mai mare le este pofta de avere. Iadul nu spune niciodată: „Destul!“ (Prov 30, 16; cf. 27, 20); tot așa nici lacomul nu spune vreodată: „Destul!“ Robia lui devine tot mai grea. Cât sunt de ocupați, cât sunt de fără odihnă cei cuprinși de această boală! Cât de multe le mai trebuie! Și, vai, cât sunt de chinuiți! Trupul însuși le decade din lipsa de măsură în împlinirea poftelor. Și moda, o altă robie dintre cele mai rele! Nu numai că-ți trebuie bani mulți ca să poți ține pasul cu moda, dar cât trebuie să-ți schimonosești și să-ți chinuiești trupul! Grija de siluetă, încălțăminte făcută

parcă anume să chinuiască picioarele și să le împiedice mersul ușor, bijuteriile etc. – iată o mulțime de lucruri care fac iluzorie fericirea bogaților. E roabă și e chinuită femeia care se supune acestor „canoane” ale modei, dar e înrobite și bărbatul, obligat să facă față cheltuielilor. După ce înșiră o mulțime de lucruri nefolositoare după care aleargă femeile astfel înrobite de patimă, Sfântul Vasile cel Mare zice: „Se bucură femeile iubitoare de aur să fie legate și de mâini și de picioare, numai dacă le leagă aurul. Când mai are, oare, vreme să se îngrijească de sufletul său un bărbat care slujește poftelor femeiești? După cum valurile furioase ale furtunii scufundă corăbiile șubrede, tot așa și gusturile rele ale femeilor îneacă sufletele slabe ale bărbaților” (*ibid.*, p. 414).

„De fapt, nici nu mai pot să se bucure de ceva. Au multe, prea multe lucruri. Dar cât sunt de nemulțumiți că sunt alții care au și mai multe! Și cât se întristează că nu pot avea tot ceea ce-și închipuie că le-ar lipsi!

Dar oamenii aceștia trăiesc împotriva lor înșiși mai ales prin faptul că-și lucrează pierzarea sufletească. Umblând după lucruri care li se par a fi de preț, ei pierd ceea ce este cu adevărat de preț: „Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său?” (Mc 8, 36-37 și loc. par.). Cotropiți cum sunt de grijile lumești, în viața celor înrobiți bogățiilor nu mai este loc pentru vreo preocupare duhovnicească. Ușor ajung să considere că Evanghelia și morala, că Biserica, sfintele slujbe, postul și rugăciunea, faptele de milostenie etc. sunt pentru cei proști, iar nu pentru oameni atât de mari și de importanți ca ei. Totul e pentru ei bogăția, pe care, cu cât o adună, cu atât mai mult o poftesc! Și totuși, nu vor duce nimic cu ei dincolo. Murind, tot ce ar mai putea avea de la bogăția lor va fi cel mult, ca și în cazul bogatului din parabolă, o înmormântare fastuoasă. De care, de altfel, nici nu vor avea cum să se mai bucure!

Ce ușor i-ar fi fost bogatului să-și ia bogăția cu el, dincolo, dacă ar fi știut „banca” în stare să realizeze acest transfer! Mâna și casa săracului sunt această „bancă” în care, depunând bunuri pământești, îți agonisești o răsplătire veșnică: „Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură” (Mt 6, 19-20); „Vindeți averile voastre și dați milostenii; faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmpuținată în ceruri, unde fur nu se apropie, nici molie nu o strică” (Lc 12, 33).

Oare aceste îndemnuri ale Mântuitorului Hristos nu ne sunt de ajuns ca să ne determine la pocăință? Chiar e nevoie să se întoarcă cineva dintre cei morți ca să ne aducă aminte că după fapte ne va fi și răsplata? Sau, nu mai puțin, după lipsa faptelor, a acelor fapte prin care să ne facem „prieteni” pentru lumea de dincolo?

Demonizări

Predică la Duminica a XXIII-a după Rusalii

Evangelia de la Luca 8, 26-39

²⁶ Și au ajuns cu corabia în ținutul Gherghesenilor, care este în fața Galileii. ²⁷ Și ieșind pe uscat, L-a întâmpinat un bărbat din cetate, care avea demon și care de multă vreme nu mai puneă haină pe el și în casă nu mai locuia, ci prin morminte. ²⁸ Și văzând pe Iisus, strigând, a căzut înaintea Lui și cu glas mare a zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui. ²⁹ Căci porunca duhului necurat să iasă din om, pentru că de mulți ani îl stăpânea, și era legat în lanțuri și în obezi, păzindu-l, dar el, sfărâmând legăturile, era mănânat de demon, în pustie. ³⁰ Și l-a întrebat Iisus, zicând: Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el. ³¹ Și L-rugau pe El să nu le poruncească să meargă în adânc. ³² Și era acolo o turmă mare de porci, care pășteau pe munte. Și L-au rugat să le îngăduie să intre în ei; și le-a îngăduit. ³³ Și, ieșind demonii din om, au intrat în porci, iar turma s-a aruncat de pe țârm în lac și s-a înecat. ³⁴ Iar păzitorii văzând ce s-a întâmplat, au fugit și au vestit în cetate și prin sate. ³⁵ Și au ieșit să vadă ce s-a întâmplat și au venit la Iisus și au găsit pe omul din care ieșiseră demonii, îmbrăcat și întreg la minte, șezând jos, la picioarele lui Iisus și s-au înfricoșat. ³⁶ Și cei ce văzuseră le-au spus cum a fost izbăvit demonizatul. ³⁷ Și L-a rugat pe El toată mulțimea din ținutul Gherghesenilor să plece de la ei, căci erau cuprinși de frică mare. Iar El, intrând în corabie, S-a înapoiat. ³⁸ Iar bărbatul din care ieșiseră demonii îl ruga să rămână cu El. Iisus însă i-a dat drumul zicând: ³⁹ Întoarce-te în casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu. Și a plecat, vestind în toată cetatea câte îi făcuse Iisus.

În Duminica a V-a după Rusalii s-a citit Evanghelia despre vindecarea demonizaților din ținutul Gadarenilor, de la Matei 8, 28 și urm. Am tâlcuit atunci această minune a Mântuitorului. Nu vom repeta această tâlcuire. Ci, după ce vom lua în considerare ceea ce ne oferă în plus Evanghelia acestei Duminici, vom vorbi despre diferitele forme de demonizare și despre puterea pe care o avem de la Hristos de a ne feri și de a ne izbăvi de sub stăpânirea celui rău.

Toate cele trei Evanghelii sinoptice istorisesc minunea (Mt 8, 28 – 9,1; Mc 5, 1-20; Lc 8, 26-39). Relatarea de la Matei este însă cea mai scurtă. Sfinții Marcu și Luca ne oferă o serie de detalii suplimentare, al doilea (Luca) folosind îndeaproape textul celui dintâi (Marcu).

O primă problemă o constituie faptul că la Marcu și la Luca este vorba de un singur demonizat, în timp ce la Matei sunt doi. Această deosebire se poate explica în două feluri: fie că Iisus a vindecat atunci doi demonizați, dar numai unul dintre ei și-a exprimat dorința de a-L urma pe Iisus și numai acela a devenit un vestitor al Mântuitorului, Sfinții Marcu și Luca fiind interesați îndeosebi de acest final fericit al întâmplării (Mc 5, 18-20; Lc 8, 38-39); fie că Sfântul Matei combină într-o singură relatare două vindecări de demonizați, săvârșite în momente diferite.

O a doua problemă este aceea a denumirii ținutului în care s-a petrecut minunea. În ediția sinodală, la Matei și Marcu apare „ținutul Gadarenilor”, iar la Luca „ținutul Gherghesenilor”. Problema provine de la variația existentă în manuscrise. În toate cele trei relatări sinoptice, unele manuscrise au „Gadarenilor”, altele au „Gherasenilor”, iar altele au „Gherghesenilor”. Gherasa era o cetate din regiunea Decapole (Decapolis); ea există până astăzi, în Transiordania, având o denumire apropiată de cea din antichitate: Jerash. Deoarece se află la o distanță de aproape 50 km spre sud-est de lacul Galileii, este puțin probabilă localizarea aici a minunii din Evanghelia de astăzi. Gadara era și ea o localitate din Decapole, aflată la vreo 8 km spre sud-est de Lacul Galileii (denumirea ei modernă este Um Qeis); „ținutul” ei, după o informație pe care o avem de la Iosif Flaviu (*Vita*, IX, 42), se întindea până la „marginile Tiberiadei” (= Lacul Galileii). Cât despre varianta „Gherghesenilor”, șansele ca ea să fie originală sunt foarte puține; se crede că această variantă constituie o corectare introdusă de Origen în secolul III și preluată apoi de unele manuscrise. Origen preferă denumirea „Gherghesa” nu pentru că ea ar fi existat în manuscrisele pe care le cunoștea – el nu ne spune nimic despre aceasta –, ci pe temeiul îndoielnic al unei tradiții locale (ea este locul „de unde se arată că porcii au fost aruncați de către demoni”) și pe temeiul încă și mai îndoielnic al etimologiei („Gherghesa – zice el – înseamnă «locul celor care au îndepărtat»” și astfel denumirea „cuprinde o referință profetică la purtarea față de Mântuitorul a cetățenilor acelor locuri, care «L-au rugat să se ducă din hotarele lor»”). (Cf. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, United Bible Society, London/New York, 1975, p. 23-24). În edițiile critice ale textului original grecesc s-a adoptat – cu o anumită marjă de incertitudine și ținându-se seama mai ales de „atestarea externă”, adică de frecvența apariției în manuscrisele existente – „Gadarenilor” în textul mateian și „Gherasenilor” în textele celorlalte două Evanghelii.

În plus față de textul mateian, la Marcu și la Luca demonii sunt siliți să-și demaște numele: „Și l-a întrebat Iisus, zicând: Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el” (Lc 8, 30; cf. Mc 5, 9). O legiune a armatei romane din acea vreme cuprindea nu mai puțin de 6000 de pedestrași, plus trupele auxiliare. Mântuitorul pune această întrebare nu numai pentru ca ucenicii să-și dea seama cât de îngrozitor era răul de care era stăpânit acel om, ci și pentru a-l readuce pe demonizat la conștiința propriei sale personalități, care, în străfundul ei rămăsese neafectată de demonizare. O condiție a vindecării sale

era aceea ca el să realizeze că nu este identic cu puterile cele rele care-i dictau comportarea.

Sfinții Marcu și Luca mai au în plus față de textul mateian un important dialog între omul vindecat și Iisus: „Iar bărbatul din care ieșiseră demonii îl ruga să rămână cu El. Iisus însă i-a dat drumul zicând: Întoarce-te în casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu. Și a plecat, vestind în toată cetatea câte îi făcuse Iisus” (Lc 8, 38-39; cf. Mc 5, 18-20). Dacă „mulțimea” din ținut îl alungă pe Iisus, acest om, deși nu-i este îngăduit să-L urmeze, se face un adevărat ucenic al Mântuitorului și un apostol al Său pentru cetatea sa, ba chiar, dacă ținem seama de textul de la Marcu, pentru întreaga regiune (5, 20: „și a început să vestească în Decapole câte i-a făcut Iisus lui”).

Din relatările evanghelice ale acestei minuni, ca și, în general, din relatările despre vindecările de demonizați din alte texte biblice putem învăța foarte multe lucruri folositoare pentru a ne apăra de asuprirea demonilor și de pierzarea în care caută ei să ne arunce. Iar dacă suntem deja victime ale uneltirilor lor, putem învăța cum să ne vindecăm de răul pe care ni-l pricinuiesc. Tâlcuirile patristice adaugă multe precizări importante. Ele insistă asupra faptului că demonizați sunt nu numai cei care manifestă diferite forme de nebunie ce pot fi cauzate de o posesiune demonică, ci și toți cei care sunt robi ai patimilor. Unii Sfinți Părinți asimilează cele șapte duhuri necurate de care vorbește Mântuitorul în Mt 12, 45 și pe cei șapte demoni ce ieșiseră din Maria Magdalena (Lc 8, 2; cf. Mc 16, 9) cu cele șapte păcate de moarte (a se vedea, de pildă, Herma, *Păstorul*, Porunca II, 3; V, 2, 8; IX, 11; X, 2; XII, 2, 2; Pilda IX, 22, 3; în vol. *Scrierile Părinților apostolici*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 1, București, 1979, p. 247, 253, 258, 258-259, 263, 307). Dionisie Areopagitul vorbește de „mulțimea de posedați care sunt pradă patimilor” (*Ierarhia bisericească*, PG 3, 436B). Acest fel de demonizare îl paște pe oricare dintre creștini, căci patimile continuă să se manifeste în noi atâta vreme cât n-am ajuns la asemănarea cu Dumnezeu. Patimile reprezintă în noi partea omului celui vechi. Noi avem însă puterea de a ne opune lucrării diavolului. Prin harul Botezului, am fost eliberați de sub tirania vrăjmașului; astfel încât, dacă nu ne supunem lui cu voia, el nu poate nicidecum să exercite vreo influență asupra noastră. Chiar dacă un om botezat a fost o vreme, datorită nevegherii sale, victimă a lucrărilor demonice, el își păstrează, în virtutea harului primit la Botez, puterea de a opune acestor lucrări un refuz categoric în orice moment al vieții sale și de a se întoarce prin pocăință.

Este adevărat că diavolul nu cunoaște odihnă în efortul său de a-i atrage pe oameni în căderea sa. Sfântul Antonie cel Mare învață că diavolii „pe noi, creștinii, pizmuindu-ne, toate le mișcă, voind să ne împiedice în sușul spre cer, ca să nu ne urcăm acolo de unde au căzut ei”. Și adaugă: „De aceea e nevoie de multă rugăciune și nevointă, ca primind cineva prin Duhul darul deosebirii duhurilor, să poată cunoaște cele ale lor: care dintre ei sunt mai puțin răi, care mai răi decât aceia și în ce uneltire se străduiește fiecare dintre ei și cum poate fi învins și scos fiecare din bine. Căci multe sunt meșesugirile lor și multe cursele lor. Fericitul Apostol și cei ce le-au cunoscut ca el pe acestea zic: «Nu ne sunt

necunoscute gândurile lor» (II Cor 2, 14)» (Sfântul Atanasie cel Mare, *Viața cuviosului Părintelui nostru Antonie*, XXII, în Idem, *Scrieri*, Partea a doua, trad., introd. și note de Pr. Prof. D. Stăniloae, PSB, 16, București, 1988, p. 207).

Sfântul Antonie a ajuns el însuși să cunoască „gândurile” celui rău; cu acest discernământ duhovnicesc, el ne oferă învățături de mare valoare privind lupta împotriva duhurilor rele. El ne îndeamnă, în primul rând, că „nu trebuie să ne temem de momelile lor” și că nălucirile pe care le pricinuesc aceste duhuri „nu sunt nimic, ci se mistuie îndată, mai ales dacă omul se întărește cu credința și se împrejmuiește cu semnul crucii” (*ibid.*, XXIII, p. 207). Mântuitorul l-a biruit și l-a legat pe balaurul diavol „ca pe o vrabie, ca să ne putem bate joc de el. (Iov 40, 19-24). Atât el cât și demonii cei împreună cu el au fost doborâți la pământ ca niște scorpii și șerpi, spre a fi călcați în picioare de noi creștinii. Și dovada acestui fapt e că noi viețuim potrivit lui. Căci cel ce se lăuda să sece marea și să cuprindă lumea, iată că nu poate să împiedice acum nevointa voastră și nici pe mine să grăiesc împotriva lui. Să nu luăm, deci, seama la cele ce spune, căci minte, nici să ne speriem de nălucirile lui, fiind și acestea mincinoase” (*ibid.*, XXIV, p. 208).

Așa ne vorbește marele Antonie, care, prin viața sa ascetică și prin puterea rugăciunii, neconținut l-a făcut de rușine pe ispititor și care, mai ales, într-o înfruntare dramatică, descrisă mai înainte în aceeași viață a sa scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare (VIII-X), a ieșit biruitor împotriva unei hoarde de demoni care luau chipul a diferite fiare și-l atacau chiar fizic, pricinuindu-i răni grele și extrem de dureroase. Sfântul „gemenă de durerea trupului, dar veghea cu mintea. Și bătându-și joc de ei, zicea: «Dacă ați avea vreo putere în voi, ar fi fost destul să vină numai unul din voi. Dar fiindcă v-a slăbit Domnul, încercați să mă speriați prin mulțime. E un semn al neputinței voastre că luați chipurile animalelor». Și îndrăznind, iarăși zicea: «De sunteți tari și ați luat putere împotriva mea, nu zăboviți, ci năvăliți. Iar de nu puteți, pentru ce vă tulburați în zadar? Nouă ne este pecete și zid de apărare credința în Domnul nostru». De aceea, încercând multe, scrâșneau din dinți, încât se făceau mai degrabă pe ei de râs, decât pe el” (*ibid.*, IX, p. 199).

Multe alte mărturii și îndemnuri de acest fel găsim în viața citată a Sfântului Antonie. Este important să reținem această învățătură că diavolul este neputincios în fața credinciosului întărit prin credința în Hristos și prin harul Său. Credința în Hristos este pavăza cu care, cum zice Sfântul Apostol Pavel, vom putea stinge „toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului” (Ef 6, 16). Bineînțeles, nu trebuie să uităm că avem de dus lupta împotriva demonilor. „Căci lupta noastră – zice Apostolul – nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva domniilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, răspândite în văzduhuri” (Ef 6, 12). Dar, în Hristos, avem certitudinea biruinței.

Din nefericire, însă, mulți dintre ceibotezați nu exercită puterea pe care au primit-o. Ei se dedau la tot felul de păcate, predându-se astfel fără luptă vrăjmașului mântuirii lor. Mai mult, necunoscând puterea harului, ei își fac o

prea înaltă părere despre puterea celui rău și socotesc că nici nu i s-ar putea împotrivi cu succes. Ba chiar ajung să creadă și să spună că e mai sigur să te pui bine și cu diavolul. De aici, nu numai renunțarea cu totul la lupta împotriva ispititor, ci și recurgerea la vrăjitorie și, în general, la mijloacele oculte, prin care, în orbirea lor, oamenii lipsiți de credința cea mântuitoare cred că pot pune în folosul lor puterea demonilor. Toate acestea sunt, de fapt, forme de satanism, prin care oamenii, în loc să se închine lui Dumnezeu, se supun și le aduc un cult nebunesc demonilor. Mai ales datorită acestor grave rătăcirii satanice se ajunge la formele cele mai acute de demonizare, manifestate prin pierderea rațiunii, prin nebunie. Mulți dintre cei care ajung la diferite forme de nebunie sunt victime ale recurgerii la vrăjitorie. Dionisie Areopagitul scrie: „Renunțând la a-și conforma viața după pilda dumnezeiască, ei adoptă, dimpotrivă, simțămintele și purtările mârșavilor demoni: întorcându-se, prin nebunia cea mai rea și cea mai pierzătoare pentru ei, de la bunătățile care există cu adevărat și a căror posedare înfruntă moartea și aduce o fericire veșnică, ei își îndreaptă dorințele și faptele spre stricăciunile materiei și spre mulțimea patimilor, spre plăcerile cele stricăcioase și pierzătoare, spre aparența nesigură a acestei fericiri himerice pe care o oferă realitățile străine” (*op. cit.*, PG 3, 432C).

Trebuie să precizăm că, chiar în aceste cazuri, demonii nu pot altera însăși ființa sufletului omenesc. Ci ei acționează asupra sufletului prin mijlocirea trupului, pe care-l pot afecta mai ușor și în chip mai direct. Evagrie Ponticul notează, într-adevăr, că demonii caută să altereze starea sufletului modificând constituția trupului și acționând asupra creierului (*Cuvânt despre rugăciune*, 68 și 72, în Filocalia, trad. de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, vol. I, Sibiu, 1947, p. 82 și 83). Iar Sfântul Ioan Casian dă indicații precise asupra modului în care lucrează diavolul în anumite cazuri de posesiune: „Duhul necurat intră în acele membre în care se găsește puterea sufletului și, impunându-le o greutate nemăsurată și de nesuferit, cufundă și înăbușă într-o întunecime foarte deasă puterile minții. Vedem că uneori se petrec lucruri asemănătoare și din cauza vinului, sau a febrei, sau a unui frig prea mare, sau din alte cauze din afară. Diavolul, care căpătase puterea asupra trupului lui Iov, a fost oprit de Domnul să intre și în sufletul acestuia, cum se vede din cuvintele: „Iată, îl predau în mâinile tale, dar nu te atinge de sufletul lui” (Iov 2, 6), adică să nu-i iei mintea, slăbindu-i locuința sufletului, să nu-i întuneci inteligența și înțelepciunea când el îți rezistă, înăbușind cu greutatea ta partea principală a inimii lui” (Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, VII, 12, în Idem, *Scrieri alese*, trad. de Prof. Vasile Cojocaru și Prof. David Popescu, PSB, 57, București, 1990, p. 421).

Când nebunia este cauzată de demonizare – și adeseori, chiar dacă nu e singura cauză, demonizarea poate fi una din cauzele bolii – terapeutica medicală nu va putea, ea singură, să conducă la vindecare. E nevoie atunci și de o terapeutică duhovnicească. Biserica posedă mijloacele acestei vindecări. În viețile sfinților citim despre nenumărate vindecări de demonizați săvârșite de creștinii îmbunătățiți și mai ales de părinții cu darul discernământului duhovnicesc și cu putere asupra duhurilor necurate. Fundamentul acestei

terapeutici este rugăciunea. Alte mijloace sunt: Sfântul Maslu și ungerea cu untdelemnul sfințit la această Sfântă Taină, stropirea cu apă sfințită, rugăciunea cu punerea mâinilor pe capul bolnavului. Uneori este necesară exorcizarea, în forma ei tradițională, care însă trebuie aplicată numai pe baza unui bun discernământ duhovnicesc și de către părinți îmbunătățiți. În deja citata *Viață a Cuviosului Părintelui nostru Antonie* (LXIII, p. 228-229) este relatată vindecarea unui demonizat, la care marele Părinte a folosit și exorcismul.

Dar nu numai aceste forme de demonizare trebuie vindecate, ci tot ceea ce înseamnă cădere în robia celui rău. Tot păcatul, adică, toată patima. „Demonul e mult iubitor de păcat”, zice Sfântul Antonie cel Mare (*ibid.*, VII, p. 196). El caută în tot felul să ne atragă în cursa lui. „Cei deprinși cu luptele care se duc în lăuntru omului știu bine că suntem ispițiți neîncetat de viclenia vrăjmașului”, zice Sfântul Casian (*op. cit.*, VII, 8, p. 419). El însă adaugă imediat: „Diavolul poate într-adevăr să ne ispitească, dar noi avem libertatea voinței, prin care primim sau respingem ispitele lui... Este sigur, așadar, că nimeni nu poate fi amăgit de diavol, dacă n-a consimțit el însuși prin voința sa liberă la aceasta” (*ibid.*). Mai mult, așa cum spuneam, prin harul Botezului am fost eliberați de sub tirania vrăjmașului și am primit puterea de a ne opune lucrării sale.

Dumnezeu însuși îngăduie uneori să fim ispițiți de satana, prin suferințe trupești, pentru îndreptarea și purificarea noastră. Astfel, Sfântul Pavel vede în „ghimpele” din trupul său – o boală cronică, ce se manifesta din timp în timp prin crize violente – un „înger al satanei”, căruia Domnul i-a îngăduit să-l „bată peste obraz” pe Apostol spre a nu se truși pentru multele sale daruri și descoperiri (II Cor 12, 7-9). Sfântul Casian zice că Dumnezeu îi iubește atât de mult pe cei credincioși, încât, chiar pentru greșeli foarte ușoare, îi lasă să fie chinuți trupește de satana, uneori cu boli grele, pentru ca ei să fie curățiți aici, pe pământ, de orice pată și să treacă în veșnicie ca aurul și argintul încercat în foc, fără a mai avea nevoie de vreo altă curățire (*ibid.*, VII, 25, p. 428). Să nu ne întristăm de aceste suferințe, care sunt spre mântuirea noastră. Ci, văzând în ele semne ale iubirii nemărginite a lui Dumnezeu, să fim mulțumitori.

Evangelhia acestei Duminici, care ne înfățișează pe de o parte vindecarea de către Mântuitorul Hristos a unui demonizat, iar pe de altă parte pierzarea de către demoni a turmei de porci, ne arată două lucruri: bunătatea lui Dumnezeu, manifestată în Hristos; și răutatea diavolului. Dumnezeu ridică și vindecă pe cel fără speranță de scăpare; iar demonii, chiar dacă se recunosc biruiți, caută totuși să facă tot răul de care mai sunt în stare. Dacă este așa, până când, oare, ne vom mai lăsa amăgiți de șoaptele cele mincinoase ale demonilor? Până când vom întârzia să dorim, asemenea vindecatului din Gadara, a fi și a rămâne numai cu Iisus, Domnul și Mântuitorul nostru?

Despre minuni

Predică la Duminica a XXIV-a după Rusalii

Evangelhia de la Luca 8, 41-56

⁴¹ Și iată a venit un bărbat, al cărui nume era Iair și care era mai-marele sinagogii. Și căzând la picioarele lui Iisus, îl ruga să intre în casa Lui. ⁴² Căci avea numai o fiică, ca de doisprezece ani, și ea era pe moarte. Și, pe când se ducea El, mulțimile îl impresurau. ⁴³ Și o femeie, care de doisprezece ani avea scurgere de sânge și cheltuisese cu doctorii toată averea ei, și de nici unul nu putuse să fie vindecată, ⁴⁴ apropiindu-se pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui și îndată s-a oprit curgerea sângelui ei. ⁴⁵ Și a zis Iisus: Cine este cel ce s-a atins de Mine? Dar toți tăgăduind, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: Învățătorule, mulțimile Te împulzesc și Te strămtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de mine? ⁴⁶ Iar Iisus a zis: S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine. ⁴⁷ Și, femeia, văzându-se vădită, a venit tremurând și, căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată. ⁴⁸ Iar El i-a zis: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace. ⁴⁹ Și încă vorbind El, a venit cineva de la mai-marele sinagogii, zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul. ⁵⁰ Dar Iisus, auzind, i-a răspuns: Nu te teme; crede numai și se va izbăvi. ⁵¹ Și venind în casă n-a lăsat pe nimeni să intre cu El, decât numai pe Petru și pe Ioan și pe Iacov și pe tatăl copilei și pe mamă. ⁵² Și toți plângeau și se tângiau pentru ea. Iar El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme. ⁵³ Și râdeau de El, știind că a murit. ⁵⁴ Iar El, scoțând pe toți afară și apucând-o de mână, a strigat, zicând: Copilă, scoală-te! ⁵⁵ Și duhul ei s-a întors și a înviat îndată; și a poruncit El să i se dea să mănânce. ⁵⁶ Și au rămas uimiți părinții ei. Iar El le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat.

Evangelhia acestei Duminici ne istorisește două mari minuni ale Mântuitorului: vindecarea femeii cu scurgere de sânge și învierea fiicei lui Iair. În primul caz, femeia încercase toate posibilitățile omenești de vindecare. Boala era veche – de 12 ani –, iar Evangelhia de la Marcu notează că „multe îndurase de la mulți doctori, cheltuindu-și toate ale sale, dar nefolosind nimic, ci mai mult mergând înspre rău” (Mc 5, 26). Cât despre fiica lui Iair, dacă până era „pe moarte” (Lc 8, 42) tatăl spera ca Învățătorul din Nazaret s-o mai poată scăpa, după ce murise toți socoteau că nu se mai poate face nimic. Cel care venise să-i anunțe lui Iair moartea copilei ține chiar să exprime acest gând: „A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul” (Lc 8, 49; cf. Mc 5, 45).

Sfintele Evanghelii sunt pline de istorisiri despre minunile Mântuitorului. Și totuși ele nu-și propun să prezinte toate minunile, ci numai ne lasă să înțelegem că minunile însoțeau fiecare pas al lui Iisus. De multe ori, într-o prezentare rezumativă, Sfintele Evanghelii ne spun pur și simplu că El a vindecat pe toți bolnavii din locurile pe unde trecea. Minunile nu încetează cu plecarea Sa la Tatăl. Ele sunt prezente mereu în Biserică. Viețile Sfinților sunt pline de mărturii ale minunilor pe care Mântuitorul continuă să le săvârșească în lume prin aleșii Săi. Putem, deci, spune că, mai mult decât în oricare religie, minunile țin de însăși structura credinței creștine. „Toate principiile esențiale ale hinduismului ar rămâne, cred, intacte, dacă înlături miraculosul, observația fiind aproape adevărată și în cazul mahomedanismului. Cu creștinismul însă nu poți face asta. El este tocmai povestea unei mari minuni” – scrie C. S. Lewis (*Despre minuni*, trad. de Sorin Mărculescu, Ed. Humanitas, București, 1997, p. 78).

O bună parte dintre oamenii zilelor noastre nu mai cred însă în minuni. Și nu e nicidecum vorba numai de ateii, ci de oameni care se consideră „religioși”. Numai că în „religia” lor nu mai au loc minunile. Deoarece ei cred că fie caracterul lui Dumnezeu, fie caracterul naturii exclude posibilitatea minunilor.

1. Vom începe cu obiecțiunea din urmă, care este și cea mai populară: că, adică, posibilitatea minunilor este exclusă de caracterul însuși al naturii. Adeseori auzim sau citim că nu se poate să existe minuni, deoarece ele sunt contrare legilor naturii. „Da, zic acești «naturaliști», oamenii din trecut puteau crede în minuni deoarece ei nu cunoșteau legile naturii. Acum însă știm că ele sunt cu neputință”. Sau: „Primii creștini credeau, desigur, că Hristos este fiul unei Fecioare; dar noi știm că așa ceva este o imposibilitate științifică”. Credința în minuni, susțin aceștia, ar fi apărut într-o perioadă când oamenii ignorau în asemenea măsură mersul naturii încât nu-și dădeau seama că minunile îi sunt contrare.

Luând însă aminte la relatările evanghelice despre minuni, ne dăm seama cât de falsă este o asemenea supoziție. Dreptul Iosif, descoperind că logodnica sa urmează să aibă un copil, se hotărâse s-o părăsească; ceea ce arată că el era nu mai puțin conștient decât oamenii de astăzi de „mersul naturii”. A fost nevoie ca îngerul să-i vestească taina zămisirii de la Duhul Sfânt pentru a accepta minunea ca pe ceva dincolo de uniformitatea legilor naturii. Același lucru îl descoperim în toate relatările evanghelice despre minuni. Toate minunile din Evanghelii suscită frica și „minunarea” celor prezenți, ceea ce arată că aceștia toți erau foarte conștienți de legile naturii și de depășirea acestor legi prin minunile lui Iisus; de aceea, ei și consideră aceste minuni ca dovezi ale puterii Sale supranaturale. Astfel, credința în minuni, „departe de a depinde de o ignoranță în materie de legi ale naturii, este posibilă exclusiv în măsura în care aceste legi sunt cunoscute” (*ibid.*, p. 57). Dintotdeauna, omul a știut că, în cazul minunilor, este vorba de ceva de dincolo de natură, de o invadare a naturii de o forță dinafara ei. Astfel, percepția minunilor nu a avut cum să fie modificată de trecerea timpului sau de dezvoltarea științei. „Temeiurile credinței și necredinței sunt aceleași astăzi ca și acum două mii – sau zece mii – de ani” (*ibid.*, p. 58).

Pe aceeași linie, se recurge și la o altă diversiune. Mulți spun că oamenii din vechime puteau crede în minuni deoarece ei credeau că pământul este centrul lumii și că omul este regele creației. Acum însă, când știm că planeta noastră nu este decât un fir de praf în imensitatea universului, ar fi ridicol să credem că am merita ca Dumnezeu să ne acorde atenția Sa specială. Și că Dumnezeu ar fi coborât tocmai la noi. Dar, în primul rând, nimeni n-a putut dovedi că omul nu este, de fapt, regele creației. Și apoi, cine zice că trebuie să fim foarte importanți pentru ca Fiul lui Dumnezeu să Se coboare la noi? El Se face om și moare pentru mântuirea neamului omenesc nu din cauză că acest neam omenesc ar merita acest lucru – și creștinismul ne învață foarte bine să ne recunoaștem umilinta –, ci din cauză că Dumnezeu este intrinsec iubire. El iubește nelimitat. Și cu cât este omul mai neînsemnat, ba, mai mult, cu cât este mai disperată starea lui de decădere, cu atât mai mult se apleacă asupra lui iubirea lui Dumnezeu. „Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut” (Lc 19, 10); și: „unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul” (Rom 5, 20).

În legătură cu temeiul „naturalist” menționat, se cuvine să ne întrebăm dacă natura are, într-adevăr, o astfel de constituție încât interferențele supranaturale cu ea să fie imposibile. Știm că, în general, natura este regulată, că ea se comportă conform unor legi fixe. Această observație nu implică însă nicidecum imposibilitatea minunilor. Fizicianul știe că o bilă, împinsă cu o anumită forță pe o suprafață plană se va deplasa într-un anumit fel. Dar el știe tot atât de bine, tocmai pentru că e fizician, că dacă apare un factor nou, pe care nu l-a luat în calcul – de pildă, dacă bila e deformată –, atunci comportamentul bilei se va deosebi cu necesitate de cel așteptat. Nu pentru că legea e falsă, ci pentru că e adevărată. Minunea, din punctul de vedere al omului de știință, implică tocmai o astfel de introducere a unui factor nou în situație: puterea supranaturală, pe care el n-a avut-o în vedere (cf. *ibid.*, p. 68-69).

Ar fi inexact să spunem că minunea încalcă legile naturii. Când, prin intervenția lui Dumnezeu, apare o situație nouă și neobișnuită, natura digeră sau asimilează această nouă situație, ea „se instalează în această nouă situație, o face să se simtă ca acasă, îi adaptează toate celelalte evenimente” (*ibid.*, p. 69-70). Dacă un eveniment vine din afara naturii, „în clipa când acesta intră pe tărâmul ei, se și supune tuturor legilor sale. Vinul miraculos va suferi toate procesele de alterare textuală, pâinea miraculoasă va fi mistuită. Arta divină a minunii nu este arta suspendării tiparului căruia i se conformează evenimentele, ci arta alimentării aceluia tipar cu noi evenimente” (*ibid.*, p. 70).

Ca orice eveniment, minunea are și ea o cauză și un rezultat (efecte sau consecințe). Numai că, dacă în ce privește consecințele, acestea decurg potrivit legii naturale, cauza ei este o lucrare specială a lui Dumnezeu. Astfel, în ce privește consecințele sau rezultatele ei, minunea este interconexată cu întreaga natură. Numai că ea nu este tot astfel interconexată cu istoria anterioară a naturii. Și tocmai acest lucru li se pare multora intolerabil. Iar motivul pentru care ei socotesc intolerabilă interferența unei cauze din afara naturii este acela că pornesc de la premisa că natura este totalitatea realității. Ei iau o parte a realității

drept totalitate. Ca și credincioși, putem fi de acord că întreaga realitate trebuie să fie interdependentă și consecventă. Dar nu putem fi de acord că natura este întreaga realitate. Și afirmăm că, în considerarea realității, trebuie să ținem seama nu numai de natură, ci deopotrivă de Dumnezeu și de lucrarea Sa. În realitatea astfel considerată, minunea nu mai apare ca un eveniment ce nu și-ar avea locul în armonia ansamblului. „Marele eveniment complex numit natură și noul eveniment introdus de ea prin minune sunt corelate prin originea lor comună în Dumnezeu și, fără îndoială, dacă am ști destul, corelate în chipul cel mai complicat în scopul și planul Său... În felul acesta, minunile și cursul anterior al naturii sunt la fel de bine interconexate ca oricare alte două realități, numai că, pentru a găsi interconexarea, trebuie să te întorci la Creatorul lor comun” (*ibid.*, p. 71).

Minunile sunt astfel și ele revelații ale armoniei a toate câte sunt. De aceea, este cu totul eronat a susține că posibilitatea minunilor ar fi exclusă de caracterul însuși al naturii. Dacă natura e modificată de puterea supranaturală, aceasta înseamnă că aptitudinea de a fi astfel modificată ține de esența însăși a naturii.

2. Dar lumea „modernă” crede că minunile sunt excluse nu numai de caracterul naturii, ci și de caracterul lui Dumnezeu însuși. Omul „modern”, chiar când zice că crede în Dumnezeu, nu crede că Dumnezeu face minuni. Și aceasta pentru că, într-adevăr, dumnezeul conceput de această lume „modernă” nu face minuni.

Într-adevăr, dumnezeul „religiei” unei bune părți a lumii de astăzi nu este Dumnezeu Cel viu și iubitor de oameni al Revelației creștine, nu este Dumnezeul personal și Care intră cu noi într-o relație personală. Spunând acest lucru, îi am în vedere nu numai pe cei din lumea necreștină sau, la noi, pe zeloții a tot felul de curente și „spiritualități” de sorginte orientală. Ci și pe mulți oameni botezați și care se consideră buni „creștini”, ba chiar buni „ortodocși”. Adeseori când îi întreb pe câte unii oameni pe care-i cunosc de ce nu vin la Sfânta Liturghie, mi se răspunde: „Părinte, să știți că chiar dacă nu vin la biserică, eu sunt un om foarte credincios. Că doar îmi dau bine seama că trebuie să existe o forță deasupra noastră. Și eu cred în această forță”. Or, numai creștinism nu se poate numi credința într-o „forță” abstractă. Și totuși, există nu numai mulțimea de anonimi pentru care Dumnezeu este o simplă forță impersonală, ci și teoreticieni care consideră această „religie” drept o credință mai profundă, mai „spirituală” și mai luminată decât creștinismul. Iar moda sincretismelor orientale, atât de prezentă astăzi și în lumea românească, validează, chipurile, caracterul „religios” al acestor aberații nu numai necreștine, ci profund și declarat anticreștine. Această „religie” poate fi numită în genere panteism. Iar panteismul, care unora le pare foarte modern, există, de fapt, de când lumea, chiar dacă el a revenit în lumea europeană o dată cu Giordano Bruno și cu Spinoza. Astăzi, panteismul e aproape la fel de puternic în lumea așa-zisă „creștină” ca și în India antică sau în Roma antică. Ori, panteismul, cum o arată însăși denumirea sa (*pan* = totul; *theos* = Dumnezeu), înseamnă credința că totul este Dumnezeu. Dumnezeu este văzut pur și simplu ca o forță nedefinită și prezentă în tot ceea ce există. Se poate spune că panteismul îl dizolvă pe

Dumnezeu în natură. În această concepție, Dumnezeu și natura sunt una; Dumnezeu este coborât la nivelul naturii și natura este ridicată la rang de Dumnezeu. Idolatrii a căror „nebulă” o vedește Sfântul Apostol Pavel, ca unii care „s-au închinat și au slujit făpturii în locul făcătorului” (Rom 1, 21-25), pot pretinde și ei aceeași „modernitate” ca cea cu care se împăunează panteiștii de astăzi.

Ei bine, este limpede, acest „dumnezeu” al panteiștilor nu face minuni. Nu stă în „caracterul” său să facă minuni. „Dumnezeul panteiștilor nu face nimic, nu cere nimic. Stă la locul lui, la dispoziția ta, ca o carte în raft. El nu te va urmări. Nu e nici un risc ca, în orice clipă, cerul și pământul să dispară la o privire a lui” (*ibid.*, p. 105-106). Iată dumnezeul omului „modern”. Un dumnezeu care nu se amestecă în viața lui și nu-i încurcă planurile, care nu dă porunci, care nu va răsplăti binele și răul. Cum să renunțe el la un Dumnezeu atât de comod?

Dar, atenție: Dumnezeu este viu! El este vânătorul, regele, soțul! Îl interesează tot ceea ce te privește. Nu-i este deloc indiferentă nici suferința ta, nici căderea ta și voiește din adâncul ființei Sale mântuirea ta. Te așteaptă cum își așteaptă tatăl fiul risipitor. Și te caută cum își caută păstorul oaia pierdută. Iată adevărul profund pe care-l percepi atunci când îl afli cu adevărat pe Dumnezeu sau, mai degrabă, atunci când te lași aflat de El. „E, așadar, un fel de Rubicon. Îl treci sau nu. Dar dacă o faci, nu mai există nici un mod de apărare împotriva minunilor. Odată acolo, ți se poate întâmpla orice” (*ibid.*, p. 106).

Dumnezeu poate, deci, să facă minuni. Dar le și face? Mulți oameni „religioși” cred că nu. Ce, zic ei, ar putea fi socotit Dumnezeu ca un tiran capricios care își încalcă propriile legi? Cum spuneam însă mai înainte, minunile nu încalcă legile date de Dumnezeu creației Sale. Dacă crezi în Dumnezeul cel viu al Revelației creștine, atunci minunea nu-ți mai apare nicidecum ca o inconsecvență, ci ca suprema consecvență. În lucrarea lui Dumnezeu „există reguli îndărătul regulilor și o unitate care e mai profundă decât uniformitatea” (*ibid.* p. 108). Dacă credem în Acest Dumnezeu, dacă credem în Dumnezeul Cel viu al Bibliei, nu avem de ales: trebuie să credem în minuni. „Tu ești Dumnezeu, care faci minuni”, cântăm cu Psalmistul (Ps 76, 13).

Adevărata știință nu va contrazice acest adevăr fundamental. Căci tocmai creștinismul, cu credința sa într-un Dumnezeu care combină „energia personală a lui Iahve” cu „raționalitatea unui filozof grec”, cum se exprima Whitehead (*Science and the Modern World*, cap. II), a produs pentru prima dată acea speranță fermă într-o ordine sistematică ce a făcut cu puțință nașterea științei moderne. „Oamenii au dobândit o mentalitate științifică deoarece au contat pe Lege în natură, și au contat pe Lege în natură deoarece au crezut într-un Legislator” (Lewis, *op. cit.*, p. 118). Din nefericire însă, în majoritatea oamenilor de știință moderni această credință a murit. Ceea ce ar putea fi un preludiu al sfârșitului erei științifice.

Minunea nu contrazice legile naturii deoarece, intervenind în natură, Dumnezeu intervine întru ale Sale. Astfel, de pildă, prin cele mai multe dintre minunile Sale, Mântuitorul Hristos face ceea ce în mod obișnuit face Dumnezeu în lumea creată de El. „Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea

pe Tatăl făcând" (In 5, 19). Hristos preface apa în vin: dar, într-un anumit sens, Dumnezeu transformă constant apa în vin, prin tot ceea ce se petrece în ciclul rodirii viței de vie. Minunea nu face decât să scurtecircuiteze procesul natural. Hristos înmulțește pâinile și hrănește în chip minunat mari mulțimi de oameni: dar este ceea ce Dumnezeu face mereu, prefăcând puținul grâu semănat în pământ în grâu cel mult, în stare să hrănească pe toți locuitorii planetei. Hristos vindecă mulțimi de bolnavi: dar posibilitatea vindecării e înscrisă în organismul însuși al omului, prin acea energie recuperatoare (*vis medicatrix naturae*) și care provine de fapt tot de la Dumnezeu. Prin aceste minuni, Mântuitorul concentrează pentru oameni ceea ce Creatorul a făcut deja la scară mare. El însă săvârșește și minuni care nu-și mai au corespondentul în vechea creație, ci țin de noua creație. Așa au fost învierile din morți. Și, mai ales, așa a fost Învierea Sa din morți și Înălțarea la ceruri, adică preamărirea Sa, prefigurată de o altă mare minune, Schimbarea la față. O tăietură la deget se vindecă singură. Dar vechii creații îi este străină revenirea la viață a unui cadavru. Învierile din morți sunt astfel anticipări și semne profetice ale marii minuni a Învierii lui Hristos și, prin El, ale învierii noastre a tuturor la viața cea veșnică.

Există, desigur, o mare deosebire între învierea tânărului din Nain, a fiicei lui Iair sau a lui Lazăr și Învierea lui Hristos. Cei trei au fost readuși la o viață pământească, din care din nou aveau să treacă, prin moarte, mai târziu. Este infinit mai înaltă învierea lui Hristos, cu un trup îndumnezeit și preamărit. Și va fi infinit mai înaltă învierea în slavă a Sfinților, la a doua venire a lui Hristos.

Minunea Învierii lui Hristos este temeiul tuturor minunilor care se săvârșesc în Biserică și în viața credincioșilor. Hristos Cel preamărit de-a dreapta Tatălui, „Același ieri și azi și în veci” (Evrei 13, 8) și Care a făgăduit că va fi cu ai Săi „în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Mt 28, 20), ca oarecând pe plaiurile Țării Sfinte, Se apropie cu milă de cei ce-L cheamă în suferințele și necazurile lor și, în chip minunat, îi mângăie, îi miluiește și îi vindecă. Credincioșii sunt adeseori beneficiari ai minunilor lui Hristos. Afirmăm acest lucru cu hotărâre și fără nici un fel de confuzie între ceea ce este cu adevărat o minune și nenumăratele năluciri și false minuni. Dincolo însă de tot ceea ce face Hristos în chip minunat în viața credincioșilor Săi, există o mare minune căreia ne-am făcut părtași toți membrii Bisericii, fără excepție. O minune cu mult mai mare decât toate celelalte pe care le-am putea dori. Din puterea Învierii Lui am fost cu toții înviați duhovnicește prin Taina Sfântului Botez (Rom 6, 3 și urm.; Ef 2, 5-6; Col 2, 12-13). Am trecut, împreună cu El, prin moarte și înviere. Ne-am făcut părtașii vieții Lui tainice și dumnezeiești (cf. Col 3, 3-4). O mare minune a pus astfel temei vieții noastre celei noi, în Hristos și în Biserică. O viață pe care suntem chemați s-o și trăim, plenar, păstrând și dezvoltând comuniunea noastră cu Hristos. Și tot din puterea Învierii Lui se va săvârși minunea sculării celei slăvite, cu trupul, a Sfinților, „întru învierea vieții” (In 5, 29), la Parusie.

Fă-te aproapele semenului tău!

Predică la Duminica a XXV-a după Rusalii

Evangelia de la Luca 10, 25-37

²⁵ Și iată, un învățător de lege s-a ridicat, ispitindu-L și zicând: Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? ²⁶ Iar Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești? ²⁷ Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși. ²⁸ Iar El i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi. ²⁹ Dar el, voind să se îndrepteze pe sine, a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu? ³⁰ Iar Iisus, răspunzând, a zis: Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort. ³¹ Din întâmplare un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături. ³² De asemenea și un levit, ajungând în acel loc și văzând, a trecut pe alături. ³³ Iar un samarinean, mergând pe cale, a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă, ³⁴ și, apropiindu-se, i-a legat rănilor, turnând pe ele untdelemn și vin, și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el. ³⁵ Iar a doua zi, scoțând doi dinari i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îți voi da. ³⁶ Care din acești trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari? ³⁷ Iar el a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea.

Învățătorul de Lege din Evangelia acestei Duminici Îi adresează Mântuitorului aceeași întrebare ca și tânărul bogat (cf. Lc 18, 18 și loc par.): „Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci?” Pe amândoi, Mântuitorul îi trimite la poruncile dumnezeiești. Dar dacă tânărului bogat îi reamintește El însuși unele dintre porunci, învățătorului de Lege – probabil tocmai pentru că avea această calitate – Domnul îi cere să spună el însuși ce este scris în Lege privitor la condițiile moștenirii vieții veșnice.

Învățătorul de Lege răspunde enunțând, alăturate, două porunci: cea a iubirii lui Dumnezeu și cea a iubirii aproapelui: „Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Lc 10, 27). Mântuitorul aprobă această alăturare și punere pe picior de egalitate a acestor două porunci: „Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi” (v. 28). De altfel, după mărturia celorlalți doi evangheliști sinoptici, Iisus însuși alătură cele două porunci și le prezintă ca o sinteză a întregii Revelații vechitestamentare: „Și auzind fariseii că a închis gura saducheilor, s-au adunat laolaltă. Unul dintre ei.

învățător de Lege, ispitindu-l pe Iisus, L-a întrebat: Învățătorule, care poruncă este mai mare în Lege? El i-a răspuns: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii (Mt 22, 34-40; cf. Mc 12, 28-31). Evanghelia de la Marcu adaugă aici că acel „cârturar” care-l adresase lui Iisus întrebarea a fost într-un tot de acord cu răspunsul Său și a confirmat că „a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuși este mai mult decât toate arderile de tot și decât toate jertfele” (v. 33). La rândul Său, Iisus apreciază poziția exprimată de cârturar: „Și Iisus, văzându-l că a răspuns cu înțelepciune, i-a zis: Nu ești departe de Împărăția lui Dumnezeu” (v. 34).

Un fapt rezultă cu claritate din aceste texte: că porunca de a-l iubi pe aproapele era în mare cinste la iudeii precresțini și că cel puțin unii dintre ei socoteau această poruncă de o valoare egală cu aceea de a-l iubi pe Dumnezeu. Numai că, în controversa pe care o generase, desigur, punerea pe picior de egalitate a celor două porunci – căci din textul de la Marcu rezultă că o aripă a iudaismului, pe care am putea-o numi „ritualistă”, pune mai presus decât a-l iubi pe aproapele „arderile de tot” și „jertfele”, considerate manifestări concrete ale iubirii de Dumnezeu –, Mântuitorul este de partea acelora pentru care expresia concretă a iubirii de Dumnezeu o constituie iubirea față de aproapele.

Dacă la prima întrebare a învățătorului de Lege Domnul nu face decât să confirme Revelația vechitestamentară pe care acela o cunoștea foarte bine, El vine cu o noutate epocală prin răspunsul la cea de-a doua întrebare: „Și cine este aproapele meu?”

Deși textul prezintă ca o „ispitire” interpelarea lui Iisus de către învățătorul de Lege (v. 25), nu e mai puțin adevărat că această a doua întrebare a sa conține ceea ce constituia o problemă importantă pentru cercurile rabinice ale vremii. Căci interpretarea curentă a poruncii de *a-l iubi pe aproapele ca pe tine însuși*, din Lev 19, 18, dădea noțiunii de „aproapele” (în ebraică: *re'a*) un sens restrâns la aria membrilor poporului ales. Într-o prezentare care poate fi socotită clasică a Talmudului, citim: „Este exact că, atunci când comentează cuvântul „aproapele” în cadrele legislației biblice, Talmudul specifică adesea că este vorba despre israeliți, excluzându-l pe păgân” (A. Cohen, *Talmudul*, trad. din franceză de C. Litman, Ed. Hasefer, București, 1999, p. 304). Este adevărat că textul însuși din Levitic (a se vedea și contextul) pretinde această interpretare, dar același autor recunoaște că adeseori rabinii sunt departe de a manifesta dragoste frățească pentru oamenii de altă credință (p. 305). Există, desigur, și unele excepții fericite (p. 305-308), care însă nu fac decât să confirme faptul că atitudinea negativă față de neisraeliți devenise regula cvasiunanim acceptată. O regulă care, însă, nu-i putea mulțumi pe cei cu adevărat evlavioși și care presimțeau că o astfel de discriminare nu-l putea fi bineplăcută lui Dumnezeu.

Iată de ce pune învățătorul de Lege această nouă întrebare. Mântuitorul îi răspunde cu parabola Samarineanului milostiv. Dialogul de până aici n-a fost, de fapt, decât o introducere pentru această minunată parabolă, specifică Evangheliei de la Luca.

Textul ne lasă să înțelegem că omul care se cobora de la Ierusalim la Ierihon era un iudeu. Drumul de peste 30 km dintre cele două orașe traversează un

pustiu care, vreme de multe secole, până într-o epocă foarte apropiată de a noastră, a avut trista faimă de a fi un ținut bântuit de tâlhari (cf. încă Ier 3, 2). Locul indicat de Mântuitorul este foarte ușor de identificat. Pe la jumătatea drumului care coboară de la Ierusalim la Ierihon, aproape de Waddi Kilt, o vale prăpăstioasă ale cărei laturi oferă un adevărat labirint de peșteri – adăposturi ideale pentru tâlhari –, se văd până astăzi ruinele unui han (locul este numit astăzi Hanul el Ahmar), care avea și o fântână adâncă, dar săracă în apă. Este, desigur, hanul menționat și în parabolă. Un urmaș al său funcționa încă cu câteva decenii în urmă, pelerinii putând face aici un binevenit popas (cf. Pr. Iosif Trifa, *Pe urmele Mântuitorului*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1994, p. 98). Multe jafuri, răniri și ucideri s-au petrecut de-a lungul veacurilor prin acele locuri. Se știe, de pildă, că, în epoca cruciadelor, cavalerii templieri asigurau protecția pelerinilor de-a lungul acestui drum. Astfel încât tabloul parabolei nu numai că este într-un tot verosimil, dar se poate chiar ca el să-i fi fost inspirat Mântuitorului de o întâmplare reală.

Nu ceea ce a pățit călătorul reține însă atenția Mântuitorului. Nici fapta condamnabilă a tâlharilor; de la unii ca ei, nici nu te poți aștepta la altceva. Ci diferitele atitudini față de omul acela lăsat de tâlhari la marginea drumului, gol și „aproape mort” (v. 30). Și, mai ales, contrastul dintre atitudinea preotului și a levitului, pe de o parte, și atitudinea samarineanului, pe de altă parte.

Existau două temeuri puternice pentru ca preotul și levitul să-i vină în ajutor omului ce zăcea rănit pe marginea drumului. Mai întâi, pentru că era vorba de unul de-al lor, de un iudeu. Chiar în interpretarea ei restrânsă, porunca iubirii aproapelui îi obliga să manifeste sollicitudinea necesară față de cel căzut între tâlhari. Apoi, datorită calității lor de slujitori ai templului, adică ai lui Dumnezeu. Se cuvenea ca ei, în primul rând, să fie pildă de iubire concretă a aproapelui lor. Textul spune că și unul și altul l-au văzut pe cel rănit, dar că au trecut pe alături (v. 31-32). Pentru amândoi, porunca iubirii aproapelui s-a dovedit, cel puțin în acest caz, a nu fi depășit un nivel pur teoretic.

Ceea ce era de așteptat să facă, dar n-au făcut, preotul și levitul, face cineva de la care nimeni nu s-ar fi așteptat: un samarinean. Faptul este cu totul surprinzător, dacă se ține seama de ura seculară ce exista între iudei și samarineni, de disprețul profund pe care iudeii îl arătau samarinenilor și care, desigur, atrăgea o reacție pe măsură.

Samarineanul însă, înainte de a fi samarinean, este un om. Un om care nu și-a tocit simțămintele umane, cum fac cei mai mulți. Văzându-l pe cel rănit, el n-a trecut pe alături, ca ceilalți doi călători, ci „a venit la el”. Și n-a privit indiferent pe acel necunoscut, ci, zice textul, „i s-a făcut milă” (v. 33). Iar această milă îi dictează tot ceea ce trebuie să facă pentru salvarea celui om nenorocit. N-a fost, desigur, ușor. Era singur; și poate îl chemau treburi care nu sufereau amânare. Nu știm câtă medicină știa și cât de îndemânatică îi erau mâinile atunci când a pus pe răni remediile pe care le avea în bagajul său de călător – untdelemn și vin – și când a legat rănilor muribundului. Ceea ce știm cu siguranță este că mila sa n-a rămas un simplu simțământ lăuntric. El a făcut tot ce știa și tot ce putea face, fără a lua seamă la faptul că ajutorarea acestui semen al său îi pretinde efort, pierdere de vreme sau cheltuială. E adevărat, după

definiția iudaică a termenului, samarineanul *nu era* „aproapele” celui ce căzuse între tâlhari. El însă *s-a făcut* aproapele aceluia.

De aceea, Mântuitorul, inversând oarecum formularea din întrebarea învățătorului de Lege, îi zice: „Care dintre acești trei ți se pare că *s-a făcut* (traducere *ad litteram* a grecescului *γεγονέναι*) aproapele celui căzut între tâlhari?” (v. 36). „Cel care a făcut milă cu el”, răspunde cărturarul (v. 37a). Nici nu putea să răspundă altfel. Căci lecția parabolei se impune cu puterea evidenței. Nu-i convenea, desigur, mândrului cărturar iudeu să recunoască superioritatea comportării schismaticului samarinean față de cea a preotului și a levitului. Dar ce putea face? Numai acela *făcuse* ceea ce se cuvine să faci față de cineva pe care-l consideri aproapele tău. Iată-l pe cărturar recunoscând, fără să vrea, că împlinirea voii lui Dumnezeu și, deci, îndreptarea nu sunt privilegii exclusive ale iudeilor. Și că noțiunea de „aproapele”, în contextul poruncii iubirii, nu poate fi redusă la sensul ei exterior. „Călătorului rănit, iudeii cei apropiați i s-au făcut străini, iar samarineanul cel străin i s-a făcut aproape. Căci nu locul, ci iubirea este cea care face aproapele” (William Wordsworth, citat după A. Plummer, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to S. Luke*, International Critical Commentary, Edinburgh, ed. a V-a, 1922, retip. 1964, p. 289). Iar Domnul încheie: „Mergi și fă și tu asemenea” (v. 37b). Adică: atâția oameni îți sunt „aproape” la câți *te faci* astfel, iubindu-i și slujindu-i în mod concret. Cât despre vreo restrângere a ariei până la care porunca dumnezeiască îți cere să te faci aproapele semenilor tăi, nici nu poate fi vorba. Universalismul mesajului mântuitor al lui Hristos este afirmat, încă o dată, cu cea mai mare forță!

Sfinții Părinți s-au întrecut în a da o interpretare mistică parabolei. În samarineanul din parabolă, ei îl văd pe Mântuitorul Însuși. Și, desigur, ei au perfectă dreptate atunci când îl consideră pe Hristos drept suprema realizare a Samarineanului celui milostiv (însăși scrierea cu majusculă a cuvântului este determinată de această interpretare hristologică). Noul Testament ne și spune – în mod repetat și în multe feluri – că Mântuitorul este „Aproapele” prin excelență al oamenilor și supremul model de urmat pentru a ne face și noi aproapele semenilor noștri. Căci cine altul, dacă nu El, ne-a arătat ce înseamnă a te face aproapele altora? Sfântul Ioan Teologul zice: „În aceasta am cunoscut iubirea: că El și-a pus sufletul Său pentru noi”; și adaugă: „Și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați” (1 In 3, 16).

Textul evanghelic nu ne sugerează însă neapărat o astfel de identificare. Lecția parabolei este clară: dacă un străin, cum era acel samarinean, s-a făcut aproapele iudeului căzut între tâlhari – adică al unui om care, dacă n-ar fi ajuns în acea stare jalnică, nici n-ar fi catadixit să-i răspundă la salut disprețuitului schismatic –, înseamnă că oricine este dator să se facă oricui aproapele. Chiar și celui mai mare vrăjmaș. Căci în fața iubirii la care ne cheamă Evanghelia nu există vrăjmași. Există numai frați.

Ar fi, deci, greșit să restrângem aplicarea parabolei la Hristos și la ceea ce a făcut El pentru noi și să nu punem la inimă lecția pe care ea ne-o dă nouă și prin care ne cere, în modul cel mai stăruitor, *să ne facem* în chip practic, printr-o iubire lucrătoare, aproapele oricui.

„O, iubitul meu cititor, cât de mulți sunt astăzi cei căzuți între tâlhari și care pier dacă nu le vii în ajutor! Și pe lângă câți dintre ei treci fără să ți se facă milă și fără să le slujești, așa cum îți cere s-o faci porunca iubirii de aproapele!”

Sunt, desigur, mulți cei care au nevoie de ajutorul tău trupesc. Nu uita că toți sârmanii lipsiți de hrană și de îmbrăcăminte, toți bolnavii și toți închiși care au nevoie de cercetarea ta, toți acești oameni necăjiți și neajutorați pe care, văzându-i, treci pe alături vor fi martori împotriva ta în Ziua cea mare a Judecării dumnezeiești!

Dar există și altfel de răniți și care sunt amenințați de iminența unei morți încă și mai îngrozitoare. Sunt toți cei care, pe drumurile pustii ale vieții fără Dumnezeu, au fost răniți de tâlharii diavoli și poartă rănilor adânci ale patimilor și păcatelor. Puțini sunt cei care au ochi să vadă starea disperată a acestor oameni. Și încă și mai puțini – o, mult prea puțini – cei care, văzându-i în această stare disperată, sunt gata să se și facă aproapele lor și să le întindă o mână salvatoare.

Este, desigur, mai simplu să te faci că nu-l vezi pe cel „aproape mort”. Sau să-ți găsești scuza că poate nu e chiar atât de grav rănit și că, în cele din urmă, se va putea ridica singur. De ce să nu-ți vezi de treaba ta? Ce vină ai tu că i s-a întâmplat ceea ce i s-a întâmplat? Și, apoi, parcă nu se va mai găsi un altul ca să-l vadă? Un altul mai puțin grăbit, mai priceput la legarea rănilor și, în general, cu mijloace mai multe și mai bune de a rezolva un astfel de caz! O, câte scuze găsește lipsa iubirii. Și totuși, ea este de neiertat. Căci e în joc, nici mai mult, nici mai puțin decât însăși viața fratelui tău. Lipsa iubirii tale este pentru el moarte. O moarte de care vei răspunde chiar tu, cel care ai trecut pe alături.

Poate ești un credincios care iei în serios Evanghelia. În acest caz, poate îți vei spune că faci, totuși, câte ceva pentru cei răniți de păcate și pentru a-i ajuta să ajungă în „hanul” harului și al iubirii dumnezeiești care este Biserica lui Hristos. Poți însă spune că ai făcut destul? Cine dintre noi ar putea pretinde așa ceva? Adevărata iubire față de aproapele îți va cere să faci mereu mai mult, să schimbi binele prin mai bine. Cum se spune, frumos, în *Urmarea lui Hristos* a lui Toma de Kempis (cap. XV): „Din dragostea către aproapele care are nevoie de ajutor, poți uneori a schimba fapta bună prin alta mai bună; căci, prin aceasta, fapta bună nu e zădărnicită, ci numai înlocuită prin alta mai bună”.

Adevărata iubire de aproapele ne mână mereu înainte. Având-o, niciodată nu ne vom mulțumi cu cât am făcut. Cu cât de „aproape” ne-am făcut fraților noștri: și cu câți ni i-am făcut aproape. Vom depăși această îngrozitoare mlaștină a stagnării duhovnicești în care se zbat neputincios atâția dintre „creștinii” vremii noastre. Atunci numai vom înțelege ce înseamnă, de fapt, a fi creștin. Și cât de înaltă și mântuitoare de semeni este această chemare cerească.

„Mergi și fă și tu asemenea!” Cuvântul, iubitul meu frate, este o poruncă a lui Hristos, pentru mine și pentru tine. O poruncă de la care nici eu, nici tu, nu avem cum să ne sustragem fără a cădea din harul iubirii. Fără, adică, a ne compromite moștenirea vieții veșnice de condițiile căreia se interesa învățătorul de Lege. Răsună îndeajuns de tare această poruncă în urechile inimii noastre? Îl respectăm și Îl iubim îndeajuns pe Învățătorul și Domnul nostru încât să trecem neîntârziat la fapte?)

Îmbogățirea în Dumnezeu

Predică la Duminica a XXVI-a după Rusalii

Evanghelia de la Luca 12, 16-21

¹⁶ Și le-a spus lor această pildă, zicând: Unui om bogat i-a rodit din belșug țarina. ¹⁷ Și el cugeta în sine, zicând: Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele? ¹⁸ Și a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitițele mele și mai mari le voi zidi și voi strânge acolo tot grâul și bunățile mele; ¹⁹ și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te. ²⁰ Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? ²¹ Așa se întâmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu.

Un autor englez a scris o carte intitulată *Cuvinte nescrise ale Domnului* (*Unwritten Sayings of Our Lord*, Londra, 1913). În această carte, el imaginează o serie de cuvinte pe care nu avem vreo dovadă că Mântuitorul le-ar fi rostit, dar pe care le-ar fi putut rosti, ele fiind în spiritul învățaturii Sale. Unul din aceste cuvinte este următorul: „Lumea este un pod; podul există ca să treci pe el, nu ca să-ți faci sălașul pe el” (p. 71).

În multe feluri este exprimat acest adevăr capital în Sfânta Scriptură. Cei ce L-au cunoscut pe Dumnezeu au înțeles și au trăit acest adevăr. Despre credincioșii Vechiului Testament, Epistola către Evrei ne spune că au trăit „mărturisind că pe pământ ei sunt străini și călători” (11, 13); ei n-au socotit a avea aici o patrie stătătoare, dorind „una mai bună, adică pe cea cerească” (11, 16). Este ceea ce nu face bogatul din Evanghelia acestei Duminici. El este numit „nebun” tocmai pentru că ignoră acest adevăr fundamental și atât de ușor de constatat de oricine. În nebunia lui, acest om – și, vai, cât de mulți sunt și se poartă asemenea lui! – a crezut că trăiește veșnic pe pământ; și-a și făcut un plan pe termen lung, „pentru mulți ani”: să se odihnească, să mănânce, să bea și să se veselească (Lc 12, 19).

Contextul este el însuși grăitor. Parabola este precedată de un episod în care cineva îi cere Mântuitorului să-L determine pe fratele său să-și împartă moștenirea cu el. Domnul îi răspunde: „Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi?”; apoi adaugă, pentru toți cei de față: „Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul bogățiilor sale” (Lc

12, 13-15). „A fi” este infinit mai presus de „a avea”, deși omul este mereu tentat să inverseze această ordine valorică. O viață înaltă, o viață ce merită, cu adevărat, să fie trăită nu depinde de „prisosul bogățiilor”; mai mult, prin parabola cu bogatul cel nebun, Mântuitorul va arăta că bogăția pământească nu poate asigura nici simpla existență biologică.

„Să nu te temi când se îmbogățește omul – zice psalmistul – și când se înmulțește slava casei lui. Că la moarte el nu va lua nimic, nici nu se va pogori cu el slava lui” (Ps 48, 17-18). Dar el constată îndată cât de greu îi este necredinciosului să asimileze acest adevăr. Deși vede mereu „moartea”, de care nimeni nu poate scăpa (v. 10), cel care se laudă cu mulțimea bogăției sale (v. 6) continuă să trăiască asemenea dobitocului fără minte: „Omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor (v. 21; cf. v. 12). Aceeași idee este exprimată și într-un alt text din Vechiul Testament, care pare a fi inspirat parabola cu bogatul nebun din Evanghelie: „Este câte un om care se îmbogățește prin multă grijă și avariție și aceasta este partea osteneților lui, zicând: Aflat-am odihnă și acum voi mânca din bunățile mele. Și nu știe că vremea trece și va muri și le va lăsa altora” (Is Sir 11, 18-20).

Textul parabolei nu cuprinde nici un indiciu că acest om și-ar fi câștigat bogăția în mod nedrept. Cum nu avem nici un indiciu că ar fi fost nedreaptă pretenția omului care voia ca fratele său să-și împartă cu el moștenirea. Mântuitorul ne învață însă să ne păzim „de toată lăcomia” (v. 15), adică de orice formă de lăcomie, care ne întunecă privirea duhovnicească, făcându-ne să ignorăm ceea ce este cu adevărat important.

Bogatul avea, desigur, calități care ar fi foarte prețuite în lumea materialistă a zilelor noastre. Era un om priceput în a-și conduce afacerile; dacă țarina i-a rodit „din belșug”, înseamnă că era un om harnic și muncitor (de aceea, poate, se și bucură de perspectiva odihnei, cf. v. 19) și care știa să facă agricultură. Era și un om întreprinzător, gata să se apuce de lucruri mari; văzând belșugul roadelor, își face pe dată socoteala că nu are loc destul să le depoziteze și decide să-și construiască hambare noi și mai mari. Marea lui greșală este însă aceea că se gândește numai la el însuși. „Pauperum nulla mentio”, notează un comentator din sec. al XVIII-lea (Bengel), adică: „Despre săraci, nici-o pomenire”. Tot ce are, se gândește să pună bine numai pentru el. Este de notat, în această privință, repetiția pronumelui posesiv „al meu” (în original: μου); „roadele mele”, „jitițele mele”, „grâul și bunățile mele”, „sufletului meu”. Mai ales prin această repetiție se vedește asemănarea dintre parabolă și istorisirea vechitestamentară despre Nabal, care, și el un „nebun” (cf. I Regi 25, 25), se exprimă la fel: „Nu cumva voi lua pâinile mele și apa mea și vinul meu și carnea pregătită pentru cei ce tund oile mele și să le dau la niște oameni pe care nu-i știu de unde sunt?” (I Regi 25, 11).

Bogatul se gândește numai la „sufletul” său. Dar, ca toți materialistii, el nu știe nici ce este cu adevărat sufletul, nici bunățile de care are nevoie sufletul. Acest cuvânt este folosit de două ori cu sensul unui pronume reflexiv, în v. 19; și cu sensul de „viață”, ca ceva care s-a dat omului și care se va cere înapoi de la

el, în v. 20. Această ambiguitate a folosirii cuvântului „suflet” (ψυχή) este intenționată: Evanghelia evidențiază astfel contrastul între ceea ce crede bogatul, care se consideră stăpân deopotrivă al „sufletului” său și al bunurilor sale, și ceea ce știe Dumnezeu, anume că el este, de fapt, pe punctul de a-și pierde „sufletul” și, deci, și orice posibilitate de a-și folosi bogățiile pământești. „Nebune!” – îi zice Dumnezeu. „În această noapte (ei) cer de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?” (v. 20). Pluralul impersonal al verbului îl indică, de fapt, pe Dumnezeu Însuși ca Cel ce „cere” sufletul; într-adevăr, în limbile semite, este adeseori folosit pluralul impersonal pentru lucrarea lui Dumnezeu (cf. Lc 6, 38: „turna-vor”; 16, 9: „să vă primească”). O trăsătură importantă a acestui text o constituie însă mai ales faptul că verbul este la timpul prezent: moartea e chiar la ușa bogatului.

Și totuși el își face planuri pentru „mulți ani”. Planuri în care „sufletul” său, în înțelesul cel mai înalt al acestui cuvânt, de parte spirituală a ființei, nu are nici un loc. Cum nici Dumnezeu și ascultarea de poruncile Sale nu au vreun loc în acest proiect de viață al bogatului. Deviza lui este: Totul pentru trup – odihnă, mâncare, băutură, veselie.

Bogăției pământești și folosirii ei egoiste și exclusiv trupesti. Mântuitorul îi opune o altă bogăție, adevărata bogăție. În concluzie. El ne atrage atenția asupra bogăției pe care nu a cunoscut-o și nu a adunat-o personajul din parabolă: „Așa se întâmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu” (sau: „și nu în Dumnezeu este bogat”) (v. 21).

Iată adevărata bogăție! Iată „lăcomia” de care avem nevoie și pe care o laudă Dumnezeu! Căci, într-adevăr, precum există o altă bogăție decât cea pământească, tot astfel există și o altă „lăcomie”, adică dorința arzătoare și răvna stăruitoare după „îmbogățirea în Dumnezeu”. A te îmbogăți în Dumnezeu (sau: către Dumnezeu; în cele cu privire la Dumnezeu) înseamnă a te îmbogăți în fapte bune, făcând astfel roditor harul dumnezeiesc de care te-ai învrednicit. Sfântul Ioan Gură de Aur, de pildă, insistă asupra valorii milosteniei ca mijloc al acestei „îmbogățiri”. El zice că bogății trebuie să facă milostenie pe măsura belșugului lor. Chiar dacă și-au câștigat bogăția în mod cinstit, ei nu sunt scutiți de această îndatorire. „Cu cât cineva primește mai multe binefaceri, cu atât merită mai mult pedepsit dacă se poartă cu nerecunoștință, că nu s-a făcut bun, chiar dacă este cinstit... (Bogații) nu vor scăpa de pedeapsă dacă nu vor face milostenie pe măsura avuției lor” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LII, III, trad. de Pr. D. Fecioru, în *Scrieri*, Partea a treia, PSB, 23, București, 1994, p. 604). Sfântul Serafim de Sarov zice că „scopul vieții creștine este dobândirea Duhului Sfânt”. Sfântul Ioan Gură de Aur insistă asupra rolului privilegiat al milosteniei în această „dobândire” a harului lui Dumnezeu: „Milostenia nu lasă să ni se stingă candelile (Mt 25, 1-12), nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare (Mt 22, 11-13), ci le spală și le face mai curate ca zăpada... Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a căzut bogatul cel nemilostiv, nici să auzim acele înfricoșătoare cuvinte (Lc 16, 19-31), ci ne călăuzește în sânul lui Avraam” (*ibid.*, p. 605).

Este nebunie tot ceea ce ne împiedică de la agonisirea adevăratei bogății. Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan împarte „tot ceea ce este în lume”, adică toate atracțiile lumești aflate în opoziție cu voia lui Dumnezeu, în trei categorii: pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții (I In 2, 16); deci în: plăceri trupesti; lăcomie după bunurile pământești; și slava deșartă. A te lăsa stăpânit de oricare din acestea înseamnă a cădea în nebunie, ca și bogatul din parabolă.

Este nebun cel ce se face rob plăcerilor trupesti. Trădându-și menirea spirituală, unul ca acesta se face mai rău decât dobitoacele. Și, vai, cât de mare este nebunia lumii de astăzi în această privință!

Nebun este și cel stăpânit de „poftea ochilor”, cel ce pofteste tot ceea ce-i văd ochii. Bunurile pământești sunt un mijloc, iar nu un scop al vieții. Dumnezeu le-a dat israeliților – și nouă, de asemenea, prin ei – un avertisment clar în această privință. Dându-le mana în pustiu (Ieș 16), le-a poruncit să nu-și adune mai mult decât le era necesar pentru ziua respectivă. Cei lacomi nu s-au mulțumit însă să adune numai atât: ei și-au făcut și rezerve. Dar a doua zi rodul lăcomiei lor nu mai era bun de nimic; plină de viermi, mana adunată împotriva poruncii lui Dumnezeu a trebuit aruncată. Însăși rugăciunea *Tatăl nostru* ne învață să ne îngrijim de „pâinea cea de toate zilele” numai pentru „astăzi”, iar nu pentru „mulți ani” înainte, ca bogatul cel nebun.

Nebună este și atitudinea celui mânat de slava deșartă. Trufia sau slava deșartă se naște din nebunie și rodește și mai multă nebunie. Este grăitor, de pildă, ceea ce s-a întâmplat cu un om genial ca Alexandru cel Mare, atunci când s-a lăsat pradă acestui mare păcat. Slava deșartă, cultivată cu asiduitate de supuși, l-a făcut să se creadă zeu; și a ajuns atât de „nebun” încât l-a strâpuns cu sulita la un ospăt pe unul dintre cei mai apropiați generali ai săi – un om în vârstă și care-i era ca un tată – pentru simplul motiv că a avut curajul să-i pună la îndoială caracterul divin. Un alt exemplu: regele Antioh al IV-lea al Siriei (sec. II î.H.) și-a luat titlul de *Epifanes*, o prescurtare, de fapt, a expresiei „theos epifanes”, care înseamnă „dumnezeu văzut (arătat)”. El pretindea ca toată lumea să i se închine ca unui dumnezeu și a încercat să le impună și israeliților închinarea idolatră (I Mac 1, 11 și urm.). Mărturiile istorice ne spun că Antioh ajunsese de răsul supușilor cu această pretenție a sa, astfel încât aceștia, schimbând o singură literă din titlul pe care el și-l dăduse, îl numeau *Epimanes*, adică „nebunul”.

Adevărată și nepieritoare este numai bogăția pe care ne-o mijlocește credința. Prin ea, însăși sărăcia se face bogăție, precum moartea se face mijlocitoare a vieții celei adevărate. „Credința – zice Sfântul Simeon Noul Teolog – este puterea care ne face să murim pentru Hristos de dragul poruncii Lui și să credem că moartea aceasta este pricina vieții. Ea ne face să socotim sărăcia ca bogăție, neînsemnătatea și umilirea ca slavă și cinste adevărată; iar când nu avem nimic, să credem că stăpânim toate...” (*Cele 225 de capete teologice și practice*, 10, în *Filocalia*, trad. de Pr. D. Stăniloae, vol. VI, București, 1977, p. 20). Singură credința satisface setea de infinit a ființei umane. „lăcomia” ei de „îmbogățire în Dumnezeu”. Celor credincioși, Sfântul

Apostol Pavel poate să le spună: „Toate sunt ale voastre“ (I Cor 3, 21). Avem totul dacă-L avem pe Hristos, în Care Dumnezeu „a binevoit să sălăsluiască toată plinirea“ (Col 1, 19).

Cât de frământat și de nemulțumit fusese Fericitul Augustin până ce L-a cunoscut pe Hristos! Gustase din plin, în viața lui păgână, nu numai din plăcerile pământești, ci și din tot ceea ce-i putea procura ca satisfacție „sufletească“ faptul că posedă o minte genială sau că s-a adăpat din tot ceea ce-i putea oferi cultura profană. Dar nimic din toate acestea nu l-au putut mulțumi. Nouă ani – după cum mărturisește în celebrele sale *Confesiuni* – a fost adânc frământat. Până când, la un îndemn pe care l-a socotit ceresc, exprimat în cuvintele unui copil care-i zicea: „la și citește!“, a deschis Noul Testament și a citit aceste cuvinte: „Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospete și în beții, nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă; ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte“ (Rom 13, 13-14). Ascultând acest îndemn, a devenit creștin; și abia atunci a descoperit un sens vieții sale. În opt cărți din *Confesiuni* el își mărturisește frământările și rătăcirile din perioada cât nu L-a cunoscut pe Hristos. Dar la fiecare rând din cele opt cărți mulțumește lui Dumnezeu pentru bogăția pe care i-a dăruit-o prin convertire. El și reușește să dea o formulare neîntrecută adevărului că singura bogăție care poate satisface sufletul omenesc este Dumnezeu și unirea cu El, când zice: „Ne-ai făcut pentru Tine (Doamne) și neliniștit este sufletul nostru până ce se va odihni în Tine“.

Este acum Postul Nașterii Domnului, un prilej aparte de îmbogățire în Dumnezeu și în harul Lui. În Apostolul acestei Duminici (din Ef 5, 8-19) am auzit un îndemn asemănător celui care a schimbat viața Fericitului Augustin: să umblăm „ca fii ai luminii“, cu precizarea că „roada luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr“; să nu fim părtași la „faptele cele fără roadă ale întinericului“, căci „cele ce se fac în ascuns de ei (adică de cei necredincioși) rușine este a le și grăi“. Apostolul cuprinde, printre altele, un citat din ceea ce pare a fi fost un imn baptismal al Bisericii primare: „Pentru aceea zice: Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos“ (v. 14).

Într-adevăr, de o înviere din morți avem nevoie pentru a trece de la lăcomia după „tot ceea ce este în lume“ (I In 2, 16) la „lăcomia“ de a fi „bogați în Dumnezeu“. Fără o astfel de înviere, trăim ca bogatul cel nebun și murim tot ca și el. O astfel de înviere a trăit Fericitul Augustin când a lăsat lumea și L-a primit pe Hristos. Suntem cu toții botezați. Harul lui Hristos a operat în ființa noastră, prin Taina Sfântului Botez, o moarte și o înviere (cf. Rom 6, 3 și urm.; Col 2, 11-13; cf. Ef 2, 5-6). Dar această moarte față de lume și înviere pentru viața lui Hristos își arată roadele concrete numai dacă punem și noi voința și străduința noastră. Mântuirea este o lucrare sinergetică, adică un rod al împreună-lucrării noastre cu Dumnezeu.

Postul este, desigur, un mijloc de a ne exersa voința de a ne smulge de sub stăpânirea celor trupești și lumești. Totodată, postul adevărat este nedespărțit de milostenie (cf. Is 58), care, așa cum am arătat mai înainte, este un mijloc important de îmbogățire în harul lui Dumnezeu. Dar postul înseamnă chiar mai

mult decât atât. Prin post ne punem și mai mult la dispoziția lui Dumnezeu, ca El să facă din noi ceea ce voiește, spre sfințirea și mântuirea noastră. Lipsindu-ne, de dragul lui Dumnezeu, de unele bunătăți pământești îngăduite, o facem cu credința că El Însuși ni se face hrană și că se împlinește astfel și cu noi cuvântul că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu“ (Deut 8, 3; cf. Mt 4, 4; Lc 4, 4). De aceea, în general, în viața credincioșilor, postul este asociat cu primirea Sfintei Euharistii, prin care Hristos ne dă, iară și iară, ca hrană și ca băutură a vieții celei veșnice, însuși cinstitul Său trup și scumpul Său sânge. Aceasta nu înseamnă că numai în posturi trebuie să ne împărtășim. Ci că, într-un anumit fel, viața noastră întreagă trebuie trăită sub semnul postului și al dedicării depline, cu trupul și cu sufletul, pe care el o exprimă.

Apa vieții dumnezeiești este de așa natură încât, după cuvântul Sfinților Părinți, cu cât bei mai mult, cu atât mai mult însetezi. Dacă nu însetăm după această apă, nu înseamnă că am băut destul, ci că încă nu am ajuns să gustăm din ea măcar atât cât să ne trezească setea. Sau că suntem din punct de vedere duhovnicesc ca niște oameni bolnavi de moarte, care nu mai simt nici foame și nici sete.

O, iubii mei cititori, „este chiar ceasul să vă treziți din somn“ (Rom 13, 11). Dacă am trăit până acum asemenea bogatului celui nebun, dacă ne-am lăsat copleșiți de lăcomia după cele trupești și pământești, dacă am uitat ceea ce suntem cu adevărat și ținta pentru care am fost creați, este chiar acum timpul să ascultăm chemarea lui Hristos, să ne revenim în simțiri, să ajungem a simți tot mai mult foamea și setea după Dumnezeu. Și astfel să ne hotărâm a ne lărgi hambarele, dar nu pe cele pământești, ci pe cele ale sufletului, spre a aduna în ele roadele cele binecuvântate ale „îmbogățirii în Dumnezeu“.

Ziua Domnească

Predică la Duminica a XXVII-a după Rusalii

Evanghelia de la Luca 13, 10-17

¹⁰ Și învăța Iisus într-una din sinagogi sâmbăta. ¹¹ Și iată o femeie care avea de optsprezece ani un duh de neputință și care era gârbovă, de nu putea să se ridice în sus nicidecum; ¹² iar Iisus, văzând-o, a chemat-o și i-a zis: Femeie, ești dezlegată de neputința ta. ¹³ Și Și-a pus mâinile asupra ei, și ea îndată s-a îndreptat și slăvea pe Dumnezeu. ¹⁴ Iar mai-marele sinagogii, mârâindu-se că Iisus a vindecat-o sâmbăta, răspunzând, zicea mulțimii: Șase zile sunt în care trebuie să se lucreze; venind deci într-acestea, vindecați-vă, dar nu în ziua sâmbetei! ¹⁵ Iar Domnul i-a răspuns și a zis: Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l duce să-l adape? ¹⁶ Dar aceasta, fiică a lui Avraam fiind, pe care a legat-o satana, iată de optsprezece ani, nu se cuvenea, oare, să fie dezlegată de legătura aceasta, în ziua sâmbetei? ¹⁷ Și zicând El acestea, s-au rușinat toți cei ce erau împotriva Lui, și toată mulțimea se bucura de faptele strălucite săvârșite de El.

Evanghelia acestei Duminici ne vorbește despre o altă mare minune a Mântuitorului. Este vorba de vindecarea unei femei care „de optsprezece ani avea un duh de neputință și care era gârbovă” (Lc 13, 11). Deoarece Satana își avea partea lui de contribuție la această neputință – căci Domnul zice că pe femeie „a legat-o Satana” (v. 16) – putem crede că a fost vorba de o vindecare nu numai trupească, ci și duhovnicească.

Un alt aspect al relației ne atrage însă în mod deosebit atenția: este vorba de atitudinea mai-marelui sinagogii. Acest „fățarnic” nu îndrăznește să-L atace direct pe Iisus; o face însă în mod indirect, muștrând mulțimea că vine să se vindece sâmbăta (v. 14). Întâmplarea nu este unică în paginile Sfintelor Evanghelii. În mai multe rânduri a fost Iisus atacat de șefii spirituali ai iudeilor din același motiv. La fel s-a întâmplat, de pildă, atunci când a vindecat, tot într-o zi de sâmbăta și tot într-o sinagogă, pe un om care avea mâna uscată (Mt 12, 9 și urm.; Mc 3, 1 și urm.; Lc 6, 6 și urm.). După această din urmă minune, fariseii și irodianii au făcut chiar sfat să-L piardă pe Iisus (Mc 3, 6; cf. Mt 12, 14). Mai ales datorită vindecărilor săvârșite și sâmbăta, adversarii și-au format asupra Mântuitorului o opinie hotărât negativă, exprimată, de pildă, în două rânduri, în legătură cu vindecarea orbului din naștere, care și ea a avut loc într-o zi de sâmbăta: „Acest Om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta” (In 9,

16); și: „Noi știm că Omul Acesta este păcătos” (In 9, 24). Iar una din principalele cauze ale hotărârii șefilor iudei de a-L suprima pe Iisus o constituie tocmai atitudinea sa față de sâmbăta. În legătură cu vindecarea slăbănogului de la Vitezda, Sfântul Ioan Teologul notează: „Pentru aceasta iudeii prigoneau pe Iisus și căutau să-L omoare, că făcea acestea sâmbăta” (In 5, 16; cf. 5, 18).

Vom înțelege mai bine această atitudine dacă vom lua în considerare modul în care interpretarea cazuistică dată de tradiția rabinică poruncii a patra din Decalog a deformat cu totul sensul odihnei de sâmbăta și a deturnat această prescripție a Legii dumnezeiești de la sensul ei original. Interdicția de a lucra în ziua a șaptea, exprimată concis în unele texte din Legea lui Moise (Ieș 16, 23-30; 20, 8-11; 23, 12; 31, 12-17; 34, 21; 35, 1-3; Lev 23, 3; Num 15, 32-36; Deut 5, 12-15) și reluată, tot atât de concis, în alte scrieri ale Vechiului Testament (Is 58, 13; Ier 17, 21-24; Iez 22, 8; Amos 8, 5; Neem 10, 32; 13, 15-22), a fost dezvoltată într-un lung tratat al *Mişnei* (prima parte a *Talmudului* și cea mai veche codificare a „legii” tradiționale iudaice). Este vorba de tratatul *Şabbat*. Acest tratat specifică 39 de activități interzise în zi de sâmbăta. Între acestea este, de pildă, și scrierea a două litere. Nu păcătuiești dacă scrii o singură literă; dar păcătuiești scriind două, căci două litere pot deja să formeze un cuvânt. Un lung paragraf arată în câte feluri ai putea încălca această prescripție (tratatul *Şabbath*, 12, 3-6; a se vedea acest paragraf, de pildă, la Emil Schürer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, 175 B. C. – A. D. 135, a new English version revised and edited by Geza Vermes, Fergus Millar and Matthew Black, vol. II, Edinburgh, 1979, p. 469). Sunt menționate și unele excepții, determinate fie de rațiuni umanitare, fie de unele obligații religioase. La acestea din urmă, sunt de menționat jertfele de la templu, prescrise de Lege pentru zilele de sâmbăta și prin a căror săvârșire preoții nu devin vinovați de încălcarea poruncii (cf. Num 28, 9-10; Mt 12, 51); de asemenea, săvârșirea circumciziei. În ce privește excepția bazată pe rațiuni umanitare, ea are în vedere necesitatea unor intervenții atunci când e în pericol viața cuiva. Aici intră și intervenția medicului. În general, aceasta este permisă numai atunci când este vorba de un pericol de moarte, iar nu și în cazurile în care ea poate fi făcută înainte sau după ziua de sâmbăta (cf. Schürer, *op. cit.*, p. 473-474).

Înțelegem acum de ce mai-marele sinagogii se consideră perfect îndreptățiți în atitudinea sa: că sunt de ajuns cele șase zile lucrătoare pentru săvârșirea de vindecări. Și că, prin vindecările operate în zi de sâmbăta, atât Iisus cât și beneficiarii acestor vindecări se fac vinovați de o flagrantă încălcare a Legii. Iisus răspunde aici cu un argument de bun simț: „Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul său de la iesle, și nu-l duce să-l adape?” (Lc 13, 15; cf. 14, 5; Mt 12, 11). În alte texte, Domnul oferă și alte argumente. Iată-le, într-o ordine oarecum ascendentă: că însăși tradiția iudaică mărturisește că există și încălcări justificate ale Legii: cazul lui David, care a mâncat pâinile puneri înainte (Mt 12, 3-4; Mc 2, 25; Lc 6, 3-4) sau slujirea preoților la templu în zi de sâmbăta (Mt 12, 5); că iubirea și însuși bunul simț îți arată că se cuvine, sâmbăta, a face bine, iar nu rău, a mântui un suflet, iar nu a-l pierde (Mc 3, 4); că, în intenția Legiuitorului, sâmbăta nu este un blestem, ci o

binecuvântare (Mc 2, 27: „Sâmbăta a fost făcută pentru om, iar nu omul pentru sâmbăta”); că „Fiul Omului este Domn și al sâmbetei” (Mc 2, 28; cf. Mt 12, 8; Lc 6, 5); că sâmbăta nu este o piedică în calea continuării de către Tatăl a lucrării Sale și că, deci, ea nu trebuie să fie o piedică nici pentru lucrarea Fiului (In 5, 17).

Prin vindecările pe care le-a săvârșit sâmbăta și prin întreaga Sa atitudine în această privință, Mântuitorul a restaurat porunca a patra în înțelesul și în rostul ei, voite de Dumnezeu. Prezentându-Se, însă, ca „Domn și al sâmbetei”, El a avut în vedere nu numai această restaurare, ci și schimbarea zilei săptămânale de odihnă. Ca „Domn al sâmbetei” (cf. Mt 12, 6: „Că grăiesc vouă, că mai mare decât templul este aici”), El are autoritatea de a opera o astfel de schimbare. A și operat-o, prin însuși faptul că a înviat din morți „după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii” (Mt 28, 1 și loc. par.), și că s-a arătat Sfinților Săi Apostoli, prima și a doua oară, în ziua întâi a săptămânii (In 20, 19 și 26). De aceea, ziua întâi a săptămânii a și fost numită de creștini, încă de la început, „Ziua Domnească” (cum ne mărturisește Apoc 1, 10; cf. și *Didahia*, XIV, 1, în vol.: *Scrierile Părinților apostolici*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 1, București, 1979, p. 31). Originalul grecesc al acestei expresii este ἡ κυριακή ἡμέρα, în traducere latină: *Dies Dominica*; de unde și avem în românește denumirea de *Duminică*. Această nouă denumire a zilei de către creștini a fost conservată în numeroase limbi (mai ales în limbile romanice și în cele slave). Această zi este cea mai importantă pentru creștini. Dacă ziua a șaptea marca încununarea creației celei dintâi, Duminica este semn al noii creații, inaugurată prin minunea Învierii lui Hristos. Ea este, deopotrivă ziua întâi și a opta; este, deci, semn al începutului, dar și al desăvârșirii acestei noi creații, în eshaton.

Duminica a fost de la început ziua cea nouă de sărbătoare a ucenicilor lui Hristos. Epistola către Evrei ne oferă o mărturie foarte clară în această privință. Textul (Evrei 4, 1 și urm.) nu are, de fapt, intenția de a argumenta necesitatea schimbării zilei de odihnă. El presupune această schimbare – care ținea de experiența comună a vieții Bisericii – ca un fapt deplin realizat și intrat deja în conștiința creștinilor. Epistola pune față-n față cele două „odihne”: cea în care au intrat israeliții atunci când Iosua i-a așezat în Țara făgăduinței, o „odihnă” care era, de fapt, numai o prefigurare a „odihnei” viitoare; și adevărata „odihnă”, „odihna poporului lui Dumnezeu”, în care intrăm prin Hristos. Cele două „odihne” sunt simbolizate prin zilele diferite de odihnă, cea a israeliților și cea a creștinilor. Că este vorba de o schimbare a zilei rezultă din înseși expresiile folosite în Epistolă: „o altă zi de odihnă” (4, 8); și: „altă sărbătoare de odihnă a poporului lui Dumnezeu” (4, 9).

Erezia adventistă (a așa-numiților „creștini de ziua a șaptea” sau a „sâmbătarilor”) susține că adoptarea Duminicii ca zi săptămânală de odihnă a creștinilor s-ar fi făcut numai în urma unui decret al împăratului Constantin cel Mare. Ellen G. White, „profetesa” adventiștilor, afirmă simplu – și această afirmație a devenit un loc comun al demonstrației sectei – că, din interes politic, împăratul Constantin a făcut din „ziua soarelui” (adică din ziua întâi a săptămânii), cinstită de supușii săi păgâni, o zi de odihnă și pentru creștini. Și

continuă: „El a fost îndemnat să facă acest lucru de către episcopii Bisericii, care, inspirați de ambiții și însetați de putere, au înțeles că dacă va fi păzită aceeași zi atât de către creștini cât și de către păgâni, aceasta va ușura primirea cu numele a creștinismului de către păgâni și, în felul acesta, puterea și gloria Bisericii va crește” (Ellen G. White, *Tragedia veacurilor*, trad. de Nelu Dumitrescu, București, 1992, p. 46). Ca și cum creștinii ar fi putut renunța atât de ușor la tradiția lor. Se știe că la Sinodul I ecumenic, care a avut loc în vremea aceluiși împărat Constantin, mulți dintre episcopii participanți purtau pe trupurile lor cicatricele rănilor pe care le primiseră în timpul prigoanei. Este evident că, după aproape trei secole de crunte persecuții, creștinii, cu episcopii lor în frunte, ar fi fost gata mai degrabă să îndure încă trei secole de persecuție decât să accepte cea mai mică abatere de la „credința dată sfinților, odată pentru totdeauna” (Iuda 3).

Este adevărat că, la 7 martie 321, împăratul Constantin a dat o lege privitoare la Duminică. Prin această Lege însă împăratul nu instituie o nouă zi de odihnă; ci, ca un stăpânitor profund atașat Evangheliei lui Hristos și Bisericii Sale, el nu face altceva decât să generalizeze pentru toți supușii săi, deci și pentru necreștini, ziua săptămânală de odihnă a creștinilor. Eusebiu al Cezareii (+ 339), contemporanul și istoricul lui Constantin, afirmă explicit că împăratul și toți slujitorii lui cinsteau „mântuitoarea și sărbătoreasca zi a Duminicii”; că „fericitul Constantin s-a îngrijit ca toată lumea să (poată) face ca ei” în această privință; și că, deci, „așa a hotărât el prin lege ca ziua închinată Mântuitorului să le fie zi de odihnă tuturor cetățenilor imperiului” (Eusebiu al Cezareii, *Viața lui Constantin cel Mare*, III, 18, 1-2, studiu introd. de Prof. dr. Emilian Popescu, trad. și note de Radu Alexandrescu, în Idem, *Scrieri*, partea a doua, PSB, 14, București, 1991, p. 166). În primul rând, ne mai spune Eusebiu, „întreaga sa oaste a fost învățată de el să cinstească osârdnic această zi a Mântuitorului – chemată și «zi a luminii» sau «a soarelui»” (*ibid.*, III, 18, 3, p. 166). Pentru ostașii creștini, aceasta o fost o mare binefacere, fiindu-le acum „îngăduit să zăbovească în voie (Duminica) în biserica lui Dumnezeu” (*ibid.*, III, 19, p. 166). Cât despre soldații necreștini, ei înșiși au fost obligați, printr-o altă lege, „să meargă Duminica pe un câmp deschis din imediata apropiere a cetății, unde, la un semn, ei urmau să înalțe cu toți laolaltă lui Dumnezeu o rugăciune învățată anume” (*ibid.*, III, 19, p. 167; cf. III, 20, 2, p. 167). Este, deci, evidentă falsificarea adventistă a ceea ce a fost, de fapt, decretul lui Constantin asupra tinerei Duminicii!

Dovezile tinerei Duminicii de către creștini, într-o continuitate neîntreruptă de la Apostoli și până astăzi, sunt multe și foarte clare. Astfel de dovezi aflăm încă în Noul Testament. Pe lângă textul din Evrei 4, 1 și urm., despre care am vorbit, și pe lângă mărturia importantă pe care o constituie denumirea de „Ziua Domnească” dată de creștinii veacului apostolic zilei întâi a săptămânii (Apoc 1, 10), sunt de menționat *alte două texte din Noul Testament* care arată limpede că încă de la începuturile Bisericii Duminica a fost ziua de odihnă a Bisericii lui Hristos.

Primul text: în legătură cu colecta organizată de el în cursul celei de-a treia călătorii misionare, Sfântul Apostol Pavel dă această îndrumare credincioșilor din Corint: „În ziua întâi a săptămânii, fiecare din voi să-și pună deoparte, strângând cât poate, ca să nu se facă strângerea abia atunci când voi veni” (I Cor 16, 3). Conform cuvântului Mântuitorului că în ziua de odihnă se cuvine a face binele chiar mai mult decât în alte zile (Mc 3, 4; Lc 6, 9), Apostolul rânduieste pentru creștini ca, în ceea ce era ziua lor de odihnă, să pună deoparte darul lor pentru sfinții din Ierusalim (cf. II Cor, cap. 8-9).

Al doilea text este cel din Fapte 20, 6-7, unde Sfântul Luca ne spune că, la întoarcerea din a treia călătorie misionară, grupul paulin, din care și el făcea parte – exprimarea este la persoana I plural –, s-a oprit la Troa „șapte zile”. Și adaugă: „În ziua întâi a săptămânii, adunându-ne noi să frângem pâinea...” „Dacă creștinii ar fi ținut sâmbăta, este clar că s-ar fi adunat la „frângerea pâinii” într-o zi de sâmbătă. Or, deși Sfântul Pavel și însoțitorii săi au stat la Troa „șapte zile”, ei nu s-au reunit cu creștinii din localitate pentru săvârșirea „frângerii pâinii” sâmbăta, ci numai a doua zi, Duminica.

Este, așadar, un fapt bine stabilit că Bisericele păgâno-creștine întemeiate de Sfântul Apostol Pavel nu țineau sabatul, ci Duminica (cf. Gal 4, 8-11; Col 2, 8.16-17). În ce privește comunitățile din Iudeea, deși la început mulți dintre membrii lor au rămas atașați tradițiilor iudaice (Fapte 21, 20), și pentru ele Duminica era ziua prin excelență a săvârșirii Sfintei Euharistii. Pe aceia dintre iudeo-creștini care mai țineau sâmbăta, Sfântul Ignatie Teoforul, episcopul Antiohiei (martirizat pe vremea împăratului Traian, cândva între anii 110 și 117), îi îndeamnă să țină Duminica: „Așadar – zice el – , cei care au trăit în rânduielile cele vechi și au venit la nădejdea cea nouă, să nu mai țină sâmbăta, ci Duminica, în care și viața noastră a răsărit, prin El și prin moartea Lui...” (*Epistola către Magnezieni*, IX, 1, în vol.: *Scrierile Părinților apostolici*, ed. citată, p. 167). Într-o altă foarte veche scriere creștină atribuită lui Barnaba, Duminica, „ziua a opta”, este prezentată ca sărbătoarea de odihnă a creștinilor. După ce tâlcuiește mai multe texte din Vechiul Testament referitoare la sâmbătă, citează Is 1, 14: „Lunile cele noi ale voastre și sâmbetele nu le sufăr”. Și adaugă: „Iată ce vrea să spună (acest text, n. n.): «Nu-mi plac sâmbetele de acum, ci sâmbăta aceea pe care am făcut-o, în care, după ce Mă voi fi odihnit de toate, voi face început zilei a opta, care este începutul altei lumi». De aceea, sărbătorim cu bucurie ziua a opta, după sâmbătă, în care Hristos a înviat și, după ce S-a arătat, S-a înălțat la ceruri” (*Epistola zisă a lui Barnaba*, XV, 8-9, în vol.: *Scrierile Părinților apostolici*, ed. cit., p. 133).

Sfântul Iustin Martirul (+ cca 165), în scrierea sa *Dialogul cu iudeul Trifon*, mărturisește în repetare rânduri că sabatul este al iudeilor, dar nu și al creștinilor (XII, 3; XVIII, 2; XIX, 5-6; XXVII, 5; XXIX, 3, trad. de Pr. Olimp N. Căciulă, în vol.: *Apologeți de limbă greacă*, PSB, 2, București, 1980, p. 104, 111, 112, 121, 123). Totodată, el mărturisește că creștinii din vremea sa se adunau pentru săvârșirea Sfintei Euharistii în „așa-zisa zi a soarelui”, adică Duminica: „Iar în așa-zisa zi a soarelui, se face adunarea tuturor celor ce trăiesc în orașe sau la

sate și se citesc Memoriile apostolilor (Sfintele Evanghelii, n. n.) sau scrierile profeților, câtă vreme îngăduie timpul. Apoi, după ce cititorul încetează, întâistătorul ține un cuvânt prin care sfătuiește și îndeamnă la imitarea acestor frumoase învățături. Apoi, ne ridicăm în picioare toți laolaltă și înălțăm rugăciuni; după care, încetând rugăciunea, așa cum am arătat mai înainte (în cap. anterior, n. n.), se aduce pâine și vin și apă...”. Și continuă, vorbind despre sfințirea darurilor și despre împărtășirea credincioșilor (Sfântul Iustin Martirul. *Apologia întâi*, LXVII, trad. de Pr. Olimp N. Căciulă, în vol.: *Apologeți de limbă greacă*, ed. cit., p. 71). Să nu uităm că apologia era adresată împăratului persecutor (Antoninus Pius); descrierea a ceea ce se întâmpla la o celebrare euharistică este făcută, deci, pe înțelesul acestuia.

Multe alte mărturii patristice pot fi aduse în același sens.

Din mărturia Sfântului Iustin reținem faptul esențial că Duminica este legată mai ales de săvârșirea Sfintei Euharistii, la care trebuiau să participe toți membrii Bisericii. Se știe că primii creștini celebrau Sfânta Euharistie chiar cu riscul vieții (cf. Tertulian, *Despre fugă*, XIV, 1 ș. a.). Uneori, când erau surprinși de prigonitori la celebrarea lor cultică, creștinii declarau: *Trebuie* să ne adunăm. Fără masa Domnului, nu putem trăi; ea este mai importantă pentru noi decât viața.

Duminica este „ziua întâi”. Săptămâna creștină începe cu Duminica și cu participarea, în această zi, la Sfânta Liturghie. E bine să ne aducem aminte de acest lucru și să-i dăm importanța cuvenită. După tradiția biblică, în această zi a fost creată lumina (Fac 1, 3); de aceea, creștinii n-au văzut nici o dificultate în a adopta pentru ea denumirea păgână de „ziua soarelui” – denumire care a și fost reținută în limbile germanice și anglo-saxone (de pildă, „Sontag”, în germană, și „Sunday”, în engleză, care, amândouă, înseamnă „ziua soarelui”) – cu atât mai mult cu cât Mântuitorul Hristos a fost și El comparat cu soarele (în Mal. 3, 20 și adeseori în scrierile patristice).

Totodată, Duminica, așa cum am văzut, este numită „ziua a opta”. Această denumire exprimă ideea că Duminica „transcende” săptămâna – căci nu există o a opta zi în cele șapte zile – și că ea deschide astfel o fereastră spre veșnicie.

În lumina acestor mărturii, cum ne-am mai putea lăsa ademeniți de falsele argumente ale adventiștilor? Cum am mai putea să ne întoarcem la ceea ce nu era decât „umbră”, iar „nu însuși chipul lucrurilor” (Evrei 10, 1). Cum am putea să nu cinstim „Ziua Domnească”?

Sensul creștin al Vechiului Testament

Predică la Duminica a XXVIII-a după Rusalii (a Sfinților Strămoși după Trup ai Domnului)

Evanghelia de la Luca 14, 16-24

¹⁶ *Iar El i-a zis: Un om oarecare a făcut cină mare și a chemat pe mulți; ¹⁷ și a trimis la ceasul cinei pe sluga sa ca să spună celor chemați: Veniți, că iată toate sunt gata. ¹⁸ Și au început unul câte unul, să-și ceară iertare. Cel dintâi i-a zis: Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă. ¹⁹ Și altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă. ²⁰ Al treilea a zis: Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni. ²¹ Și întorcându-se, sluga a spus stăpânului său acestea. Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Leși îndată în piețele și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși, și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici. ²² Și a zis sluga: Doamne, s-a făcut precum ai poruncit și tot mai este loc. ²³ Și a zis stăpânul către slugă: Leși la drumuri și la garduri și silește să intre, ca să mi se umple casa, ²⁴ căci zic vouă: Nici unul din bărbații aceia care au fost chemați nu va gusta din cina mea.*

Evanghelia acestei Duminici cuprinde pilda despre cina cea mare. Am tâlcuit textul paralel de la Matei (22, 1 și urm.), cu pilda nunții fiului de împărat, în predica la Duminica a XIV-a după Rusalii. Iar deoarece această Duminică este închinată *Sfinților Strămoși după Trup ai Mântuitorului*, aducându-ne astfel aminte de îndelunga perioadă de pregătire a venirii mântuirii, se cuvine ca acum, în preajma marii sărbători a Nașterii Domnului, să vorbim mai degrabă despre această temă, prin care Vechiul Testament își vădește înțelesul său creștin.

Primii oameni au căzut într-un greu păcat și au fost alungați din Eden. Iar urmașii lor au devenit tot mai răi și cei mai mulți dintre ei nici nu și-au mai adus aminte de Dumnezeu și de poruncile Sale. Închinarea la făpturi, în locul Făcătorului, adică idolatria, a fost însoțită de o tot mai gravă decădere morală, oamenii căzând pradă, din ce în ce mai mult, unor „patimi de ocară” (Rom 1, 26).

Dumnezeu nu S-a dezmințit însă în iubirea Sa față de omul pe care-l crease. Mântuirea omului era hotărâtă dinainte în planul dumnezeiesc. În însăși sentința rostită de Dumnezeu asupra protopărinților, la alungarea lor din rai, Sfinții Părinți au văzut o profecie a biruinței asupra celui rău. Într-adevăr, în Facere 3, 15 se anunță că dușmânia dintre femeie și șarpele-diavol se va încheia cu

victoria seminției femeii: „*Acesta îți va zdrobi capul*”. Pronumele la masculin Îl anunță pe Hristos, urmașul prin excelență al femeii, ca biruitorul diavolului. Textul din Facere 3, 15 este, într-adevăr, așa cum s-a spus, un *protoevangheliion* (= prima veste bună), adică prima vestire dumnezeiască a mântuirii mesianice.

De acum înainte, Dumnezeu va avea grijă ca omenirea să fie pregătită, pas cu pas, în vederea mântuirii. Istoria omenirii se constituie astfel, din acest punct de vedere, ca o istorie a mântuirii, al cărei punct culminant („plinirea vremii”, Gal 4, 4) va fi marcat de venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu întrupat. Pregătirea mântuirii, care acoperă întreaga perioadă a Vechiului Testament, s-a făcut: (1) prin legămintele vechi; (2) prin profețiile mesianice; și (3) prin prefigurările sau tipurile mesianice.

1) Spre a-l smulge pe om din rătăcire și decădere, Dumnezeu desfășoară o admirabilă pedagogie, pregătind, încetul cu încetul, restaurarea sa definitivă. Această pregătire o face Dumnezeu prin *legămintele vechi*.

Un prim legământ al lui Dumnezeu este cel dat lui Noe. După ce noianul de păcate al omenirii a fost înecat în apa potopului, Dumnezeu încheie cu Noe un legământ. Orice legământ presupune acordul ambilor parteneri. Dacă acest legământ își avea izvorul în iubirea lui Dumnezeu pentru creatura Sa, din partea omului el își avea suportul în credința neclintită a lui Noe (cf. Evrei 11, 7).

Urmașii lui Noe au reluat vechiul drum al rătăcirii religioase și al decăderii morale. Lumina credinței nu s-a pierdut însă cu totul. La multe secole după potop, apare figura luminoasă a lui *Avraam*, cu care, de asemenea, Dumnezeu a încheiat un legământ (Fac 17, 1 și urm.). Dumnezeu l-a ales pe Avraam să facă din el părintele unui popor al Său. Urmașii după trup ai lui Avraam, care se vor numi *evrei*, de la Avraam *Evreul* (Fac 14, 13) – acest nume îi venea de la strămoșul său Eber (Fac 11, 14 și urm.) –, sau *israeliți*, de la numele de *Israel* dat de Dumnezeu lui Iacov, nepotul lui Avraam (Fac 32, 38), vor constitui poporul ales al Vechiului Testament.

Avraam însă avea să fie nu numai părintele unui popor, ci „părinte al multor neamuri” (Rom 4, 17). Aceasta și este făgăduința atașată legământului încheiat cu Avraam: „Eu sunt Dumnezeu Cel Atotputernic... Eu sunt, și iată care-i legământul Meu cu tine: vei fi tată a mulțime de popoare” (Fac 17, 1. 4). De aceea, Dumnezeu a și schimbat numele patriarhului din Avram în Avraam, care înseamnă „tată al unei mulțimi” (Fac 17, 5). Astfel, Avraam, strămoșul după trup al poporului ales al Vechiului Testament, avea să fie, prin Hristos, Urmașul său prin excelență (Gal 3, 16), și părintele duhovnicesc al tuturor celor ce vor crede în Hristos (Rom 4, 16; Gal 3, 7).

Dumnezeu a împlinit prima parte a făgăduinței, făcând din urmașii după trup ai lui Avraam, emigrați în Egipt, un popor numeros. Cu acest popor, Dumnezeu încheie un nou legământ, al cărui mijlocitor a fost *Moise*. Dumnezeu i Se descoperă lui Moise în rugul aprins (Ieș, cap. 3) și îi dezvăluie numele Său inefabil, „Cel ce este” (în ebraică: *Iahve*). Iar după scoaterea israeliților din Egipt, Dumnezeu îi dă lui Moise, pe Muntele Sinai, *Legea* (care se va numi *Legea mozaică*, adică *Legea lui Moise*) și încheie, prin el, legământul cu poporul

Său. Era un fel de pact între doi parteneri, Dumnezeu făgăduind să-l apere pe Israel și să-l ducă în Canaan, iar israeliții angajându-se să țină poruncile date de Dumnezeu prin Moise. Legea lui Moise i s-a dat poporului lui Israel ca un zid împrejmuitor și despărțitor față de popoarele păgâne, ea având rolul de a-l păstra în credința în unicul și adevăratul Dumnezeu și în ascultarea de poruncile Sale, dar totodată de a-l pregăti pentru primirea Mântuitorului făgăduit.

2) Profetiile mesianice au fost un alt mijloc al pregătirii venirii Mântuitorului. Moise însuși a arătat, prin Duhul Sfânt, că nu Legea dată pe Sinai este ultimul cuvânt al Revelației și a profetizat venirea lui Mesia și a Legii Sale celei noi: „Prooroc din mijlocul tău și din frații tăi, ca și mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău: pe Acela să-L ascultați” (Deut 18, 15).

Întreg Vechiul Testament vestește venirea „proorocului” de care vorbea Moise, adică a Mântuitorului. Încă înainte de Moise, făgăduința făcută lui Avraam îi va fi repetată nepotului său Iacov (Fac 32, 24-32). Succesiunea părinților după trup ai Mântuitorului se continuă, după patriarhul Iacov, prin fiul său Iuda. Înainte de a muri, Iacov însuși proorocește că Mesia-Împăciuitorul (Șilo) Se va ridica din seminția lui Iuda (Fac 49, 10).

Pe linia alegerii divine, la câteva veacuri după Moise apare o altă figură luminoasă: *regele-prooroc David* (sec. X î.H.). Alegerea dumnezeiască a lui David este consacrată prin *ungere* (I Regi 16, 13). David, *unsul Domnului*, devine astfel tipul prin excelență al lui Hristos (căci ebraicul *Mesia* și echivalentul său grecesc *Hristos* înseamnă amândouă *Unsul* sau *Unsul Domnului*). Adeseori, în profetiile mesianice ale Vechiului Testament, Mântuitorul așteptat va fi desemnat ca „Fiul lui David”. Cu acest titlu va fi aclamat Iisus, de pildă, la intrarea Sa în Ierusalim, fiind recunoscut astfel ca Mesia-Hristos, Cel în care s-au împlinit profetiile mesianice.

Însuși David, în Psalmi, profetește despre Hristos, urmașul său. După proorociile din Psalmi, Mesia va fi nu numai Fiul lui David, ci și Fiul lui Dumnezeu, iar Împărăția Sa va fi universală și veșnică: „Domnul a zis către Mine: Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut! Cere de la Mine și-Ți voi da neamurile moștenirea Ta. Și stăpânirea Ta, marginile pământului” (Ps 2, 7-8; cf. Ps. 44, 8-9). Ungerea lui David este urmată de făgăduința unui urmaș al său, care însă îi va fi infinit superior (Ps 88, 4-5.20. 26-27). De aceea, David îl numește pe Urmașul său „Domn”: „Zis-a Domnul (Dumnezeu) Domnului meu (Mesia): Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale” (Ps 109, 1; cf. Mt 22, 41-45). În același Psalm 109 (110), care este textul din Vechiul Testament cel mai mult citat în Noul Testament, Mesia-Împăratul este proorocit și ca Preot sau Arhiereu în veac: „Juratu-S-a Domnul și nu-l va părea rău: Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec” (v. 4; cf. Evrei 5, 6; 7, 17). Funcțiunea specifică a preotului este aceea de a aduce jertfă. Mesia Se va aduce jertfă pe Sine Însuși. Despre aceasta, adică despre patimile și moartea lui Mesia, proorocește David, cu o uimitoare precizie, în Ps 21 (a se vedea, mai ales, versetele 1, 7-8 și 17-20). Dar tot el anunță că patimile și moartea lui Mesia vor fi urmate de Înviere (Ps 15, 8-11; cf. Fapte 2, 25-28).

Cele mai multe și mai bogate profetii despre Mesia se găsesc în *cartea profetului Isaia*. Acest prooroc, care a activat între anii 735-695 î.H., dă atâtea detalii asupra Persoanei și a lucrării mântuitoare a lui Mesia, încât a fost numit „evangelistul Vechiului Testament”. Isaia profetește că Mesia Se va naște din Fecioară (7, 14; cf. Mt 1, 23), că El va fi „Domn al păcii” și că din Împărăția Sa va dispărea orice urmă a războiului (9, 1-6; cf. 2, 4). În capitolul 11 (v. 1 și urm.), Isaia vorbește despre plenitudinea darurilor Duhului Sfânt care se vor odihni peste acest Urmaș al lui David (Iesei) și, în cuvinte de o neîntrecută frumusețe, descrie pacea și dreptatea Împărăției Sale. În multe alte rânduri se referă Isaia la Mesia, „Care va șterge lacrimile de pe toate fețele” (25, 8), și la Împărăția Sa, în care vor domni desăvârșit dreptatea și pacea (25, 8; 32, 16-17; 35, 5-10). Această Împărăție a slavei și a bucuriei va fi însă rodul patimilor și al Jertfei mântuitoare a Unsului Domnului. În a doua parte a cărții Isaia aflăm cele patru cântări despre „Robul (Sluga) Domnului” (*Ebed Iahve* în originalul ebraic), în care se vorbește despre blândețea și mila lui Mesia față de cei gata să piară (42, 1-4), despre chemarea Sa de a restaura poporul ales și de a fi lumină tuturor popoarelor (49, 1-6) și mai ales despre patimile și Jertfa Sa atotispășitoare (50, 4-9 și 52, 13 – 53, 12). Ultima din aceste patru cântări este cea mai importantă. Ea subliniază în mod repetat că „Robul Domnului” moare de bună voie pentru noi, deci că moartea Sa are o valoare substitutivă, că ea este Jertfa deplin eficientă pentru păcatele lumii: „Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni: om al durerilor și cunoscător al suferinței, Unul înaintea Căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și desconsiderat. Dar El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat. Și noi Îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărâdelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat... Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa” (53, 5-7). Dar „Robul Domnului” va birui moartea și Se va preamări prin Înviere (53, 10b-11; 52, 13).

Profetii mesianice apar și în cărțile celorlalți prooroci ai Vechiului Testament. *Ieremia* vorbește despre „Odrasla” din David (33, 15) și despre Legământul cel nou (31, 33-34; cf. Evrei 8, 8-12). *Iezechiel* anunță venirea noului David ca Păstorul Cel bun (cap. 34), înnoirea prin apă și prin Duh (36, 25-27) și, în legătură cu regenerarea lui Israel, profetește despre învierea morților (37, 1-14); iar în capitolele 40-48 descrie, cu simboluri și imagini profetice, Împărăția mesianică și templul cel nou, prin care, cu adevărat, „Domnul este aici” (48, 35).

Daniel prezice venirea Fiului Omului „pe (sau: cu) norii cerului” și faptul că Lui I se dă o stăpânire universală și veșnică (7, 13-14). Cel pe care-L vede Daniel „ca Fiul Omului”, dacă vine „cu norii cerului”, înseamnă că nu este numai Om, ci și Dumnezeu. Se știe că Mântuitorul Se va prezenta de preferință cu acest titlu de „Fiul Omului”, identificându-Se astfel ca Dumnezeu și ca Judecătorul eshatologic profetizat de Daniel (Mt 24, 30; 26, 64). Totodată însă, El

arată că Fiul Omului va ajunge la slava Învierii prin patimi și moarte (Mc 8, 30). Astfel, „Fiul Omului” din Sfintele Evanghelii este nu numai Împăratul ceresc și Judecătorul eshatologic, ci și „Omul durerilor”, Care a luat asupra Sa fărâdelegile noastre. Înțelegem, deci, că, dându-Și titlul de „Fiul Omului”, Mântuitorul a combinat două imagini profetice ale lui Mesia aparent contradictorii: cea a Împăratului universal și veșnic din Daniel și cea a „Robului Domnului” de care vorbește Isaia.

Mihei profetește restaurarea viitoare a Ierusalimului (4, 1-2), pacea și binecuvântarea epocii mesianice (4, 3 și urm.), apoi anunță că Mesia, preexistent din veșnicie, Se va naște în Betleem (5, 1). În proorocia lui *Zaharia* citim despre „Odrasla” pe Care o va trimite Domnul (3, 18; 6, 12-13), despre venirea lui Mesia ca Împărat al păcii, „călare pe asin” (9, 9), și despre vânzarea Sa pentru treizeci de arginți (11, 12-13; cf. Mt 27, 5-10). Mesia este numit „Piatra din capul unghiului” (10, 4). *Maleahi* anunță atât venirea lui Mesia, cât și pe cea a Înaintemergătorului Său (3, 1. 23-24). Mesia este anunțat ca „Soarele dreptății” (3, 20). Ultimele rânduri ale ultimei cărți canonice a Vechiului Testament sintetizează oarecum întreaga orientare a Scripturii vechi: așteptarea plină de speranță a zorilor celor noi, când va răsări lumii Mesia-Hristos, Soarele dreptății.

3) Alături de profețiile mesianice, în lumina Evangheliei descoperim în Vechiul Testament o mulțime de *prefigurări* sau *tipuri* mesianice (de la gr. *typoi*, care apare cu acest înțeles în I Cor 10, 6; (cf. 10, 11: *τυπικῶς*).

Astfel, *Abel* cel nevinovat, ucis de fratele său, este tip al lui Hristos (Evrei 12, 24). *Isaac*, fiul unic și preaiubit dus spre jertfă, este un tip prin excelență al lui Hristos, și El Fiul unic și prea iubit al Tatălui ceresc, trimis să Se aducă jertfă pentru noi (Evrei 11, 17). *Iosif*, cel vândut de frații săi, dar care va salva viețile acestora, este tip al Celui care și El va fi vândut și apoi predat de frații Săi, iudeii, în mâinile păgânilor. *Melchisedec*, preotul-rege (Evrei 7, 2), este tip al lui Hristos, care și El este deopotrivă Preot și Rege. *Moise*, mijlocitorul Vechiului Legământ, este tip al lui Hristos, mijlocitorul Legii celei noi (Evrei 8, 5-6; 9, 15). *Sarpele de aramă*, înălțat pe lemn spre salvarea israeliților, este tip al lui Hristos Cel înălțat pe Cruce spre mântuirea oamenilor (In 3, 14). *David*, regele-prooroc, Unsul Domnului, este un tip privilegiat al lui Mesia, Care, așa cum am văzut, adeseori în Vechiul Testament este numit „Fiul lui David” sau, pur și simplu, „David” (Ier 30, 9; Iez 34, 24; 37, 24). *Iona*, cel ce zace trei zile în pântecul chitului și apoi revine la lumina vieții, este tip al Celui care va învia după trei zile de ședere în mormânt.

Multe alte persoane, lucruri și evenimente din Vechiul Testament sunt prefigurări sau tipuri ale unor realități creștine (cf. I Cor 10, 1-10; Evrei 9, 11-12.24 ș.a.). Caracterul tipologic al Vechiului Testament constă în faptul că anumite evenimente, obiecte, ființe și persoane din Vechiul Testament, în afară de semnificația lor proprie, prefigurează anumite realități ale noii economii religioase, care avea să fie instaurată de Mesia. Sensul ascuns al tipului – ascuns uneori pentru însuși autorul uman al respectivei scrieri vechitestamentare – va fi descoperit în Biserică (Efes 3, 10), prin luminarea ei de către Același Duh Sfânt

Care a dat acelor evenimente și persoane din Vechiul Testament o destinație tipică. Nu este vorba nicidecum, în determinarea tipurilor, de o interpretare arbitrară. Însuși Duhul Sfânt, prin inspirația biblică, a imprimat, în chip tainic, acest înțeles mai adânc, care avea să fie descoperit în lumina lui Hristos și a Revelației Sale.

Prin legămintele sale, prin profețiile și tipurile mesianice, Vechiul Testament i-a fost omenirii „pedagog spre Hristos” (Gal 3, 24). De aceea, Vechiul Testament a devenit Scriptură creștină, însă cu un rol și un înțeles diferite de acelea pe care le-a avut în iudaism. Hristos Însuși, primul interpret din perspectiva cea nouă a Scripturii vechi, îi pune în lumină semnificațiile adânci, legate de persoana și de lucrarea Sa (Lc 24, 44-45). Astfel, este deplin justificată perspectiva hristologică pe care Biserica o are asupra Vechiului Testament. Căci numai din această perspectivă se poate cu adevărat înțelege ceea ce a înscris în el Duhul lui Dumnezeu. „Taina Întrupării Cuvântului – zice Sfântul Maxim Mărturisitorul – cuprinde în sine înțelesul tuturor ghicirilor și tipurilor Scripturii și știința tuturor fapturilor văzute și cugetate” (*Capete gnostice*, în *Filocalia*, trad. de Pr. prof. D. Stăniloae, vol. II, p. 148).

Astfel, dacă Noul Testament își are rădăcinile în cel Vechi, Vechiul Testament își află plinirea și adevăratul înțeles în cel Nou. Sau, cum zice Fericitul Augustin: „Noul Testament în cel Vechi se ascunde; Vechiul se desăvârșește în cel Nou” (*Introducerea 73 la Ieșire*).

Să mulțumiți lui Dumnezeu!

Predică la Duminica a XXIX-a după Rusalii
(a celor zece leproși)

Evangelhia de la Luca 17, 12-19

¹² Intrând într-un sat, L-au întâmpinat zece leproși care stăteau departe, ¹³ și care au ridicat glasul și au zis: Iisuse, învățătorule, fie-Ți milă de noi! ¹⁴ Și văzându-i, El le-a zis: Duceți-vă și vă arătați preoților. Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit. ¹⁵ Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors cu glas mare slăvind pe Dumnezeu. ¹⁶ Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus, mulțumindu-l. Și acela era samarinean. ¹⁷ Și răspunzând, Iisus a zis: Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt? ¹⁸ Nu s-a găsit să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu decât numai acesta, care este de alt neam? ¹⁹ Și i-a zis: Scoală-te și du-te; credința ta te-a mântuit.

„Orice faceți, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus și prin El să mulțumiți lui Dumnezeu și Tatălui“ (Col 3, 17).

Iată un *motto* cum nu se poate mai potrivit pentru învățătura pe care o pune în lumină pericopa evanghelică a acestei Duminici. În cuvintele citate, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă ca *toate* să le facem în numele Domnului nostru Iisus Hristos; de asemenea ca, prin Hristos, să mulțumim lui Dumnezeu-Tatăl. Pe „toate“ din prima parte a acestui îndemn apostolic trebuie, desigur, să-l aplicăm și la a doua parte a lui: adică să mulțumim *pentru toate* lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos. Într-adevăr, cel care-L cunoaște pe Dumnezeu și voința Sa de mântuire a oamenilor va ajunge să-L mulțumească nu numai pentru cele bune, ci și pentru necazuri și suferințe, pentru „cruce“. Căci, în planul lui Dumnezeu, toate acestea conduc la curățirea de patimi și la sfințirea noastră. Și bunătatea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, purtarea Sa de grijă pentru noi (*Providența* Sa) nu sunt deloc mai puțin prezente în necazurile pe care El ni le îngăduie decât în darurile și binecuvântările Sale. Un om sfânt nota această experiență a vieții sale în Hristos: „E multă vreme de când văd în orice lucru care mi se întâmplă în viață o manifestare a purtării de grijă a lui Dumnezeu“. Având acest discernământ, recunoscând adică prezența atotiubitoare și lucrarea de mântuire a lui Dumnezeu în toate întâmplările vieții, cum să nu-L mulțumim, din adâncul inimii, *pentru toate*?

Nu oricine însă poate să dobândească această înțelegere și să fie în stare de a mulțumi sincer lui Dumnezeu în orice situație s-ar afla, chiar în cea mai grea. Ca să ajungi aici, pe această culme a înțelegerii duhovnicești, trebuie să pornești de

la prima treaptă. Iar această primă treaptă nu este alta decât aceea de a mulțumi lui Dumnezeu pentru binefacerile vădite pe care El le revărsă în viața ta. Dar, vai, cât de puțini sunt aceia care ajung să înțeleagă și să facă chiar și acest lucru elementar, adică să-L mulțumească lui Dumnezeu pentru binefacerile Sale!

Evangelhia acestei Duminici ne arată, într-adevăr, cât de puțini sunt cei ce știu să mulțumească lui Dumnezeu, chiar și atunci când se bucură din partea Sa de cele mai mari daruri.

Mântuitorul se afla pe ultimul Său drum spre Ierusalim de dinainte de patimile Sale. Era drumul Său spre moarte, al cărui dramatism este bine scos în evidență de autorul Evangheliei a treia. Se afla pe undeva la hotarul dintre Galileea și Samaria (așa trebuie înțeleasă expresia „prin mijlocul Samariei și Galileii“, folosită de Sfântul Luca în v. 11), îndreptându-Se, probabil, spre răsărit, spre Perea, pentru a evita să treacă prin Samaria. Căci samarinenii schismatici nu vedeau cu ochi buni pelerinajul la Ierusalim. Și istoria notează că nu de puține ori s-au întâmplat lucruri grave, samarinenii atacând și chiar ucigând pelerini iudei din Galileea care o luau prin Samaria, spre a-și scurta astfel calea spre Cetatea Sfântă. Evanghelistul notase mai înainte că, într-un sat de la marginea Samariei, cererea lui Iisus de a fi găzduit peste noapte a fost respinsă tocmai „pentru că El se îndrepta spre Ierusalim“ (Lc 9, 53).

Deci, pe când Mântuitorul se afla undeva între Galileea și Samaria, aproape de intrarea într-un sat, a fost întâmpinat de zece leproși, care strigau de departe: „Iisuse, învățătorule, fie-Ți milă de noi!“. O, cum s-ar fi putut să nu-I fie milă Domnului de acești oameni nenorociți! Cât de mare l-a fost mila pentru ei se vede și din faptul că n-a amânat nicicum răspunsul Său de iubire, nu le-a pus nici o întrebare, nici o condiție – nici măcar aceea de a-și mărturisi credința, cum a făcut în alte cazuri. N-a săvârșit însă vindecarea pe loc, în ochii tuturor, căci voia să evite popularitatea zgomotoasă pe care o astfel de vindecare l-ar fi atras-o. Pur și simplu, i-a trimis să se ducă și să se arate preoților, cei care, după Lege, trebuiau să constate vindecarea (în Lev 13-14 aflăm reglementări detaliate în această privință). Leproșii L-au ascultat, ceea ce, de altfel, a fost un semn de credință din partea lor. Dar pe când se duceau – și, desigur, înainte de a fi ajuns la preoții la care au fost trimiși –, toți cei zece s-au curățit de lepră. Văzând minunea, nouă dintre ei și-au văzut de drum, grăbiți să se vadă cât mai repede, prin recunoașterea oficială a vindecării, reintegrați în familie și în societate. Unul însă, care era samarinean – ceea ce înseamnă că ceilalți nouă erau iudei (cf. v. 16 și 18) –, a socotit că cel dintâi lucru pe care se cuvine să-l facă este acela de a-și exprima recunoștința față de Binefăcătorul Său. El s-a întors din drum și l-a mulțumit cu umilință lui Iisus. Evanghelistul ne spune că „a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus“ (v. 16). Un leproș care nu era încă declarat vindecat în mod oficial nu avea voie să se apropie în acest fel de un om sănătos. Se vede însă că pentru samarineanul acela instanța supremă o reprezintă acum Iisus, Mântuitorul său. Recunoașterea din partea preotului putea să mai întârzie!

Simțământul lui curat și frumos și-a primit răsplata. Dacă pentru ceilalți nouă Iisus are un cuvânt amar de reproș (v. 17-18), samarineanului recunoscător Iisus i-a zis: „Scoală-te și du-te; credința ta te-a mântuit“ (v. 19). Astfel, la darul vindecării trupesti, Binefăcătorul dumnezeiesc a adăugat darul infinit mai mare

și de neprețuit al mântuirii. Un dar (har) pe care el avea de acum înainte să-L pună în lucrare în viața sa de credință și de fapte bune; adică în viața sa de ucenic al lui Hristos, ceea ce a și devenit, desigur, din chiar acel moment.

Urât lucru a fost lipsa de recunoștință a celorlalți nouă! Aceasta cu atât mai mult cu cât nimeni nu le-ar fi putut face acest bine atât de mare. Era o credință fermă a celor vechi că lepra numai Dumnezeu o poate vindeca. De aceea, atunci când regele Siriei l-a trimis pe Neeman leprosul la regele lui Israel, acesta a zis: „Au doară eu sunt Dumnezeu?” (IV Regi 5, 7). E adevărat că sub denumirea de „lepră” (în ebraică: *teraat*) sunt cuprinse în Vechiul Testament boli diferite – lepra propriu-zisă, dar și tuberculoze osoase în formă purulentă, care se pot vedea încă în Orient, elefantiazis, dermatoze, urmări ale unor arsuri grave etc. Dacă unele din aceste forme erau vindecabile (cum rezultă din Lev 13-14), adevărata lepră (care și ea este de două feluri: lepra „albă”, cea mai frecventă, numită astăzi anestezică, și care se manifestă prin apariția pe piele a unor plăci albicioase absolut insensibile; și lepra tuberoasă) era absolut nevindecabilă în epoca respectivă (și, în mare măsură, și în epoca noastră). Dreptii Vechiului Testament nu puteau decât să se roage lui Dumnezeu, ca El să dăruiască vindecarea. Iisus însă este Dumnezeu. El poate să poruncească și acestei boli îngrozitoare. Într-o altă împrejurare, unui lepros care își mărturisește credința că El îl poate curăți de lepră, Iisus îi răspunde simplu: „Voiesc, curățește-te!” „Și – notează evangheliștii – îndată s-a dus lepra de la El” (Lc 5, 13 și locurile paralele).

Cei zece leproși sufereau, desigur, de o lepră în formă gravă, cum se poate vedea atât din faptul că umblă împreună, ca unii care de multă vreme fuseseră excluși din lumea celor sănătoși, cât și din strigătul lor, plin de o negrăită suferință, către Mântuitorul.

Este greu să ne închipuim cât de profundă era disperarea acestor oameni. Din Sfintele Evanghelii ne dăm seama că în Țara Sfântă a acelor vremuri adeseori puteau fi văzuți, mai ales în apropierea localităților, astfel de epave umane, care, pentru a trezi compasiunea trecătorilor, întindeau spre ei mâini fără degete sau brațe fără mâini și care nu făceau decât să-i îngrozească prin teribila „mască leonină” pe care boala o imprima pe fețele lor. Dar nu puteau veni prea aproape. Iar ceea ce li se oferea, nu li se putea da în mână. Căci, în fața acestei boli, singura formă de apărare pe care o cunoștea antichitatea – rămasă, de altfel, valabilă până în vremea noastră – era izolarea. Leprosul trebuia să stea departe și totodată să arate prin însăși înfățișarea sa că este lepros, ca astfel să fie evitat de cei sănătoși. Cartea Levitic (13, 45-46) prevede: „Leprosul... să fie cu hainele sfâșiate, cu capul descoperit, învelit până la buze, și să strige mereu: necurat! necurat! Tot timpul cât va avea pe el boala, să fie spurcat, că necurat este; și să trăiască singuratic și afară de tabără să fie locuința lui”. Lepra era pentru evrei o necurăție nu numai în sens igienic, ci și în sens ritual, fiind socotită deci drept o boală nu numai trupească, ci și sufletească, drept o manifestare flagrantă a păcatului (a păcatului bolnavului însuși sau a celui al părinților săi, cf. In 9, 1-2).

Aceasta era situația celor zece leproși. Și așa au apărut ei în întâmpinarea Domnului și l-au cerut cu o ultimă licărire de nădejde să aibă milă de ei. Și erau, într-adevăr, vrednici de mila oricui. În neagra lor decădere, cei nouă care erau

iudei uitaseră până și ura tradițională a iudeilor față de samarineni (cf. In 4, 9). Suferința îi înfrățise.

Cum s-au văzut însă vindecați, n-au mai putut sta împreună. Vechile patimi au ieșit iarăși deasupra. Iudeii își pregătesc reîntrarea în lumea lor „normală”, în care nu este loc și pentru samarineni. Ura și discriminarea și-au reluat dreptul în mentalitatea lor. Și iată-l pe sârmanul samarinean întorcându-se singur. Dar se pare că, bine „orientați”, cei nouă iudei își fac socoteala că nici pentru Iisus nu este loc în lumea „normală” în care se grăbesc ei să-și ia din nou locul. Nu e Iisus un schismatic repudiat de oficialitatea religioasă iudaică? Nu l-au zis la un moment dat „iudeii” (cum îi numește simplu Sfântul Ioan pe adversarii Domnului și mai ales pe conducătorii spirituali ai iudaismului ostili lui Iisus): „Oare nu zicem noi bine că Tu ești samarinean și ai demon?” (In 8, 48). Da, se vede că așa îi ziceau ei de la o vreme încoace. Aceasta fiind situația, putem presupune motive mai serioase decât graba de a-și vedea casele pentru cei nouă care au lipsit de la prosternarea plină de recunoștință în fața Mântuitorului. Ce-și vor fi zis ei: Să ne compromitem noi cu Nazarineanul? Ce vor zice ceilalți? Nu cumva ne vom face astfel părtași la ostracizarea Lui? Și apoi, nici nu e deloc sigur că El a avut vreun rol la vindecarea noastră. Eram deja departe de El când ne-am văzut vindecați!

E tare urâtă, nu-i așa, lipsa de recunoștință a celor nouă. Și sunt tare urâte și negre gândurile, îndoielile, calculele și precauțiile lor. Și e bine dacă, luând partea bunului simț elementar, condamnăm în modul cel mai hotărât atitudinea lor atât de ingrată.

Dar, iubite frate, ia bine aminte! Nu cumva ești și tu unul dintre acești nerecunoscători și ingrati? Vei zice: „N-am fost niciodată lepros! Și nu știu ca Iisus să-mi fi făcut vreun bine atât de mare ca cel pe care l-a făcut celor zece leproși!” Dar recunoști măcar că ți-a făcut vreun bine? Și nu cumva te înșeli când zici că n-ai fi avut nevoie și n-ai fi primit niciodată de la Domnul un *mare* bine, cel mai mare bine? Căci, oare, nu e păcatul, din care Hristos te-a scos prin jertfa Sa, o boală cu mult mai urâtă și mai gravă decât lepra? Nu se și folosește, în mod obișnuit, pentru această boală grea denumirea de „lepra păcatului”? Mai zici că n-ai fost atins de lepră? Mai îndrăznești să pui la îndoială că Hristos este singurul tău vindecător, Mântuitorul tău? Și atunci, ce-i cu gândurile tale hulitoare, ce-i cu îndoielile și cu precauțiile tale nevrednice? De ce nu ești încă la picioarele lui Iisus?

Învățătorul Cel Bun

Predică la Duminica a XXX-a după Rusalii

Evangelhia de la Luca 18, 18-27

¹⁸ Și L-a întrebat un dregător, zicând: Bunule Învățător, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? ¹⁹ Iar Iisus i-a zis: Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu. ²⁰ Știi poruncile: Să nu săvârșești adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta. ²¹ Iar el a zis: Toate acestea le-am păzit din tinerețile mele. ²² Auzind Iisus i-a zis: Încă una îți lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor și vei avea comoară în ceruri; și vino de urmează Mie. ²³ Iar el, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat. ²⁴ Și văzându-l întristat, Iisus a zis: Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! ²⁵ Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu. ²⁶ Zis-au cei ce ascultau: Și cine poate să se mântuiască? ²⁷ Iar El a zis: Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu.

Întâlnirea dintre Mântuitorul și tânărul bogat am tâlcuit-o în predica la Duminica a XII-a după Rusalii (*Sensul creștin al bunurilor materiale*). Pericopa evanghelică a acestei Duminici este o paralelă apropiată a celei care s-a citit atunci (de la Matei 19, 16-26). Nu vom relua, deci, tâlcuirea întâmplării și a învățăturilor mântuitoare ce se desprind din ea. Titlul dat de acel „dregător” lui Iisus ne îndeamnă să ne oprim puțin asupra Mântuitorului ca Învățătorul Cel bun.

„Învățătorule bun!” (Lc 18, 18) – iată un titlu cu totul necunoscut la iudei. Nu există nici un exemplu în Talmud în care unui *rabbi* să i se fi adresat cineva cu acest titlu. Talmudul zice: „Nu există nimic bun, decât Legea (*Torah*)”. În sprijinul acestei afirmații puteau fi invocate destule texte din Vechiul Testament. Un exemplu clasic îl constituie Psalmul 118 (119). Acest psalm, care cuprinde tot atâtea strofe de câte opt versete câte litere avea alfabetul ebraic (22), este un imn închinat Legii, proslăvind frumusețea și bunătatea Legii, precum și dragostea nemărginită a credinciosului față de ea. Această exaltare a Legii era un fapt bine stabilit pentru iudeii de la începutul erei creștine. Rabinii socotiseră cu grijă înseși literele Legii, adică ale textului cărților numite ale lui Moise (primele cinci cărți ale Bibliei). Se socotea chiar că fiecare literă a Legii este o creatură vie și care a avut un rol la crearea lumii (*Abodah Zarah*, 3b). Legea era obiectul

unei venerații care mergea până la superstiție, până la idolatrie. S-a ajuns până acolo încât să se spună că Dumnezeu Însuși Se supune Legii, recitându-Și rugăciunea zilnică, purificându-Se după ce l-a înmormântat pe Moise sau așezându-Se să studieze *Torah* (cf. Léonce de Grandmaison, *Jésus Christ, sa personne, son message, ses preuves*, édition abrégée, „Verbum salutis”, I, Paris, 1930, p. 287-288).

Dar acum, iată, ne aflăm în fața Dăătorului Însuși al Legii. A avut dregătorul din Evanghelie intuiția adevăratei identități a lui Iisus? Nu! De aceea, probabil, și refuză Mântuitorul titlul pe care acesta l-l dă: „Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu” (Lc 18, 19). Ceea ce, după vechii tâlcuitori, ar putea fi redat astfel: „Pentru ce Mă numești bun, dacă încă nu ai crezut că sunt Dumnezeu? Căci numai unul Dumnezeu este bun” (așa Sf. Chiril al Alexandriei, în com. *ad loc.*: la fel, Sf. Vasile cel Mare, Epifanie, Sf. Ambrozie, Fer. Ieronim ș. a.).

Și totuși, titlul l se cuvine Mântuitorului – și numai Lui. Lumea a avut dintotdeauna învățători. Dar numai Acest Învățător este cu adevărat bun. Numai El este desăvârșit. Chiar cei mai buni învățători ai lumii n-au putut fi decât numai parțial buni. Și cele mai bune învățături ale lumii sunt bune numai în parte. În cazul Mântuitorului însă, El este bun la modul absolut. Și învățătura Sa este bună la modul absolut.

Încercând o sistematizare a ceea ce putem exprima, cu puținătatea mijloacelor noastre omenești, despre Iisus ca Învățătorul Cel bun, descoperim absoluta Sa bunătate sub un întreit aspect: 1) sub aspectul bunătății Persoanei Învățătorului; 2) sub aspectul conținutului învățăturii Sale; și 3) sub aspectul metodei Sale învățătoarești și a rezultatelor învățăturii Sale.

1. Iisus Hristos este absolut bun prin Persoana Sa divino-umană. Dacă nimeni dintre oameni nu poate fi numit „bun”, Mântuitorul Iisus Hristos este cu adevărat și în chip absolut bun. În primul rând, El este atotbun ca Fiul lui Dumnezeu după fire. Bunătatea desăvârșită este unul din atributele Dumnezeului Celui adevărat. Zeii mincinoși ai păgânilor nu erau buni; dimpotrivă, mitologia ni-i înfățișează pe zei ca fiind răi și stăpâniți de tot felul de patimi, iar pe oameni ca suferind din plin consecințele negative ale răutății și ale patimilor zeiești. Așa și i-a putut imagina omul căzut pe zei. Chiar atunci când unii dintre filosofi precreștini vorbesc despre un Dumnezeu bun, reprezentările lor sunt foarte departe de chipul Dumnezeului Celui bun și iubitor de oameni al Bibliei. Întreaga Revelație dă mărturie despre bunătatea absolută a lui Dumnezeu. Iar Iisus Hristos, expresia desăvârșită a Revelației lui Dumnezeu, dă mărturie prin însăși persoana Sa despre absolutul bunătății lui Dumnezeu. Astfel, Hristos este bun ca Dumnezeu desăvârșit. Dar este deopotrivă bun și ca Om desăvârșit. Ca Om, Iisus n-a avut păcat. Ca orice om, a fost ispitit (Evrei 2, 17), dar n-a căzut în ispită: „a fost – cum se exprimă Epistola către Evrei – ispitit întru toate după asemănarea noastră, afară de păcat” (4, 15). „Cine dintre voi Mă vedește de păcat?” – întreabă Mântuitorul (In 8, 46). El este „Sfântul”, atât prin nașterea Sa de la Duhul Sfânt (Lc 1, 35), adică fără păcatul strămoșesc, cât și prin viața Sa

fără pată (Fapte 2, 27; 4, 27 ș.a.). Despre Hristos Arhiereul se zice: „Un astfel de Arhiereu se cuvenea să avem: sfânt, fără de răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și fiind mai presus decât cerurile“ (Evrei 7, 26). Același lucru se poate zice și despre Hristos ca Învățător.

Dacă în persoana Mântuitorului este prezentă întreaga desăvârșire dumnezeiască, dacă, după cuvântul Apostolului, „întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii“ (Col 2, 9; cf. 1, 19), aceasta înseamnă că El este și Învățătorul desăvârșit al oamenilor. Așa se și explică atracția unică pe care o exercită Învățătorul Hristos și învățătura Sa asupra oamenilor de orice condiție și din toate vremurile.

Evangeliiile notează în repetate rânduri uimirea mulțimii care-L asculta pe Iisus. Niște oameni fuseseră trimiși de arhierei și de farisei să-L prindă (In 7, 32); iată cum explică ei de ce s-au întors cu mâinile goale: „Niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește acest Om“ (In 7, 46). Iată o mărturie dată de niște vrăjmași ai Săi! Sfintele Evanghelii ne dau multe alte mărturii privind fascinația pe care Iisus o exercita asupra ascultătorilor Săi. Iar întreaga istorie a Creștinismului mărturisește fascinația pe Care El continuă s-o exercite asupra lumii. Un renumit scriitor din timpurile moderne, renumit adversar al credinței în dumnezeirea lui Iisus, nu se arată mai puțin cucerit de personalitatea sa ca Învățător și de învățătura Sa. Este vorba de Joseph-Ernest Renan (1823-1892), cunoscutul autor, printre altele, al unei cunoscute *Vieți a lui Iisus*. Renan scrie că Iisus trebuie plasat „pe culmea cea mai înaltă a măreției umane“, fiind „superior întru toate ucenicilor Săi...“, principiu inepuizabil de cunoaștere morală, cea mai înaltă dintre coloanele care îi arată omului de unde vine și spre ce trebuie să năzuiască. În El s-a condensat tot ceea ce există bun și înalt în firea noastră“ (*Vie de Jésus*, ed. a 14-a, p. 465, 468, 474). În necredința lui, Renan nu poate spune decât atât și i se pare că a spus tot ceea ce trebuia spus. Ucenicul cel iubit zice însă că în lumea întreagă n-ar încăpea cărțile „dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul“ cele despre Iisus (In 21, 25).

2) Bun fiind Învățătorul, bună și desăvârșită este și învățătura Lui. Poate mai mult ca oricând altă dată în istoria lumii, vremea din urmă a arătat cât de îngrozitoare pot fi pentru omenire consecințele unor învățături rele. Să ne gândim numai la ideologiile totalitare din ultimul veac și la ororile pe care le-au generat! Zeci de milioane de victime au umplut gropile comune. Și totuși, omenirea pare să nu fi învățat nimic din erorile trecutului. Gropile comune încă se fac, până astăzi. Tortura e la ea acasă în multe părți ale globului. Și mai peste tot în lumea noastră „civilizată“ se varsă neconținut sângele nevinovat a milioane și milioane de prunci încă nenăscuți.

Învățăturile mincinoase fac însă și mai multe victime în planul vieții duhovnicești. Un val imens de rătăcirii scufundă omenirea în prăpastia iadului. Oamenii pier sufletește din lipsa de cunoaștere a adevăratului Dumnezeu, a Dumnezeului Celui bun și de oameni iubitor, a Dumnezeului „Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină“ (I Tim 2, 4).

Privind la această jalnică procesiune a ororilor și a morții, te întrebi cum se poate ca omenirea să nu-și înțeleagă, în sfârșit, nevoia adâncă pe care o are de învățătura cea bună și dătătoare de viață a lui Hristos.

Adevăratul credincios, zice Sfântul Apostol Pavel, este „hrănit cu cuvintele credinței și ale bune învățături“ (I Tim 4, 6). Într-adevăr, o învățătură bună, sfântă și mântuitoare este aceea cu care ne hrănește mereu Hristos, în Biserica Sa.

Nedesăvârșiți fiind, chiar cei mai buni învățători omenesți nu pot oferi decât o învățătură pe măsura lor. Chiar atunci când sunt animați de cele mai bune intenții, acești învățători nu-și pot feri mesajul de lipsuri și fisuri inerente oricărei creații omenesți. Ce să mai spunem de cei lipsiți de astfel de bune intenții, de acei învățători care cred că chemarea lor este de a ridica la rangul de principii și de norme generale propriile lor rătăcirii și patimi!

O, săracă omenire, cât de adâncă nevoie are ea de Hristos-Învățătorul și de cuvântul Său cel sfânt și mântuitor! Cum ar putea ea să-și afle izbăvirea fără El? Cum ar putea ea ajunge la pace, fugind de Dătătorul păcii (In 14, 27), de Cel ce este El Însuși „pacea noastră“ (Ef 2, 14)? Cum și-ar putea ea împlini setea de viață, dacă nu-L află pe Cel Care este Viața însăși și Care a venit în lume tocmai pentru ca ea „viață să aibă și din belșug să aibă“ (In 10, 10)? Cum să se bucure ea de darul și de roadele iubirii, când fuge de Cel în Care „am cunoscut iubirea“ (I In 3, 16)? Cum și-ar putea ea afla calea, o cale a vieții, o cale pe care să fie ferită de minciună și de rătăcire, fără a-L cunoaște pe Cel care Singurul este „Calea, Adevărul și Viața“ (In 14, 6)?

Să luăm aminte! Nu numai de mesajul sau de învățătura lui Hristos are nevoie omenirea. Ci de Hristos Însuși. Căci nici nu există o învățătură a lui Hristos fără Hristos. Nu poate fi separată învățătura lui Hristos de prezența Sa vie în Biserică, prin Duhul Sfânt. Un Renan – și atâția alții ca el – păcătuiește tocmai în acest punct capital: el își imaginează că învățătura perenă a lui Hristos ar putea fi recuperată și ar putea fi utilizabilă în viața omenirii fără El Însuși, fără prezența Sa vie. El nu înțelege un lucru fundamental: că Învățătorul și învățătura una sunt. Pentru Sfântul Ioan Teologul, Hristos este *Logosul*, Cuvântul (In 1, 1), deoarece, în cazul Învățătorului Celui bun, Cuvântătorul și Cuvântul sunt una. Toți dascălii omenesți dau învățături pe care și ei le-au învățat de la alții. Învățătorul Hristos dăruiește întotdeauna dintru ale Sale. Când păgânii din vechime îi întrebau pe creștini: „Ce a adus lumii Hristosul vostru?“, aceștia răspundeau: „El S-a adus pe Sine Însuși“. Hristos se dă pe Sine Însuși nu numai prin Jertfa de pe Cruce, ci și prin învățătura Evangheliei Sale și prin toate faptele Sale minunate. Învățăturile și minunile lui Hristos sunt, de fapt, aspecte și momente ale autorevelării Sale ca Dumnezeu făcut Om pentru mântuirea lumii.

3) Mântuitorul Hristos este Învățătorul Cel bun nu numai prin atotbunătatea Persoanei Sale și prin desăvârșirea mesajului Său, ci și prin metoda Sa învățătoarească și prin roadele învățăturii Sale.

Notam mai înainte faptul că mulțimile care-L ascultau în vremea activității Sale publice își manifestau neconținut uimirea în fața felului Său de a învăța.

După redarea Predicii de pe Munte, Sfântul Evanghelist Matei ține nu numai să spună că „mulțimile erau uimite de învățătura Lui”, ci și să explice pe ce se baza această uimire: „Că îi învăța pe ei ca Unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarilor lor” (Mt 7, 28-29). Sfintele Evanghelii ne arată îndeajuns ce calități pedagogice excepționale exercita Iisus în transmiterea învățăturii Sale. Niciodată n-a învățat cineva lucruri atât de sublime în cuvinte atât de pe înțelesul tuturor. Cele mai bune căi și mijloace pedagogice pe care le-a utilizat vreodată omenirea își află cele mai elocvente ilustrări în paginile Sfintelor Evanghelii. Chiar în traducere, cuvintele lui Hristos sunt, în general, ușor de memorat, deoarece El a folosit, printre altele, mijloacele așa-numite „mnemotehnice”, adică acele mijloace prin care este facilitată memorarea; între aceste mijloace sunt de menționat mai ales paralelismul, repetiția etc. El își ilustrează mereu învățătura prin pilde sau parabole. Și deși acest gen literar a fost folosit și de alții – în Talmud s-ar găsi, după unii cercetători, vreo 2000 de parabole –, este un adevăr unanim recunoscut că parabolele evanghelice sunt, pe de o parte, profund originale (fostul patriarh Iustin Moiescu, pe vremea când era profesor de teologie, a publicat o lucrare despre *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, în rev. „Candela”, an. LV-LVI, 1944-1945, p. 60-107, și în extras, Râmnicu Vâlcea, 1945), iar pe de altă parte sunt cu totul unice și incomparabile prin frumusețea literară și prin puterea lor de sugestie. Sfântul Matei notează însă, așa cum am arătat, încă ceva: că Iisus învăța „ca unul care are putere (lit.: autoritate)”. Dincolo de tot ceea ce putea avea și putea oferi tradiția cărturărească iudaică, mesajul Mântuitorului, atât în conținut cât și în formă, era marcat de prezența și de lucrarea Duhului dumnezeiesc.

Mai adăugăm o constatare esențială: aceea că Mântuitorul a învățat nu numai cu cuvântul, ci prin puterea exemplului propriu. El nu numai că a învățat pe alții să se supună voii Tatălui; ci El Însuși este exemplul desăvârșit al ascultării de Tatăl, până la moarte (Fil 2, 8; cf. Evrei 5, 8). El nu numai că a învățat pe alții lepădarea de sine și luarea Crucii; ci El Însuși S-a lepădat de Sine, „S-a deșertat pe Sine” (Fil 2, 7) de slava dumnezeiască, Și-a luat și Și-a dus Crucea, pe care a și fost răstignit pentru mântuirea noastră. Învățătorul Cel bun nu ne cere să facem nimic ce n-a făcut mai întâi El Însuși.

Excelența metodei Învățătorului Celui bun este evidentă din înseși roadele lucrării Sale. El a făcut „din pescari apostoli și din păgâni mucenici”. Ce minunat a putut fi Dascălul care a format și formează astfel de ucenici! Citind scrierile Noului Testament, suntem uimiți de ceea ce a putut face Mântuitorul din oamenii simpli pe care i-a chemat să-L urmeze. Matei e un fost vameș. Deschizând însă Noul Testament, rămâi extaziat în fața acestei adevărate „cetăți de aur” pe care o reprezintă Evanghelia de la Matei. „O singură privire aruncată în acea cetate ne încremenește de uimire – zice Sfântul Ioan Gură de Aur –. Că acest vameș, călăuzit de ochii Duhului, făgăduiește să-ți arate totul: unde stă Împăratul, care sunt ostașii cei ce se află alături de El, unde stau îngerii, unde stau arhanghelii, care este locul hotărât, în acest oraș, noilor cetățeni și care este drumul care duce acolo...” (*Omilia la Matei*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 23,

București, 1994, p. 23). Cât de mari sunt și ceilalți, Ioan Apostolul și Teologul, Pavel, Petru și toți cei împreună cu ei! Și cât de adânc sădit în ființa lor a fost adevărul lui Hristos, dacă ei și atâția alții după ei au fost în stare să pecetluiască mărțuria dată acestui adevăr cu însăși jertfa vieții lor! De două mii de ani Hristos formează ucenici în stare să moară pentru El și pentru învățătura Sa.

Spre sfârșitul sec. II, Clement Alexandrinul a scris o lucrare în trei cărți intitulată *Pedagogul* (Clement Alexandrinul, *Scrieri*, Partea întâia, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 4, București, 1982, p. 163-360). Titlul îl califică pe Hristos; El este Pedagogul celor ce s-au născut din nou prin Botez și care sunt vrăjiți de cântarea cea nouă a Sa. El îi crește și îi educă pe acești nou născuți. „Pedagogul nostru – zice Clement – este Sfântul Dumnezeu Iisus, Cuvântul, Care conduce întreaga omenire” (VII, 55, 2, ed. citată, p. 198). Dându-l acest titlu lui Hristos, Clement nu face decât să sublinieze faptul că El este Învățătorul prin excelență al omenirii.

Vom încheia cu rugăciunea cu care Clement însuși își încheie lucrarea, o rugăciune adresată lui Hristos-Pedagogul și în care, cu mult înainte de formularea ei la Sinoadele ecumenice, apare exprimată frumos învățătura despre Sfânta Treime:

„Milostivește-Te de noi, copiii Tăi, Pedagogule, Tată, conducătorul lui Israel, Fiule și Tată, amândoi în unul, Doamne! Dă-ne nouă, celor care suntem următori poruncilor Tale, să împlinim în noi asemănarea chipului (Fac 1, 26); să simțim, după puterea noastră, că Dumnezeu e Judecător bun și nu aspru. Dă-ne Tu toate; dă-ne să trăim în pacea Ta, să ne mutăm în cetatea Ta, să trecem neacoperiți de valuri vârtoarea păcatului; să fim purtați de Duhul și de Înțelepciunea cea negrăită, având vreme senină. Noaptea și ziua, până în cea din urmă zi, să aducem laudă de mulțumire Unicului Tată și Fiu, Fiului și Tatălui, Fiului Pedagog și Didascăl (Învățător, n. n.), împreună și cu Sfântul Duh. Toate Unicului, în Care sunt toate, pentru Care toate sunt una, pentru Care (este) veșnicia, ale Cărui mădulare suntem toți (Rom 12, 5; I Cor 12, 12; Ef 5, 30), a Căruia este slava, ale Căruia sunt veacurile. Toate Celui bun, toate Celui frumos, toate Celui înțelept, toate Celui drept, (a) Căruia (este) slava și acum și în veci. Amin” (cartea a treia, XII, 101, 1-2, p. 360).

„Doamne, să Te văd!”

Predică la Duminica a XXXI-a după Rusalii
(a orbului din Ierihon)

Evangelhia de la Luca 18, 35-43

³⁵ Și când S-a apropiat Iisus de Ierihon, un orb ședea lângă drum, cerșind. ³⁶ Și, auzind el mulțimea care trecea, întreba ce e aceasta. ³⁷ Și i-au spus că trece Iisus Nazarineanul. ³⁸ Și el a strigat, zicând: Iisuse, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine! ³⁹ Și cei care mergeau înaintea îl certau ca să tacă, iar el cu mult mai mult striga: Fiule al lui David, fie-Ți milă de mine! ⁴⁰ Și oprindu-Se, Iisus a poruncit să-l aducă la El; și apropiindu-se, l-a întrebat: ⁴¹ Ce vorești să-ți fac? Iar el a zis: Doamne, să văd! ⁴² Și Iisus i-a zis: Vezi! Credința ta te-a mântuit. ⁴³ Și îndată a văzut și mergea după El, slăvind pe Dumnezeu. Și tot poporul, care văzuse, a dat laudă lui Dumnezeu.

Mântuitorul Se află pe ultimul Său drum spre Ierusalim, înainte de sfintele Sale patimi. Un drum ocolit, deoarece samarinenii n-au vrut să-L primească în teritoriul lor (Lc 9, 53). Din Galileea, a luat-o pe valea Iordanului, până la Ierihon, de unde se va sui la Ierusalim.

Sfânta Evanghelie de la Luca ne spune că Iisus a săvârșit două mari minuni cu prilejul acestei treceri prin Ierihon: vindecarea unui orb (18, 35-43) și întoarcerea vameșului Zacheu (19, 1-10).

În paralela de la Matei (20, 29-34) se relatează despre vindecarea a doi orbi. Poate că numai unul dintre ei a strigat, mărturisindu-L pe Hristos și cerând mila Lui și de aceea ceilalți doi evangheliști sinoptici vorbesc numai de un orb. Sfântul Marcu ne dă și numele lui: Bartimeu (10, 46). Este vorba, de fapt, de un patronimic (adică de numele tatălui), căci Bartimeu înseamnă „fiul lui Timeu”.

Omul despre care ne vorbește Evangelhia acestei Duminici era cu totul sărman. Căci nu numai că era orb. Era și cerșetor. Adică un om sărac, care trăia din mila semenilor săi. Într-adevăr, Evangelhia ne spune că acest orb „ședea lângă drum, cerșind” (Lc 10, 35).

Imediat înaintea acestei relatări este redată a treia prevestire a patimilor (cf. Mt 16, 21; 17, 22-23; 20, 17-19). Mântuitorul le vorbește în chip precis ucenicilor Săi despre încununarea lucrării Sale mesianice prin patimi și Înviere. Sfântul Luca ține să noteze că „ei (Cei doisprezece, cf. v. 31) n-au înțeles nimic din acestea, căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei și nu înțelegeau cele spuse” (v. 34). Dacă ucenicii nu înțelegeau, cu atât mai puțin înțelegeau mulțimile. Într-adevăr, o mulțime de oameni îi făcea alai lui Iisus la trecerea Sa prin Ierihon

(v. 36). Dar se pare că numai sau mai ales curiozitatea atrăgea această mulțime în preajma profetului din Nazaret. Ei nu înțelegeau nimic din fericirea de a-L vedea pe Iisus. Căci nici nu bănuiau adevărata Sa identitate. Când orbul, auzind zgomotul făcut de această mulțime, întreabă ce se întâmplă, i se spune că trece Iisus Nazarineanul. Atâta știau să spună acești oameni despre Iisus. Și considerau că știu totul. Evangelistul Ioan ne spune că atunci când Domnul a învățat despre taina trupului și a sângelui Său, iudeii murmurau și ziceau: „Au nu este Acesta Iisus, fiul lui Iosif, și nu știm noi pe tatăl Său și pe mama Sa?” (In 6, 42; cf. Mt 13, 55; Mc 6, 3; Lc 4, 22). Mulțimea din Ierihon nu știe nici ea mai mult decât că Iisus este „Nazarineanul”. Nici nu vrea să știe mai mult și nici nu crede că e mai mult de știut despre El.

Impresionant și inexplicabil pentru mintea omenească este că orbul depășește această înțelegere îngustă a mulțimii. Dorind să știe cu adevărat Cine este Cel Care trece prin fața lui, inima i se umple de o lumină care vine de Sus și astfel ceea ce proclamă orbul despre Iisus este o adevărată mărturisire de credință în mesianitatea lui. Auzind Cine trece, orbul strigă: „Iisuse, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine” (v. 38). Oamenii îl certau, ca să tacă, dar el strigă și mai tare: „Fiul lui David, fie-Ți milă de mine!” (v. 39). Toate cele trei Evangelhii care relatează întâmplarea rețin strigătul în aproape aceeași formă, și mai ales cu aceeași mărturisire a lui Iisus ca Fiul lui David. Și în toate acest strigăt apare încă o dată, după mențiunea certării orbului de către cei din mulțime (cf. Mt 20, 30-31; Mc 10, 47-48). Ori, „Fiul lui David” înseamnă, pentru iudeii de la începutul erei creștine, Mesia (în forma greacă: *Hristos*). Adeseori în scrierile Vechiului Testament Mesia (ebr. *Mašiah*), care în traducere înseamnă „Unsul Domnului”, adică Mântuitorul așteptat de omenire de la început și făgăduit prin prooroci, este prezentat ca Fiul (adică Urmașul) lui David.

De unde știa orbul din Ierihon că Iisus este Mesia, Hristosul? Putem presupune că el auzise vorbindu-se despre Iisus și despre minunile Sale. Auzind, în inima sa a început să încolțească nu numai nădejdea că, poate, Acest Tămăduitor va trece cândva și prin Ierihon și astfel va vindeca și orbirea sa, ci și credința în El. Cel care-L mărturisește acum pe Iisus ca Fiul lui David este un om credincios. Sfântul Apostol Pavel zice că „credința este din auzire” (Rom 10, 17). Dar nu singură auzirea cu urechile truștii trezește credința. Pentru a deveni credincios, ai nevoie de „urechi de auzit”. Încă Isaia vorbește despre cei care au urechi, dar nu aud, și au ochi, dar nu văd (Is 6, 9-10). Pentru a auzi taina credinței, e nevoie de urechi ale inimii, și acestea străpunse de raza de lumină a Duhului lui Dumnezeu. Atunci când Petru a făcut importanta mărturisire de la Cezareea lui Filip: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Mt 16, 16), „Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl meu Cel din ceruri” (Mt 16, 17).

Putem zice același lucru și despre orbul din Ierihon: nu trup și sânge i-au descoperit lui taina mesianității lui Iisus Nazarineanul. El a auzit despre Iisus. A dorit să primească și el vindecare de la Iisus. În inima sa a încolțit și a crescut credința că Iisus este Mesia Cel așteptat. Iar acum, el dă glas mărturisirii despre Hristos.

Prin mărturisirea sa, orbul Îl întâmpină pe Iisus în Ierihon așa cum se cuvine să fie întâmpinat Mesia Mântuitorul. Această aclamație mesianică pregătește scena intrării triumfale a lui Iisus în Ierusalim (Lc 19, 29-40). Înainte de strigătele de „Osana Fiului lui David” ale pruncilor din Ierusalim (Mt 21, 15-16), răsună la Ierihon strigătul acestui prunc duhovnicesc. Iar prin acest orb și prin minunea făcută după credința lui, și „tot poporul” dă laudă lui Dumnezeu, pregătind scena cu manifestarea entuziastă a mulțimii la intrarea Domnului în Ierusalim (Lc 19, 37).

Credința nu este niciodată statică. Adevărata credință vrea mereu mai mult. Credinciosul se vrea tot mai aproape de obiectul credinței sale. Același lucru se poate spune despre omul credincios care este Bartimeu, orbul din Ierihon. Când aude că trece Iisus, el cere de departe mila Lui. Vrea să se apropie, desigur, dar nu poate de multime. Și nu are călăuză care-l să-l ducă de mână și să-i facă loc prin îmbulzeală. Evanghelia de la Marcu ne dă detaliul că atunci când Iisus l-a chemat la sine și când unii din mulțime i-au spus: „Îndrăznește, scoală-te. Te cheamă” (Mc 10, 49), „orbul, lepădând haina de pe el, a sărit în picioare și a venit la Iisus” (v. 5). O, cu câtă bucurie răspunde el chemării lui Iisus! Și cu câtă grabă vine la El!

„Ce voiești să-ți fac?”, îl întreabă Iisus. Iar orbul răspunde: „Doamne, să văd!” (Lc 18, 41). El crede că Domnul poate face acest lucru mai presus de puterile omului: să-i dea vederea. Iar Mântuitorul, redându-i vederea, nu zice că face acest lucru după puterea Sa dumnezeiască, ci după credința celui ce fusese orb: „Vezi! Credința ta te-a mântuit” (v. 42). Minunea este, bineînțeles, o lucrare a puterii lui Hristos. Dar este nevoie de credința omului pentru ca această putere să se manifeste. Orbul căruia i se face după credința sa se alătură pilduitor unor alți oameni lăudați de Mântuitorul pentru credința lor și căroră li s-a făcut după credința lor, cum au fost sutașul din Capernaum (Mt 8, 13) sau femeia cananeiană (Mt 15, 28).

Încă un amănunt semnificativ: textul nu zice numai că credința sa i-a dat vederea. Ci zice: „Credința ta te-a mântuit”. Ajuns în fața Domnului, orbul a înțeles că ceea ce dă El este cu mult mai mult decât vindecarea unei infirmități trupești. Credința sa l-a făcut să presimtă că se află în fața Celui Care este Mântuitorul oamenilor. Și credința i s-a făcut pe măsura darului fără seamăn pe care îl aduce Hristos oamenilor. De aceea, a primit vederea, dar a primit și mântuirea. Așa cum îl făcea credința să vadă acum lucrurile, vindecarea ochilor trupești nici nu i-ar mai fi fost de ajuns; căci izvorul din care sorbea acum este de așa fel încât cu cât mai mult bea, cu atât mai mult însetezi. Nu te poți mulțumi cu puțin când ești lângă Iisus.

Acestei întâlniri exemplare a orbului din Ierihon cu Mântuitorul lumii, o variantă textuală îi adaugă o notă deosebit de interesantă. Într-adevăr, *Diatessaron*-ul lui Tatian (sec. II), această „Evanghelie din patru”, adică o combinare a materialelor din cele patru Sfinte Evanghelii într-un text unitar, realizată în siriacă, dar păstrată integral numai în traducere arabă, apare o diferență minoră, dar profund semnificativă. La întrebarea lui Iisus: „Ce voiești să-ți fac?”, orbul, după *Diatessaron*, răspunde: „Doamne, să Te văd!” (*The Diatessaron of Tatian*, Section XXXI, 33, în „Ante-Nicene Fathers”, vol. 9, ed.

de A. Menzies, ediția a patra, Peabody, Massachussets, 1994, p. 91). Pronumele adăugat în acest text dă o nouă frumusețe întâlnirii dintre orbul din Ierihon și Iisus. El nu numai că-L mărturisește ca Mesia. Și nu numai că vrea să primească de la El vindecarea de orbire. El vrea să-L vadă pe Iisus!

Este adevărat că această variantă textuală nu are nici o șansă de a fi originală. Ansamblul vechilor copii manuscrise nu susține această variantă. Cu toate acestea, nu putem să nu valorificăm frumusețea unei astfel de exprimări pentru viața noastră duhovnicească.

Ce poate fi mai de dorit pentru un om decât să-L vadă pe Domnul Iisus Hristos? Imediat în continuarea acestei pericope, Evanghelia de la Luca ne vorbește despre Zacheu, acest om mic de statură care, voind cu tot dinadinsul să-L vadă pe Iisus, s-a suit într-un copac de pe marginea drumului. Domnul i-a răsplătit această dorință arzătoare de a-L vedea și n-a intrat la nimeni altcineva din Ierihon, ci numai la acest Zacheu (Lc 19, 1-10). Evanghelia de la Ioan ne vorbește despre niște elini care, după intrarea triumfală în Ierusalim, au dorit și ei să-L vadă pe Iisus. Pentru aceasta s-au adresat lui Filip. Domnul s-a bucurat de dorința lor și a vestit preamărirea Sa și roada multă pe care o va aduce prin moartea Sa (In 12, 20-24); este vorba, desigur, și de roada celor mântuiți dintre neamurile căroră le aparțineau acei elini.

Orbul a dorit să vadă. Iar când ochii i s-au deschis, primul lucru pe care l-au văzut acești ochi a fost fața Domnului Hristos. Cât de fericiti au putut fi ochii lui Bartimeu, văzând nu numai lumina zilei, ci pe Cel ce este însăși Lumina lumii! Cât de puternic se va fi imprimat chipul lui Iisus pe retina acestor ochi creați din nou prin puterea credinței în Hristos! Fostul orb nici n-a mai avut ochi pentru altceva și pentru altcineva. Evanghelia de la Marcu ne și spune că el l-a urmat lui Hristos: „Și îndată a văzut și urma lui Iisus pe cale” (Mc 10, 52).

Cât de frumos este exemplul pe care ni-l dă Bartimeu! El, orbul, a văzut mai bine decât toți ceilalți care aveau ochi sănătoși. A văzut mai întâi cu ochii duhovnicești, prin credința Sa; cu acești ochi duhovnicești l-a văzut pe Iisus. L-a cunoscut cine este El cu adevărat și l-a mărturisit. Iar apoi, cu ochii trupești tot pe Iisus l-a văzut. L-a văzut așa cum nimeni altul din mulțimea aceea nu l-a mai văzut. L-a văzut pe Iisus cum numai Zacheu l-a mai văzut, atunci când a stat în fața Lui și când, deodată, n-a mai fost Zacheu vameșul, ci Zacheu ucenicul.

Dacă nu dorim să-L vedem pe Mântuitorul așa cum l-au văzut Bartimeu și Zacheu, înseamnă că noi înșine suntem orbi. Și deși ne considerăm credincioși, încă nu l-am cunoscut pe Hristos, suntem încă parte din mulțimea care se înghesuie în jurul lui Iisus fără să-L vadă și fără să-L audă cu adevărat.

O, de am striga și noi către Domnul așa cum a strigat Bartimeu! El trece și azi pe lângă noi. Poate nu auzim decât zgomotul mulțimii. Dar de ce ne tresaltă inima? Nu este, oare, chiar clipa așteptată, nu ne cheamă la El Mântuitorul lumii? Și nu ne întreabă, ca pe orbul din Ierihon, ce minune așteptăm de la El? Cum nu ne țâșnește pe buze, dintr-un prea adânc și îndelungat dor, răspunsul: „Doamne, să Te văd?”

Astăzi

Predică la Duminica a XXXII-a după Rusalii (a lui Zacheu)

Evangelhia de la Luca 19, 1-10

¹ Și intrând, trecea prin Ierihon. ² Și iată un bărbat, cu numele Zacheu, și acesta era mai-marele vameșilor și era bogat. ³ Și căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime, pentru că era mic de statură. ⁴ Și alergând el înainte, s-a suit într-un sicomor, ca să-L vadă, căci pe acolo avea să treacă. ⁵ Și când a sosit la locul acela, Iisus, privind în sus, a zis către el: Zachee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân. ⁶ Și a coborât degrabă și L-a primit, bucurându-se. ⁷ Și văzând, toți murmurau, zicând că a intrat să găzduiască la un om păcătos. ⁸ Iar Zacheu, stând, a zis către Domnul: Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit. ⁹ Și a zis către el Iisus: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta este fiu al lui Avraam. ¹⁰ Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut.

Un rod minunat al trecerii Mântuitorului prin Ierihon, în ultima Sa călătorie spre Ierusalim, a fost Zacheu.

Minunată și pilduitoare este pocăința lui Zacheu! Și ea arată peste veacuri ce poate face Iisus Mântuitorul dintr-un suflet pierdut atunci când acesta Îl află pe El.

Ca să ne dăm seama mai bine ce a putut însemna întoarcerea lui Zacheu, să ne gândim la adâncă sa cădere și la faptul că nimic din situația sa dinainte nu prevestea o astfel de întoarcere.

Zacheu era un „fiu al lui Avraam” (v. 9), adică de neam iudeu. Ar fi trebuit, deci, să fie un credincios al Legii mozaice, care sancționa asuprirea – și mai ales asuprirea conaționalului iudeu – ca un grav păcat. Avea și un nume frumos: Zacheu (ebr. Zakkai, cf. Ezdra 2, 9; Neem 7, 14) însemna etimologic „curat”, „pur”. Dar el își călcase în picioare calitatea sa de „fiu al lui Avraam” și își batjocorise numele frumos. Se făcuse vameș, adică o coadă de topor a cotropitorilor romani. Și aceasta numai pentru că sufletul său căzuse pradă iubirii oarbe de bogăție și lăcomiei fără saț.

Este cunoscută voracitatea fiscului roman. Istoricul Tacitus, care altfel nu-i iubea deloc pe iudei, ne lasă să înțelegem că o cauză imediată a izbucnirii, la

anul 66 d.H., a marii revolte iudaice a constituit-o tocmai povara grelelor dări pe care le pretindea stăpânirea romană (*Anale*, XII, 54). Ceea ce îngreua și mai mult impozitele era modul în care acestea erau percepute. Anume, strângerea lor era arendată tocmai vameșilor pomeniți atât de des în Sfintele Evanghelii. Aceștia, individual sau în grup, semnau un contract – de obicei pe cinci ani – prin care se angajau să verse la Stat o sumă anume, având apoi o foarte largă libertate în ce privește modul în care adunau banii. Bineînțeles că victimele rapacității și ale abuzurilor lor îngrozitoare erau mai ales oamenii sărmani și fără apărare. Se știe că Sfântul Ioan Botezătorul le cerea vameșilor tocmai acest lucru: „Nu cereți mai mult decât vă este rânduit” (Lc 3, 13). Pentru a-și asigura succesul jecmănelii, se constituiseră într-o adevărată castă, cum ne asigură Talmudul (tratatul *Ševuot*, XXXIX, 9), într-o administrație de strângători de dări și taxe, cu șefi și subordonați, de care te loveai peste tot. Un astfel de „mai-mare al vameșilor” era și Zacheu.

Vameșii erau tare urâți și disprețuiți de popor, și aceasta din două motive: întâi pentru că se pusese în slujba păgânilor cotropitori; și apoi pentru că erau hoți. Numele de vameș ajunsese, pe drept, sinonim cu acela de păcătos, de păcătos notoriu. Așa și apar ei mai peste tot în Sfintele Evanghelii.

Aici ajunsese Zacheu înainte de a-L întâlni pe Mântuitorul. Ajunsese șef al nelegiuirilor și strânsese o bogăție de pe spinarea semenilor săi, mai mult, a conaționalilor și a coreligionarilor săi. Nu mai avea prieteni, decât, poate, printre cei din tagma sa. Când, auzind că Iisus trece prin Ierihon, inima l-a împins să încerce să-L vadă și el pe proorocul din Galileea, cu toată demnitatea lui de mai-mare al vameșilor și de om bogat, nimeni dintre concetățenii săi nu s-a oferit să-i facă loc mai în față.

Zacheu n-a mai ținut seamă de demnitatea sa. Căci voia să vadă „cine este Iisus” (v. 3), de care auzise atâtea. S-a cățărât într-un sicomor de pe marginea drumului. De acolo l-a chemat Iisus. Și, cunoscându-i inima cuprinsă de dorul mântuirii, Domnul a făcut cu Zacheu ceea ce n-a mai făcut cu nimeni altcineva: s-a autoinvitat în casa lui. „Astăzi în casa ta trebuie să rămân”, i-a zis El lui Zacheu (v. 5). Iar acesta, „a coborât degrabă și L-a primit cu bucurie” (v. 6).

Minunea începuse din clipa în care Zacheu a dorit să-L vadă pe Iisus. Ea se continuă în primirea grabnică și bucuroasă pe care păcătosul vameș l-o face în casa lui. Dar această minune se împlinește tainic în inima lui Zacheu. Ce se întâmplă cu el? Unde i-au dispărut dintr-o dată pofta de avere și înrâncenarea față de semenii? Ale lui sunt aceste cuvinte neașteptate: „Doamne, iată jumătate din averea mea o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva – și, o, cât de mult și pe câți îi năpăstuieste -, întorc împătrit” (v. 8)? Da, ale lui, dar nu ale lui Zacheu cel dinainte. Căci avem acum în fața ochilor un alt Zacheu.

Un Zacheu care-și dă seama că dacă are cu adevărat nevoie de ceva, aceasta nu este decât mântuirea pe care i-o poate da Hristos. Și, de aceea, nimic nu i se pare prea mult și prea greu pentru dobândirea acestui dar. Iar văzându-și acum limpede cât de mare a fost păcatul în care a trăit, este gata de ispășire. Se pocăiește de răutatea lui, dar își și ia singur „canonul” de pocăință. Și nu un

„canon” ușor, ci pe cel mai greu. Căci, într-adevăr, a da împătrit înapoi era pedeapsa extremă prevăzută de Legea lui Moise pentru furt, și numai pentru cazurile când bunul răpit a fost și distrus (Ieșire 22, 1; II Regi 12, 6); când bunul nu era distrus, era destul dacă furul întorcea îndoit valoarea bunurilor răpite (Ieșire 22, 4, 7), iar dacă-și mărturisea greșeala și restituia *de bună voie* – și aceasta este tocmai ceea ce face Zacheu –, era destul să întoarcă bunul furat la care mai adăuga o cincime din valoarea lui (Lev 6, 5; Num 5, 7). Zacheu însă nu se târguiește când e vorba de mântuirea sa și a casei sale. Cum spuneam, își ia singur „canonul”, și nu și-l ia pe cel mai ușor, ci pe cel mai greu.

Sfinții Părinți spun că păcatul cel mai greu este acela de care nu te poți lăsa, acela care te stăpânește. Pentru Zacheu, păcatul cel mai greu era, desigur, iubirea de avere. Ori, hotărârea sa a însemnat o smulgere hotărâtă tocmai de sub stăpânirea acestui păcat. El se dezleagă cu totul de avere. Căci, nu numai că jumătate din averea sa a dat-o săracilor, ci nici cealaltă jumătate n-a ținut-o pentru sine. Sfinții Părinți (Sf. Irineu, Tertulian, Sf. Ambrozio, Sf. Ioan Gură de Aur, Fer. Augustin ș.a.) tâlcuiesc acest loc spunând că jumătatea cealaltă a reținut-o Zacheu pentru a repara nedreptățile pe care le făcuse, dând înapoi împătrit celor pe care-i jecmănise ca vameș. Că, într-adevăr, Zacheu n-a mai ținut avere pentru sine însuși rezultă din ceea ce a devenit el ca ucenic al lui Hristos. O tradiție – consemnată în scrierile pseudo-clementine (*Omilii*, III, 63; *Recunoașteri*, III, 66) și în *Constituțiile Apostolice* (VII, 46) – ne spune că Zacheu a fost însoțitor al Sfântului Apostol Petru, care l-a și așezat episcop al Cezareii Palestinei, urmându-i în această slujire lui Corneliu, fostul sutaș (cf. Fapte 10).

Ce minune s-a putut petrece cu Zacheu?

După o frumoasă legendă, cineva dintre apropiații lui Zacheu, văzând schimbarea radicală a vieții sale, l-a întrebat: „Zacheu, ce-ai văzut tu în ochii lui Iisus, când El a intrat în casa ta și ai stat în fața Lui?” La care el a răspuns: „L-am văzut pe Zacheu așa cum trebuia să fie!”

Impresionantă și cu totul pilduitoare este mai ales promptitudinea întoarcerii lui Zacheu. El nu l-a ținut pe Iisus la ușă, așa cum facem atâtea dintre noi. În relatarea evanghelică despre pocăința lui Zacheu apare de două ori cuvântul *astăzi*, de fiecare dată într-o rostire a Mântuitorului: „*Astăzi* în casa ta trebuie să rămân” (v. 5); și: „*Astăzi* s-a făcut mântuire casei acesteia” (v. 9). *Astăzi* este ziua lui Dumnezeu. În bunătatea Sa, el nu ne reproșează faptul că a stat la ușa inimii noastre și ieri și alaltăieri, și în toată viața noastră trecută. Actualitatea permanentă a iubirii Sale față de noi îl face să trăiască un permanent „astăzi” în așteptarea răspunsului nostru de iubire. Dar aceasta nu înseamnă că suntem mai puțin vinovați dacă credem că putem amâna acest răspuns pe mâine.

Mulți sunt, o, vai, prea mulți, aceia care zic mereu că au timp să se întoarcă, că sunt prea tineri spre a o apuca pe Calea Crucii lui Hristos. Psalmistul ne îndeamnă: „Astăzi de veți auzi glasul Lui, să nu vă învăltoșiți inimile voastre” (Ps 94, 8). Epistola către Evrei, citând aceste cuvinte (Evrei 3, 7-8 și 15; 4, 7), le atribuie Duhului Sfânt Însuși (3, 7), iar pe „astăzi” din acest text profetic îl

tâlcuiește ca fiind noua și adevărata zi sau „sărbătoare de odihnă”, în care intrăm prin întoarcerea noastră la Hristos și la credința în El (4, 8-11).

În cazul lui Zacheu, lui „astăzi” al Domnului i se răspunde cu un „astăzi” al omului. De aceea, primului „astăzi” din această pericopă evanghelică îi urmează un al doilea și fericit „astăzi”, care de data aceasta este deopotrivă al Domnului și al omului întors la El: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia!” O, fericită întâlnire dintre harul mântuitor al Domnului și voința de mântuire a omului! Ce poate ea face din viața unui om! Ce minunat este să ajungi să privești – să te privești – în ochii lui Iisus! Cât de nouă și strălucită apare perspectiva înfinită pe care o astfel de privire o deschide vieții noastre omenești, care altfel ne apare atât de sărmană și searbădă!

Iubitul meu frate! Vrei tu să-L vezi pe Domnul Hristos? Poate că ai auzit multe despre El, dar niciodată nu L-ai văzut de aproape. Nu ții și tu, ca Zacheu, să vezi „cine este Iisus”? Dacă nu L-ai cunoscut încă, e sigur că sufletul tău nu poate fi decât neliniștit și nesatisfăcut. Ia pildă de la Zacheu! Smulge-te din mulțime, înalță-te deasupra tumultului ei, și îndreaptă-ți cu dor privirea spre Hristos sau, mai degrabă, lasă-L pe El să te privească și, descoperindu-te gata a-L primi, să vrea chiar acum să intre și să rămână în casa ta. Și stând în fața Lui, să-L poți privi în ochi și să te vezi așa cum trebuie să fii. Și astfel, nespun de fericit, să auzi chiar acum din gura Lui: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia!”

Boala slavei deșarte

Predică la Duminica a XXXIII-a după Rusalii
(a vameșului și a fariseului)

Evangelia de la Luca 18, 10-14

¹⁰ Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș.
¹¹ Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeu, îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, adulteri, sau ca și acest vameș. ¹² Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig. ¹³ Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeu, fii milostiv mie, păcătosului. ¹⁴ Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța.

Iată o pildă în care Mântuitorul atrage atenția asupra celui mai mare pericol care-i paște pe oamenii religioși. Înseși cuvintele prin care evanghelistul introduce această pildă ne arată că ea a fost adresată „către unii care se credeau drepți și priveau cu dispreț pe ceilalți” (v. 9).

Se știe, într-adevăr, că fariseii se considerau „drepti” și-i disprețuiau pe ceilalți tocmai pentru că-i socoteau inferiori din punctul de vedere al „dreptății”. Însăși denumirea de „farisei” (în ebraică: *perišim*) înseamnă „separați”. Fariseii nu se amestecau cu ceilalți, pe care-i considerau cu mult mai prejos decât ei în ce privește îndeplinirea îndatoririlor religioase. „Mulțimea aceasta care nu cunoaște Legea este blestemată!” – exclamă unii ca aceștia când constată popularitatea de care se bucură Iisus printre „ceilalți” (In 7, 49).

Pilda din Evangelia de astăzi pune foarte bine în lumină opoziția dintre cei doi oameni care s-au suit la templu la unul din ceasurile obișnuite de rugăciune ale iudeilor (cf. Lc 1, 10; Fapte 2, 15; 3, 1; 10, 9). S-au suit să se roage. Numai că rugăciunea fariseului nu mai e rugăciune. De ce? În primul rând, el nu-l cere nimic lui Dumnezeu, fiind deplin satisfăcut cu situația sa. E adevărat, el mulțumește. Și totuși, „rugăciunea” sa nu este nicidecum ceea ce se înțelege printr-o rugăciune de mulțumire. El, aparent, se adresează lui Dumnezeu, dar de fapt se contemplă cu admirație pe sine însuși. Ba, parcă Îl și compătimește pe Dumnezeu pentru că, în afară de el, nu mai are și alți slujitori cu adevărat credincioși.

Desigur că fariseul nu minte când spune că face ceea ce face. Da, fariseul nu era nici răpitor, nici nedrept, nici adulter. Da, fariseul postea, chiar mai mult decât cerea Legea lui Moise, care nu prevedea nicaieri obligativitatea de a posti mereu două zile pe săptămână. Ba, poate, chiar mai mult decât posteau în general înșiși fariseii. Căci, deși posturile ocazionale erau ținute întotdeauna luna și joia, nu există dovezi că fariseii ar fi făcut o obligație din a posti câte două zile în fiecare săptămână. Da, fariseul dădea zeciuială, după Lege (Num 18, 21; Deut 14, 22), ba chiar și depășind prescripția Legii (cf. Mt 23, 23). Și desigur că, prin silințele sale de a-și impropria acea „dreptate a cărturarilor și a fariseilor” (cf. Mt 5, 20), el îi depășea de departe pe mulți dintre „ceilalți oameni”. Ce să mai spunem de sârmanul vameș, păcătos notoriu prin însăși ocupația sa!

Și totuși, fariseul minte grav. Se minte pe sine însuși. Și Îl minte pe Dumnezeu. Căci el se înșală amarnic în ce privește situația sa în fața lui Dumnezeu. Păcatele pe care fariseul le vede la „ceilalți” (v. 11), chiar toate la un loc, nu sunt atât de grave ca păcatul de care suferă el însuși. Este vorba de *păcatul slavei deșarte* și, îndeaproape înrudit cu acesta, ba chiar socotit una cu el, de *păcatul mândriei*.

Motiv pentru slava deșartă poate fi situația pământească a unui om, ca frumusețea trupească, inteligența, bogăția, situația socială etc. Dar încă mult mai grav este acest păcat când omul „se umflă de dorința unui renume deșert pentru bunuri duhovnicești și ascunse” (Sf. Ioan Casian). Diavolul nu se sperie de virtuțile noastre. Mai ales pe cei virtuoși îi asaltează el cu ispita slavei deșarte. Sf. Ioan Scărarul zice că „diavolul slavei deșarte simte o bucurie deosebită atunci când vede că se înmulțesc virtuțile” (*Scara*, XXI, 3) și că așa precum „furnica așteaptă ca recolta să crească și grânele să se coacă, tot astfel și slava deșartă așteaptă să fie adunate toate bogățiile noastre duhovnicești” (*ibid.*, 2). Slava deșartă este în stare, ea singură, să ia în om locul tuturor celorlalte patimi.

Sfinții Părinți ne îndeamnă să fim extrem de atenți la asalturile acestui păcat. Căci slava deșartă are o mare putere și face multe victime printre oamenii care se consideră credincioși. Ea este foarte subtilă și îmbracă forme extrem de variate, astfel încât îl atacă pe om din toate părțile. Într-adevăr, orice stare și orice lucru poate deveni pentru om un motiv de trufie. Părinții descriu natura acestei patimi comparând-o cu o ceapă: când ieși de pe ea o foaie, găsești dedesubt alta, și cu cât ieși din ea, cu atât apar mereu altele. Sf. Ioan Scărarul zice: „Așa precum soarele strălucește la fel pentru toți, tot astfel slava deșartă găsește temei să se bucure de toate lucrările noastre. Astfel, de pildă, din post îmi fac pricină de trufie, apoi, când încetez postul pentru a nu fi luat în seamă, mă slăvesc cu prudența mea. Sunt biruit de slava deșartă când port veșminte frumoase, dar găsesc motiv de trufie și când port haine sărmane. Sunt biruit de ea când vorbesc, și sunt stăpânit de ea când păstrez tăcerea. Ea este asemenea acelor capcane cu trei țepușe; oricum ai arunca-o, tot rămâne o țepușă îndreptată în sus” (*Scara*, XXI, 5). Astfel, e foarte greu să scapi de acest rău, căci chiar ceea ce faci pentru a te debarasa de el poate deveni pentru tine un nou temei pentru vanitate (Evagrie).

Subtilitatea slavei deșarte este de așa fel încât ea ne poate îndemna la lucruri dintre cele mai lăudabile: la asceză și la lupta împotriva patimilor, la practicarea virtuților, la dobândirea darurilor duhovnicești. Numai că toate aceste fapte devin fără folos și „deșarte” dacă sunt săvârșite sub impulsul slavei deșarte, al trufiei. Și ele nu au nici o valoare în fața lui Dumnezeu, ci sunt „asemănătoare nedreptăților”, zice Sf. Macarie, care citează acest cuvânt al Psalmistului: „Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor” (Ps 52, 7).

Sf. Ioan Gură de Aur zice că „slava deșartă este un fel de nebunie” (*Despre slava deșartă*, 10). Prin acest păcat, diavolul îl scoate pe om din minți și „îi tulbură rațiunea, până la delir” (*ibid.*, 2).

Astfel, slava deșartă este o boală, o gravă boală spirituală. Ca orice boală, ea înseamnă o perversiune a unei atitudini naturale și normale. Într-adevăr, omului i s-a dat prin creație să tindă spre slavă; el însă este destinat să dobândească slava dumnezeiască, prin unirea cu Dumnezeu, iar nu slava omenească. Astfel, cum zice Sf. Maxim Mărturisitorul, „nu slava este un rău, ci slava deșartă” (*Capete despre dragoste*, III, 4). În două rânduri, în Epistolele sale, citează Sf. Apostol Pavel acest cuvânt al lui Ieremia (9, 24): „Cel ce se laudă, în Domnul să se laude” (I Cor 1, 31; II Cor 10, 17).

Spuneam că slava deșartă este o nebunie. Într-adevăr, cel stăpânit de ea pierde simțul realității și se aruncă în iluzie și în delir. Cel ce se înalță și se admiră pe sine face acest lucru pentru că nu mai recunoaște că tot ceea ce ar putea fi bun în el vine de la Dumnezeu. Atitudinea normală a omului este ca, atunci când constată vreun bine la el, să-l atribuie lui Dumnezeu, să vadă în acest bine un dar al lui Dumnezeu. Mântuitorul Însuși ne dă pilda acestei atitudini normale atunci când îi zice unuia care I se adresase cu apelativul „Învățătorule bun”: „De ce-Mi zici bun? Nimeni nu este bun decât Unul Dumnezeu” (Mc 10, 17). Trufașul, de fapt, nu-L mai cunoaște – și nu-L mai recunoaște – pe Dumnezeu. „Începutul trufiei omului este a părăsi pe Dumnezeu și a-și întoarce inima de la Cel ce l-a făcut”, zice Isus Sirah (10, 12). Astfel, cel căzut victimă acestei grave boli care este slava deșartă, chiar dacă se crede și se dă mare credincios, nu mai crede, de fapt, în Dumnezeu. Mântuitorul Însuși zice: „Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?” (In 5, 44). Cel stăpânit de slava deșartă începe să „creadă” în oameni, de la care așteaptă atenția, stima, admirația, laudele, și în tot ceea ce ar putea să trezească în aceștia astfel de atitudini. Trufașul este, astfel, un idolatru, ca unul care se face, mai ales, propriul său dumnezeu.

Iar dacă pe Dumnezeu Însuși îl ignoră, nu e deloc de mirare că trufașul nu are decât gânduri și cuvinte înșoșitoare pentru semenii săi.

Iată de ce fariseul îl privește cu atâta dispreț pe cel ce se ruga nu departe de el în templu. Iată de ce, în orbirea sa, nu realizează deloc anomalia faptului că se plasează pe sine însuși, singur, de o parte, iar pe toți „ceilalți oameni” de cealaltă parte. Căci, în delirul său nebunesc, crede că nimeni nu-i poate sta alături. Iar dacă vine în fața lui Dumnezeu, n-o face decât ca, excluzându-L pe Dumnezeu din viața sa, să se slăvească pe sine ca „dumnezeu”; ca recunoscându-i

„dreptatea” și „slava”, Dumnezeu Însuși să se includă în masa nevrednică a „celorlalți”, buni numai ca termen de comparație și ca sursă de unde să-i vină recunoașterea, admirația și lauda.

Iată o adevărată catastrofă spirituală! Care distruge tot ce omul a putut câștiga, prin oricât de mari și stăruitoare eforturi. Și care-l aruncă pe acesta la o stare foarte apropiată de a celui care, prin trufie, a devenit din înger, demon.

Păcatul fariseului din această pildă este și astăzi foarte răspândit printre cei „care se cred că sunt dreți”.

Un mare rabin din vechime (rabbi Hillel) învăța așa: „Silește-te să nu fii mai presus decât adunarea (comunitatea) și nu te încrede în tine însuși până în ziua morții tale”.

Din nefericire, la această învățătură nu luau aminte mulți dintre pretenișii lideri spirituali ai iudaismului din vremea Mântuitorului. Cum nu iau aminte atâția dintre creștini, care până și în biserică țin să-și etaleze trufia, și nu iau aminte atâția dintre cei care-și arogă calitatea de „lideri” între creștinii din zilele noastre. Pentru atâția dintre „liderii” de care ne lovim și de care se lovește și astăzi Hristos și lucrarea Sa de mântuire, motivația principală a eforturilor și a realizărilor așa-zise „duhovnicești” nu este alta decât nebunia catastrofală a slavei deșarte. Ei se amăgesc că nu sunt ca „ceilalți”. Că locul lor nu poate fi niciodată laolaltă cu „turma”. Apar numai acolo unde sunt luați în seamă. Și cum s-ar putea ca, acolo unde apar, să nu fie primiți cu măguleli și cu laude? Cum să nu li se dea *lor* cuvântul? Și cum să nu fie ascultat cuvântul *lor* ca „literă de Evanghelie”?

O, Doamne Dumnezeul nostru, izbăvește-i pe toți credincioșii Tăi de boala cea ucigătoare a slavei deșarte. Și dă-ne înțelepciunea și harul de a folosi în toată viața noastră leacul cel minunat al smereniei și al pocăinței vameșului. Astfel încât, între frații noștri și negrit de fericiți de a fi cu ei, să căutăm și să ne bucurăm întotdeauna de locul cel mai de jos. Ca, de acolo, să Te putem vedea și să Te putem mărturisi numai pe Tine, izvorul a „toată darea cea bună și a tot darul cel desăvârșit”. Și ca, fugind de orice iluzie în ce ne privește și văzându-ne așa cum suntem cu adevărat – adică de tot nevrednici și cei dintâi dintre păcătoși (cf. I Tim 1, 15) – să ne mărturisim Ție cu lacrimi și cu umilință și să strigăm după mila Ta. Amin.

Pocăința

Predică la Duminica a XXXIV-a după Rusalii (a fiului risipitor)

Evangelia de la Luca 15, 11-32

¹¹ Și a zis: Un om avea doi fii. ¹² Și a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Și el le-a împărțit averea. ¹³ Și nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o țară depărtată și acolo și-a risipit averea, trăind în desfrânări. ¹⁴ Și după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea, și el a început să ducă lipsă. ¹⁵ Și ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei țări, și acesta l-a trimis la țarinile sale să păzească porcii. ¹⁶ Și dorea să-și sature pântecele din roșcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea. ¹⁷ Dar, venindu-și în sine, a zis: Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! ¹⁸ Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea ta; ¹⁹ nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi. ²⁰ Și, sculându-se, a venit la tatăl său. Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat. ²¹ Și i-a zis fiul: Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. ²² Și a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați-i înjunghiați și, mâncând, să ne veselim; ²³ căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și au început să se veselească. ²⁴ Iar fiul cel mare era la țarină. Și când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit cântece și jocuri. ²⁵ Și, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea. ²⁶ Iar ea i-a răspuns: Fratele tău a venit, și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a primit sănătos. ²⁷ Și el s-a mâniat și nu voia să intre; dar tatăl lui, ieșind, îl ruga. ²⁸ Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată, de atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. ²⁹ Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, ai înjunghiat pentru el vițelul cel îngrășat. ³⁰ Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt. ³¹ Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat.

În capitolul al 15-lea al Evangheliei de la Luca sunt redată trei pilde prin care Mântuitorul ilustrează mila adâncă a lui Dumnezeu pentru cei pierduți, harul său nemărginit pentru păcătoșii care se întorc la El și bucuria Sa și a cerului întreg pentru pocăința și mântuirea lor.

„Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut“ (Lc 19, 10) – iată una din învățăturile fundamentale ale Sfintei Evanghelii! O învățătură care ne umple de bucurie și de nădejde. Căci, auzind că Mântuitorul a venit pentru cei pierduți, pentru cei păcătoși, fiecare dintre noi, dacă ne recunoaștem așa cum suntem, adică nevrednici și păcătoși, putem spune cu bucurie: „O, Doamne Iisuse Hristoase, Tu chiar pentru mine ai venit! Ai venit să mă cauți și să mă mântuiești! Cât de dulce și de scump este cuvântul Tău de mântuire! Cât de mare și de minunat este harul Tău!“

Vai însă de cei care se socotesc „drepti“! Ei nu pot să prețuiască iubirea și harul lui Dumnezeu. Ei se încred în propria lor „dreptate“ și, în delirul lor nebun, falsificând însăși credința despre adevăratul Dumnezeu, își imaginează un dumnezeu numai pentru ei, un dumnezeu care ar putea să privească în mod nepăsător pierzarea celor mai mulți dintre fiii săi. Am scris aici „dumnezeu“ fără majusculă, și aceasta deoarece o astfel de imagine nu este nicidecum aceea a adevăratului Dumnezeu, ci a unui fals dumnezeu, a unui idol.

Aceasta era, mai ales, greșeala „fariseilor și a cărturarilor“ adversari ai Mântuitorului. Contextul pildei din Evangelia acestei Duminici ne indică în mod clar că intenția ei este tocmai de a oferi o replică la această gravă eroare. Văzând cum se îmbulzeau în jurul Domnului vameșii și păcătoșii, „fariseii și cărturarii“ cârteau, zicând: Acesta primește la Sine pe păcătoși și mănâncă cu ei“ (Lc 15, 1-2). După cum Îl înțelegeau ei pe Dumnezeu, El nu putea fi pentru cei păcătoși decât un Judecător nemilos. Se vede că, oricât erau ei de „cărturari“ – titlu care indica îndeosebi calificarea lor de „specialiști“ în Biblie – n-au priceput totuși un lucru esențial despre Dumnezeul Bibliei: anume că El este iubitor de oameni; că El „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină“ (I Tim 2, 4; cf. Ps. 144, 9; Iez 18, 32; 33, 11; II Petru 3, 9). N-au priceput nimic din multele exemple biblice de primire a păcătoșilor prin pocăință. Nici, de pildă, lecția extraordinară pe care Dumnezeu i-a dat-o lui Iona, despre iubirea și mila sa nemărginită pentru toate făpturile sale (Iona 4, 9-11).

Unei astfel de situații îi răspund – după Sfântul Luca – cele trei pilde cuprinse în capitolul al 15-lea al Evangheliei sale: pilda cu oaia cea pierdută (v. 3-7); pilda cu dragma cea pierdută (v. 8-10); și pilda fiului risipitor (v. 11-32). Falsele înțelegeri a „fariseilor și a cărturarilor“, Domnul – prin aceste pilde – îi răspunde: „Nu, Dumnezeu nu este așa cum vi-l imaginați voi! Cu totul altfel este Dumnezeu! El îi iubește pe toți copiii Săi! Ca un Părinte atot iubitor, El suferă nespuse pentru oricare dintre fiii Săi care este gata să se piardă. Iar Eu, Păstorul Cel Bun (cf. In 10, 11 și urm.), am venit să caut oaia cea pierdută. Și cerul întreg se bucură pentru un păcătos care se pocăiește“ (v. 7; 10; cf. v. 23 și 32).

Osândindu-L pe Mântuitorul pentru că-i primește la Sine pe păcătoși, adversarii Săi ignorau un lucru esențial: anume că aceștia, prin însuși faptul că-L primeau pe Hristos, prin însuși faptul că primeau cuvântul și harul Său, încetau de a mai fi păcătoși!

Îl acuzau, de pildă, pe Iisus pentru faptul că a intrat în casa lui Zacheu. Dar care dintre cei ce-L acuzau atunci ar fi fost în stare să facă ceea ce a făcut

Zacheu: să-L primească cu atâta bucurie pe Domnul nu numai în casa, ci mai ales în inima sa, lepădându-se dintr-o dată și definitiv de păcatele sale și devenind un om nou?

Iată puterea pocăinței!

Mântuirea are două laturi, două dimensiuni: una este partea lui Dumnezeu, iar cealaltă a omului care se întoarce la Dumnezeu. Pentru ca cineva să se mântuiască, trebuie să se întâlnească amândouă aceste dimensiuni, adică trebuie să se întâlnească voința de mântuire a lui Dumnezeu cu voința de mântuire a omului. Dacă primele două pilde evidențiază mai ales lucrarea lui Dumnezeu și bucuria Sa pentru păcătosul care se pocăiește, a treia – cea cu fiul risipitor – pune într-o lumină cum nu se poate mai clară și a doua dimensiune, adică partea omului, *pocăința* sa.

Într-adevăr, poate nici o altă pagină a Sfintei Scripturi nu ilustrează mai strălucit traseul întoarcerii omului căzut, până la restaurarea sa deplină în comuniunea cu Dumnezeu.

Pildele evanghelice au, de obicei, *un tablou și o aplicare*. Tabloul pildelor (parabolelor) este luat întotdeauna din viața de toate zilele. Așa este situația și cu tabloul pildei din Evanghelia de astăzi. Un tablou pe care, de altfel, îl întâlnim atât de des în lumea noastră: fii care nu au nevoie de părinți, ci numai de banii și de averea lor; fii pentru care plecarea în lume este mai bună decât casa și familia părintească; fii care nu știu decât să risipească ușor și repede ceea ce părinții au adunat cu multă greutate și în timp îndelungat; fii care preferă casei părintești societatea prietenilor răi și a desfrânatelor. Și, o, cât de mare este jalea părinților în astfel de cazuri! Mai ales dacă sunt cu adevărat părinți, care se gândesc și la sufletul, iar nu numai la trupul copiilor lor! Mai rare sunt însă cazurile de adevărată întoarcere a acestor fii pierduți. Dar când aceasta se întâmplă, cât de mare este bucuria părinților cu adevărat buni, care niciodată n-au încetat să se roage pentru copiii lor risipitori, n-au încetat să speră că fiii lor își vor veni în fire și să aștepte – cu dor nespus – întoarcerea lor!

Evanghelia nu cuprinde și aplicarea pildei. Dacă ținem seama de context – așa cum l-am prezentat mai înainte – aplicarea avută în vedere de Mântuitorul privește mai ales partea a doua a tabloului: adică, pilda ilustrează marea iubire a lui Dumnezeu pentru toți fiii Săi și bucuria Sa pentru păcătosul care se pocăiește, o bucurie la care El asociază cerul întreg și la care se cuvine să se asocieze și toți fiii Săi credincioși de pe pământ. Cu fiul întors acasă, tatăl face risipă de daruri. Nu-l iartă numai – și nici nu-i mai aduce aminte de trecut –, ci îl onorează. Pare un om strâns la mână, căci fiul mai mare îi reproșează zgârcenia în ce-l privește pe el. Dar își risipește cu generozitate darurile pentru cel întors. Astfel încât, ținând seama de această generozitate, dar și de context, în loc să vorbim de Pilda fiului risipitor, ar trebui mai degrabă să vorbim de *Pilda tatălui risipitor*. „Iată, așa este Dumnezeu! – le spune Mântuitorul adversarilor Săi. Iubirea și generozitatea Sa sunt fără margini pentru păcătoșii care se pocăiesc!”

Pe lângă aceasta însă, așa cum spuneam, pilda ne arată partea omului în lucrarea pocăinței. Ea ne descrie foarte limpede nu numai căderea omului prin păcat, ci mai ales nașterea și creșterea pocăinței în inimă și apoi realizarea ei

practică. Fiul risipitor și decăzut, mai întâi de toate „și-a venit în sine”; venindu-și în fire, și-a adus aminte de tatăl său, de bunătatea sa, și cât de fericită și îmbelșugată este viața în casa tatălui său: a recunoscut distanța imensă între ceea ce a fost și ceea ce este acum, a recunoscut adică starea de adâncă decădere în care l-a adus păcatul; biruindu-și cu curaj rușinea, s-a hotărât să se întoarcă la tatăl său – o întoarcere plină de îndrăzneală, dar smerită și însoțită de mărturisirea păcatului pe care l-a săvârșit atât împotriva lui Dumnezeu (Care poruncește cinstirea părinților și osândește desfrăul) cât și împotriva tatălui său (pe care l-a aruncat într-o atât de grea și îndelungată suferință); se smulge, se ridică din această stare de decădere (textul vorbește de două ori de „scularea” sa, v. 18 și 20); își mărturisește plin de umilință păcatul și nevrednicia: „Tată, greșit-am la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău” (v. 21; cf. v. 18-19).

Iată, așadar, după această pildă, care este chipul adevăratei pocăințe și care sunt treptele ei:

- trezirea sau „venirea în sine” (ceea ce înseamnă că, în starea de păcat, omul trăiește „în afara lui însuși”, adică în contradicție cu propria-i natură);
- îndreptarea inimii spre Tatăl ceresc (chiar cel mai mare păcătos, purtând în ființa sa chipul lui Dumnezeu, nu pierde cu totul amintirea Creatorului său) și spre „Casa” Sa, adică spre Biserică, în care toți sunt îmbelșugați de darurile dumnezeiești:
- recunoașterea păcatului și a decăderii adânci în care el te-a aruncat;
- hotărârea („Mă voi duce la Tatăl meu”, v. 18);
- ridicarea („scularea”) din starea de păcat și pășirea hotărâtă și grăbită pe calea întoarcerii (a pocăinței);
- mărturisirea smerită și sinceră a păcatului, în întreaga-i grozăvie, și a nevredniciei în care el te-a aruncat;
- dorința de a-l sluji numai lui Dumnezeu, cu cea mai mare umilință și în locul cel mai de jos („Fă-mă ca pe unul din argații Tăi”, v. 19b).

Străbătând aceste trepte, păcătosul încetează de a mai fi păcătos. Păcatul îi rămâne numai ca o amintire de groază. E adevărat că el nu-l va putea uita, și Psalmistul David, în neîntrecuta sa mărturisire și rugăciune de pocăință dintr-o gravă stare de păcat, zice: „Păcatul meu înaintea mea este pururea” (Ps 50, 4). Dar Dumnezeu îi șterge, îi uită și îi vindecă păcatul cu desăvârșire. Căci zice prin gura proorocului Isaia (1, 18): „De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face”. El îl restaurează pe păcătos în mod deplin în iubirea și în Casa Sa. Cu fiecare păcătos care se pocăiește, Dumnezeu, prin harul Jertfei și al Învierii lui Hristos, săvârșește o adevărată minune a învierii din morți. De aceea și este pocăința o mare și o sfântă Taină. Iar fratelui celui mai mare și neiertător – adică celui care osândește primirea păcătoșilor de către Hristos –, Tatăl îi aduce aminte că „trebuie să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat” (v. 32).

Iată chipul adevăratei pocăințe!

Să ne ferim a confunda această pocăință, de care cu toții avem nevoie, cu falsa pocăință, a celor care numesc „pocăință” nu părăsirea păcatului, ci părăsirea Bisericii, nu smerenia, ci trufia, nu mărturisirea propriilor păcate, ci disprețul și osândirea altora, nu apropierea de Taina învierii duhovnicești, ci negarea Tainei Pocăinței și, în general, a Tainelor dumnezeiești și mântuitoare.

Vrem să știm ce-i pocăința? Să revenim mereu la istorisirea cu fiul cel care era pierdut și s-a întors la Tatăl, să recitim, „iară și iară” – nu numai cu ochii și cu buzele, ci mai ales cu inima, cu o inimă smerită și sinceră – această minunată pildă a Mântuitorului, adevărată „Evanghelie în Evanghelie”.

„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea”

Predică la Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci

Evangelia de la Ioan 3, 13-17

¹³ Și nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer. ¹⁴ Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului, ¹⁵ ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. ¹⁶ Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. ¹⁷ Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea.

Citim în cartea Facerii: „După acestea, Dumnezeu a încercat pe Avraam și i-a zis: Avraame, Avraame! Iar el a răspuns: Iată-mă! Și Dumnezeu i-a zis: Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubești, și du-te în pământul Moria și adu-l acolo ardere de tot, pe un munte pe care ți-l voi arăta Eu!” (Fac 22, 1-2).

Sfânta Scriptură ne spune mai departe că Avraam a ascultat această poruncă și a plecat să-l jertfească pe fiul său. Actul jertfirii n-a fost însă dus până la capăt, căci Dumnezeu a oprit mâna tatălui care era gata, într-o ascultare plină de încredere în Dumnezeu, să-l jertfească pe fiul său. Când însă, ca creștini, citim aceste cuvinte, înțelegem că, de fapt, în chip tainic și încă învăluit, Dumnezeu vorbește aici nu despre Avraam, ci despre Sine Însuși. Înțelegem că Fiul cel Unul Născut, Fiul Cel prea iubit, este, de fapt, Fiul Cel Unul Născut din Sfânta Treime. Și că atotcredinciosului Avraam Dumnezeu i Se revelează acum, într-un chip cu totul înalt și de negrăit; că îi descoperă atât taina Ființei Sale, cât și taina lucrării Sale de mântuire. Dumnezeu îi vorbește lui Avraam ca de la Tată la tată. Căci, într-adevăr, în Avraam, Dumnezeu Și-a găsit partenerul de dialog. Patriarhul este un izbăvit de asuprirea duhului celui surd și mut. El are „urechi de auzit” pentru glasul lui Dumnezeu; și are gură pentru urechea lui Dumnezeu. Astfel, el aude când Dumnezeu, într-un chip inefabil, îl cheamă pe nume. Și îndată îi răspunde: „Iată-mă!” De aceea, Dumnezeu îi descoperă taina iubirii Sale. Și „il provoacă” să-l arate că-L iubește la fel de mult. „Iată – îi zice Dumnezeu lui Avraam – așa iubesc Eu! Așa te iubesc pe tine și pe toți ai tăi! Așa iubesc Eu făptura pe care am adus-o din neființă la ființă! Poți și tu să faci la fel? Dovedește-ți iubirea, printr-o jertfă asemănătoare cu a Mea. Adu-l jertfă pe fiul tău cel unul născut și prea iubit!”

Spun că „îl provoacă” pe Avraam. Căci, într-adevăr, discernem în această istorisire sfântă nu numai intenția revelării de către Dumnezeu, prin mijlocirea lui Avraam, a iubirii Sale celei negrăite: ci și voința Sa de a ne înălța la măsura acestei iubiri, de a ne face asemenea Lui, de a răspunde deplinătății iubirii Sale cu o iubire tot atât de întreagă. Căci, fără iubirea atotcuprinzătoare, nici nu suntem în stare să sesizăm revelarea propriei Sale iubiri. Atâta vreme cât nu ajungem la măsura credinței lui Avraam, ne este cu neputință să sesizăm revelația iubirii lui Dumnezeu în Hristos.

Ascultând Evanghelia acestei Duminici, nu putem să nu ne gândim la istorisirea despre Avraam și despre jertfa sa. Cu ce simțăminte mergea Avraam spre muntele unde avea să-l jertfească pe Isaac! Ce durere îi sfâșia inima atunci când a pus lemnele pentru jertfă pe umerii fiului său, iar el a luat în mâini focul și cuțitul! „Tată – îi zice Isaac, mergând alături –, iată, foc și lemne avem; dar unde este oaia pentru jertfă?” O, cum îi tremura vocea lui Avraam atunci când i-a răspuns: „Fiul meu, va îngriji Dumnezeu de oaia jertfei sale?” (Fac 22, 6-8).

Să trecem însă de la tip la antitip, de la preînchipuire și proorocie la împlinirea hristică! Iată-L pe Iisus, noul Isaac, ducând în spate Lemnul Jertfei Sale! El este, cu adevărat, „oaia jertfei” dumnezeiești despre care grăia, prin Duhul Sfânt, Avraam. El merge spre jertfă, spre aceea unică și mântuitoare Jertfă pentru care nu mai exista vreo „oaie” ca să-l ia locul. „Și s-au dus mai departe amândoi împreună” – zice Scriptura despre Avraam și despre fiul său (Fac 22, 8). Și în antitip, Tatăl și Fiul merg împreună. Un dor îi mână înainte, fără zăbavă și fără întoarcere. E dorul, e iubirea de care dă seamă, în Evanghelia acestei Duminici, cuvântul de foc al lui Hristos: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (In 3, 16).

În cuvintele „L-a dat”, Tatăl Însuși este subiectul. El este Cel ce L-a dat pe Fiul Său Cel Unul Născut și Prea iubit. Dacă întrebăm Scriptura la ce „L-a dat” Tatăl Cereș pe Fiul Său, ea ne răspunde: la cruce, care înseamnă deopotrivă moarte și ocară. Și una și cealaltă, cum nu se poate mai cumplite. „Summum supplicium” și „crudelissimum et teterimum supplicium”, zic cei vechi despre chinul fără asemănare al morții de cruce. Expresii care înseamnă: „culmea pedepsei (chinuirii)” și „pedeapsa cea mai crudă și mai cumplită”. Și totodată culmea ocării, a blestemului; conform prescripției mozaice, „blestat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn”, trupul unuia ca acesta trebuind să fie îngropat în grabă, pentru a nu spurca pământul Țării Sfinte (Deut 21, 23).

Dar nu e destul să întrebăm la ce „L-a dat”. Căci nu vom înțelege nimic dacă rămânem numai la această întrebare și la răspunsul: „la cruce”. O mamă nu destul de credincioasă îmi spunea cândva exact acest lucru: „Eu nu pot să înțeleg ce fel de Tată este Dumnezeu dacă L-a dat răstignirii pe Fiul Său”. Și această mamă are un fiu, și pentru nimic pe lume n-ar fi putut accepta ideea ca fiul ei să pătimească vreun rău din partea cuiva.

La această obiecție răspunde cuvântul de mai sus, din Evanghelia de astăzi. Acest cuvânt ne spune că Tatăl are pe Fiul Cel Unul Născut; dar că are și

„lumea”. Că această lume, pe care El a făcut-o, este gata să piară. Și că singura salvare pentru această lume, pe care „așa (de mult) a iubit-o”, este ca Tatăl „să-L dea” pe Fiul.

Negrăită și fără margini este durerea Tatălui. Căci negrăită și fără margini îi este și iubirea față de Fiul Său Cel Unul Născut. Și totuși, din veci știe că are să-L dea pe Fiul Său. Din veci, Tatăl și Fiul merg „amândoi împreună” spre Muntele Jertfei; din veci, privirea înduioșată, dar plină de hotărâre, a Tatălui îi zice Fiului: Tu ești „oaia jertfei”! Șoapta tainei dumnezeiești a răsunat, prin însuflarea Duhului Sfânt, în urechile proorocilor. Astfel încât, din bună vreme, ei revelează taina mântuirii lumii prin jertfa Celui Care „ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund” (Is 53, 7).

O, cât de mare este durerea Tatălui Cereș în fața suferinței Fiului. Profetul Isaia întrevede dumnezeiasca suferință a Tatălui și dezvăluie cum El își acopere fața de oroare: „Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunosător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața” (Is 53, 3). Profetul întrevede cum Tatăl își întoarce fața de la Fiul copleșit de păcatele lumii. Dar totodată i se descopere taina Jertfei atotispășitoare, anume că „Sluga Domnului” (ebr. *Ebed lahve*) suferă și moare în locul nostru: „El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat. Și noi îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărâdelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănilor Lui noi toți ne-am vindecat. Toți umblam rătăciți ca niște oi, fiecare pe calea noastră, și Domnul a făcut să cadă asupra Lui fărâdelegile noastre, ale tuturor” (Is 53, 4-6).

Iată cât de adânc pătrunzătoare este privirea luminată de Duhul Sfânt a proorocului! Și totuși, mai rămâne adânc de descoperit. Chinul cumplit al Tatălui atotiubit, oroarea Sa în fața a ceea ce I se face Fiului Său Cel Unul-Născut nu sunt totul și nu explică totul. În și dincolo de acestea, Sfântul Ioan Teologul percepe adâncul iubirii lui Dumnezeu pentru făptura Sa cea căzută: „Căci Dumnezeu așa (adică: atât de mult) a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat...”

Continuarea versetului arată că Dumnezeu „L-a dat” (morții) pe Fiul Său pentru ca lumea, prin această moarte a Fiului, să aibă viață: „... ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”. Iar versetul următor (17) adaugă o explicație: „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea”. „Viață veșnică” și „mântuire” – iată două expresii practic sinonime care arată ce a adus lumii venirea și jertfa Fiului lui Dumnezeu.

Contemplând taina iubirii lui Dumnezeu, Teologul – primul cu acest nume din istoria Bisericii – descoperă totodată că iubirea Fiului nu este cu nimic mai prejos sau în urma iubirii Tatălui. Sfinții Părinți spun că „Crucea este cel mai bun teolog”. Pe acest „cel mai bun teolog” l-a avut dascăl ucenicul iubit atunci când, împreună cu Maica Prea Curată, au descoperit pe chipul Răstignitului de pe Golgota ce este, cu adevărat, iubirea. „În aceasta – va scrie el – am cunoscut

iubirea: că El Și-a pus sufletul Său pentru noi" (I In 3, 16) (Nu pot să nu remarc aici o coincidență interesantă: cuvântul Sfântului Ioan Teologul despre iubirea Tatălui revelată în Jertfa lui Hristos se află în Evanghelia la capitolul 3, versetul 16; iar cuvântul său despre iubirea Fiului revelată în aceeași Jertfă a Sa se află în prima Epistolă a sa, tot la capitolul 3, și tot la versetul 16).

De fapt, prin Fiul a avut „Apostolul iubirii” revelația iubirii Tatălui. În orice caz, el nu înțelege să despartă pe Tatăl de Fiul și pe Fiul de Tatăl în ce privește iubirea Lor mântuitoare față de noi. Aceeași unică, nemărginită și negrăită iubire se manifestă în trimiterea Fiului de către Tatăl și în Jertfa de ispășire pe care, din voia Tatălui, o aduce Fiul: „Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem. În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre... Și noi am cunoscut și am crezut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi” (I In 4, 9-10,16).

Pe revelația iubirii lui Dumnezeu în Hristos își întemeiază Sfântul Ioan Teologul îndemnul stăruitor adresat creștinilor de a împlini „porunca cea nouă” (I In 2, 8) a iubirii de frați. Astfel, în I In 3, 16, după ce în prima parte a versetului prezintă Jertfa lui Hristos drept suprema revelație a iubirii, în partea a doua a aceluiași verset el adaugă: „și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați”. La fel, mai departe, de fiecare dată când vorbește despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi, adaugă exortăția iubirii întreolaltă: „Iubiților, dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi, și noi suntem datori să ne iubim unul pe altul” (4, 11). Secțiunea din această epistolă care are ca un fel de titlu afirmația „Dumnezeu este iubire” (4, 8) se încheie cu cuvintele: „Și această poruncă avem de la El (adică de la Hristos): cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său” (4, 21). Apostolul exprimă, de altfel, în modul cel mai clar, ideea că nici nu există altă cale de a descoperi taina iubirii lui Dumnezeu decât aceea a iubirii de frate: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească” (I In 4, 20).

După Evanghelia acestei Duminici, revelația iubirii lui Dumnezeu în Hristos implică itinerariul coborâre-suire: „Și nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer” (v. 13). În context – care este acela al convorbirii cu Nicodim despre taina nașterii de Sus –, aceste cuvinte Îl indică pe Hristos, „Cel ce S-a coborât din cer”, și Care, ca Dumnezeu adevărat, „este în cer”, drept Singurul în stare să dezvăluie „cele cerești” (v. 12). Dacă însă ținem seama de contextul posterior, adică de ceea ce ne spune Mântuitorul în continuare, că oricine va crede în El are viață veșnică (v. 15-17), înțelegem că „suirea la cer” în urma „coborârii din cer”, prin Întrupare, ne privește și pe noi. Că, adică, prin El, și noi suntem chemați să ne suim în cer. Sfinții Părinți vor exprima acest adevăr – adevărat rezumat al soteriologiei creștine – în cuvintele: „Dumnezeu S-a făcut Om, ca pe om să-l îndumnezeiască”.

Itinerariul coborâre-suire ne aduce aminte de scara din visul lui Iacov. Lui Iacov i s-a descoperit atunci taina coborârii la noi a Fiului lui Dumnezeu și, prin El, a suirii noastre la Dumnezeu. Într-adevăr, Iacov a văzut nu numai o scară care unea cerul cu pământul, ci și că pe această scară se circula în ambele sensuri: „Și a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se coborau pe ea” (Fac 28, 12). Jos, la picioarele scării, se află Iacov, omul căruia i se face descoperirea; iar în „capul scării” stă Dumnezeu Însuși. Nu este greu să ne dăm seama de ce în această scară Sfinții Părinți au văzut o preînchipuire a Maicii Domnului. „Bucură-te, scară dumnezeiască”, îi zicem Maicii Prea Curate. Căci, într-adevăr, ea a legat cerul cu pământul; prin ea S-a coborât la noi Fiul lui Dumnezeu.

În scurta pericopă evanghelică a acestei Duminici, Mântuitorul ne descoperă și calea înălțării la cer. O cale pe care suie El, mai întâi, dar pe care suntem chemați să suim și noi, pe urmele Lui. Această cale, această scară spre cer, este Crucea. Într-adevăr, Domnul ne descoperă că șarpele cel de aramă, care, conform poruncii lui Dumnezeu, a fost înălțat pe lemn de către Moise (Num 21, 8-9), a fost o preînchipuire a lui Hristos și a Crucii Sale: „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului” (v. 14). Toți cei mușcați de serpi în pustie, priveau spre șarpele de aramă înălțat pe lemn și erau izbăviți. Tot astfel și noi, privind țintă spre Hristos Cel răstignit, suntem mântuiți de otrava șarpelui celui de demult (cf. Apoc 12, 9). În acest verset ioaneic apare o trăsătură importantă, pe care se cuvine s-o subliniem. Anume, faptul că Mântuitorul Hristos numește „înălțare” răstignirea Sa pe Cruce. Încă în alte două locuri din Evanghelia de la Ioan, Mântuitorul se exprimă în același fel. În 8, 28, el zice iudeilor: „Când *veți înălța* pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sunt...” „Eu sunt” este o aluzie clară la numele prea sfânt al Dumnezeului Celui adevărat, *Iahve(h)* (= „Eu sunt Cel ce sunt”, Ieș 3, 14); Iisus anunță astfel descoperirea dumnezeirii Sale prin Crucea biruitoare. Iar în 12, 32-33, la cuvântul Domnului: „Iar Eu, când *Mă voi înălța* de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine”, evanghelistul adaugă explicația: „Iar aceasta zicea, arătând cu ce moarte avea să moară”. Într-adevăr, moartea de cruce implica înălțarea de la pământ a victimei. Mântuitorul profetește astfel „cu ce moarte avea să moară”, că, adică, va primi moartea din mâinile romanilor, care executau prin răstignire pe cei osândiți ca împotriviți ai stăpânirii lor. Totodată însă – și acesta este lucrul cel mai important în toate aceste texte ioaneice – Crucea apare ea însăși ca înălțare. Iisus Se înalță la cer ca Om, la slava pe care, ca Dumnezeu, a avut-o la Tatăl „mai înainte de a fi lumea” (In 17, 5), pe această scară minunată care este Crucea răstignirii Sale.

Ni se descoperă astfel caracterul paradoxal al Crucii și al Jertfei de pe Cruce. Ea reprezintă adâncul cel mai adânc al coborârii, al umilirii, al „deșertării” (*kenosis*, *kenoză*) lui Hristos de slava Sa dumnezeiască. Așa o și prezintă importantul text „kenotic” din Fil 2, 7-8: „...S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce”. Dar ea este totodată înălțare. Ca și scara din visul lui Iacov, Crucea este și ea o scară a ambelor

sensuri deopotrivă, scara pe care, când cobori, te înalți. Este scara lui Hristos și scara noastră deopotrivă. Sau, mai precis, este scara pe care Hristos, prin trupul Jertfei și al Învierii Sale, a întins-o între cer și pământ: este „calea cea nouă și vie” (Evrei 10, 20) pe care El a deschis-o pentru noi.

Acest al doilea înțeles tipologic al scării, Crucea, nu-l contrazice pe cel dintâi. Născătoarea de Dumnezeu este și ea scară cu ambele sensuri. Căci, dacă Fiul lui Dumnezeu S-a coborât, făcându-Se Om, prin Maica Domnului, El S-a suit la cer cu umanitatea pe care a luat-o din sânul ei. Însăși această coborâre s-a făcut pricină a suirii Sale. În continuarea textului hristologic din Fil 2 – considerat, pe drept, un adevărat „imn” hristologic – se arată clar acest lucru: „Pentru aceasta (adică pentru că S-a coborât, prin Întrupare și prin „moartea de Cruce”), și Dumnezeu L-a preainălțat...” Astfel, itinerariul coborâre-suire este complet și cu referire la „scara” care este Născătoarea de Dumnezeu.

Dar Maica Domnului este nu numai „scară pentru Dumnezeu”, ci și scară pentru noi, cei care voim să ne suim la Dumnezeu. Este „scară” și pentru noi, în primul rând, prin faptul că ne-a precedat și că ne este model pe calea înălțării la cer; s-a spus, pe drept cuvânt, că Născătoarea de Dumnezeu este, prin excelență, chipul creștinului realizat. Dar ne este „scară” și datorită necurmății ei mijlociri în rugăciunea cea pentru noi, astfel încât, treaptă cu treaptă, ea ne susține în suișul nostru spre slava și bucuria Împărăției cerurilor.

Iată ce lucruri adânci și cu totul dumnezeiești ne descoperă această Sfântă Evanghelie, acum, în preajma sărbătorii împărătești a Înălțării Sfintei Cruci. Taina iubirii lui Dumnezeu ni se revelează în circuitul ei complet. Căci, pentru iubire, singurul răspuns adecvat este iubirea. Dumnezeu ne-a iubit, ceea ce înseamnă că voiește să ne ridice la un răspuns adecvat de iubire. Astfel, revelația iubirii lui Dumnezeu pentru noi în Hristos este deopotrivă o revelație a înălțării noastre la comuniunea cu Cel ce „atât de mult ne-a iubit”.

Crucea-Mireasă

Predică la Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci

Evanghelia de la Marcu 8, 34-38, 9, 1

8 ³⁴ Și chemând la Sine mulțimea, împreună cu ucenicii Săi, le-a zis: Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. ³⁵ Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul Său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa. ³⁶ Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? ³⁷ Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său? ³⁸ Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va rușina de el, când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri. 9 ¹ Și le zicea lor: Adevărat grăiesc vouă că sunt unii, din cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu, venind întru putere.

Dacă în Evanghelia Duminicii trecute ni s-a descoperit taina Crucii lui Hristos, în Evanghelia acestei Duminici ni se descoperă taina crucii noastre. Dacă, așadar, în Duminica trecută am fost învățați că iubirea lui Dumnezeu pentru noi s-a revelat în Crucea lui Hristos, în această Duminică suntem învățați că răspunsul nostru de iubire față de Dumnezeu se arată și se împlinește în crucea noastră, purtată pe urmele lui Hristos.

Dacă suntem ai lui Hristos, nu avem – și nu trebuie să dorim să avem – o altă cale decât calea lui Hristos. Calea lui Hristos este însă calea Crucii. Ceea ce înseamnă că și calea celor ce sunt ai lui Hristos este o cale a Crucii.

Pericopa evanghelică a acestei Duminici este foarte cunoscută. Expresia centrală a acestei pericope, aceea de „a-ți lua crucea”, a și devenit un bun comun al limbii. Chiar și cei care au mai puține tangente cu Evanghelia și cu o viață creștină activă vorbesc adesea de „crucea” lor sau, mai degrabă, se plâng de această „cruce”, pe care n-o înțeleg și nu voiesc s-o înțeleagă. Ori, tocmai această folosire curentă a expresiei arată cât de puțin este înțeles mesajul Evangheliei. Căci, trebuie s-o spunem de la bun început, în exprimarea Mântuitorului, „a-ți lua crucea” are un sens cu totul pozitiv, înalt și mântuitor, și nicidecum sensul negativ din exprimarea curentă. Această neînțelegere este cu atât mai alarmantă cu cât ea persistă în cugetul și în exprimarea multora dintre creștini, și încă într-o țară ca a noastră, care se poate lăuda că a învățat Evanghelia chiar de la Apostoli. Pentru Apostoli însă, Crucea n-a fost chin, ci bucurie; n-a fost rușine, ci laudă. Ei n-au lepădat Crucea, ci au căutat-o și au

iubit-o. Așa cum Hristos Însuși a iubit-o, ca mirele pe mireasă. O foarte frumoasă poezie a lui Vasile Voiculescu prezintă chiar în chipul nuntirii întâlnirea mântuitoare a lui Hristos cu Sfânta Lui Cruce.

Iată cuprinsul acestei poezii:

Crucea-mireasă

*Năprasnică, spăimântătoare nuntă,
Cu îngeri plânși, haini legionari,
Tragic alai și băuturi amari,
Mire Hristos, mireasă Crucea cruntă
Tovarășa infamilor tâlhari.*

*„Vin' din Liban” ... cânta odinioară
Miresei sacre, marele-nțelept...
Și ea-nălțată dintr-un cedru drept
În brațe prinse pe Iisus, la piept
Și osândiții miri se-mbrățișară,
Șoptindu-și unul altuia: „De când te-aștept!”*

Dincolo de orice metaforă poetică, Evanghelia ne arată în mod limpede că a fost voia lui Dumnezeu ca Mesia-Hristos să-și aibă Crucea Sa – „a fost voia Domnului să-L zdrobească prin suferință”, zice Isaia (53, 10) – și că Iisus nu numai că S-a supus voii Tatălui, ci El Însuși a iubit Crucea și această iubire l-a dat puterea de a respinge ispita celui ce voia să-L îndepărteze de Cruce. Dacă Mântuitorul așa a iubit Crucea, oare nu o vom iubi și noi?

Acatistul Sfintei Cruci ne învață tocmai acest lucru: că se cade să primim și să iubim crucea, iar nu s-o urâm și să căutăm să fugim de ea. Este minunată rugăciunea de încheiere a acestui acatist: „Cum pot eu să fug de Cruce, văzând pe Dumnezeu meu că este ridicat pe ea? Cum să-mi pară grele chinurile, văzând pe Stăpânul meu că le iubește și le cere și le socotește Lui de mare cinste? Rușine-mi este, cu adevărat, de mă voi întrista de relele ce-mi pricinuiesc oamenii, sau ispitele ce-mi aduc diavolii, trupul și gândul meu cel rău, sau pentru sărăcia și bolile ce-mi vin din voia lui Dumnezeu pentru păcatele mele, deoarece acestea toate le trimite pentru ca să mă apropie mai mult de El; pentru ca să-L slăvesc și să mă pedepsesc în această viață pentru binele meu, pentru ca să mă odihnesc cu mai multă mărire întru Împărăția Lui cea veșnică. Și de vreme ce este așa, înmulțește-mi, Doamne, ostenele, ispitele și durerile, dar să-mi înmulțești împreună și să-mi prisosești și răbdarea și puterea, ca să pot răbda toate câte mi s-ar întâmpla.”

Pentru a înțelege pericopa evanghelică a acestei Duminici, trebuie să spunem de la bun început că ea este un răspuns dat tocmai neînțelegerii drumului mesianic al lui Iisus ca drum al Crucii. Și nu altul decât însuși Apostolul Petru a fost cel care a dat glas acestei neînțelegeri.

Situația este prezentată în termeni foarte asemănători de primii doi evangheliști. După mărturisirea lui Petru de la Cezareea lui Filip (Mt 16, 13-20; Mc 8, 27-30), Mântuitorul le-a făcut Apostolilor prima vestire directă („pe față”, zice Sfântul Marcu) a patimilor Sale (Mt 16, 21; Mc 8, 31-32a). Petru, auzind că

Iisus trebuie „să pătimească multe” și să fie ucis, „luându-L deoparte, a început să-L dojenească” (Mc 8, 32b). Sfântul Matei ne oferă ceva și din conținutul acestei „dojeni”: „Și Petru, luându-L deoparte, a început să-L dojenească, zicându-i: Fie-Ți milă de Tine, să nu Ți se întâmple aceasta” (16, 23). Ca și mărturisirea lui Petru, și această rezistență a sa exprimă, se pare, poziția tuturor Apostolilor. Este clar că ei încă nu înțelegeau drumul mesianic al lui Iisus. Tributari unei concepții greșite cu privire la ceea ce avea să fie lucrarea lui Mesia, o concepție care s-a impus din ce în ce mai mult în iudaism și care devenise curentă în epocă, ei întrevădeau pentru Învățătorul lor – și, prin El, desigur, pentru ei înșiși, ca ucenici ai Săi – o cu totul altă cale. Adică o cale a biruinței asupra tuturor vrăjmașilor și a instaurării unei împărății care, chiar dacă va fi „a cerurilor”, va fi totuși și destul de pământească pentru ca, de pildă, fiii lui Zevedeu să jinduiască a ocupa primele locuri în această împărăție (cf. Mc 10, 35-45 și loc. par.). Aceste aspirații pământești apăreau cu totul compromise dacă, în loc de tron și coroană, Iisus va primi la Ierusalim o cruce. Aceasta nu înseamnă, bineînțeles, că ei ignorau cu totul o latură spirituală a Împărăției despre care le vorbea Iisus. Sau că nu simțeau pentru El un atașament sincer și profund. Modul în care, după Matei, se exprimă Petru lasă să se înțeleagă tocmai un astfel de atașament. El nu poate concepe – și ceilalți Apostoli aveau, desigur, același simțământ – că Învățătorului și Domnului lor iubit I se vor întâmpla toate acele lucruri îngrozitoare.

Amândoi evangheliști ne spun că Petru îl luase la o parte pe Iisus pentru a-l face această dojană. Era destul de îndrăzneț să-l dea sfaturi Învățătorului, dar îl respecta totuși prea mult pentru ca să facă acest lucru pe față. Răspunsul lui Iisus, însă, se adresează tuturor, mai întâi tuturor ucenicilor, apoi deopotrivă acestora și mulțimii care-L urma. Exprimarea din Evanghelia a doua pune foarte bine în evidență acest lucru. Mai întâi, El îl ceartă pe Petru – și cu ce aspru cuvânt! – în fața tuturor ucenicilor: „Dar El, întorcându-Se la ucenicii Săi, a certat pe Petru și i-a zis: Mergi, înapoia Mea, satano! Căci tu nu cugești cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (Mc 8, 33; cf. Mt 16, 23). În modul de a gândi și de a se exprima al lui Petru, Domnul recunoaște voința și lucrarea celui rău. Nu venise satan să-l ofere lui Iisus „împărățiile lumii și slava lor” (Mt 4, 8)? Cu o condiție, însă: să i se închine lui (Mt 4, 9). Nici mai mult, nici mai puțin! Din Mesia, Unsul și Sluga Domnului, să devină, adică, antimesia (= antihrist), sluga lui satan. Ce îndrăzneală nerușinată! Dacă satan a îndrăznit să-l propună așa ceva lui Iisus Însuși, să nu ne mirăm că face acum același lucru în mod indirect, prin Apostol. Astfel, nu pe Petru îl numește Mântuitorul „satan”, ci pe cel la a cărui șoaptă vrăjmașă își plecase urechea, pentru o clipă, marele Apostol. Mustarea lui Petru în fața tuturor trebuia să fie un clar avertisment pentru toți ucenicii, ca nu cumva să se lase ispitiți de fuga de Cruce, ci să recunoască în refuzul Crucii voia și calea celui rău.

Apoi, arată Sfântul Marcu în ceea ce constituie pericopa evanghelică a acestei Duminici, Iisus a prezentat nu numai ucenicilor, ci și „mulțimii”, calea Sa ca o cale a Crucii: „Și, chemând la Sine mulțimea, împreună cu ucenicii Săi, le-a zis: Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia Crucea și să-Mi urmeze Mie” (v. 35).

O, cât este de stăruitoare și de puternică această ispită („sminteală”, zice Sfântul Matei, 16, 23)! Cu ce ton plin de falsă sollicitudine ne șoptește și nouă satan, în fața Crucii: „Fie-ți milă de tine, să nu ți se întâmple ție aceasta!” Și cât de repede ne lăsăm convinși că se cade „să ne fie milă de noi!” E plină astăzi lumea de „creștini” care simt o nemăsurată milă față de ei înșiși, adică față de eul lor pământesc, cu patimile și cu poftetele sale. E plină lumea de „creștini” fără Cruce. Li se pare frumos și chiar pios să-și poarte cruciulița la gât – mai ales dacă este de aur –, dar ideea de a-și lua cu adevărat Crucea le este cu totul străină.

Creștinii sunt creștini numai dacă au Cruce. „Oricine”, zice Mântuitorul. Acest pronume nehotărât arată că *nimeni* nu poate să vină după El, pe calea Golgotei și a Învierii, dacă nu-și ia Crucea. Și, iarăși, că *nimeni* nu poate să-și ia Crucea fără lepădarea de sine. Lepădarea de tine însuși te face apt pentru a fi purtător de Cruce pe urmele lui Iisus, adică te face apt pentru a te umple de harul Jertfei Sale și de puterea de a actualiza acest har prin dăruirea jertfelnică de sine în slujba lui Hristos și a fraților.

Mântuitorul își face ucenici din „voluntarii” („oricine *voiește* să vină după Mine”, zice El) care sunt gata să lase totul de dragul uceniciei, de dragul împărăției cerurilor, de dragul lui Hristos și al Crucii Sale.

„Crucea”, iată un cuvânt care, în exprimarea din Evanghelie, nu este nicidecum o simplă figură de stil. Când, ca creștini, citim aceste cuvinte, avem în fața ochilor sufletești imaginea lui Iisus târându-și cu greu Crucea, în huiduielile mulțimii, spre Golgota răstignirii; această imagine însă, în cuvântul de aici, apare multiplicată la infinit, cu mulțimea de adevărați ucenici, care și ei își târăsc Crucea, răniți și batjocoriți de lume, pe urmele Domnului.

Pentru o privire pământească, imaginea nu pare deloc atrăgătoare. Perspectiva se schimbă însă cu totul dacă se ia în considerare sfârșitul, țința acestei „via Crucis” (= cale a Crucii), care este și rămâne o „via dureroasă”, (= cale a durerilor), ca să folosim cele două denumiri ale traseului lui Iisus, cu Crucea în spate, de la pretoriul lui Pilat până pe Golgota, așa cum apare el identificat de tradiția creștină în cetatea Ierusalimului. Da, sfârșitul este important. Căci, zice în continuare Mântuitorul, Crucea este această realitate paradoxală în care câștigi atunci când pierzi (v. 35). Dai totul, ca să iei totul, ca să salvezi („să scapi”) ceea ce merită cu adevărat să fie salvat. Fiecare dintre noi avem ceva de salvat. Și nu orice, ci tot ceea ce e mai important, „sufletul”, ființa noastră spirituală, adică ceea ce, pentru fiecare dintre noi, este mai de preț decât lumea întreagă (v. 36). Și așa cum Fiul Omului nu S-a rușinat de Cruce, El așteaptă ca nici ucenicii Săi să nu se rușineze de El, de cuvintele Sale și de Crucea Sa, în fața lumii marcată de păcat („neamul acesta desfrânat și păcătos”, v. 38). Participarea lor – a noastră – la „slava Tatălui” este condiționată de mărturisirea unui Hristos cu Cruce, iar nu fără Cruce. Cu orice risc – cu riscul suprem al martiriului, pentru Hristos și pentru „cuvintele” Sale!

Iată exprimată, cum nu se poate mai limpede, esența Evangheliei. Cu toate acestea, lumea este și astăzi plină de tot felul de ideologii și doctrine aparent creștine, dar în care Crucea lui Hristos nu mai este decât un simplu articol decorativ. S-a ajuns atât de departe, încât o nouă sectă de prin America

propovăduiește o așa-numită „evanghelie a prosperității”; după această „evanghelie”, ești cu atât mai bun creștin cu cât ești mai prosper în afaceri, cu cât câștigi mai mult și te „descurci” mai bine în viață. Dar, vai, și fără această nouă și falsă „evanghelie” ca suport doctrinar, cei mai mulți dintre cei ce-și zic „creștini” nu au nici cea mai mică dorință de a face din mesajul lui Hristos o realitate a vieții lor. Dimpotrivă, așa cum spuneam mai înainte, asistăm la o evasigenerală fugă de Cruce.

Domnului nu I-a fost rușine de Cruce. Epistola către Evrei ne spune despre Iisus că „pentru bucuria pusă înainte-I, a suferit Crucea, n-a ținut seama de ocară ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu” (12, 2). Nu numai că nu S-a rușinat de Cruce, ci a iubit Crucea și S-a unit pe veci cu ea, într-o tainică și dumnezeiască nuntire.

Tot așa simt și trăiesc adevărații ucenici ai lui Hristos. După Sfântul Apostol Pavel, de pildă, „cuvântul Crucii”, socotit „nebunie” de cei aflați pe calea pierzării, este, de fapt, pentru cei ce se mântuiesc, „puterea lui Dumnezeu” (1 Cor 1, 18). El însuși nu se rușinează de Cruce, ci aceasta îi este laudă, singura laudă: „Iar mie – scrie el – să nu-mi fie a mă lauda, decât numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume” (Gal. 6, 14). Găsim în aceste cuvinte o explicare a ceea ce este, de fapt, Crucea noastră. Căci, în invitația Mântuitorului, exprimată prin cuvintele: „să-și ia Crucea”, este vorba de Crucea noastră. Crucea noastră nu este alta decât „Crucea Domnului nostru Iisus Hristos”, dar care a devenit a noastră prin alipirea de ea, prin faptul că ne-o asumăm și o facem a noastră, prin faptul că viața noastră întreagă se lasă modelată, transformată, de Hristos, de puterea Jertfei și a Învierii Lui. Căci Crucea lui Hristos lucrează în noi răstignirea (moartea) față de lume, cu tot ceea ce înseamnă „lumea” ca realitate a păcatului, ca domeniu (împărăție) a celui rău, și „învierea vieții” (In 5, 29), adică împărtășirea de viața cea dumnezeiască a lui Hristos Cel înviat.

Să te întorci cu fața spre Cruce (în loc să fugi de ea); să-ți iei Crucea și să pornești cu ea pe urmele Domnului; să nu-ți fie rușine de Cruce; să te lauzi cu Crucea – iată tot atâtea trepte pe care le sui din momentul în care ai auzit chemarea lui Iisus: „Vino după Mine!” Și încă mai e o treaptă, cea mai înaltă: să iubești Crucea! S-o dorești și s-o iubești așa cum mirele își dorește și își iubește mireasa. S-o iubești așa cum a iubit-o Hristos. Să descoperi frumusețea de negrăit a Crucii și bucuria unirii cu Hristos prin Cruce. Prin ea să ajungi a cunoaște cu adevărat iubirea, așa cum Hristos ne-a făcut cunoscută iubirea prin Crucea Sa (1 In 3, 16).

Iubindu-ți cu adevărat Crucea, *nimeni* și *nimic* nu te va mai putea despărți de ea. Iubindu-ți Crucea, nu vei mai putea cădea victimă vrăjmașului Crucii, adică vrăjmașului lui Hristos și vrăjmașului mântuirii tale. Iubindu-ți Crucea, vei recunoaște imediat și vei respinge „sminteala” celui ce-ți șoptește viclean: „Fie-ți milă de tine însuși!” Ispitei pierzătoare a lui satan îi vei răspunde cu cuvântul pe care l-ai auzit și l-ai urmat atunci când ai primit chemarea Mântuitorului: „Leapădă-te de tine însuși!” Și cu hotărârea plină de dragoste și de bucurie, de a-L urma numai pe Hristos răstignit și de a nu te lauda decât numai în Sfânta Cruce a Sa.

Genealogia Mântuitorului

Predică la Duminica dinaintea Nașterii Domnului
(a Sfinților Părinți după trup ai Domnului)

Evangelhia de la Matei 1, 1-25

¹ Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David, fiul lui Avraam. ² Avraam a născut pe Isaac; Isaac a născut pe Iacov; Iacov a născut pe Iuda și frații lui; ³ Iuda a născut pe Fares și pe Zara, din Tamar; Fares a născut pe Esrom; Esrom a născut pe Aram; ⁴ Aram a născut pe Aminadav; Aminadav a născut pe Naason; Naason a născut pe Salmon; ⁵ Salmon a născut pe Booz, din Rahav; Booz a născut pe Iobed, din Rut; Iobed a născut pe Iesei; ⁶ Iesei a născut pe David regele; David a născut pe Solomon din femeia lui Urie; ⁷ Solomon a născut pe Roboam; Roboam a născut pe Abia; Abia a născut pe Asa; ⁸ Asa a născut pe Iosafat; Iosafat a născut pe Ioram; Ioram a născut pe Ozia; ⁹ Ozia a născut pe Ioatam; Ioatam a născut pe Ahaz; Ahaz a născut pe Iezechia; ¹⁰ Iezechia a născut pe Manase; Manase a născut pe Amon; Amon a născut pe Iosia; ¹¹ Iosia a născut pe Iehonia și pe frații lui, la strămutarea în Babilon; ¹² După strămutarea în Babilon, Iehonia a născut pe Salatiel; Salatiel a născut pe Zorobabel; ¹³ Zorobabel a născut pe Abiud; Abiud a născut pe Eliachim; Eliachim a născut pe Azor; ¹⁴ Azor a născut pe Sadoc; Sadoc a născut pe Achim; Achim a născut pe Eliud; ¹⁵ Eliud a născut pe Eleazar; Eleazar a născut pe Matan; Matan a născut pe Iacov; ¹⁶ Iacov a născut pe Iosif, logodnicul Mariei, din care S-a născut Iisus, Care se cheamă Hristos. ¹⁷ Așadar, toate neamurile de la Avraam până la David sunt paisprezece; și de la David până la strămutarea în Babilon sunt paisprezece; și de la strămutarea în Babilon până la Hristos sunt paisprezece neamuri. ¹⁸ Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt. ¹⁹ Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrând s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns. ²⁰ Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. ²¹ Ea va naște Fiu și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor. ²² Acestea toate s-au făcut ca să se îplinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice: ²³ „Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu”. ²⁴ Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat la el pe logodnica sa. ²⁵ Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, Căruia l-a pus numele Iisus.

Evangelhia de la Matei începe cu o genealogie a Mântuitorului, pe care am auzit-o ca prima parte a Evangheliei acestei Duminici (Mt 1, 1-17). O altă genealogie ne dă Sfântul Luca (3, 23-38). Dacă genealogia mateiană este

descendentă, coborând de la Avraam până la Iisus, genealogia lucanică este ascendentă, mergând de la Iisus spre strămoșii Săi după trup.

Auzind această înșirare de nume, poate că ne-am întrebat: De ce a socotit necesar evanghelistul să-și înceapă astfel Evanghelia? Ce ne poate revela această genealogie despre Hristos și despre mântuirea noastră prin El?

Privind însă mai îndeaproape textul mateian, ne dăm seama cât de bogat este răspunsul la aceste întrebări. Căci, într-adevăr, prin această genealogie, evanghelistul găsește mijlocul să ne transmită adevăruri fundamentale cu privire la Cel despre Care va fi vorba în întreaga sa Evanghelie.

Chiar din primul verset ni se spun câteva lucruri de mare importanță despre Mântuitorul. Evanghelistul nu numai că-i dă numele, Iisus – care înseamnă, etimologic, Domnul (Iahve) Mântuitorul (cf. Mt 1, 21b) –, ci la acest nume adaugă imediat titlul „Hristos”. „Iisus Hristos” – iată deja o mărturisire de credință. Scriind o Evanghelie adresată în primul rând iudeilor, Sfântul Matei ține să le spună cititorilor săi, de la bun început, că Iisus este Hristosul, adică Mesia. Iudeii știau foarte bine despre cine este vorba. Ei aveau Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, care este plină de profeții mesianice, adică de preziceri insuflate despre trimiterea în lume a lui Mesia-Mântuitorul. Iată precizată din capul locului identitatea Personajului prin excelență al Evangheliei!

Dar Evanghelistul merge și mai departe. El adaugă că Iisus Hristos este „fiul lui David, fiul lui Avraam”. În predica din Duminica trecută arătam că adeseori în Vechiul Testament Mesia este desemnat ca „fiul lui David”, ca Unul care avea să fie Urmașul prin excelență al marelui rege israelit, Cel în care, de fapt, se vor împlini proorociile despre binecuvântarea familiei davidice. Relația lui Mesia cu David, strămoșul Său după trup, este atât de mult accentuată în cărțile profetice, încât uneori Mesia este numit, pur și simplu, „David” (așa în Ier 30, 9; Iez 34, 24; 37, 24). Numindu-l pe Iisus „fiul lui David”, evanghelistul afirmă, de fapt, că în El se împlinesc toate aceste profeții. De adăugat că genealogia urmează linia urmașilor lui David prin Solomon, care au fost regi, până la desființarea regatului prin cucerirea babiloneană (în anul 586).

Aceeași idee o relevă evanghelistul și într-un alt mod. Genealogia mateiană este împărțită în trei perioade, corespunzătoare, de altfel, unor etape destul de clar delimitate ale istoriei poporului ales. Numai că Sfântul Matei ține să prezinte o simetrie perfectă a celor trei perioade: „Așadar, toate neamurile de la Avraam până la David sunt paisprezece; și de la David până la strămutarea în Babilon sunt paisprezece; și de la strămutarea în Babilon până la Hristos sunt paisprezece neamuri” (v. 17). Privind însă mai îndeaproape, ne dăm seama că Sfântul Matei și-a dat silința să facă să-i iasă această simetrie. Într-adevăr, din lista sa lipsesc destule nume, căci adeseori se sare de la strămoș la strănepot. Astfel, de pildă, între Fares și Naason sunt date numai patru nume intermediare (v. 3-4); or, este vorba de întreaga perioadă dintre epoca patriarhilor (Fares este fiul lui Iuda) și Exod, adică de nu mai puțin de 430 de ani (Ieș 12, 40; Gal 3, 17). Între Salmon și Iesei se dau numai două nume intermediare (v. 5), când este vorba, de fapt, de o perioadă de cel puțin 300 de ani. Din cartea a IV-a a Regilor, știm că între Ioram și Ozia (v. 8) au mai fost trei generații, reprezentate prin

Ohozia, Ioas și Amasia, dar care nu apar în genealogia mateiană. Apoi, Iehonia este socotit de două ori, o dată la sfârșitul listei a doua (v. 11) și încă o dată la începutul listei a treia (v. 12). În sfârșit, între Zorobabel și Iacov, tatăl dreptului Iosif, Matei dă numai 8 nume intermediare, în timp ce Luca dă, pentru aceeași perioadă, 17 nume. Este limpede că Sfântul Matei n-a fost deloc preocupat de a ne da o listă completă a ascendenților Mântuitorului. Genealogia mateiană prezintă numeroase lacune, care se explică prin cadrul mnemonic și simbolic pe care caută să-l evidențieze această Evanghelie. „Cadrul mnemonic”: Evanghelia, care avea să fie folosită în Biserica primară ca un fel de manual de cateheză, folosește tehnici care să faciliteze memorarea. Astfel de tehnici apar în mod curent la rabinii iudei, pe vremea aceea învățătura făcându-se mai ales prin metoda memorării, cei mai buni învățăcei fiind aceia care puteau reține cât mai multe texte și cât mai exact cu putință. „Cadrul simbolic”: în intenția Sfântului Matei, de trei ori câte paisprezece neamuri nu implică nicidecum o exactitate matematică, ci un simbolism destul de ușor de descifrat. Într-adevăr, numărul paisprezece este numărul lui David. Se știe că literele ebraice (ca, de altfel, și cele grecești și, în parte, și cele latine) sunt folosite și pentru notarea cifrelor: *alef* este 1; *beth* este 2; *ghimel* este 3; *dalet* este 4; *he* este 5; *vav* este 6 etc. Bazăți pe această dublă folosire a caracterelor alfabetului, cei vechi practicau *gematria*, care constă în calcularea valorii numerice a unui cuvânt sau nume și căutarea unei semnificații simbolice a numărului astfel obținut. Ori, prin *gematrie*, numele *David* este egal cu cifra 14. Într-adevăr, deoarece ebraica folosește o scriere consonantică, adică nu se scriu și vocalele, ci numai consoanele și semivocalele, *David* se scrie cu trei litere: *dalet* + *vav* + *dalet*, iar dând acestor trei litere valoarea lor numerică obținem: $4 + 6 + 4 = 14$. Astfel, 14 înseamnă, simbolic, *David*. Vorbind de trei serii de câte 14 neamuri (v. 17), Sfântul Matei subliniază, de fapt, o dată mai mult (cf. v. 1), că Iisus este „Fiul lui David”, adică Mesia.

A doua identificare prin strămoși din v. 1 este nu mai puțin grăitoare. Numindu-l pe Iisus „fiul lui Avraam”, Sfântul Matei afirmă că El este nu numai unul din fiii lui Avraam, adică un israelit oarecare, ci că El este Urmașul făgăduit lui Avraam, Cel întru Care se vor binecuvânta toate neamurile, în sensul interpretării dată textului vechitestamentar (din Fac 12, 7; cf. 22, 18) de către Sfântul Apostol Pavel, interpretare care se bazează pe faptul că în acest text pentru „seminția” („sămânța”) lui Avraam este folosit singularul: „Făgăduințele au fost rostite lui Avraam și Urmașului său. Nu zice: «și urmașilor», ca de mai mulți, ci ca de unul singur: «și Urmașului tău». Care este Hristos” (Gal 3, 16).

O comparație chiar superficială cu multele liste genealogice din cărțile Vechiului Testament evidențiază o importantă trăsătură specifică genealogiei mateiene: anume faptul că în ea apar și femei. Iar aceste femei nu sunt menționate deloc la întâmplare. Tamar (v. 3) a ținut să aibă un moștenitor de la Iuda; l-a obținut prin înșelăciune (Fac 38). Rahav (v. 5a) nu numai că era de neam canaanit, ci era și o femeie desfrânată (Ios 2, 1; 6, 22-23). Rut (v. 5b) nu era nici ea de neam israelit; era o moabiteancă, pe care însă Biblia o laudă pentru fidelitatea ei față de soacra sa, după moartea soțului ei, ceea ce înseamnă,

implicit, fidelitate față de poporul lui Dumnezeu (Rut 1, 15-17). Iar „femeia lui Urie” (v. 6), adică Batșeba, care se pare că n-a fost cu totul nevinovată pentru păcatul pe care David l-a săvârșit din cauza ei, era, probabil, de neam hitit (heteu), ca și primul ei soț, Urie (II Regi 11, 3). Menționându-le pe aceste patru femei în linia genealogică a lui Iisus, Sfântul Matei relevă adevărul că Fiul lui Dumnezeu a venit pentru toți oamenii, nu numai pentru evrei și că, de asemenea, El a venit nu numai pentru cei drepti, ci și pentru cei păcătoși.

A cincea femeie menționată în genealogia de la Matei este Sfânta Fecioară Maria. O mențione care nu e făcută oricum. Redând genealogia dreptului Iosif, când ajunge la menționarea acestuia, evanghelistul îl prezintă ca „logodnicul Mariei” (v. 16a). Și încă de aici ține să precizeze că *din ea* s-a născut Iisus. Într-adevăr, în originalul grecesc al Evangheliei, este utilizat pronumele relativ „care” la genul feminin, deci cu referire la Maria, care tocmai a fost menționată, iar nu la Iosif: „... logodnicul Mariei, din care (εξ ἧς, la feminin, iar nu ἐξ οὗ, la masculin) s-a născut Iisus, Care Se cheamă Hristos” (v. 16b). Același lucru îl va spune evanghelistul în mod explicit puțin mai jos, când va preciza că Iosif n-a avut nici un rol la zămislirea Mântuitorului, ci că Fecioara Maria „s-a aflat având în pântec de la Duhul Sfânt” (v. 18).

Iosif nu este decât tatăl adoptiv al Mântuitorului. Dumnezeu îi poruncește lui Iosif s-o ia pe Maria și să-i dea Pruncului numele Iisus (v. 20-21). În acest fel, Iosif asigură legitimitate nașterii Pruncului. Dar adevăratul Tată al lui Iisus este Dumnezeu; El S-a zămislit în pântecul Fecioarei prin „umbrirea” puterii Celui Preaînalt (Lc 1, 35). Dacă Iisus nu este fiul lui Iosif, ce rost mai are genealogia? Pentru a înțelege rostul ei, trebuie să știm că la evrei filiația legală are aceeași valoare în ce privește consecințele pentru moștenitor ca și filiația naturală. Chiar dacă nu este fiul natural al dreptului Iosif, o dată ce poartă numele lui, Iisus moștenește prerogativele familiei davidice, din care se trage Iosif. De altfel, după o veche tradiție – despre care mărturisesc încă Sfântul Ignatie Teoforul (*Epistola către Efesenii*, XVIII, în vol.: *Scrierile Părinților apostolici*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB, 1, București 1989, p. 163) și Sfântul Iustin Martirul (*Dialogul cu iudeul Trifon*, C. trad. de Pr. prof. Olimp N. Căciulă, în vol.: *Apologeți de limbă greacă*, PSB, 2, București, 1980, p. 210) – Sfânta Fecioară Maria era și ea din neamul lui David. Căci se știe că, în conformitate cu prescripția din Num 36, 6-12, o fiică unică la părinți trebuia să-și ia soț dintre rude. La logodirea Fecioarei Maria cu dreptul Iosif s-a ținut seama, desigur, și de această prescripție.

Deși, cum am spus, genealogia lui Iosif nu este, de fapt, genealogia naturală a lui Iisus, totuși în fruntea acestei genealogii evanghelistul pune ca titlu cuvintele „Cartea neamului lui Iisus Hristos”. De fapt, dacă traducem *ad litteram* expresia originală, este „Cartea nașterii” (bibloV genesewV) lui Iisus Hristos”. Titlul este preluat din Fac 5, 1, unde apare în fruntea genealogiei lui Adam: „Iată acum cartea neamului (în Septuaginta: «cartea nașterii», bibloV genesewV, ca și în Mt 1, 1)...”. Am putea spune că, preluând acest titlu din Fac 1, 5, Sfântul Matei îl prezintă pe Mântuitorul ca pe noul Adam (sau ca pe „Adam Cel de pe urmă”, pentru a folosi exprimarea Sfântului Apostol Pavel, în I Cor 15, 45); ca și

Adam, Hristos stă în fruntea unei genealogii. Și totuși, Hristos nu are urmași după trup; El este feciorelnic. Punându-L însă în fruntea unei genealogii, într-un text în care e vorba de inaugurarea prin El a unui alt fel de naștere, a nașterii de la Duhul Sfânt (Mt 1, 18), evanghelistul sugerează că precum Adam stă la începutul vechii umanități, tot astfel Mântuitorul stă la începutul unei noi umanități, dar că descendența Sa nu mai ține de ordinea firii, ci ține de ordinea supranaturală a nașterii de la Duhul Sfânt; că, spre deosebire de urmașii primului Adam, urmașii noului Adam sunt născuți din Dumnezeu (cf. In 1, 13).

Creдем, aşadar, că genealogia de la Matei ne spune mai mult decât că Iisus, făcându-Se Om, S-a înscris pe linia descendenței avraamice și davidice. Da, El S-a făcut Om adevărat! Da, El a luat firea noastră, așa căzută cum era ea (căci în genealogia lui Iisus au intrat și păcătoși, bărbați și femei)! Da, El S-a făcut fiul lui Avraam și, de fapt, fratele tuturor oamenilor (căci, așa cum am văzut, între înaintașii Săi sunt nu numai israeliți)! Dar Sfântul Matei ne spune mai mult decât atât: anume că Iisus, identificat de contemporani ca „fiul lui Iosif” (Lc 4, 22 și loc. par.), este Fiul lui Dumnezeu întrupat din Fecioară și că, prin nașterea de la Duhul Sfânt, El inaugurează „neamul” creștinilor.

Genealogia lucanică afirmă în mod explicit divinitatea Mântuitorului. În primul rând, ca și Matei, Sfântul Luca arată că numai „se socotea” că Iisus este fiul lui Iosif (Lc 3, 23). Cititorii săi știu deja – evanghelistul a spus-o încă în primul capitol – că Iisus S-a născut în chip supranatural și că Tatăl Său este, de fapt, Dumnezeu (Lc 1, 35). Pe de altă parte, în genealogia sa ascendentă, Sfântul Luca nu se oprește la Avraam. Căci Evanghelia de la Luca nu a fost adresată în primul rând iudeilor, ci păgânilor. Pentru cititorii păgâni ai Evangheliei era mai puțin relevant faptul că Iisus este fiul lui Avraam. Sfântul Luca arată că Iisus este fiul lui Adam. Că, adică, El este, prin Adam, frate cu toți oamenii. Și că, deci, El a venit pentru mântuirea tuturor fraților Săi, adică a tuturor urmașilor lui Adam. Dar lui Luca nici această afirmație nu i se pare suficientă. El trece chiar și de Adam, căci zice: „... fiul lui Adam, fiul lui Dumnezeu” (v. 38). Iisus este, în ultimă instanță, Fiul lui Dumnezeu. Și poate nu e lipsit de semnificație faptul că lista de nume din genealogia Evangheliei a treia cuprinde, de la Iisus la Dumnezeu, exact 77 nume. O cifră cu o evidentă valoare simbolică.

Ordonând aceste nume pe perioade ca cele din Evanghelia de la Matei, avem 21 (adică 3x7) nume de la Iisus la Zorobabel; 21 (3x7) nume de la Salatiel la Natan; 14 (2x7) nume de la David la Avraam; și iarăși 21 (3x7) nume de la Tara (Terah) la Dumnezeu. Dincolo de această prezență a multiplilor lui 7, paralelismul cu genealogia de la Matei se dovedește foarte precar: dacă seria a treia, de la David la Avraam, este identică cu cea de la Matei (numai ordinea este inversă), seriile I și II au comune cu Matei numai numele lui Salatiel și Zorobabel; în plus, pentru aceeași perioadă Luca are de două ori 3x7 nume, în timp ce Matei are de două ori 2x7 nume.

Date fiind diferențele evidente dintre cele două genealogii, s-a pus încă din vechime problema concilierii lor. Au fost propuse două soluții:

1. Matei ar da genealogia dreptului Iosif, în timp ce Luca pe a Sfintei Fecioare. Acest sistem nu numai că rezolvă dificultatea, ci o suprimă. Căci, după

această interpretare, nu mai e vorba de genealogia aceluiași personaj, ci de genealogia a două personaje diferite. Iosif ar fi coborât din David prin Solomon, iar Sfânta Fecioară ar fi coborât tot din David, prin alt fiu al său, Natan. În sprijinul acestei interpretări se aduc ca temeiuri: a) că Lc 3, 23 ar trebui tradus astfel: „Iisus...fiind, precum se socotea, fiul lui Iosif, (era de fapt) al lui Eli, al lui Matat...”; și b) că Eli, de la Eliachim, este echivalent ca sens cu Ioachim (cele două nume cuprinzând fiecare o prescurtare a unui nume al lui Dumnezeu, Elohim și, respectiv, Iahve). Această explicație a fost îmbrățișată, de pildă, de Gala Galaction, care, în Biblia tradusă de el, redă astfel textul din Lc 3, 23: „...Iisus... fiind – după cum se credea – fiul lui Iosif, în faptă însă al lui Eli...”. Dar: a) exegeza (și traducerea) textului din Lc 3, 23 este forțată, acel „era de fapt” („în faptă însă” al lui Galaction) constituind un adaos care nu există în textul original; și b) această explicație nu are temei în vechea tradiție a Bisericii.

2. Ambele genealogii sunt ale dreptului Iosif, dar Matei dă strămoșii naturali, iar Luca pe cei legali. Această explicație apare mai întâi la Iuliu Africanul, un scriitor creștin de la începutul sec. III, anume într-o scrisoare a sa către Aristide (păstrată la Eusebiu al Cezareii, *Istoria bisericească*, cartea întâia, VII, 2-16, în Idem, *Scrieri*, partea întâia, trad. de Pr. prof. T. Bodogae, PSB, 13, București, 1987, p. 48-51). Iuliu Africanul zice că are aceste informații de la rudele Domnului, adică de la urmașii așa-numiților „frați” ai lui Iisus (*ibid.*, 11, p. 49). Iar Eusebiu zice despre Iuliu Africanul că „a fost istoric și încă nu un om oarecare” (*ibid.*, cartea întâia, VI, 2, p. 45). După această interpretare, care a fost adoptată de Sfântul Ambrozie, de Sfântul Grigorie de Nazianz și de alți vechi comentatori, Matan (descendent al lui Solomon) a avut un fiu, pe Iacov. După moartea sa, soția sa Esta s-a căsătorit cu Matat (descendent al lui Natan), având un fiu, pe Eli. Iacov și Eli erau, deci, frați după mamă. Eli murind fără copii, fratele său Iacov, în virtutea legii leviratului (Deut 25, 5-6), a luat-o pe soția lui Eli și din această căsătorie s-a născut dreptul Iosif. Iosif era, deci, fiul natural al lui Iacov (coborât din Solomon) și fiul legal al lui Eli (coborât din Natan). Pe lângă aceasta, încă în două cazuri trebuia acceptată intervenția legii leviratului, pentru a explica dubla deviere a liniei genealogice.

Astfel, contradicția dintre cele două genealogii este numai „părută”, ca să folosim expresia lui Eusebiu (*ibid.*, cartea a șasea, XXXI, 3, p. 253). Ele au, amândouă, o valoare istorică. Totodată însă, așa cum am arătat, ele au o mare valoare teologică, relevându-ne adevăruri fundamentale despre Mântuitorul născut în Betleem.

Rahela își plânge copiii

Predică la Duminica după Nașterea Domnului

Evangelhia de la Matei 2, 13-23

¹³ După plecarea magilor, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicând: Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă. ¹⁴ Și sculându-se, a luat, noaptea, Pruncul și pe mama Lui și a plecat în Egipt. ¹⁵ Și au stat acolo până la moartea lui Irod, ca să se îplinească cuvântul spus de Domnul, prin proorocul: „Din Egipt am chemat pe Fiul Meu”. ¹⁶ Iar când Irod a văzut că a fost amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai jos, după timpul pe care îl aflase de la magi. ¹⁷ Atunci s-a împlinit ceea ce se spusese prin Ieremia proorocul: ¹⁸ „Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă: Rahela își plânge copiii și nu voiește să fie mângăiată pentru că nu sunt”. ¹⁹ După moartea lui Irod, iată că îngerul Domnului s-a arătat în vis lui Iosif în Egipt, ²⁰ și i-a zis: Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei ce căutau să ia sufletul Pruncului. ²¹ Iosif, sculându-se, a luat Pruncul și pe mama Lui și a venit în pământul lui Israel. ²² Și auzind că domnește Arhelau în Iudeea, în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo și, luând poruncă, în vis, s-a dus în părțile Galileii. ²³ Și venind a locuit în orașul numit Nazaret, ca să se îplinească ceea ce s-a spus prin prooroci, că Nazarinean Se va chema.

Adeseori în viață, după cea mai mare bucurie urmează încercarea și jalea cea mai adâncă. Această succesiune o aflăm și în capitolul 2 din Evangelhia de la Matei. În prima parte a capitolului (v. 1-12) este relatată închinarea magilor de la Răsărit, călăuziți în chip minunat de stea până la Betleem. Ei l-au adus Pruncului dumnezeiesc daruri: aur, tămâie și smirnă. Și, mai ales, l-au închinat ca unui Dumnezeu. Un dar îi aduce Evangelhistul însuși, prin această minunată istorisire. Căci, într-adevăr, cu cât ar fi mai sărac Crăciunul nostru dacă din tabloul Nașterii Mântuitorului ar lipsi magii și steaua lor cea minunată!

După tabloul luminos urmează însă un tablou cu totul întunecat. În v. 10 ni s-a vorbit despre o „bucurie foarte mare”. În al doilea tablou este vorba, dimpotrivă, de „plângere și tânguire multă” (v. 18).

Pentru însăși Fecioara Maria și pentru dreptul Iosif, bucuria a fost de scurtă durată. Numai ce au plecat magii, și „iată, îngerul Domnului se arată în vis lui

Iosif, zicând: Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă” (v. 13). Acest înger – desigur, îngerul păzitor al lui Iisus care, după Evangelhia de la Luca (1, 26), nu este altul decât arhanghelul Gavriil – este mereu prezent în primele două capitole ale Evangelhiei de la Matei, arătându-i-se de mai multe ori lui Iosif (Mt 1, 20; 2, 13.20.22) și o dată magilor (Mt 2, 12).

Cunoscând cine era Irod, cât de mare era frica acestui uzurpator în fața oricărei umbre care i-ar fi amenințat tronul, cât de crunt obișnuia să înăbușe în fașă orice ar fi considerat el a fi o tentativă de a-i pune sub semnul întrebării stăpânirea, nu ne miră de fel vestirea pe care îngerul i-o face acum lui Iosif. Ne miră mai degrabă faptul că, după cele aflate de la magi (v. 2), Irod a întârziat totuși să ia măsuri extreme. A fost, desigur, o lucrare a Proniei. Irod cel atât de vigilent se dovedește de data aceasta destul de încet în reacții, dându-i astfel dreptului Iosif timpul necesar pentru a se refugia în Egipt. Egiptul era, de altfel, locul tradițional în care se refugiau evreii în vreme de cumpănă. După tradiție, dreptul Iosif n-a intrat prea adânc în pământul Egiptului, ci a rămas undeva aproape de graniță, într-un loc numit Matareea, care înseamnă, etimologic, „apă rece”. Pentru scurtă vreme, Pruncul Iisus a ajuns în Egipt. Sfântul Matei a fost numit „Evangelhistul plinirii”, căci el pune mereu față-n față profețiile mesianice cu evenimentele din viața lui Hristos care reprezintă împlinirea acestor profeții. El nu-și dezmințe acest calificativ nici în cazul de față. Deoarece, venind în Egipt, Hristos reiterează drumul poporului ales, Sfântul Matei aplică acestui moment cuvântul profetic al lui Osea (11, 1): „Din Egipt am chemat pe Fiul Meu” (Mt 2, 15). Dumnezeu a chemat din Egipt mai întâi pe poporul lui Israel, „fiul” alegerii Sale. Dar, iată, Iisus-Mesia urmează El însuși același traseu. Și pe El îl va chema Dumnezeu din Egipt. Pe El, Care este cu adevărat „Fiul” lui Dumnezeu. Evangelhistul se vede astfel întru totul îndreptățit a-l aplica lui Iisus și acestui moment precis din viața Sa cuvântul proorocului.

Despre Irod Idumeul și despre cruzimea sa fără margini știm foarte multe lucruri. Ni le-a transmis un istoric iudeu care a trăit la puțină vreme după Irod. Este vorba de Iosif Flaviu, care a murit pe la sfârșitul veacului I după Hristos. Rezumând istoria sângeroasă a domniei lui Irod, un istoric evreu din veacul nostru (Joseph Klausner, *Jesus von Nazareth*) zice: „Irod s-a suit pe tron ca o vulpe, a domnit ca un tigru și a murit ca un câine”. Ne interesează aici a doua propoziție a acestei atât de sugestive descrieri a carierei lui Irod, aceea că „a domnit ca un tigru”. Într-adevăr, nimic mai exact decât această comparație. Irod nu s-a dat înapoi de la nici o cruzime, de la nici o crimă. Acestei cruzimi i-au căzut pradă nu numai un mare număr de cetățeni, dintre cei mai de frunte, ci chiar mai mulți dintre membrii propriei sale familii. Mai ales aceștia din urmă sunt, peste veacuri, dovada de netăgăduit a faptului că Irod a fost în stare, într-adevăr, să conceapă și să pună să fie executată o crimă de proporții ca aceea despre care ne mărturisește textul din Matei 2, 16.

În primăvara anului 37 î.H. Irod se căsătorise cu prințesa hasmoneeană Mariamne, o nepoată a lui Ioan Hircan al II-lea, ultimul rege legitim și care se

afla pe atunci prizonier la parti. Sub presiunea soacrei sale Alexandra, Irod l-a numit pe Aristobul, fratele Mariamnei, un tânăr de numai 17 ani, în funcția de arhiereu. Aceasta se petrecea în anul 35. Constatând însă, cu prilejul slujbelor de la templu ale sărbătorii Paștilor, atașamentul poporului față de acest ultim descendent hasmoneu cu drepturi legitime la tron, în același an Irod va pune ca Aristobul să fie înecat în baie, în timp ce îi era oaspete la palatul său din Ierihon. În anul 29 avea să fie condamnată și executată însăși soția Mariamne, singura dintre cele zece soții succesive pe care Irod pare s-o fi iubit cu adevărat; o acuzase de complot împotriva vieții sale. Alexandra, mama Mariamnei, avea să aibă o soartă asemănătoare în anul următor. Între timp, Irod a determinat și moartea lui Ioan Hircan al II-lea, revenit din prizonierat, deși fostul rege nu-i mai putea sta în cale, deoarece fusese mutilat (i se tăiaseră urechile) și, deci, nu mai putea domni. Mai târziu, în anul 7, aveau să fie uciși doi fii ai Mariamnei, Alexandru și Aristobul, executați prin strângulare în închisoarea palatului din Sebaste (Samaria), iar în anul 4 Antipater, fiul lui Irod de la prima dintre soțiile sale, Doris, executat cu cinci zile înaintea de moartea lui Irod însuși. Mai adăugăm uciderea a doi cumnați, soți succesivi ai surorii sale Salomeea (Iosif, în anul 34, și Costobar, în anul 27). În preajma morții sale, Irod pusese să fie adunați în hipodromul din Ierihon vreo cinci sute de fruntași iudei, poruncind Salomeii ca după moartea sa toți aceștia să fie uciși, astfel încât iudeii să nu se poată bucura de dispariția tiranului lor. Salomeea a avut însă destul simț politic spre a nu executa această poruncă dementă. (Pentru istoria lui Irod, a se vedea Emil Schürer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ, 175 B. C. – A. D. 135*, a new English version revised and edited by G. Vermes and F. Millar, vol. I, Edinburgh, 1973, p. 287-329).

Irod a murit în martie sau aprilie din anul 4 înaintea erei creștine. Iisus se născuse nu cu mult înainte de moartea lui Irod, prin anii 7-5. Greșeala de calcul a lui Dionisie cel Mic (Exiguus), inițiatorul, în sec. VI, al erei creștine, face ca moartea lui Irod să fie plasată înainte de începutul erei creștine.

Cu antecedente ca cele menționate, ne-am mai putea mira că, hotărât să-l piardă pe Pruncul mesianic, Irod nu s-a dat înapoi de la uciderea tuturor pruncilor de sub doi ani din Betleem?

Gândul ucigaș s-a născut din chiar momentul în care Irod a aflat de la magi vestea că s-a născut „regele iudeilor” (Mt 2, 2). Cum, un „rege al iudeilor”? Altul decât el însuși? Irod nu putea accepta așa ceva. Și chiar dacă el, ca idumeu ce era și foarte superficial din punctul de vedere al religiozității iudaice, nu va fi crezut în profețiile mesianice, chiar dacă nu va fi împărtășit speranțele mesianice ale iudeilor credincioși, își dădea totuși seama că și un simplu zvon despre venirea în lume a lui Mesia reprezenta o gravă amenințare pentru domnia la care nu avea nici un drept legitim. Insuși acest zvon trebuia să fie înăbușit în fașă. S-a interesat, deci, de la magi cu privire la timpul când s-a arătat steaua pentru prima dată, voind să determine astfel vârsta Pruncului (v. 7). „După timpul pe care îl aflase de la magi” a și poruncit să fie uciși toți pruncii „de doi ani și mai în jos” din Betleem și din împrejurimi (v. 16). Ceea ce nu înseamnă, neapărat, că magii

i-ar fi vorbit de arătarea stelei cu doi ani înainte. Putem bănuî că Irod a pus o vârstă mai mare decât cea pe care o aflase de la magi, spre a fi sigur că nu-i scapă Cel numit de aceștia „regele iudeilor”.

Evangelhia nu ne spune câți prunci au fost uciși atunci la Betleem. Comentatorii cred că, ținând seama de numărul aproximativ al locuitorilor, vor fi fost vreo 20-30 de prunci, poate ceva mai mulți. În calendar (la 29 decembrie) sunt menționați 14.000, o cifră simbolică, a cărei semnificație, ca multiplu al lui 7, nu este alta decât cea menționată în Evanghelie: „toți pruncii”.

Este interesant că această crimă abominabilă a lui Irod este confirmată de o mărturie independentă de Evangelhia de la Matei. Această confirmare vine din partea autorului latin Macrobiu (sec. V d.H.), care a avut acces la arhivele romane. Într-o culegere de anecdote din timpul împăratului Octavian August, Macrobiu zice despre acest împărat: „Când a auzit că între copiii de sub doi ani (*intra binatum*) omorâți în Siria Irod, regele iudeilor, a fost ucis și unul dintre fiii săi, (August) a zis: «E mai bine să fii porcul lui Irod decât fiul lui!»” (*Saturnalia*, II, IV, 11). În greaca în care se exprima atunci împăratul, apare un joc de cuvinte între uion, *fiu*, și un, *porc*. Jocul de cuvinte al lui August se explică prin executarea, cam tot pe acea vreme, a fiului lui Irod, Antipater (cf. Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, XVII, VII, 1). Deoarece la iudei este interzisă consumarea cărnii de porc, zice în glumă împăratul, un porc al lui Irod ar avea șanse să scape de junghiere; dar nu și un fiu al lui Irod. Iosif Flaviu (*op. cit.*, XVII, VII, 1) ne spune, de altfel, că la insistențele regelui, împăratul August a aprobat, în cele din urmă, execuția lui Antipater. Macrobiu a făcut însă o confuzie, crezând că printre copiii uciși acum ar fi fost și fiul lui Irod. Altfel însă, acest autor este foarte bine informat. Mărturia sa despre uciderea pruncilor de sub doi ani de către Irod este foarte importantă.

În jalea care a umplut acum casele din Betleem, Evangelhistul vede împlinirea unei alte profeții (din Ier 31, 15): „Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă; Rahela își plânge copiii și nu voiește să fie mângaiată pentru că nu mai sunt” (Mt 2, 18). Cuvântul proorocului descria jalea din vremea când evreii au fost duși în exilul babilonean (în anul 586 î.H.). La Rama era un fel de lagăr în care erau adunați cei prinși și care, de acolo, plecau în convoaie nesfârșite spre țara robiei. Rahela, soția iubită a lui Iacov și mama prin excelență a poporului ales, „își plângea copiii” duși astfel departe de la sânul ei. Acum însă este vorba nu numai de ducerea în robie, ci de uciderea „copiilor Rahelei”. Aceștia îi sunt cu atât mai aproape cu cât ea își are mormântul la Betleem (Fac 35, 19), deci chiar acolo unde a trimis Irod să fie uciși „toți pruncii” mai mici de doi ani. Și nu mai e loc de mângâiere, pentru că, într-adevăr, acești prunci uciși „nu mai sunt”. De aceea, Evangelhistul nu numai că vede în evenimentul pe care-l descrie o nouă împlinire a cuvântului profetic, ci socotește chiar că aceasta este adevărata sa împlinire: „Atunci – zice el – s-a împlinit ceea ce se spusese prin Ieremia proorocul” (v. 17).

Iisus n-a rămas multă vreme în Egipt. În relatarea mateiană despre fuga în Egipt putem discerne și un scop apologetic. Se știe că iudeii necredincioși

susțineau că Iisus ar fi învățat magia (vrăjitoria) în Egipt și că ar fi făcut uz de ea spre a-și susține pretenția că este Dumnezeu. Ei încercau astfel să explice minunile de netăgăduit săvârșite de Mântuitorul Hristos. Această hulă a iudeilor o va relua un adversar păgân al creștinismului, Celsus, care a trăit în veacul al II-lea (cf. Origen, *Contra lui Celsus*, cartea întâi, XXVIII și XXXVIII, în Idem, *Scrieri alese*, partea a patra, trad. de Pr. T. Bodogae, PSB, 9, București, 1984, p. 53 și 63). Împotriva unei astfel de susțineri mincinoase, Sfântul Matei arată că Iisus a fost într-adevăr în Egipt, dar că a fost dus acolo ca Prunc și că a revenit foarte curând, anume imediat după moartea lui Irod. La o nouă poruncă a ingerului (v. 20), dreptul Iosif „a luat Pruncul și pe mama Lui și a venit în pământul lui Israel”. Irod murind la anul 4 înaintea erei creștine, la întoarcerea din Egipt, Iisus, născut cândva între anii 7 și 5, putea avea cel mult trei ani și cel puțin câteva luni. Nu avea cum să învețe vrăjitoria, cum susțineau iudeii de mai târziu, cu care, probabil, se va fi confruntat Biserica din vremea în care Sfântul Matei și-a scris Evanghelia.

Se pare că intenția dreptului Iosif și a Maicii Domnului era de a se așeza în Iudeea. Cel puțin așa rezultă din felul în care se exprimă Evanghelistul în v. 22: „Și auzind că domnește Arhelau în Iudeea, în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo și, luând poruncă în vis, s-a dus în părțile Galileii”. Numai de teama lui Arhelau a ocolit dreptul Iosif Iudeea. Intenționa el, oare, să se așeze la Betleem? Putem presupune acest lucru, căci Betleemul era cetatea familiei davidice, deci a familiei din care se trăgea dreptul Iosif. După o interpretare a textului din Lc 2, 4-7, nașterea Mântuitorului s-ar fi petrecut chiar într-o anexă (o peșteră-staul) a casei familiei din care provenea dreptul Iosif. Teama dreptului Iosif de a veni în Iudeea o vom înțelege foarte bine dacă vom spune câteva cuvinte despre Arhelau. Irod îi lăsase prin testament lui Arhelau titlul de rege și stăpânirea Iudeii, a Samariei și a Idumeii. Arhelau se grăbea să plece la Roma pentru a-și vedea confirmată stăpânirea, când la Ierusalim a izbucnit o răscoală. Arhelau a trimis toate forțele sale și a înăbușit în sânge această mișcare; mii de cetățeni și-au pierdut viața. După plecarea lui Arhelau la Roma, revolta a izbucnit din nou. Varus, guvernatorul Siriei, a venit în Iudeea, înăbușind răscoala și punând să fie răstigniți nu mai puțin de 2000 de oameni.

Iată care era situația în care Dumnezeu a rânduit ca, evitându-se o așezare în Iudeea, Pruncul Iisus să fie dus în Galileea. Acolo s-au așezat în Nazaret, unde o aflase arhanghelul pe Sfânta Fecioară atunci când i-a adus Buna Vestire a nașterii Mântuitorului (Lc 1, 26). În așezarea la Nazaret și în faptul că, crescând aici, Iisus va fi identificat de contemporani ca „Nazarineanul”, Evanghelistul vede împlinirea unui alt cuvânt profetic: „Și venind a locuit în orașul numit Nazaret, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin prooroci, că Nazarinean se va chema” (v. 23). Referirea e vagă: nu mai e vorba de „proorocul”, la singular, și nici nu se dă numele proorocului citat, ci se face o trimitere incertă la „ceea ce s-a spus prin prooroci”. Or, în Vechiul Testament nu există nici o profeție care să afirme în mod explicit că Mesia va fi numit „Nazarinean”. Desigur că Sfântul Matei are în minte cuvintele ebraice *nețer* și *țamah*. În Is 11, 1, Mesia este

desemnat ca „mlădița (*nețer*) din Iesei”. Iar în Ier 23, 5 și 33, 15 este vorba de „odrasla” (*țamah*) din David. Evanghelistul a văzut în aceste cuvinte profetice prevestiri ale faptului că Iisus va fi cunoscut în popor ca „Nazarineanul” (aici și în Mt 26, 71; Lc 18, 37; In 18, 5.7 ș.a.). Denumirea orașului Nazaret provine fie de la armaicul *națerat*, care înseamnă „turn de veghe”, fie, cum susțin Eusebiu (*Onomasticon*) și Fericitul Ieronim (*Epistola XLVI, către Marcella*) de la ebraicul *nețer*, „mlădiță”, în acest caz denumirea având ea însăși o conotație profetică (cf. Is 11, 1).

Nu putem, în legătură cu Evanghelia despre uciderea pruncilor din Betleem, să nu ne referim la „irozii” ucigași ai zilelor noastre și la milioanele de prunci uciși în pântecul maicii lor. Atunci Iisus a fost scăpat de mânia lui Irod. Acum însă, El suferă chinul morții cu fiecare din pruncii uciși cu instrumentele moderne ale medicinei, prin voința mamelor și a taților, prin voința unei societăți care și-a pierdut busola și care a ridicat la rang de lege fărădelegea. Și, vai, atâția dintre creștini, care se bucură în felul lor de Nașterea lui Hristos și de scăparea Sa de sub mâna lui Irod, nu se dau în lături să săvârșescă crima îngrozitoare a uciderii propriilor lor copii și, prin ei, de fiecare dată, a lui Hristos Însuși (cf. Mt 25, 40.45).

Despre Irod aflăm că și-a primit pedeapsa încă în această viață. Nu numai prin faptul că a fost urât de poporul pe care-l stăpânea, cu o ură nestăvilă. Ci și prin înseși tulburările și dramele îngrozitoare pe care le-a provocat în propria sa familie și, de asemenea, prin felul în care și-a sfârșit viața. Fusesse lovit de o boală teribilă, probabil un cancer la intestin, deși specialiștii nu găsesc o denumire exactă pentru această boală, numind-o, pur și simplu, „boala lui Irod”. Puroi și viermi i se scurgeau din tot trupul. Mirosul îngrozitor pe care-l emana îi alunga pe toți de lângă el. Tratamentele încercate nu aveau nici un efect. Turbat, bântuit de fantoma victimelor sale, el suferea cumplit, fără mângâiere și fără speranță.

O, irozilor ucigași, oare nu vedeți că vă așteaptă aceeași soartă? Ba una infinit mai cumplită, căci, de nu vă veți întoarce, focul cel veșnic este partea voastră, și chinul cel fără de sfârșit. Până când vă veți înverșuna împotriva lui Hristos? Până când, nemângâiată, își va plânge Rahela copiii?

Începutul Evangheliei lui Iisus Hristos

Predică la Duminica dinaintea Botezului Domnului

Evanghelia de la Marcu 1, 1-8

¹ Începutul Evangheliei lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ² precum este scris în proorocie (la Maleahi) și Isaia: „Iată Eu trimit îngerul Meu înaintea feței Tale, care va pregăti calea Ta. ³ Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui”. ⁴ Ioan boteza în pustie, propovăduind botezul pocăinței întru iertarea păcatelor. ⁵ Și ieșeau la el tot ținutul Iudeii și toți cei din Ierusalim și se botezau de către el, în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele. ⁶ Și Ioan era îmbrăcat în haină de păr de cămilă, avea cingătoare de piele împrejurul mijlocului și mânca lăcuste și miere sălbatică. ⁷ Și propovăduia, zicând: Vine în urma mea Cel ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic, plecându-mă, să-l dezleg cureaua încălțămintelor. ⁸ Eu v-am botezat pe voi cu apă, El însă vă va boteza cu Duh Sfânt.

Așa numește Sfântul Marcu (1, 1) lucrarea pregătitoare a Sfântului Ioan Botezătorul: „începutul Evangheliei”. Într-adevăr, expresia aceasta, care stă în capul celei de-a doua Evanghelii, nu este un titlu pentru scrierea Sfântului Marcu, așa cum s-ar putea crede la prima vedere. La începuturile Bisericii, „evanghelie”, cuvânt grecesc care înseamnă „veste bună”, s-a folosit pentru a denumi „vestea cea bună” despre Hristos și despre mântuirea prin El. Numai începând cu secolul al II-lea au început să fie numite „Evanghelii” cele patru scrieri sfinte care stau la începutul Noului Testament. E o denumire care li s-a aplicat pe drept cuvânt. Cu toate acestea, înțelesul vechi al cuvântului a fost păstrat și, până astăzi, pentru propovăduirea despre Hristos se folosește și denumirea simplă de Evanghelie. Cu acest înțeles, Evanghelia este una singură (cf. Gal 1, 6-8). De aceea, chiar dacă în Noul Testament există patru scrieri care poartă denumirea de „evanghelii”, aceasta nu infirmă adevărul unicității Evangheliei lui Hristos. De aceea, nici nu vorbim de Evanghelia lui Matei, a lui Marcu, a lui Luca și a lui Ioan. Ci, referindu-ne la aceste scrieri sfinte, zicem Evanghelia de la (sau: după) Matei, Evanghelia de la (sau: după) Marcu, Evanghelia de la (sau: după) Luca și Evanghelia de la (sau: după) Ioan. Căci „Evanghelia” este unică, chiar dacă patru autori inspirați au alcătuit câte o scriere despre Domnul Iisus Hristos și despre lucrarea Sa de mântuire.

Dacă luăm în considerare sensul creștin cel mai larg al cuvântului, atunci am putea socoti că sunt „evanghelii” și celelalte scrieri ale Noului Testament, căci și

ele cuprind „vestea cea bună” despre Hristos și despre mântuirea prin El. Mai mult, chiar orice propovăduire creștină corectă ar putea fi numită „evanghelie”; în acest sens, de pildă, Sfântul Apostol Pavel, vorbind despre propovăduirea sa – și, în special despre învățătura sa despre mântuirea prin credința în Hristos, „fără faptele Legii” mozaice – zice „evanghelia mea” (Rom 2, 16; 16, 25; II Tim 2, 8). Noi suntem însă mai obișnuiți cu folosirea cuvântului în sensul său restrâns, aplicat celor patru scrieri pe care le numim „evanghelii”. Acestea se deosebesc de celelalte scrieri ale Noului Testament nu prin conținutul lor doctrinar, ci prin genul lor literar. Cele patru „Evanghelii” aparțin unui gen literar specific Noului Testament, deosebit de genul literar al epistolelor sau de cel al Apocalipsei. Specialiștii în studiul Noului Testament folosesc pentru aceste genuri denumirile de: genul literar evanghelic; genul literar epistolă apostolică și genul literar apocaliptic.

Folosirea cuvântului „evanghelie” în sensul restrâns menționat să nu ne facă însă să pierdem din vedere înțelesul creștin primar și larg cuprinzător al acestui cuvânt. Referindu-se, în chiar primele cuvinte ale scrierii sale, la „Evanghelia lui Iisus Hristos”, Sfântul Marcu are în vedere acest înțeles larg. O mică precizare filologică: genitivul „(a) lui Iisus Hristos” din această expresie – folosită, de altfel, de multe ori în Noul Testament – este deopotrivă un „genitiv al subiectului”, în sensul că Iisus Hristos este „subiectul” Evangheliei, că El stă la originea Evangheliei, că Evanghelia vine de la El; și un „genitiv al obiectului”, ceea ce înseamnă că Iisus Hristos este și „obiectul” Evangheliei, că Evanghelia ne vorbește despre El. Spunând „Evanghelia lui Iisus Hristos”, înțelegem, așadar, că este vorba de o Evanghelie de la Hristos și, în același timp, despre Hristos. Ceea ce înseamnă că, prin Evanghelie, Hristos Însuși dă mărturie despre Sine, sau că Hristos Se tâlcuiește pe Sine Însuși. Autorii umani ai celor patru Sfinte Evanghelii nu fac altceva decât să consemneze, inspirați fiind de Duhul Sfânt, mărturia pe care Hristos Însuși o dă despre Sine, atât prin cuvintele Sale, cât și prin lucrările Sale minunate și dumnezeiești.

Fie în sens restrâns, fie în sens larg, este „evanghelie” autentică numai aceea care mărturisește că Iisus Hristos este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”, deși El a trăit pe pământ ca Om între oameni. Tocmai pentru aceasta s-au și scris Sfintele Evanghelii, ca prin ele să ajungem la adevărata credință în Hristos-Dumnezeu. Sf. Evangelist Ioan mărturisește în mod direct că acesta este scopul pentru care și-a scris Evanghelia, atunci când zice: „Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui” (In 20, 31). Același scop, de a ne conduce la adevărata credință în Hristos-Dumnezeu și la dobândirea prin ea a vieții celei veșnice, îl urmărește și Sfântul Evangelist Marcu. De aceea, chiar din primele cuvinte ale Evangheliei sale, el ține să mărturisească adevărul că Hristos este Dumnezeu: „începutul Evangheliei lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu”.

O, ce mare și sfânt adevăr! Și cât de atenți trebuie să fim noi înșine la mărturia pe care o dăm despre Hristos! Bântuie astăzi atâtea rătăcirii, prin care diavolul caută să surpe această învățătură fundamentală a Evangheliei, că Iisus este Hristosul (Mesia) și Fiul lui Dumnezeu. Pe cei care primesc astfel de rătăcirii

împotriva adevăratei învățături despre Hristos Mântuitorul, Sfântul Apostol Ioan îi numește pur și simplu „antihriști” (I In 2,18. 22-23; II In 7). Trebuie să știm că, printre alții, sectarii iehoviști învață că Iisus Hristos nu este Dumnezeu adevărat, ci numai o creatură a lui Dumnezeu. Să ne ferim a cădea în cursa lor antihristică! Ei vin chiar la ușa noastră și vor să ne otrăvească sufletul și casa cu rățacirea lor diavolească. Să nu le dăm prilejul s-o facă! Să nu admitem ca în casa noastră să fie rostite vorbe de hulă la adresa lui Hristos, Domnul și Mântuitorul nostru!

Toți oamenii sfinți au dat o mărturie curată despre Hristos. Au făcut-o, încă cu multă vreme înainte de întruparea Sa, sfinții profeți ai Vechiului Testament. Inspirați de Duhul Sfânt, ei au prevestit multe adevăruri despre persoana și despre lucrarea Mântuitorului așteptat. Prin profețiile lor mesianice, ei au anticipat Evanghelia. De aceea, de pildă, datorită mulțimii și exactității mărturiilor sale despre Hristos, profetul Isaia, care a trăit cu mult înaintea „plinirii vremii” (Gal 4, 4) – el a activat cam între anii 735 și 695 înainte de Hristos – a putut fi numit „evangelistul Vechiului Testament”.

Dacă profeții vechi au vestit cu toții că Mesia va veni, Ioan Botezătorul, ultimul și cel mai mare dintre profeții precreeștini, este cel care vestește că Mesia a venit. Dacă profeții de dinainte și toți dreptii Vechiului Testament „au murit întru credință, fără să apuce făgăduințele, ci văzându-le de departe și iubindu-le cu dor” (Evrei 11, 13), Sf. Ioan Botezătorul vede de aproape făgăduința împlinită prin venirea lui Hristos. Misiunea sa este tocmai aceasta: de a vesti că Hristos a venit. El Îl arată lumii și zice: „Iată Mielul lui Dumnezeu!” (In 1, 29.36). De aceea și numește Sfântul Marcu activitatea Sfântului Ioan Botezătorul „începutul Evangheliei lui Iisus Hristos”. Căci, într-adevăr, prin propovăduirea și prin întreaga lucrare a Înaintemergătorului s-a făcut începutul veștii celei bune că a venit în lume Mesia, Cel cu dor așteptat de dreptii din vechime.

Cât de măreață și unică a fost misiunea Sfântului Ioan Botezătorul! Ea a avut un loc al ei în planul de mântuire al lui Dumnezeu. De aceea, însăși această misiune apare prevestită de profeții Vechiului Testament. Evangelistul Marcu începe chiar definirea acestui „început al Evangheliei” prin două citate profetice despre misiunea lui Ioan Botezătorul: din Maleahi 3, 1, despre „îngerul” (solul, trimisul) ce va fi trimis „înaintea feței” Domnului, și din Isaia 40, 3, despre „glasul celui ce strigă în pustiu” și care îndeamnă la pregătirea căii Domnului (Mc 1, 2-3).

Ioan a văzut și a participat numai la „începutul Evangheliei”. Prin Duhul lui Dumnezeu, El a anunțat și ceea ce am putea numi „sfârșitul”, adică „(de)săvârșirea” sau „plinirea” Evangheliei: faptul că Mântuitorul Hristos „va boteza cu Duh Sfânt” (Mc 1, 8). Biserica și darul Duhului Sfânt prezent în ea sunt rodul lucrării de mântuire săvârșită de Domnul Hristos. Ioan n-a fost printre cei care au primit acest dar, căci Duhul n-a fost revărsat în lume decât după preamărirea Mântuitorului Hristos prin Cruce și Înviere. Deoarece Ioan a avut această misiune unică de a-L arăta pe Hristos lui Israel (In 1, 31), Iisus a zis despre el: „Nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decât Ioan Botezătorul” (Mt 11, 11a). Dar, imediat, adaugă: „totuși, cel mai mic în

Împărăția cerurilor este mai mare decât El” (Mt 11, 11b). Adică, orice creștin are un dar și o misiune mai mari decât ale lui Ioan Botezătorul. Și aceasta deoarece Ioan, săvârșitor al botezului cu apă (Mc 1, 8), n-a avut parte de botezul cu Duhul Sfânt; căci, cum zice autorul Evangheliei a patra, „încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preamărit” (In 7, 39). Pe când creștinii sunt creștini tocmai prin faptul că sunt „unși” cu Duhul Sfânt (însăși denumirea de „creștin” înseamnă *uns*). Dacă la Ioan a ajuns „începutul Evangheliei”, noi, creștinii, participăm la „plinirea”, la „desăvârșirea” Evangheliei, ca unii care suntem chemați la comuniunea cu Hristos, prin Duhul Sfânt.

Dacă așa stau lucrurile, dacă este atât de mare și de negrăit harul de care ne-am învrednicit, oare cum se cuvine să stăm noi în fața lui Dumnezeu?

Cu frică și cu cutremur s-a pregătit Sfântul Ioan Botezătorul pentru misiunea sa. Cu frică și cu cutremur și-a desfășurat El această misiune. Vestind pe Mielul lui Dumnezeu, vestind adică jertfa de pe Cruce a lui Hristos, Ioan a înțeles că nu poate fi vrednic de chemarea sa fără a-și „răstigni trupul cu patimile și cu poftele sale” (cf. Gal 5, 24). Prin asprimea sa față de trup, Ioan Botezătorul a devenit cel mai înalt model pentru asceții creștini de totdeauna. Oricine dintre cei mulți care veneau la Ioan putea constata chiar de la prima vedere „răstignirea trupului” său: îmbrăcăminte de ascet, care o amintea pe cea a proorocului Ilie (a se compara Mc 1, 6 cu IV Regi 1, 8), apărea în puternic contrast cu „hainele moi” (Mt 11,8) pe care le preferă oamenii de obicei. De băutură amețitoare nu s-a atins Ioan niciodată (Lc 1, 15). Hrana sa, cum nu se poate mai simplă și mai săracă – „acride”, adică lăcuste, și „miere sălbatică”, adică, cel mai probabil, secreția unor arbuști din pustiu – nu oferea trupului nimic peste simpla subzistență. Dar câtă putere la acest om! Care, spre deosebire de pretențioșii învățători ai iudeilor din vremea aceea, nu era nicidecum o „trestie clătinată de vânt” (Mt 11, 7)!

Cât de pilduitor trebuie să fie pentru noi felul de viață al Sfântului Ioan Botezătorul! El a înțeles că nu se poate apropia de Mântuitorul decât printr-o desăvârșită răstignire a trupului. Dar noi, la care a ajuns nu numai „începutul”, ci chiar „desăvârșirea” Evangheliei, noi, care dorim – și trebuie să dorim, din toată puterea noastră – să fim măcar și „cei mai mici” în Împărăția cerurilor, cum înțelegem să ne apropiem de Hristos și de harul Său? Trăind în voia trupului, trăind „ca noaptea” (cf. Rom 13, 13), în ospete și în beții, în desfrânări și în fapte de rușine, în ceartă și în pizmă?

Poate că așa am trăit până acum, în acest fel nevrednic de Evanghelie, victime ale înșelăciunii diavolești, victime ale lumii de păcat. E timpul să ne trezim!

Suntem la începutul anului. Anul va fi cu adevărat nou, dacă ne vom face noi înșine oameni noi. Să ascultăm cu înfiorare și să punem la inimă îndemnul Apostolului: „Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape. Să lepădăm, dar, lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii” (Rom 13, 12).

Împărăția cerurilor

Predică la Duminica după Botezul Domnului

Evangelhia de la Matei, 4, 12-17

¹² Și Iisus, auzind că Ioan a fost întemnițat, a plecat în Galileea. ¹³ Și părăsind Nazaretul, a venit de a locuit în Capernaum, lângă mare, în hotarele lui Zabulon și Neftali, ¹⁴ ca să se îplinească ce s-a zis prin Isaia proorocul care zice: ¹⁵ „Pământul lui Zabulon și pământul lui Neftali spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; ¹⁶ poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședea în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit”. ¹⁷ De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor.

Cu botezul în Iordan începe activitatea publică a Mântuitorului Hristos. Până atunci, El a trăit viața modestă a locuitorilor din Galileea. Dar din momentul în care Sfântul Ioan Botezătorul Îl face „arătat lui Israel” (In 1, 31), Iisus apare ca Lumina mult așteptată de omenirea care zăcea în întunericul păcatului și al necunoașterii lui Dumnezeu. Sfântul Evanghelist Matei, prezentând începutul activității Domnului în „Galileea neamurilor”, adică acolo unde s-ar fi așteptat mai puțin cei care disprețuiau pe locuitorii acestei regiuni cu populație amestecată, vede în această alegere împlinirea unei profeții a lui Isaia (8,23 – 9,1) despre lumina promisă „poporului care zăcea în întuneric” (Mt 4, 15-16).

După Botezul în Iordan, Domnul stătuse puțină vreme în Iudeea. Când a auzit de întemnițarea lui Ioan, El a venit în Galileea. A venit mai întâi, cum era firesc, în localitatea unde crescuse și unde era bine cunoscut, adică în Nazaret. Alungat de concetățenii Săi din Nazaret, care au vrut chiar să-L omoare (Lc 4, 28-30), Iisus a părăsit această cetate și S-a așezat la Capernaum, care va deveni de acum înainte „patria” Sa (Mt 13, 54; Mc 6, 1). Deși Tiberias (Tiberiada), oraș nou construit de Irod Antipa și numit astfel în cinstea stăpânului său, împăratul roman Tiberiu (care a domnit între anii 14 și 37 d.H.), era capitala politico-administrativă a Galileei, Capernaumul rămânea totuși centrul economic și comercial cel mai important al tetrarhiei lui Irod. De aici vor proveni și unii dintre primii ucenici ai lui Iisus. Astfel, Capernaumul, respectiv Galileea, a devenit și a rămas centrul activității Mântuitorului. Aici și-a început El cu adevărat propovăduirea; aici a adresat mulțimilor uimite și fericite cele mai multe dintre învățăturile Sale, cele mai frumoase dintre pildele Sale; aici a

săvârșit El cele mai multe dintre minunile Sale. O, fericită Galileea, în care a răsărit Lumina pentru cei „ce ședea în latura și în umbra morții”!

Evangheliștii țin să noteze că mesajul pe care-l proclamă Mântuitorul la începutul propovăduirii Sale reia întocmai unul dintre elementele esențiale ale mesajului Sfântului Ioan Botezătorul. „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor!”, proclamă Înaintemergătorul (Mt 3, 2). După Mt 4, 17, „de atunci (adică din momentul în care a strălucit ca Lumina în «Galileea neamurilor») a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor!”. Sf. Marcu spune la fel: „După ce Ioan a fost prins, Iisus a venit în Galileea, propovăduind Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu și zicând: S-a împlinit vremea și s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie” (Mc 1, 14-15). Deși redat într-o formă puțin deosebită în Evanghelia a doua, mesajul lui Iisus este același.

Mai ales după Evanghelia de la Matei (a se vedea însă și Lc 3, 7-9), atât Sfântul Ioan Botezătorul cât și Mântuitorul cheamă la pocăință în legătură cu apropierea Împărăției lui Dumnezeu. Oamenii sunt chemați să se schimbe, să devină oameni noi, în vederea participării la o realitate care și ea apare a fi cu totul nouă și fără precedent, anume Împărăția lui Dumnezeu.

Despre Împărăția cerurilor (sau: Împărăția lui Dumnezeu) vorbește Mântuitorul de foarte multe ori și în chipuri felurite. Multe dintre pildele Sale ilustrează diferite aspecte ale acestei Împărății.

Dar ce este Împărăția cerurilor?

Cei doi termeni ai expresiei spun fiecare câte ceva despre realitatea minunată pe care ea o definește. Al doilea termen arată că este vorba de o realitate cerească. Venirea Împărăției cerurilor înseamnă abolirea prăpastiei dintre cer și pământ, dintre Creator și creatură. În ce privește primul termen, specialiștii atrag atenția că, de fapt, aramaicul *malkuta* nu înseamnă atât „împărăție”, cât mai degrabă „împărățire”, adică „stăpânire”, „domnie”. O mulțime de profeții din Vechiul Testament anunță mântuirea viitoare ca pe o preluare de către Dumnezeu a stăpânirii sau a domniei asupra oamenilor și a lumii în ansamblul ei. Domnul Își va arăta slava Sa, iar oamenii, întorcându-se de la păcatele lor, Îl vor recunoaște pe El ca Domn și Stăpân. La profeții vechi, împlinirea acestei făgăduințe apare mereu legată de Mesia și de lucrarea Sa. Nenumărate sunt profețiile mesianice care vorbesc despre instaurarea Împărăției mesianice, despre pacea și fericirea acestei Împărății.

Dacă toți profeții vechi vorbeau despre Împărăția lui Dumnezeu la timpul viitor, ca de o realitate pe care o vedeau de departe și o iubeau cu dor (Evrei 11, 13), Mântuitorul Hristos poate să proclame: „S-a împlinit vremea” (Mc 1, 15). Acum, la începutul activității Sale, El nu zice încă: „A venit Împărăția cerurilor!”, ci „S-a apropiat Împărăția cerurilor!”. Aceasta deoarece Împărăția cerurilor va deveni o prezență concretă în lume numai ca rod al preamăririi lui Hristos. Numai după Înviere poate Domnul să zică: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ” (Mt 28, 18). Preamărit fiind de-a dreapta Tatălui, „mai presus decât toată domnia și stăpânirea și puterea și dregătoria și decât tot numele ce se numește nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor” (Ef 1, 21), lui

Hristos îi sunt supuse toate (I Cor 15, 27) și El este proclamat „Împăratul împăraților și Domnul domnilor” (I Tim 6, 15; Apoc 17, 14; 19, 16).

Cu toate acestea, chiar înainte de patimile Sale, Mântuitorul poate vorbi de Împărăția cerurilor ca despre o realitate deja prezentă. Cuvintele Sale, pline de adâncimi dumnezeiești, și minunile Sale, cum oamenii niciodată n-au mai văzut, erau semne evidente ale înălțării în lumea noastră a acelei realități cu totul noi și minunate care este Împărăția lui Dumnezeu. Ceea ce înseamnă că, până la întemeierea Bisericii, la Cincizecime, Împărăția lui Dumnezeu este prezentă în lume în însăși persoana și lucrarea lui Hristos. De aceea, atunci când este acuzat că scoate demonii cu Beelzebul, Mântuitorul spune răspicat: „Iașă dacă Eu cu degetul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu” (Lc 11, 20).

De aceea, și despre cei care L-au primit pe El și cuvântul Său, Domnul spune că, deja, a lor *este* Împărăția cerurilor (de notat că verbul este la timpul prezent, iar nu la viitor). Astfel, de pildă, în Fericirea întâi: „Fericiti cei săraci cu duhul, că a lor *este* Împărăția cerurilor” (Mt 5, 3); și, la Luca (6, 20): „Fericiti voi cei săraci, că a voastră *este* Împărăția lui Dumnezeu”. La fel, în Fericirea a opta: „Fericiti cei prigoniți pentru dreptate, că a lor *este* Împărăția cerurilor” (Mt 5, 10).

Împărăția cerurilor devine însă o realitate concretă în lume prin Biserică. În Epistola către Efeseni (1, 22), după ce spune că Dumnezeu „toate le-a supus sub picioarele Lui (Hristos)”, Sfântul Apostol Pavel adaugă: „și, mai presus de toate, L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, împlinirea Celui ce plinește toate într-un toți”. Același Apostol, în Epistola sa către Coloseni, după ce vorbește despre întâietatea și supremația absolută a lui Hristos, zice: „El este capul trupului, adică al Bisericii, Cel ce este începutul, întâiul născut din morți, ca să fie El Cel dintâi întru toate” (Col 1, 18). Astfel, Hristos este deja „Împărat al împăraților”. Un Împărat care are deja o Împărăție. Dar, în etapa prezentă a istoriei mântuirii, domnia lui Hristos se manifestă prin Biserică. El este „Capul trupului, adică al Bisericii” și domnește în lume prin cei uniți cu El, prin Duhul Sfânt, în realitatea nouă și dumnezeiască a Trupului Său tainic, adică a Bisericii.

La Parusie, adică la sfârșitul lumii prezente, când toți vrăjmașii Săi vor fi fost supuși sub picioarele Sale, când va fi fost nimicit „vrăjmașul cel din urmă”, adică moartea (I Cor 15, 25-26), și când întreaga creație va fi „recapitulată” (Ef 1, 10), adică adusă la unitate sub un singur Cap, Hristos, când, adică, Biserica, Trupul lui Hristos, se va extinde și va cuprinde creația în ansamblul ei, atunci Împărăția (Domnia) lui Hristos va ajunge la desăvârșirea ei. Rând pe rând, toate cele ce țin de lumea creată se vor supune lui Hristos. După ce înfățișează acest progres majestuos și ireversibil al stăpânirii lui Hristos asupra tuturor celor create, Apostolul Pavel adaugă: „Iar când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce L-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie totul întru toate” (I Cor 15, 28).

Se cuvine să știm că, prin Biserică, Împărăția lui Dumnezeu *este* deja a celor ce sunt ai lui Hristos. Fiind în Biserică, noi suntem deja în Împărăția lui Dumnezeu și Împărăția lui Dumnezeu este deja în noi. Nu avem încă

desăvârșirea, dar avem totuși, în inimile noastre, „arvuna Duhului” (II Cor 1, 22: 5, 5), adică Duhul lui Hristos ca arvună a Împărăției cerurilor. Iar desăvârșirea o așteptăm ca un dar eshatologic. Suntem în Împărăția lui Dumnezeu, dar totuși ne rugăm mereu: „Vie Împărăția Ta”. Căci, pentru cei ai lui Hristos, timpul de acum, dintre prima și a doua venire a lui Hristos, care poate fi numit „timpul Bisericii”, apare marcat de tensiunea dintre „deja” și „nu încă”, adică dintre ceea ce ei au primit deja din darurile Împărăției și ceea ce așteaptă ca dar al veacului viitor.

Iată, pe scurt, perspectiva biblică asupra acestei realități minunate și dumnezeiești care este Împărăția cerurilor. Această perspectivă exclude toate rătăcirile „apocaliptice”, orice falsă preocupare pentru „ani sau vremuri”, pe care „Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa” (Fapte 1, 7). Cei care calculează mereu „anii și vremurile” și care pretind că ar putea determina prin astfel de calcule absurde data celei de-a doua veniri a Domnului arată, de fapt, cât de puțin înțeleg și trăiesc ei din harul primei Sale veniri, care este revărsat în Biserică și prin care posedăm de pe acum, în „arvună”, bucuria și împlinirile comuniunii cu Hristos în Împărăția Sa.

Sfântul Apostol Pavel zice: „Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt” (Rom 14, 17). Cei ce sunt creștini numai cu numele nu au aceste roade ale Duhului (Gal 5, 22). Lăsând nelucrător harul primit prin Botez, „îngropând” darurile Împărăției, ei nu mai trăiesc uimirea și bucuria participării la viața dumnezeiască. De astfel de „creștini” se arată foarte contrariat un cunoscut filozof ateu. El spunea: „Acești creștini vorbesc atâta despre mântuire, dar nu au deloc aerul că sunt mântuiți”.

Lăsându-ne cuprinși de harul Împărăției cerurilor, vom avea, într-adevăr, „aerul că suntem mântuiți”.

Să ne deschidem larg inimile și să-L lăsăm pe Duhul Sfânt să ne umple ființa întreagă de puterea, de lumina, de iubirea, de bucuria și de pacea Sa! Iar viața noastră întreagă să fie un răspuns fericit și harnic la iubirea lui Dumnezeu, punând „și din partea noastră toată sânguința și adăugând la credința noastră fapta bună, la fapta bună cunoștința, la cunoștință înfrânarea, la înfrânare răbdarea, la răbdare evlavie, la evlavie iubirea frățească, iar la iubirea frățească dragostea” (II Petru 1, 5-7).

„Timpul Bisericii”, adică perioada dintre prima și a doua venire a Domnului, este ziua noastră de lucru. Mântuitorul ne îndeamnă să lucrăm „până este ziuă” (In 9, 4).

O, fraților, cu privirea îndreptată înainte, spre zorii Împărăției celei de Sus și veșnice, să folosim din plin ziua de lucru a mântuirii noastre!

Judecata faptelor

Predică la Duminica Lăsăturii sec de carne (a Înfricoșatei Judecăți)

Evanghelia de la Matei 25, 31-46

³¹ Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. ³² Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre. ³³ Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga. ³⁴ Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. ³⁵ Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; ³⁶ gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. ³⁷ Atunci dreptii îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? ³⁸ Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? ³⁹ Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? ⁴⁰ Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut. ⁴¹ Atunci va zice și celor de-a stânga: Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. ⁴² Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; ⁴³ străin am fost și nu M-ați primit; gol, și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat. ⁴⁴ Atunci vor răspunde și ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit? ⁴⁵ El însă le va răspunde, zicând: Adevărat zic vouă: Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut. ⁴⁶ Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar dreptii la viață veșnică.

În Evanghelia de la Matei, „cuvintele“ (învățăturile) Mântuitorului sunt sistematizate în cinci mari cuvântări: *Cuvântarea (Predica) de pe Munte* (cap. 5-7); *Cuvântarea despre misiunea apostolilor* (cap. 10); *Cuvântarea în parabolă* (cap. 13); *Cuvântarea despre viața comunitar-bisericească* (cap. 18); și *Cuvântarea eshatologică* (cap. 24-25). Cele cinci cuvântări sunt precedate, fiecare, de câte o secțiune narativă, în care, adică, sunt prezentate fapte (minuni) ale Mântuitorului.

Pericopa evanghelică a acestei Duminici încheie *Cuvântarea eshatologică*.

Domnul vorbise înainte despre a doua venire a Sa și despre semnele premergătoare ei. Profetia se desfășoară pe două planuri suprapuse (a se vedea și textul paralel din Mc 13). Pe de o parte, Mântuitorul prevestește catastrofa națională iudaică din anii 66-70 și suferințele îngrozitoare pe care populația Țării Sfinte avea să le îndure atunci. Istoricul iudeu Iosif Flaviu, contemporan cu evenimentele și el însuși implicat în revolta antiromană a iudeilor care a dus la această catastrofă, ne dă mărturie cutremurătoare despre aceste suferințe. Iar pe de altă parte, Mântuitorul vorbește despre suferințele premergătoare sfârșitului lumii și despre cea de-a doua venire a Sa. E adevărat, anul 70 n-a însemnat sfârșitul lumii; el a marcat totuși sfârșitul *unei lumi*, a „lumii“ iudaice, cu viața sa religioasă centrată pe templul din Ierusalim. Acest „sfârșit“, cu marea-i „strămtorare“, este înfățișat de Mântuitorul ca prefigurând ziua cea de pe urmă a sfârșitului lumii, precedată și ea de îngrozitoare suferințe și încercări, cauzate – și de această dată – de o mare necredință și indolență spirituală (Mt 24, 37-39). În partea a doua a *Cuvântării* (24, 40 – 25, 46), Domnul atrage atenția asupra iminenței și asprimii pedepsei eshatologice, care-i așteaptă pe cei necredincioși – „plângerea și scrâșnirea dinților“ (24, 51; 25, 30) – și îndeamnă la priveghere activă în așteptarea venirii Sale (24, 42; 25, 13). El face aceasta printr-o serie de pilde (parabole). Ultima este cea din Evanghelia acestei Duminici, despre venirea în slavă a Fiului Omului și despre judecata și dreapta răsplătire a fiecăruia, după faptele sale.

Atunci va fi „momentul adevărului“. Atunci se va arăta deșertăciunea celor pământești, în care și-au pus oamenii nădejdea, și valoarea inestimabilă a „sufletului“, de care ei n-au vrut să țină seama. „Pentru că – spusese încă înainte Mântuitorul – ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?“ Adăugând imediat, ca o explicație: „Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale“ (Mt 16, 26-27).

Iată, într-adevăr, marea și importanta învățătură a Evangheliei de astăzi: aceea că vom fi judecați și răsplătiți după faptele noastre.

Tâlcuirea acestei pericope ridică, desigur, și alte probleme importante. Aș aminti mai ales două dintre ele:

1) Cine sunt frații cei „prea mici“ ai lui Iisus și cu care El se identifică (v. 40 și 45)? Desigur, s-ar putea spune că este vorba de toți oamenii aflați în suferințe și nevoi, de toți cei flămânzi, însetați, străini, goi, bolnavi și închiși. Și, într-adevăr, după învățătura creștină, avem îndatorirea „să ne facem“ aproapele tuturor celor care au nevoie de ajutorul nostru. Mai ales pilda Samariteanului milostiv (Lc 10, 25-37) ne arată că nu există nici o discriminare când este vorba de această îndatorire.

Numai fără nu este nicidecum în intenția acestui text fundamentarea unui umanitarism fără Hristos. E adevărat că mulți îl invocă astăzi tocmai în acest sens, dar fără temei. Căci, dacă ținem seama de context, înțelegem că „frații“ de care vorbește aici Iisus sunt credincioșii creștini, cei care au fost înfiați de Dumnezeu în Hristos și au devenit frați ai Săi și împreună-moștenitori cu El (cf.

Rom 8, 15-17.29; Gal 4, 5-7). Ei sunt numiți „prea mici” datorită smereniei lor. Într-adevăr, după un alt cuvânt al Mântuitorului, „aceștia mici”, care se smeresc ca pruncii și cu care Mântuitorul se identifică, sunt, în modul cel mai clar, „cei ce cred” în El: „Și cine va primi un prunc ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește. Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici, *care cred în Mine*, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării” (Mt 18, 5-6; cf. 18, 10). Astfel, în pericopa acestei Duminici, nu e vorba pur și simplu de a face milostenie, ci de a „primi” și de a-i sluji pe cei ce cred în Hristos, și anume de a-i primi ca pe El Însuși (aceasta înseamnă, de fapt, a-i primi pe aceștia „în numele” Lui), căci El se identifică cu ei. Judecata va fi, așadar, nu numai o judecată a faptelor, ci și a credinței. Credința în Hristos este, împreună cu faptele bune, condiție a mântuirii.

Iarăși, ținând seama de context, unii tâlcuitori restrâng și mai mult cercul „fraților prea mici” ai lui Iisus și cu care El se identifică în modul cel mai deplin și cred că Domnul îi are în vedere mai ales pe misionarii creștini. Acești tâlcuitori fac referire mai ales la *Cuvântarea despre misiunea apostolilor*, unde, printre altele, Domnul zice: „Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește” (Mt 18, 40; cf. 18, 5.14-15). Criteriul judecării va fi modul în care beneficiarii propovăduirii i-au primit și i-au slujit pe cei trimiși de Domnul la ei să le vestească Evanghelia. Acești trimiși aveau nevoie de hrană și de îmbrăcăminte; străini fiind, aveau nevoie să fie adăpostiți; dacă erau bolnavi sau dacă erau închiși pentru numele lui Hristos, trebuiau să fie vizitați și ajutați.

2) A doua întrebare, în strânsă legătură cu prima, este: Cine sunt cei judecați? O întrebare care pare superfluă, odată ce textul spune clar că la judecată vor fi adunate „toate neamurile” (v. 32). Dar ce se înțelege prin această expresie? La Matei – și, în general, în Noul Testament –, cuvântul „neamuri” este folosit pentru păgâni, adică pentru toți oamenii, în afară de iudei și de creștini. Și totuși, nicăieri în Evanghelia întâia nu este vorba de o judecată separată a păgânilor, ci de o judecată unică și universală, când grâul va fi separat de neghină (Mt 13, 40-43.49-50). Din ansamblul Evangheliei, rezultă foarte clar că, în concepția evanghelistului – și, de fapt, a Mântuitorului Însuși –, de judecata și de pedeapsa dumnezeiască trebuie să se teamă nu numai necreștinii, ci și creștinii. Și este tot atât de clar că interesul Evanghelistului, redând aceste cuvinte ale lui Iisus, este mai ales acela de a atrage atenția membrilor Bisericii asupra adevărului judecării dumnezeiești și asupra pedepsei care-i amenință dacă nu-l slujesc lui Hristos în mod concret, prin „frații” Săi.

Din mai multe locuri din această Evangheliă rezultă că Sf. Matei îi vizează în modul cel mai direct pe unii membri ai Bisericii a căror poziție va fi denumită mai târziu „antinomianistă” (de la cuvântul grecesc „nomos”, care înseamnă „lege”), și care socoteau că creștinii, eliberați de jugul Legii mozaice, nu mai au nici o lege. Sf. Apostol Pavel, cel care, între autorii scrierilor Noului Testament, insistă cel mai mult asupra libertății creștine față de Legea lui Moise, arată tot atât de lămurit că această libertate în Hristos nu trebuie confundată cu libertinajul moral (Gal 5, 13 și urm.). Cu astfel de libertini, care nesocoteau

poruncile, se confrunta și comunitatea mateiană. Împotriva unora ca aceștia redă Sf. Matei o serie întreagă de învățături ale Domnului în care împlinirea poruncilor apare ca un *sine qua non* al mântuirii. Astfel, Mântuitorul învață că n-a venit să strice „Legea sau proorocii” (5, 17-19) și atrage atenția că, dacă nu „va prisosi” dreptatea creștinilor (prin împlinirea poruncilor în înțelesul lor cel mai adânc și spiritual) „mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor”, nu vor intra în Împărăția cerurilor (5, 20 și urm). Sau ceea ce spune în partea ultimă a *Predicii de pe Munte* împotriva proorocilor mincinoși, care sunt credincioși numai în vorbe, dar nu și în fapte, atrăgând atenția că: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Cel din ceruri” (7, 21; a se vedea contextul, în care sunt redată și două pilde sugestive: pilda cu pomul și cu roadele sale, 7, 16-20; și pilda celor două case, 7, 24-27). La fel, tâlcuirea pildei neghinelor (13, 36-43) sau pilda cu datornicul nemilostiv (18, 23-35). Toate aceste cuvinte ale Domnului – și încă multe altele – arată cât de serioasă este problema. Și cât de gravă este pentru Sf. Matei și pentru Biserica vremii sale rătăcirea celor care cred că se pot mulțumi să profeseze un creștinism teoretic, fără împlinirea atentă și consecventă a poruncilor dumnezeiești.

Problema este extrem de actuală până astăzi. Într-adevăr, mulți sunt și astăzi – o, desigur, mult mai mulți decât în vremea în care Sf. Matei își scria Evanghelia – cei care cred că e de ajuns să te numești creștin, dar fără o preocupare serioasă de a împlini voia lui Dumnezeu. Unora ca aceștia, Evanghelia de astăzi – și, așa cum am văzut, ansamblul Evangheliei de la Matei – le atrage atenția că vor fi judecați și răsplătiți nu după „firmă”, ci după fapte.

Cu aceeași insistență ca și Sf. Matei înfățișează această învățătură Sf. Iacov, în Epistola sa sobornicească. El scrie: „Ce folos, fraților, dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are?” Și dezvoltă învățătura că „credința fără de fapte este moartă” (2, 14-26).

Nimeni nu poate spune că-L are pe Hristos sau că are credința în El dacă nu împlinește poruncile Sale. Acest adevăr, atât de clar și atât de insistent prezentat în paginile Sfintei Scripturi, apare rezumat cum nu se poate mai bine de Sf. Marcu Ascetul (sec. IV-V), care zice că „neîmplinirea poruncilor vine din necredință”; și că „în măsura în care, crezând, lucrăm poruncile, lucrează și Duhul Sfânt în noi roadele Sale” (*Răspuns acelor care se indoiesc despre Dumnezeiescul Botez*, în „Filocalia”, vol. I, Sibiu, 1947, p. 289, 290). Necesitatea împlinirii poruncilor nu contrazice adevărul că mântuirea este un dar (un har) al lui Dumnezeu (Ef 2, 8). Prin Sfântul Botez am primit harul, și tocmai acest har reprezintă în cei botezați puterea de a împlini poruncile. „Drept aceea – zice Sf. Marcu Ascetul –, o, omule, care ai fost botezat în Hristos, dă numai lucrarea pentru care ai luat puterea” (p. 290). Și, în alt loc: „Celor botezați li s-a dăruit harul în chip tainic; dar el lucrează în ei pe măsura împlinirii poruncilor” (*Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte*, 61, în vol. citat, p. 254).

Cred că nu este de prisos ca, în încheiere, să atragem atenția asupra faptului că Evanghelia acestei Duminici vedește rătăcirea a două puncte esențiale de doctrină protestantă și neoprotestantă.

Mai întâi: Dacă creștinii vor fi judecați, cum stăm cu doctrina neoprotestantă a „siguranței mântuirii”? De obicei, când discuți cu un neoprotestant, ți se pune această întrebare: „Ai siguranța mântuirii”? Ei susțin sus și tare că o au! Dar iată că Mântuitorul ne spune altceva. El ne atrage atenția că toți vom fi judecați. Un foarte cunoscut exeget protestant contemporan zice că această pericopă evanghelică nu face decât să confirme un adevăr exprimat cu claritate în unele locuri mateiene anterioare, anume că va fi chemată la judecată și comunitatea creștină; și adaugă: „Nu există nici cea mai mică certitudine că ea va fi mântuită” (Ulrich Luz, *The Theology of the Gospel of Matthew*, Cambridge, 1995, p. 129, cf. p. 131). Dacă suntem creștini și dacă ne silim să facem voia lui Dumnezeu, avem *nădejdea mântuirii*, dar nicidecum siguranța mântuirii. De altfel, însuși Sf. Apostol Pavel atrage atenția asupra acestei erori și mărturisește că, nici în ce-l privește, nu socotește că a și cucerit răsplata, ci „aleargă” spre a o cuceri (Fil 3, 11-15).

Apoi: Dacă faptele vor fi criteriu al Judecății dumnezeiești, cum mai poate fi susținută doctrina despre *sola fide*, adică despre mântuirea „numai prin credință”, fără faptele bune? Se știe ce loc important ocupă această erezie în edificiul doctrinar protestant și neoprotestant. Și totuși, ea contrazice flagrant învățătura Mântuitorului. Chiar nu-și dau seama, cei care susțin sus și tare că sunt „după Biblie”, că astfel de învățături n-au nimic de-a face cu Biblia?

Să postim de dorul Mirelui

Predică la Duminica Lăsatului sec de brânză

Evanghelia de la Matei 6, 14-21

¹⁴ *Că de veți ierta oamenilor greșelele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc;*

¹⁵ *Iar de nu veți ierta oamenilor greșelele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelele voastre.* ¹⁶ *Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă, și-au luat plata lor.* ¹⁷ *Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală,* ¹⁸ *ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti fie.* ¹⁹ *Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură.* ²⁰ *Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură.* ²¹ *Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta.*

Suntem la începutul Postului Mare. Biserica ne invită încă o dată să intrăm pe calea cea strâmtă, dar atât de frumoasă și înaltă, a înfrânării chiar de la lucrurile pământești îngăduite, spre a dobândi mai deplin pe Hristos și harul Său.

În lumea noastră materialistă și atât de înrobătă plăcerilor trupești, postul nu mai prea are trecere. E adevărat că e la modă în unele cercuri un anumit fel de „post” din motive de păstrare a sănătății. Orientat însă numai spre un scop trupesc, acest fel de „post” nu are nimic de-a face cu postul creștin. Iar atunci când „postul” sau mai degrabă „alimentația naturistă” are la bază o concepție religioasă necreștină, avem de-a face cu o cumplită rătăcire, acest fel de „post” fiind pur și simplu încă un mod de expresie a lepădării credinței celei adevărate și mântuitoare și a decăderii în idolatrie.

Din nefericire, chiar foarte mulți dintre cei care se consideră „credincioși” – ba chiar credincioși „ortodocși” – nesocotesc cu totul posturile sau le reduc la cât mai puțin cu putință. Astfel, chiar o bună parte dintre cei care țin să se apropie de Sfintele Taine nu postesc din Postul Mare decât cel mult două săptămâni, adică cea de la începutul și cea de la sfârșitul Postului (Săptămâna Mare).

Ba mulți chiar încearcă să-și justifice „biblic” indolența în ce privește ținerea postului. Adeseori auzi o justificare cu acest cuvânt al Mântuitorului: „Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om” (Mt 15, 11; cf. Mc 7, 15).

Este, oare, aceasta o afirmație a Domnului împotriva postului? Nicidecum! A o cita ca teme pentru neînfrânarea pântecelui înseamnă a păcătui în modul cel

mai grav împotriva Sfintei Scripturi, de fapt împotriva lui Hristos Însuși. Cea dintâi regulă pentru interpretarea corectă a textelor sfinte este regula contextului. Adică: orice text biblic trebuie interpretat ținându-se seama de contextul în care a fost rostit – dacă este vorba de un cuvânt al Mântuitorului – și de contextul în care el apare în respectiva scriere inspirată. Cuvântul citat mai sus – și folosit cu nonșalanță împotriva postului – apare într-un context în care „fariseii și cărturarii” îi acuză pe ucenicii lui Iisus de călcarea „datinei bătrânilor” prin faptul că nu-și spală mâinile înainte de masă. Drept răspuns, Domnul îi acuză pe acuzatori că pun „datina bătrânilor” mai presus de poruncile dumnezeiești (Mt 15, 1 și urm.). Așadar, cuvintele citate nu se referă nicidecum la post. Mântuitorul nu neagă valoarea postului, ci pretinsa valoare religioasă a unei simple reguli igienice.

Însăși Evanghelia de astăzi ne arată că Mântuitorul nici nu Se gândește să pună în discuție postul și valoarea lui spirituală. Dimpotrivă, el rânduieste postul printre „faptele dreptății” (Mt 6, 1), alături de milostenie și de rugăciune. Sfânta Evanghelie ne spune că El Însuși Și-a inaugurat misiunea printr-un post de 40 de zile (Mt 4, 2; Lc 4, 2), ca un nou Moise. Într-o discuție cu ucenicii, după vindecarea lunaticului, a și afirmat puterea pe care o mijlocește postul în lupta împotriva diavolului: „Acest neam de demoni cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post” (Mc 9, 29). Iar despre Sfinții Apostoli aflăm că posteau (Fapte 13, 2; 14, 23). Sfântul Apostol Pavel, care amintește „posturile” printre mijloacele sale de a-l sluji lui Hristos (II Cor 6, 5) și care mărturisește că a petrecut „în posturi de multe ori” (II Cor 11, 27), arată și de ce îi este necesar postul, când zice: „Îmi chinuiesc trupul și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic” (I Cor 9, 27). Și învață: „Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca pe închinarea voastră cea duhovnicească” (Rom 12, 1); și: „Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospete și în beții, nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre poftă” (Rom 13, 13-14). Aceste îndemnuri apostolice sunt, de fapt, îndemnuri la post.

Este clar că nici Mântuitorul și nici Sfinții Apostoli n-au pus la îndoială necesitatea și valoarea postului. Iar din cele mai vechi scrieri creștine aflăm că postul a devenit o instituție chiar de la începuturile Bisericii. Astfel, încă din *Didahie*, o scriere creștină venerabilă (redactată în ultima parte a veacului I) și care poartă subtitlul de *Învățătură a Celor doisprezece Apostoli*, aflăm despre postul săptămânal creștin de miercuri și vineri. *Didahia*, de altfel, nu încearcă justificarea acestui post, socotind necesitatea și valoarea sa ca lucruri de sine înțeles. Ea atrage numai atenția ca zilele de post săptămânale ale creștinilor să fie deosebite de cele ale „fățarnicilor” (adică ale iudeilor): „Posturile voastre să nu fie cu fățarnicii. Căci ei postesc luna și joia. Voi însă, postiiți miercurea și vinerea” (VIII, 1).

Și în Evanghelia de astăzi, nu postul îl pune în discuție Mântuitorul, ci modul în care postesc „fățarnicii” și motivația eronată a acestei fapte „de dreptate”.

Încă profetul Isaia, într-un bine cunoscut capitol al cărții sale (cap. 58), opune postul adevărat unui fals mod de a posti. „Ei (israeliții) – zice Dumnezeu prin gura profetului – Mă întreabă despre legile dreptății... «Pentru ce să postim, dacă Tu nu vezi? La ce să ne smerim sufletul nostru, dacă Tu nu iei aminte?»” (v. 3). La care, Dumnezeu răspunde: „Voi postiți, ca să vă certați, și să vă sfădiți, și să bateți furioși cu pumnul; nu postiți cum se cuvine zilei aceleia, ca glasul vostru să se audă sus... Nu știți voi postul care Îmi place? – zice Domnul. Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile jugului, dați drumul celor asupriți și sfărâmați jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăpostește în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel de un neam cu tine” (v. 4-7). Și, imediat, sunt înfățișate roadele binecuvântate ale acestui post adevărat: „Atunci lumina ta va răsări ca zorile și tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta, slava lui Dumnezeu. Atunci vei striga și Domnul te va auzi; la strigătul tău, El va zice: «Iată-Mă!» Dacă tu îndepărtezi din mijlocul tău asuprirea, amenințarea cu mâna și cuvântul de cârtire, dacă dai pâinea ta celui flămând și saturezi sufletul amărât, lumina ta va răsări în întuneric și bezna ta fi-va ca miezul zilei. Domnul te va călăuzi continuu, și în pustie va sătura sufletul tău. El va da tărie oaselor tale și vei fi ca o grădină adăpată, ca un izvor de apă vie, care nu seacă niciodată...” (v. 8-11).

Un post ca acela de care vorbește aici Isaia este cu totul deosebit de ceea ce înțelegeau prin post „fățarnicii” din vremea Mântuitorului. Ca și milostenia și rugăciunea, ei posteau în așa fel încât să fie văzuți și lăudați de oameni. De aceea, vorbind despre aceste trei „fapte ale dreptății” în mare cinst la iudei – milostenia, rugăciunea și postul – Mântuitorul Hristos formulează mai întâi acest principiu general: „Luați aminte ca faptele dreptății voastre să nu le faceți înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei; altfel, nu veți avea plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri” (Mt 6, 1). Apoi, urmând o simetrie perfectă, aplică acest principiu la fiecare dintre cele trei fapte bune: la milostenie (v. 2-4); la rugăciune (v. 5-6); și la post (v. 16-18). Săvârșite de ochii oamenilor, pentru a fi văzuți și „slăviți” (v. 2) de ei, aceste fapte își pierd orice putere de îndreptare a noastră. De aceea, El ne învață să săvârșim faptele bune în taină, în fața lui Dumnezeu, de la care vom și primi răsplata. Astfel, valoarea postului – a adevăratului post – este confirmată de Mântuitorul, și încă în modul cel mai clar.

Dar Sfintele Evanghelii ne dau o învățătură și mai înaltă despre post. O învățătură fără precedent în Vechiul Testament sau în iudaismul precresștin. Este vorba de un important cuvânt al Mântuitorului, în care *postului i se dă o semnificație eshatologică*. Iată textul respectiv: „Atunci au venit la El ucenicii lui Ioan, zicând: Pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc? Și Iisus le-a zis: Pot, oare, fiii nunții să fie triști câtă vreme mirele este cu ei? Dar vor veni zile când mirele va fi luat de la ei și atunci vor posti” (Mt 9, 14-15; cf. Mc 2, 18-20; Lc 5, 33-35).

Minunate sunt aceste cuvinte, iar parabola cu mirele și cu nuntașii este extrem de sugestivă. În jurul cerescului Învățător și Domn, îmbătați de prezența Lui și hrăniți îmbelșugat cu cuvântul și cu harul Lui, ucenicii uitaseră parcă tot ceea ce ținea de rânduielile religioase obișnuite în lumea iudaică din care făceau

parte. Era un timp unic, acea „puțină vreme” cât ucenicii au putut contempla în chip direct „slava” Cuvântului făcut trup, „slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (In 1, 14). Avea să vină însă vremea de întristare (In 16, 20), prin plecarea Domnului de la ei. Când Sfinții Evangheliști puneau pe hârtie cuvintele citate mai sus, Mirele Hristos fusese deja luat și „fiii nunții” (creștinii) se aflau deja priveghind și postind de dorul și în așteptarea Mirelui.

Astfel, întreg „timpul Bisericii”, până la revenirea Domnului în slavă, timp în care adevărații credincioși suspină de dorul Mirelui, este pentru ei – și va fi mereu – un timp în care postul își are rolul său, nu numai de înfrânare a trupului, ci și ca semn al așteptării eshatologice. A spune altceva înseamnă a-L contrazice pe Mântuitorul Însuși; și înseamnă a te plasa în afara celor subjugati de dragostea Mirelui ceresc.

Dacă înțelegem aceste lucruri, vom îmbrățișa și noi, cu multă bucurie, înfrânarea și postul, împreunându-le armonios cu milostenia și cu rugăciunea. Cu multă înțelepciune duhovnicească a rânduit Biserica zilele și perioadele de post, astfel încât acesta să-și îplinească în modul cel mai înalt scopul de a ne întări împotriva patimilor și a poftelor, dar și pe acela de a ne umple de dorul Mirelui și de a ne pregăti pentru unirea cu El prin primirea în curăție și cu vrednicie a Sfintei Euharistii.

Postul adevărat nu înseamnă lipsă, ci bogăție. Diavolului, care-L ispitea cu pîine atunci când flămânzise, Mântuitorul îi răspunde cu acest cuvânt al Scripturii: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Mt 4, 4; cf. Lc. 4, 4). Acest citat din Deuteronom (8, 3) este, de fapt, un cuvânt al lui Dumnezeu în legătură cu mana, ea însăși un semn ceresc și o dovadă a faptului că omul poate fi hrănit de Dumnezeu și altfel decât pe calea obișnuită. Aceeași lucrare o săvârșește Dumnezeu cu oricare adevărat postitor. Lipsindu-se de hrana materială, postitorul este îmbelșugat cu o hrană dumnezeiască. De aceea, cel care postește post adevărat, adică cel ce postește din prea plinul dragostei de Dumnezeu și din dorul după întâlnirea cea „mai cu adevărat” cu Mirele Hristos, nu simte foamea și nu i se pare deloc grea perioada postului. Zice Sf. Marcu Ascetul: „Celui ce flămânzește pentru Hristos, harul i se face hrană; celui ce însetează, băutura prea dulce; celui ce tremură de frig, haină; celui ostenit, odihnă; celui ce se roagă, deplină încredințare; celui ce plânge, mângâiere” (*Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte*, 117, în „Filocalia”, vol. I, Sibiu, 1947, p. 259).

Falșii postitori duc cu greu „zăduful zilei” și numără nerăbdători zilele de post ce le stau înainte. E un semn bun atunci când postul, chiar cel mai aspru, începe să ți se pară ușor, când trupul se mulțumește cu hrană puțină și săracă și când întreaga ta ființă este copleșită de bucuria întâlnirii Mirelui ceresc. Atunci postul nu mai înseamnă nici foame, nici sete, nici osteneală. Cum să simți și să te plângi de foame, de sete sau de osteneală când Hristos Însuși ți Se face hrană și băutura și odihnă?

O, iubitul meu frate, nu vrei și tu să guști din aceste cerești bunătăți și din această fericire cu adevărat cerească?

Ortodoxia, „credința și cunoștința adevărului celui conform cu evlavია”

Predică la Duminica I din Post
(a Ortodoxiei)

Evanghelia de la Ioan 1, 43-51

⁴³ A doua zi voia să plece în Galileea și a găsit pe Filip. Și i-a zis Iisus: Urmează-Mi.
⁴⁴ Iar Filip era din Betsaida, din cetatea lui Andrei și a lui Petru. ⁴⁵ Filip a găsit pe Natanael și i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret. ⁴⁶ Și i-a zis Natanael: Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: Vino și vezi. ⁴⁷ Iisus a văzut pe Natanael venind către El și a zis despre el: Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleșug. ⁴⁸ Natanael I-a zis: De unde mă cunoști? A răspuns Iisus și i-a zis: Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin. ⁴⁹ Răspunsu-l-a Natanael: Rabi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești regele lui Israel. ⁵⁰ Răspuns-a Iisus și i-a zis: Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea. ⁵¹ Și i-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului.

Prima Duminică din Postul Mare este numită „a Ortodoxiei”. Instituită la un sinod din anul 843, deci în încheierea frământatei epoci a celor șapte Sinoade ecumenice, ea are rolul de a mărturisi pentru totdeauna biruința credinței ortodoxe asupra tuturor ereziilor. Această Duminică este astfel o sărbătoare a adevărului mântuitor și o afirmare a biruinței sale asupra minciunii și a rătăcirii care vin de la diavolul.

Nu există om care să nu fie însetat după adevăr. Dar această sete după adevăr, înscrisă în ființa noastră prin însuși actul creației, pare astăzi că nu mai are nici o șansă de a fi satisfăcută. După eșecul atâtor mitologii și ideologii, „modernitatea” noastră este învăluită într-o atmosferă de îndoială generală. Omul contemporan simte instinctiv că informația – la care are acces mai mult decât oricând altădată – nu este adevărul și nici măcar calea spre adevăr. Încă Sf. Grigorie Palama (sec. XIV) zicea că „orice afirmație poate fi contrazisă” (*Cuvântul I împotriva lui Varlaam*). Orice teorie își are contrateoria ei, fapt ce-i conduce pe mulți la contestarea posibilității însăși a omului de a cunoaște vreodată adevărul.

Și totuși, Cel ce a sădit în noi setea după adevăr ne-a deschis și posibilitatea atingerii lui. Această posibilitate nu ține însă numai de puterile naturale ale

omului. Cunoașterea adevărului este un dar de Sus. Căci adevărul nu este o noțiune abstractă, nici o construcție intelectuală; el este o Persoană, este Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. El a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (In 14, 6). Hristos este Adevărul ca Unul ce este Revelația desăvârșită a lui Dumnezeu. Dumnezeu-Adevărul S-a descoperit progresiv prin proorocii Vechiului Testament, această descoperire culminând în Hristos, Fiul Său întrupat (cf. Evrei 1, 1-2).

Cine-L află pe Hristos a aflat adevărul. Și, aflându-L, nu poate să nu-L mărturisească, plin de bucurie. Sf. Evanghelie de astăzi ne spune că așa s-a întâmplat cu Filip, apoi cu Natanael. Cu câtă sfântă bucurie mărturisește Filip că L-a aflat pe Mesia: „Am aflat pe Acela despre care au scris Moise în Lege și proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret!” (In 1, 45). Iar Natanael mărturisește nu numai mesianitatea, ci și divinitatea lui Iisus: „Rabbi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești regele lui Israel!” (v. 49). Și Domnul îi dezvăluie accesul la o treaptă infinit superioară a cunoașterii adevărului dumnezeiesc – „mai mari decât acestea vei vedea” (v. 50) –, la contemplarea eshatologică a tainei Persoanei Sale: „Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului” (v. 51).

Relatarea evidențiază, printre altele, în ce mare măsură adevărul este un dar. Căci nu Filip L-a găsit pe Domnul, ci Domnul l-a găsit pe Filip și i-a zis: „Urmează-Mi”. Cât despre Natanael, și în cazul său inițiativa o are Iisus: El îl cunoaște pe Natanael, înainte ca Natanael să-L fi cunoscut (v. 47-48). Este ceea ce afirmă și Sf. Apostol Pavel, când scrie Galatenilor: „Acum însă, după ce ați cunoscut pe Dumnezeu, sau mai degrabă după ce ați fost cunoscuți de Dumnezeu...” (Gal 4, 9). Astfel, în Hristos, adevărul nu numai că se lasă aflat, ci ne iese în întâmpinare, ni se dăruiește.

„Ortodoxia” este un cuvânt grecesc care înseamnă „dreaptă credință” sau „dreaptă mărire”. Din însăși această semnificație etimologică se vede că Ortodoxia nu este o doctrină abstractă sau un sistem filozofic închis, ci legătura vie a omului cu Dumnezeu în Hristos. Ortodoxia înseamnă „a crede drept” nu în ceva, ci în Cineva, adică în Dumnezeu Cel adevărat revelat în Hristos; și înseamnă „dreaptă mărire” nu a unei abstracțiuni, ci a lui Dumnezeu Celui în Treime: Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt. Biserica Ortodoxă are nu numai învățătura lui Hristos, ci îl are pe Hristos Însuși și, ca Trup al Său, asigură legătura de viață a tuturor credincioșilor ei, care sunt mădulare ale acestui Trup, cu Hristos-Capul. Cunoașterea adevărului este, astfel, viață, iar nu un simplu act intelectual. O spune Mântuitorul Însuși, în *Rugăciunea arhierescă*: „Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (In 17, 3).

Această legătură de viață cu Dumnezeu în Hristos, care este Ortodoxia, nu poate fi redusă la un sistem doctrinar, oricât ar fi el de înalt și de cuprinzător. Conținutul credinței adevărate nu poate fi descoperit în afara lui Hristos Însuși. Nu poți spune că ai adevărul, dacă nu-L ai pe Hristos. Astfel, actualizarea adevărului nu se poate face în afara relației personale între credincios și Izvorul și Descoperitorul adevărului. Iar această relație se realizează în rugăciune, mai

ales în rugăciunea liturgică, atunci când credincioșii se roagă împreună. Momentul culminant al acestei rugăciuni liturgice îl constituie Sf. Liturghie. Întreg conținutul credinței este exprimat și realizat în Sf. Liturghie, cu certitudinea pe care i-o conferă Prea Sfânta Treime, prin prezența lui Hristos și prin lucrarea Duhului Sfânt Care Se pogoară de la Tatăl.

Biserica a exprimat acest adevăr încă de la începutul existenței sale, mai ales prin formula celebră după care regula sau legea credinței (*lex credendi*) își află cea mai adecvată expresie în regula rugăciunii (*lex orandi* sau *supplicandi*). Această formulă își are temeiul în învățătura Sf. Apostol Pavel, care se prezintă ca „slujitor al lui Dumnezeu și Apostol al lui Iisus Hristos, pentru credința... și cunoștința adevărului celui conform cu evlavie” (Tit 1, 1). Apostolul atrage atenția că „dacă învață cineva într-alt chip și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea conformă cu evlavie, acela e un îngâmfat, care nu știe nimic, suferind de boala discuțiilor și certurilor de cuvinte, din care pornesc... gâlceville necurmte ale oamenilor stricați la minte și lipsiți de adevăr” (I Tim 6, 3-5). Am redat amândouă aceste citate într-o traducere puțin mai literală decât cea din ediția sinodală, evidențiind astfel legătura pe care o relevă Apostolul Pavel între adevărul de credință și evlavie. Ori, evlavie se manifestă plenar în rugăciune și mai ales în Sf. Liturghie. Altfel spus, cu tradiția sa apostolică și patristică bimilenară, Sf. Liturghie, expresie a evlaviei, este vehiculul mereu viu al învățăturii de credință creștină. Evagrie Ponticul formula acest adevăr astfel: „Dacă te rogi, ești teolog; și, dacă ești teolog, te rogi”.

Mântuitorul Hristos, întâlnindu-Se la cer cu omenitatea Sa îndumnezeită, ni S-a făcut „calea cea nouă și vie” (Evrei 10, 20) spre taina Ființei Sale, care este iubire, spre Adevărul Care este El Însuși. Nu poate nimeni să aibă credința cea adevărată în afara unirii cu El, în afara acestei comuniuni de viață cu Hristos-Dumnezeu, care-și află expresia mai ales în rugăciune. Prin această comuniune, cunoașterea tainelor dumnezeiești se face în chip suprarational, prin lucrarea Duhului Sfânt în ființa credinciosului. Rugăciunea liturgică a Bisericii nu numai că enunță învățătura de credință, ci ne și mijlocește o cunoaștere dinamică a tainelor Revelației dumnezeiești. Astfel, „credința și cunoștința adevărului celui conform cu evlavie” își află expresia cea mai deplină în rugăciunea Bisericii și mai ales în Sf. Liturghie.

Unii confundă teologia, deci cunoașterea lui Dumnezeu, cu speculația. Dar, cum o arată însăși etimologia cuvântului (de la latinescul *speculum*, care înseamnă oglindă), aceasta din urmă înseamnă a privi într-o oglindă pentru a te vedea pe tine însuși. O astfel de autocontemplare sau orice alt fel de imagineare a lui Dumnezeu nu are nimic de-a face cu adevărata Lui cunoaștere. Dumnezeu unei astfel de cunoașteri este un dumnezeu imaginat de om „după chipul și asemănarea sa”, un fals dumnezeu, un idol. Adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu este contemplație, prin rugăciunea curată și duhovnicească. Dionisie Areopagitul, de pildă, zice că mai întâi de toate trebuie să invocăm Treimea și „să ne înălțăm spre Dânsa, ca izvor al bunătăților, mai întâi prin rugăciuni, iar apropiindu-ne tot mai mult de Ea, să fim inițiați în taina acelor daruri întru tot bune ce-și au temeiul într-Însa” (*Despre Numele divine*, III, 1). Rugăciunea

mijlocește, deci, *inițierea* în tainele dumnezeiești. Și aceasta este o lucrare a lui Dumnezeu, spre care credinciosul își deschide și își înalță inima și întreaga-i ființă, prin rugăciunea curată, rezultatul fiind o inefabilă și supraluminoasă întâlnire sinergetică.

Acest lucru este adevărat nu numai pentru rugăciunea liturgică, ci și pentru rugăciunea individuală a credinciosului care este membru al Bisericii. Orice rugăciune a acestuia este, de fapt, bisericească, eclesială. În fiecare adevărată rugăciune, Duhul Sfânt este Cel care strigă în inimile noastre „Avva, Părinte!” (Rom 8, 15; Gal 4, 6). Iar prezența și lucrarea Duhului Sfânt în noi nu numai că ne face să sârbătorim o perpetuă Cincizecime, cum zice Sf. Ioan Gură de Aur (*Omilia la Cincizecime*, I, 1), ci ne și asigură legătura permanentă cu toți cei care strigă, în Duhul Sfânt, „Avva”, cu întreaga Biserică adică. Ceea ce înseamnă, pe de o parte, că și rugăciunea noastră personală are un caracter eclesial; iar pe de altă parte, că această rugăciune exprimă, de fiecare dată, întreg conținutul de credință al Bisericii. Astfel, de pildă, chiar în una dintre primele rugăciuni ale dimineții din *Cartea de rugăciuni*, Îi cerem personal Dumnezeului Celui în Treime să ne inițieze în cunoașterea și slăvirea Sa: „Din pat și din somn m-ai ridicat, Doamne; mintea mea o luminează și inima și buzele mele le deschide, ca să Te laud pe Tine, Sfântă Treime: Sfânt, Sfânt, Sfânt ești, Dumnezeule, pentru rugăciunile tuturor sfinților Tăi, miluiește-ne pe noi”. Deși este vorba de o rugăciune personală, pluralul de la sfârșit, ca și pomenirea tuturor sfinților marchează clar caracterul ei eclesial. Același lucru se poate spune despre rugăciunea ortodoxă în general.

Astfel, în Biserică, chiar credinciosul cel mai simplu, prin cercetarea plină de iubire și împlinirea statornică a cuvântului lui Dumnezeu, prin viața sa de rugăciune și, în chip culminant, prin participarea la Sf. Liturghie și împărtășirea cu vrednicie cu Sf. Euharistie, devine teolog, adică un inițiat în tainele adevărului dumnezeiesc, și unit într-o comuniune de viață, prin Duhul Sfânt, cu Hristos-Adevărul. Acestui credincios nimic din ceea ce este Ortodoxia nu-i este străin, ca unul care posedă „credința și cunoștința adevărului celui conform cu evlavie”. El se face părtaș la tot ceea ce a primit Biserica de la Domnul ei, la întregu-i tezaur de învățătură mântuitoare și la tot harul. Un astfel de credincios, chiar dacă nu este instruit în profunzime în ce privește învățătura de credință, nu va cădea niciodată victimă ereziei, și aceasta tocmai datorită faptului că el trăiește în adevăr, că adevărul este pentru el un fapt de viață, un fapt al vieții sale de comuniune cu Hristos.

Vai celor care despart cunoștința lui Dumnezeu de evlavie! Vai, adică, celor pentru care credința creștină este simplă speculație, iar nu aflarea și urmarea lui Hristos. Ei se amăgesc cu credințe deșarte și, coborând tainele credinței la nivelul unor „gâlcevi deșarte”, se vădesc, după cuvântul Apostolului, „oameni stricați la minte și lipsiți de adevăr” (I Tim 6, 5).

O, iubitul meu frate, L-ai aflat tu pe Hristos? Sau, mai bine zis, te-ai lăsat aflat de El? Și cum Îi răspunzi la chemarea pe care, ca și lui Filip odinioară, El ți-o adresează prin acest singur cuvânt: „Urmează-Mi”? Este credința ta conformă cu evlavie? Ești tu ortodox?

Cunoașterea lui Dumnezeu

Predică la Duminica a II-a din Post
(a Sf. Grigorie Palama)

Evangelia de la Marcu 2, 1-12

¹ Și intrând iarăși în Capernaum, după câteva zile s-a auzit că este în casă. ² Și îndată s-au adunat mulți, încât nu mai era loc, nici înaintea ușii, și le grăia lor cuvântul. ³ Și au venit la El, aducând un slăbănog, pe care-l purtau patru inși. ⁴ Și neputând ei, din pricina mulțimii, să se apropie de El, au desfăcut acoperișul casei unde era Iisus și, prin spărtură, au lăsat în jos patul în care zăcea slăbănogul. ⁵ Și văzând Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îți sunt păcatele tale! ⁶ Și erau acolo unii dintre cărturari, care ședeau și cugetau în inimile lor: ⁷ Pentru ce vorbește Acesta astfel? El hulește. Cine poate să ierte păcatele, fără numai unul Dumnezeu? ⁸ Și îndată cunoscând Iisus, cu duhul Lui, că așa cugetau ei în sine, le-a zis lor: De ce cugetați acestea în inimile voastre? ⁹ Ce este mai ușor a zice slăbănogului: Iertate îți sunt păcatele, sau a zice: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă? ¹⁰ Dar, ca să știți că putere are Fiul Omului a ierta păcatele pe pământ, a zis slăbănogului: ¹¹ Zic ție: Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta. ¹² Și s-a sculat îndată și, luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor, încât erau toți uimiți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Asemenea lucruri n-am văzut niciodată.

Evangelia acestei Duminici ne înfățișează vindecarea sufletească (iertarea păcatelor) și trupească de către Domnul Hristos a slăbănogului (paralizatului) de la Capernaum. În relatarea evanghelică este însă vorba de mai mult decât de încă o vindecare minunată săvârșită de Mântuitorul. Anume, cu acest prilej El Se prezintă ca Acela Care dă harul iertării păcatelor celor care se apropie cu credință de El. Evanghelistul scrie: „Și văzând Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îți sunt păcatele tale!” (v. 5). Obiecția cărturarilor, că numai unul Dumnezeu poate să ierte păcatele (v. 7), era întemeiată. Vindecându-l pe slăbănog, Iisus le dovedește însă că El este Dumnezeu, și că, deci, poate să ierte păcatele. Mai mult, Domnul Hristos a dat puterea iertării păcatelor și Sfinților Săi Apostoli (Mt 16, 19; In 20, 22-23) și, prin ei, Bisericii, prin slujitorii ei, episcopii și preoții. În finalul relatării paralele de la Matei a vindecării slăbănogului din Capernaum citim chiar aceste cuvinte: „Iar mulțimile, văzând acestea, s-au spăimântat și au slăvit pe Dumnezeu Cel Care dă *oamenilor* asemenea putere” (Mt 9, 8). Evanghelistul scrie aceste cuvinte ca teolog al Bisericii; el știe nu numai că Iisus, Dumnezeu adevărat, poate să ierte păcatele, ci și că, prin Hristos, Dumnezeu a dat și *oamenilor* în Biserică, puterea iertării (de aceea și vorbește de *oameni*, la plural).

Confruntarea tacită dintre Mântuitorul și cărturari este, de fapt, confruntarea dintre două perspective religioase diferite: cea a credinței în Hristos și cea fără Hristos. În Hristos, ne spune această Sfântă Evanghelie, Dumnezeu devine accesibil și apropiat omului, cum nu se putea concepe în vechea iconomie religioasă.

Același adevăr fundamental îl relevă și faptul că această Duminică a II-a din Post este dedicată *Sfântului Grigorie Palama*, marele apărător al adevărului creștin dintotdeauna că, în Hristos, este posibilă unirea omului cu Dumnezeu și îndumnezeirea sa după har.

În *Fericirea a VI-a* din Evanghelie Mântuitorul zice: „Ferițiți sunt cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Mt 5.). Această învățătură a fost păstrată cu sfințenie de-a lungul veacurilor de tradiția autentică a Bisericii, care întotdeauna a mărturisit că adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu nu este cea rațională, ci este un har de Sus, și că „nimeni nu-L cunoaște pe Dumnezeu dacă nu-L învață Însuși Dumnezeu” (Evagrie din Pont). De aceea, de pildă, Origen (185-254) își îndemna ucenicii în ale Teologiei să se roage pentru a primi „sărutarea Cuvântului”. Iar Sf. Efrem Sirul (306-373) învață: „Înainte oricărei lecturi (din Sf. Scriptură, n. n.), roagă-te lui Dumnezeu, stăruiește în rugăciune, ca El să ți Se descopere”. În cântările de la Rusalii se arată că Dumnezeu face din pescari adevărații cunoscători și propovăduitori ai tainelor Sale. Este o lucrare a harului, prin care Dumnezeu îi ridică pe cei ce se curăță prin credință și prin ascultarea de poruncile Sale la o cunoaștere mai presus de cunoaștere, făcându-i, cum zice Sf. Apostol Petru (II Petru 1, 3-4), „părtași dumnezeieștii firi”. Într-adevăr, numai printr-o astfel de ridicare a omului, prin har, poate el să-L vadă pe Dumnezeu și să se unească cu El. Sf. Simeon Noul Teolog (949-1022) zice că „Dumnezeu nu Se unește decât cu dumnezei”, adică cu cei pe care i-a făcut „dumnezei după har”. După acest sfânt părinte, a teologhisi (adică a vorbi despre Dumnezeu și despre unirea noastră cu El) înseamnă a povesti ceea ce trăiești și ceea ce vezi. El descrie astfel lumina îndumnezeitoare: „Dumnezeu este lumină și contemplarea Sa este asemenea unei lumini...” Întrebând: „Ești Tu, Dumnezeul meu?” primește răspunsul: „Da, Eu sunt Dumnezeul făcut Om pentru tine și, iată, că Eu te-am făcut și te voi face, după cum vezi, dumnezeu...” „Cum această lumină se făcea deasupra sa, asemenea soarelui în splendoarea lui de la amiază, și-a dat seama că era el însuși în centrul luminii, plin de bucurie și de lacrimi... A văzut lumina unindu-se, ea însăși, într-un mod de necrezut, cu trupul său și pătrunzând încet-încet în mădularele sale... și făcându-l și pe el pe de-a-ntregul foc și lumină” (citată după Paul Evdokimov, *Cunoașterea lui Dumnezeu*, trad. de Pr. Dr. V. Răducă, Ed. Christiana, București, 1995, p. 68).

Această învățătură o păstrau cu sfințenie și monahii isihaiști din Athosul secolului al XIV-lea, care afirmau că, prin izbăvirea de patimi și prin rugăciunea curată, omul poate vedea slava lui Dumnezeu încă de pe pământ, printr-o tainică și suprafirească unire cu El. Este, de fapt, arvuna Împărăției cerești pentru cei curați cu inima, un har de Sus, omul aducând numai „aprinderea doririi după Dumnezeu”. Ușa care duce de la întuneric la lumină este pocăința. Iar lumina nu este altceva decât harul lui Hristos, adică Însuși Hristos Cel preamărit, împărtășit ca dar (har) prin Duhul Sfânt și avându-și tronul în inima curățată de patimi a omului. Spre inimă își îndreaptă isihaiștii privirea minții într-o neconținută invocare a numelui atotputernic al lui Iisus Hristos, prin ceea ce s-a și numit

Rugăciunea lui Iisus sau *Rugăciunea inimii*: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!” E o rugăciune scurtă, dar care exprimă în esență întreaga învățătură mântuitoare: prin ea mărturisim, în primul rând, că Iisus este Domn, Hristos (Mesia) și Fiul lui Dumnezeu; apoi mărturisim abisul căderii noastre, care cheamă adâncul milostivirii lui Dumnezeu. Chemându-L pe Iisus în sălașul pe care I l-a pregătit, omul poate ajunge să spună cu Sf. Apostol Pavel: „Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine” (Gal 2, 20). Această vedere a slavei lui Hristos ca lumină dumnezeiască – așa cum au văzut-o cei trei Apostoli pe Tabor, la Schimbarea la față (Mt 17, 2.5 și loc. par.), sau Sf. Ștefan în extazul ce a precedat moartea sa martirică (Fapte 7, 56) – era un fapt constant al experienței duhovnicești a sfinților. Până când, sub influența raționalismului scolastic al Apusului, un călugăr de origine din Calabria, cu numele Varlaam, a alcătuit (începând cu anul 1334) o serie de scrieri contra isihaiștilor. Dumnezeu, zicea Varlaam, ființă transcendentă, este cu totul inaccesibil și nu există nici o posibilitate de unire directă cu El. Pe isihaiști el îi acuza de erezie, ca unii care ar fi pretins că văd ființa lui Dumnezeu, fapt absolut imposibil.

Demersul lui Varlaam nu avea, de fapt, nimic de-a face cu adevărata teologie creștină. În Apus, filozofia lui Aristotel fusese adoptată ca suport al întregului edificiu al teologiei scolastice. Chiar la Constantinopol, învățământul universitar era „platonizant”. Contestarea lui Varlaam venea, de fapt, în numele filozofiei. Conform acestei „teologii”, mintea omului creat nu poate cuprinde pe Creator. Ea poate concepe numai ceea ce nu este Dumnezeu, poate adică formula o teologie prin negații sau *apofatică*. Era, de fapt, aceeași perspectivă ca și cea a filozofilor păgâni. Ca și cum Hristos nu S-ar fi coborât la noi și nu ni S-ar fi făcut „calea cea nouă și vie” (Evrei 10, 20) spre Dumnezeu și spre unirea cu El.

Sf. Grigorie Palama s-a ridicat cu toată puterea în apărarea adevărului mântuitor. Deși a suferit mult (a fost închis în mai multe rânduri și a fost o vreme prizonier la turci), a reușit, prin valoroasele sale scrieri, să polarizeze energiile monahismului, dar și ale ansamblului Bisericii dreptmăritoare, astfel încât rătăcirea lui Varlaam și a acoliților săi a fost condamnată de către o serie de sinoade ținute la Constantinopol: două în 1341, un al treilea în 1347 și un al patrulea în 1351. Deși în 1347 Grigorie Palama a devenit mitropolit al Tesalonicului, acest moment n-a marcat și sfârșitul suferințelor sale. Învățătura sa însă a biruit definitiv, astfel încât la un sinod din 1368 – adică la nici nouă ani de la moartea sa – el a fost proclamat sfânt, fiind considerat neconținut de atunci încoace drept un adevărat simbol al învățaturii ortodoxe care, în opoziție cu intelectualismul și raționalismul apusean, fundamentează experiența întâlnirii cu Dumnezeu a credinciosului rugător.

Pentru opozanți, harul ar fi ceva creat. Chiar dacă a venit Hristos și a adus harul, ziceau ei, prăpastia între Creator și omul creat a rămas nu mai puțin adâncă, un har creat neputând aboli această prăpastie. Sf. Grigorie Palama a venit cu un aport esențial la precizarea învățaturii despre sfântul har. Dacă Dumnezeu e necreat, nu înseamnă că ne este cu totul închisă posibilitatea întâlnirii cu El. Căci lucrările Sale (numite de el, cu termenul grecesc corespunzător, *energii*) sunt nedespărțite de ființa Lui și în fiecare lucrare e activ Dumnezeu întreg, dar de fiecare dată în alt mod. Astfel, harul este energie

necreată a lui Dumnezeu. Prin har, avem acces la Dumnezeu Însuși, deși El rămâne inaccesibil după ființa Lui dumnezeiască. Faptul că harul este energie necreată, pe de o parte, și distincția între ființa dumnezeiască și energiile necreate care iradiază din ea, pe de altă parte, constituie clarificarea esențială pe care scrierile Sfântului Grigorie Palama și sinoadele din sec. al XIV-lea au impus-o pentru totdeauna ca o piatră de temelie a învățăturii ortodoxe. Sf. Grigorie Palama respinde acuzația lui Varlaam că lumina dumnezeiască văzută de ishaști ar fi socotită de ei ființa lui Dumnezeu, dar respinge și afirmația că ar fi o lumină materială emanată din ființa lui Dumnezeu, într-un sens panteist. Citându-l pe Sf. Grigorie Teologul, el zice: „Căci Cel ce este după ființa Sa, din veac și până în veac, tuturor nevăzut și de toți necuprins, Se coboară din înălțimea Sa ca să poată încăpea întrucâtva în firea noastră“ (*Filocalia*, vol. VII, București, 1977, p. 274).

Pentru Varlaam, singurul mod de a „vedea“ pe Dumnezeu este curățirea de neștiința filozofică. Nici o lumină dumnezeiască nu vine, după el, în sufletul omului; singura lumină de care are parte omul e cunoașterea deductivă a lui Dumnezeu prin cele create. Oamenii duhovnicești nu neagă și acest fel de cunoaștere a lui Dumnezeu. Dar ei socotesc ca mijloace prin care se ajunge la vederea în sens propriu a lui Dumnezeu, adică în sensul de trăire în prezența și din puterea Lui, curățirea de patimi și rugăciunea. Primind această arvună a vederii lui Dumnezeu – care va fi deplină numai în viața viitoare – ei trăiesc în certitudinea prezenței lui Dumnezeu. Citându-l pe Sf. Isaac Sirul, Sf. Grigorie Palama zice că am dobândit „doi ochi sufletești“: „Cu unul vedem cele ascunse în firi, adică puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu și pronia Lui cu privire la noi, înțeleasă din măreția guvernării Sale; cu celălalt privim slava sfintei Lui firi, când binevoiește Dumnezeu să ne introducă în tainele duhovnicești“ (*ibidem*, p. 282). Cea de-a doua este vederea extatică, prin care, „când încetează orice putere de cunoaștere, Dumnezeu Se face văzut sfinților, unindu-Se prin puterea Duhului, ca Dumnezeu cu dumnezei și fiind văzut de aceștia“ (*ibidem*, p. 303). Citându-l pe Sf. Ioan Scărarul (*Scara*, XXVIII), Sf. Grigorie zice și el: „Sfârșitul rugăciunii este răpirea minții la Domnul“ (*ibidem*, p. 309).

Așa s-au apropiat întotdeauna sfinții de Dumnezeu. Iată o importantă confirmare a acestui fapt în viața unui sfânt care a trăit mult mai aproape de vremea noastră – este vorba de Sf. Serafim de Sarov (1759-1833). Era în iarna anului 1831. Sf. Serafim se afla afară, pe zăpadă, cu un ucenic apropiat al său (Motovilov), care de mult nutrea dorința de a afla care este scopul vieții creștine. Sfântul, descoperindu-i gândul, i-a spus că scopul vieții creștine este dobândirea Sfântului Duh. „Dar de unde pot să știu că-L am pe Duhul Sfânt?“ – a întrebat ucenicul. Atunci Sf. Serafim i-a cerut să se uite la el. Privindu-l, ucenicul l-a văzut ca și cum ar fi fost îmbrăcat în soare. Iar sfântul i-a dezvăluit că, dacă-l vede astfel, este tocmai pentru că și el însuși se află cuprins în aceeași lumină necreată a harului lui Hristos. La întrebările sfântului, ucenicul a declarat că simte o pace și o bucurie de negrăit.

Iată, iubii mei frați, minunata învățătură a acestei Duminici. Ea ne arată cât suntem de departe de adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu. Și ne îndeamnă să folosim cu sârguință prilejul Postului Mare spre o deplină curățare de patimi și spre dobândirea rugăciunii celei adevărate și duhovnicești. Astfel încât și în noi să Se sălășuiască Hristos și să cunoaștem cu adevărat, ca ucenici ai Săi prea iubii, puterea și slava Sa cea dumnezeiască.

Răstignit împreună cu Hristos

Predică la Duminica a III-a din Post
(a Sfintei Cruci)

(Evanghelia de la Marcu 8, 34 – 9, 1)

8³⁴ Și chemând la Sine mulțimea, împreună cu ucenicii Săi, le-a zis: Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. ³⁵ Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul Său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa. ³⁶ Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? ³⁷ Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său? ³⁸ Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va rușina de el, când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri. 9¹ Și le zicea lor: Adevărat grăiesc vouă că sunt unii, din cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu, venind întru putere.

Postul Mare este un minunat urcuș nu numai spre Sărbătoarea Învierii Domnului, ci spre desăvârșirea noastră. Evangheliile duminicale ale Postului Mare reprezintă ele însele trepte ale acestui urcuș. Luând aminte cum se cuvine la mesajul lor, vom urca, treaptă cu treaptă, la înălțimea chemării noastre de ucenici ai lui Hristos (de creștini).

Cuvintele Evangheliei de astăzi au fost adresate de Mântuitorul nu numai ucenicilor, ci și mulțimii. Sf. Marcu ține să precizeze acest lucru: „Și chemând la Sine mulțimea, împreună cu ucenicii Săi...“. Nu era, oare, cazul ca, în fața unui astfel de auditoriu, Mântuitorul să dea niște învățături mai ușoare, mai puțin radicale? Nu era mai „pedagogic“ să hrănească cu lapte mulțimea aceea de „prunci“ duhovnicești (cf. I Cor 3, 1-2)?

Ei bine, nu! Într-o altă împrejurare, când Domnul a vorbit despre împărtășirea cu trupul și sângele Său drept condiție *sine qua non* a mântuirii, chiar unii care până atunci se considerau ucenicii Săi au avut o reacție de respingere, zicând: „Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte?“ Și L-au părăsit. Iar El n-a încercat în nici un fel să-i înduplece să rămână, nici n-a diluat cât de cât cuvântul cel prea „greu“ de purtat pentru ei. Dimpotrivă, i-a întrebat pe cei ce rămăseseră (pe cei doisprezece): „Nu vreți și voi să vă duceți?“ (In 6, 60-67). În acest fel, Domnul a arătat că Evanghelia Sa nu poate fi diluată, că

radicalismul ei nu poate fi atenuat și că, a-i diminua exigențele înseamnă, de fapt, a o falsifica.

În mulțimea de oameni care, după Evanghelia de astăzi, Îl asculta pe Mântuitorul, probabil că destul de mulți, cuceriiți de învățătura Sa, dar, mai ales, uimiți de minunile Sale, nutreau gândul de a-L urma, de a-L deveni ucenici. Ori, iată, Domnul le înfățișează statutul ucenicului într-un cuvânt cel puțin tot atât de „greu” ca și cel despre a mânca trupul și sângele Său: „Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie” (Mc 8, 34).

În vorbirea curentă, expresia „a-și lua crucea” a ajuns să însemne pur și simplu a îndura o situație neplăcută, a duce povara vieții de toate zilele, cu toate inconvenientele ei. Astfel încât, ascultând acest cuvânt al Evangheliei, cei mai mulți dintre noi nu mai realizăm cât de șocant a putut fi cuvântul lui Iisus pentru cei ce-L ascultau atunci. Căci, „a-ți lua crucea” nu înseamnă altceva decât a fi răstignit, adică a fi executat în chipul cel mai groaznic și mai rușinos. Ascultătorii Mântuitorului avuseseră, desigur, prilejul să vadă oameni murind pe cruci. Era atunci în creștere între iudei mișcarea zelotă, care, în „zelul” ei pentru scuturarea jugului roman, nu se dădea în lături de la acte pe care le-am numi astăzi teroriste. Pedepsa obișnuită pentru autorii unor astfel de acte era răstignirea. În opera istoricului Iosif Flaviu (sec. I) citim adeseori despre răstigniri și despre răstigniți. Iudeii știau, deci, foarte bine ce înseamnă a-ți lua crucea. Să mori pe cruce – ce oroare! Cicero califică răstignirea drept „cea mai crudă și mai teribilă pedeapsă” (*crudelissimum et teterimum supplicium*). La grozăvia de neimaginat a chinurilor trupesti se adăuga îngrozitoarea încărcătură morală a acestui supliciu, răstignirea fiind rezervată pentru sclerați, cum, de pildă, fuseseră Baraba și cei doi tâlhari răstigniți împreună cu Mântuitorul. O încărcătură cu o serioasă conotație religioasă pentru iudei, care, conform prevederii din Legea lui Moise (Deut 21, 23), vedeau în cel atârnat pe lemn un „blestemat”.

E adevărat, Mântuitorul nu murise încă pe cruce atunci când rostea aceste cuvinte. Ba chiar, deși le prevestise ucenicilor patimile și moartea Sa (Mc 8, 31), nu le vorbise încă în mod precis despre faptul că va fi răstignit. Dar, cum spuneam, ascultătorii știau foarte bine ce înseamnă crucea. Nu aveau cum să se înșele asupra sensului exact al cuvintelor Învățătorului galileian.

Versetele următoare arată limpede că, înfățișând ascultătorilor condițiile uceniciei, Mântuitorul a avut în vedere exact acest înțeles radical al luării crucii. Căci, arată El în continuare, luarea crucii și urmarea Sa – cu crucea în spate, spre locul supliciului – nu este o simplă metaforă, ci înseamnă să fii gata a-ți pierde „sufletul” pentru Hristos și pentru Evanghelie (v. 35-37). A-l pierde pentru a-l câștiga. Folosind ambiguitatea termenului grecesc *psyche* (ca, de altfel, și a corespondentului său ebraic *nefes*), textul evanghelic evidențiază contrastul între viața pământească și cea duhovnicească. Într-adevăr, *psyche* înseamnă și „viață”, adică viața biologică, viață în trup, dar și „suflet”, adică partea spirituală a omului, componenta mai adâncă a eului individual, prin care și suntem persoane umane. Viața firească este pusă în contrast cu viața cea adevărată și veșnică;

„Sufletul” biologic, cel prin care omul este o ființă vie (cf. Facere 2, 7), este pus în contrast cu ființa spirituală a omului.

Condiția uceniciei este exprimată aici în modul cel mai tranșant: a deveni creștin înseamnă a te îmbrăca în cămașa morții. Sf. Ioan Gură de Aur ne arată că așa trebuie înțeles acest cuvânt al Mântuitorului. „Ucenicii lui Hristos – zice el – trebuie să înfrunte nu numai moartea aceasta firească, ci chiar moartea silnică; și nu numai moartea silnică, ci și moartea de ocară” (*Omilia la Matei*, în *Scrieri*, partea a treia, col. „Părinți și scriitori bisericești”, 23, București, 1994, p. 434). Când evanghelistul scria aceste cuvinte, la câteva decenii de existență a Bisericii, mulți dintre ucenicii lui Hristos plătiseră deja acest preț. Biserica își avea deja veșmântul împurpurat de sângele martirilor ei. Cei ce țin la viața lor – zice Evanghelia – n-au ce căuta pe calea lui Hristos, care este o cale a crucii.

N-au ce căuta pe această cale oamenii lumesti, cei pentru care „lumea” este ceva. O, săracii oameni lumesti! Porniți cu sârg în „câștigarea lumii”, parcă numai „lumea” întreagă i-ar putea satisface. Și totuși, cu cât mai de preț decât „lumea” întreagă este „sufletul” lor, pe care-l ignoră și de a cărui „scăpare” nu se preocupă nicidecum!

Pentru oamenii firești și lumesti crucea nu poate fi decât nebulie și sminteală (cf. I Cor 1, 23-25). Cum să-și asume ei „batjocorirea lui Hristos” (Evrei 11, 26), când nu-i interesează decât lumea și lauda ei? Cum să primească chinurile crucii, când nu urmăresc decât plăcerile? Mântuitorul știa foarte bine acest lucru. Știa că nu oricine poate să-l fie următor. De aceea nici nu „cosmetizează” deloc situația celui pornit pe urmele Sale. Crucea, da, crucea, adică vrăjmășia, ocară și prigoana până la moarte, este tot ceea ce ucenicul lui Hristos poate aștepta din partea lumii de păcat. Căci, le zice Iisus ucenicilor Săi, „nu este sluga mai mare decât Stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigonii” (In 15, 20).

Bine, vom zice, dar nu toți ucenicii lui Hristos au murit pe cruce! Cei mai mulți, chiar dintre sfinții cei mari, au murit de moarte bună!

Obiecția este întemeiată. Și totuși, există un fel de răstignire pe care o primesc toți adevărații ucenici ai lui Hristos. Și nu este vorba de o răstignire ca mod de încheiere a vieții, ci de o răstignire continuă. Este răstignirea „omului vechi” (Rom 6, 6), printr-o statornică actualizare în viața de credință a Botezului creștin, care este moarte și îngropare împreună cu Hristos (Rom 6, 3 și urm.); este răstignirea „trupului, împreună cu patimile și cu poftele” (Gal 5, 24); și este răstignirea față de lume (Gal 6, 14). Nici prin acest fel de răstignire însă, radicalismul crucii nu este deloc atenuat. Răstignirea omului vechi, răstignirea trupului, cu patimile și cu poftele sale, răstignirea față de lume nu sunt simple vorbe mari. A primi acest fel de răstignire presupune condiția pe care Mântuitorul o prezintă chiar la început: anume, *lepădarea de sine*.

Fără lepădarea de sine nu poți nicidecum să urmezi cu adevărat pe Hristos. „Oricine” de la începutul frazei arată că nimeni nu poate deveni ucenic eludând această condiție. Ce înseamnă exact lepădarea de sine? Pentru cei care nu trăiesc această stare expresia nu este deloc ușor de înțeles. Exegeții spun că avem de-a

face aici cu una dintre noțiunile cele mai dificile din Evanghelie. Mulți creștini înțeleg această expresie într-un mod fals, ca reținerea de la unele plăceri. Ori, „sinele” este mult mai mult decât atât și radicalismul a ceea ce înseamnă „lepădarea de sine” nu este cu nimic mai prejos decât acela al răstignirii pe cruce. Ne poate ajuta la înțelegerea acestei expresii modul în care ea a fost tradusă în diferite limbi. Astfel, ea a fost redată prin „a nu te accepta pe tine însuși”, „a te uita pe tine însuși”, „a nu lua seamă la tine însuși”, „a nu te preocupa de tine însuși”, „a nu te închina la tine însuși” (adică, a nu te face propriul tău Dumnezeu), „a nu face voia inimii tale”, „a nu-ți mai aparține ție însuși”, „a zice: nu fac ceea ce voiesc să fac”, „a zice: eu nu sunt bun de nimic”, „a nu te gândi la tine însuși”, „a lepăda felul tău de a gândi”, „a lăsa deoparte cele ale tale”, „a te disprețui”, „a-ți întoarce spatele ție însuși”, „a nu se supune sieși”, „a zice: eu nu trăiesc pentru mine însumi”, „a zice «Nu» sieși”, „a renunța la sine însuși”, „a se renega pe sine însuși” etc. (Cele mai multe din aceste exemplificări le-am redat după un manual de traducere a Evangheliei de la Marcu pus la îndemâna traducătorilor de „Societățile Biblice Unite”: Robert G. Bratcher și Eugene A. Nida, *A Handbook on the Gospel of Mark*, UBS Handbook Series, New York, 1961, retip. 1993, p. 266).

Marea înșelăciune a diavolului este a ne face să credem că putem să-l urmărim lui Hristos fără a avea lepădarea de sine, păstrând cât mai multe din cele ale omului vechi, fiind blânzi cu „trupul” și avându-ne bine cu „lumea”. O, cât de mulți se cred urmăritori ai lui Hristos, când de fapt drumul lor este împotriva Lui! Fug de cruce, și se laudă că au crucea! Vorbesc de răstignirea trupului lor, când, de fapt, „ei răstignesc loruși, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de batjocură” (Evrei 6, 6)!

Alții, mulți, nici nu vor să audă de luarea crucii și de urmarea lui Hristos. Chemarea la ucenicie nu-i atinge nicidecum. De cruce fug cât pot de tare. Au necazuri și suferințe, ca orice om, dar n-au cruce. Căci cruce ai numai dacă-L ai pe Hristos. Și, o, dacă-L ai pe El, cât este de fericită luarea și purtarea crucii! Cât este de fericită răstignirea împreună cu El, care este totodată înviere și viață!

Căci, într-adevăr, lepădarea de sine și purtarea crucii nu se reduc la aspectul lor negativ. Ele nu înseamnă sărăcie și chin, ci bogăție și fericire mai presus de orice cuvânt omenesc. Nu rămâne un gol în locul «sinelui» pe care l-am lepădat, dacă l-am lepădat: ci acest loc îl ia Hristos. Astfel, răstignirea noastră este, de fapt, o răstignire împreună cu Hristos (Gal 2, 20). Iar Hristos Cel ce, în ființa noastră, a luat locul „omului celui vechi” nu este numai răstignit, ci și înviat și înălțat de-a dreapta Tatălui, este Iisus Hristos Biruitorul, „Împăratul împăraților și Domnul domnilor” (Apoc 19, 16).

Scara dumnezeiescului urcuș

Predică la Duminica a IV-a din Post
(a Sfântului Ioan Scărarul)

Evanghelia de la Marcu 9, 17-32 și de la Matei 4, 25 – 5, 12

Marcu 9 ¹⁷ Și I-a răspuns Lui unul din mulțime: Învățătorule, am adus la Tine pe fiul meu, care are duh mut. ¹⁸ Și oriunde-l apucă, îl aruncă la pământ și face spume la gură și scrâșnește din dinți și întepenește. Și am zis ucenicilor Tăi să-l alunge, dar ei n-au putut. ¹⁹ Iar El, răspunzând lor, a zis: O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda pe voi? Aduceți-l la Mine. ²⁰ Și l-au adus la El. Și văzându-L pe Iisus, duhul îndată a zguduît pe copil, și, căzând la pământ, se zvârcolea spumegând. ²¹ Și l-a întrebat pe tatăl lui: Câtă vreme este de când i-a venit aceasta? Iar el a răspuns: Din pruncie. ²² Și de multe ori l-a aruncat și în foc și în apă ca să-l piardă. Dar de poți ceva, ajută-ne, fiindu-Ți milă de noi. ²³ Iar Iisus i-a zis: Cât despre a putea – toate sunt cu puțință celui ce crede. ²⁴ Și îndată strigând tatăl copilului, a zis cu lacrimi: Cred, Doamne! Ajută necredinței mele. ²⁵ Iar Iisus, văzând că mulțimea dă năvală, a certat duhul cel necurat, zicându-i: Duh mut și surd, Eu îți poruncesc: Ieși din el și să nu mai intri în el! ²⁶ Și răcnind și zguduindu-l cu putere, duhul a ieșit; iar copilul a rămas ca mort, încât mulți ziceau că a murit. ²⁷ Dar Iisus, apucându-l de mână, l-a ridicat, și el s-a sculat în picioare. ²⁸ Iar după ce a intrat în casă, ucenicii Lui L-au întrebat, de o parte: Pentru ce noi n-am putut să-l izgonim? ²⁹ El le-a zis: Acest neam de demoni cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post. ³⁰ Și, ieșind ei de acolo, străbăteau Galileea, dar El nu voia să știe cineva. ³¹ Căci învăța pe ucenicii Săi și le spunea că Fiul Omului se va da în mâinile oamenilor și-L vor ucide, iar după ce-L vor ucide, a treia zi va învia. ³² Ei însă nu înțelegeau cuvântul și se temeau să-L întrebe.

Matei 4 ²⁵ Și mulțimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan. 5 ¹ Văzând mulțimile, Iisus S-a suit în munte, și așezându-Se, ucenicii Lui au venit la El. 2 Și deschizându-și gura, îi învăța zicând: 3 Fericți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor. 4 Fericți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. 5 Fericți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul. 6 Fericți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor satura. 7 Fericți cei milostivi, că aceia se vor milui. 8 Fericți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu. 9 Fericți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema. 10 Fericți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor. 11 Fericți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din

*pricina Mea.*¹² *Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi.*

Mântuirea este deopotrivă dar (har) și datorie. Este, adică, rodul conlucrării noastre cu Dumnezeu în Hristos.

În predicile la primele două Duminici din Post am accentuat mai ales partea lui Dumnezeu la mântuirea noastră, adică dimensiunea harică a adevărului mântuitor și a comuniunii noastre cu el. Aceasta nu înseamnă însă că putem fi mântuiți fără voia noastră și fără a ne angaja într-un efort de conlucrare cu harul dumnezeiesc.

Duminica a IV-a din Post – atât prin cele două Evanghelii ale sale, cât și prin pomenirea Sfântului Ioan Scărarul – evidențiază cu precădere partea noastră la primirea darului mântuirii. Astfel, relatarea din Evanghelia de la Marcu (9, 17-32) despre vindecarea acelui copil muncit de duhul cel rău subliniază, pe de o parte, importanța credinței: „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede” (v. 23). Iar pe de altă parte faptul că nu putem fi biruitori împotriva vrăjmașului mântuirii noastre fără rugăciune și post: „Acest neam de demoni cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post” (v. 29). În același timp însă, această Duminică ne arată că efortul nostru de conlucrare cu harul primit trebuie să se înscrie într-un curs ascendent, într-un urcuș fără limite, până la infinitul Împărăției lui Dumnezeu. Astfel, Evanghelia amintită ilustrează ea însăși, cu mare claritate, această idee. Tatăl copilului lunatic crede că Hristos poate să-l ajute; dar își știe credința puțină, și de aceea strigă, cu lacrimi: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!” (v. 24). Credința noastră este adevărată credință numai atunci când neconținut se desăvârșește din fapte (cf. Iac 2, 22). Este vorba de un suiș al credinței. Dar și acest suiș – și faptul se cuvine subliniat cu tărie – ne este cu neputință fără ajutorul lui Hristos: „Ajută necredinței mele!” Căci, fără El nu putem face nimic (In 15, 5).

Această a doua idee importantă, anume că efortul nostru pe calea mântuirii – susținut și întărit neconținut de harul dumnezeiesc – trebuie să se înscrie într-un curs ascendent, că, adică, stagnarea este moarte și că viața în Hristos înseamnă creștere și urcuș, este evidențiată însă mai ales prin dedicarea acestei Duminici Sfântului Ioan Scărarul și prin Evanghelia cu cele nouă *Fericiri* (Mt 4, 25 – 5, 12). Sfântul Ioan Scărarul (sec. VII) și-a primit supranumele de la faptul că a scris o adevărată sinteză a vieții duhovnicești intitulată *Scara dumnezeiescului urcuș* sau *Scara raiului*. După cum o arată însuși titlul acestei lucrări, ea prezintă viața în Hristos ca un suiș duhovnicesc. *Scara* sa are treizeci de trepte, de la lepădarea de lume și până la unirea celor trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea. Această scriere excepțională s-a bucurat și se bucură de o largă circulație, fiind un minunat ghid nu numai pentru monahi – deși lor le-a fost adresată în primul rând –, ci și pentru orice credincios care ia în serios exigențele Evangheliei.

Ideea vieții în Hristos ca scară și ca urcuș este însă mult mai veche decât epoca Sfântului Ioan Scărarul. Ea apare în variate moduri chiar în Sfânta Scriptură. Se cuvine să cităm aici, în primul rând, un text important din a doua

Epistolă a Sfântului Apostol Petru (1, 4-8). Apostolul arată, în primul rând, că mântuirea este un dar: Dumnezeu – zice el – „ne-a hărăzit făgăduințe mari și de mare preț, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi” (v. 4). Imediat însă, arată că realizarea mântuirii cere și conlucrarea noastră: „Pentru aceasta, puneți și din partea voastră toată sânguința și adăugați la credința voastră fapta bună, iar la fapta bună cunoștința, la cunoștință înfrânarea, la înfrânare răbdarea, la răbdare evlavia, la evlavie iubirea frățească, iar la iubirea frățească dragostea” (v. 5-7). Iată o adevărată scară a virtuților, care se adaugă una alteia într-o succesiune ascendentă și tot mai cuprinzătoare, de la credință, temeiul vieții creștine, și până la dragoste, „care este legătura desăvârșirii” (Col 3, 14). Că, într-adevăr, Apostolul a avut în vedere o astfel de scară și sporirea credincioșilor prin urcarea treptelor ei o arată clar versetul următor (8): „Căci dacă aceste lucruri sunt în voi și tot sporesc, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici fără roadă în cunoașterea Domnului nostru Iisus Hristos”.

Imaginea unui astfel de urcuș îl reflectă cea de-a doua pericopă evanghelică a acestei Duminici, Evanghelia Cuviosului. Într-adevăr, încă unii dintre vechii Părinți bisericești au văzut în cele nouă *Fericiri* din introducerea *Predicii de pe Munte* de la Matei (5, 3-12) treptele unei scări împărătești care suie de la smerenie până la răbdarea cu bucurie a prigoanei pentru Hristos și pentru numele Lui. Astfel, de pildă, Sfântul Grigorie de Nyssa, care ne-a lăsat o minunată tâlcuire a *Fericirilor* (*Despre Fericiri*, în *Scrieri*, partea întâia, PSB, 29, București, 1982, p. 331-400), citând cuvântul din Isaia (2, 3): „Veniți să ne suim în muntele Domnului”, îndeamnă pe cel ce voiește să fie „ucenic al Cuvântului” să se suie împreună cu El pe muntele duhovnicesc (cf. Mt 5, 1) al vederii celei înalte (al contemplației).

Cele nouă *Fericiri* apar, astfel, ca trepte ale acestui urcuș. Fiind vorba de o serie de virtuți prin care ne facem „fericiți”, aceste cuvinte ale Mântuitorului evidențiază cu deosebire dimensiunea morală a mântuirii, adică partea noastră în lucrarea sinergetică a mântuirii. Ceea ce nu implică nicidecum vreo diminuare a rolului primordial al harului dumnezeiesc. Să ne gândim numai la rolul central pe care-l au în aceste formulări *Împărăția cerurilor* (*Fericirile I și a VIII-a*) și *dreptatea* (*Fericirile a IV-a și a VIII-a*), care, în ansamblul Noului Testament, apar ca daruri ale lui Dumnezeu în Hristos. Astfel, virtuțile de care este vorba în *Fericiri* și pe care suntem chemați să le agonisim sunt, de fapt, roade ale conlucrării noastre cu harul primit și de aceea unii dintre teologii din vechime le numeau „daruri ale virtuților” (*dona virtutum*).

Așa cum spuneam în predica la *Duminica Înfricoșatei Judecăți*, Biserica din vremea în care-și scria Evanghelia Sfântul Matei se confrunta cu activitatea nefastă a unor „prooroci mincinoși” de tendință antinomianistă care, confundând libertatea creștină față de Legea lui Moise cu libertinajul, profesau un „creștinism” mai degrabă teoretic, lăsând pe un plan secundar îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu. *Fericirile*, ca și ansamblul *Predicii de pe Munte*, arată că nu ne putem mântui printr-o credință teoretică, fără fapte bune. Este clar că, în ce privește condițiile mântuirii, acel *sola fide* (= numai prin credință) al Protestantismului nu are suport în Sfânta Scriptură.

Textul mateian cuprinde 8+1 *Fericiri*. Spunem 8+1 deoarece – după opt exprimări la persoana a III-a – a noua, cu adresarea la persoana a II-a plural („Feriți-vă veți fi voi...”) este, de fapt, o aplicare a *Fericirii a VIII-a* la situația ucenicilor.

Fericirea I ne arată că, la baza întregului nostru efort spre desăvârșire, trebuie să punem smerenia. „Cei săraci cu duhul” sunt „cei smeriți și cu inima zdrobită”, zice Sfântul Ioan Gură de Aur (*Omilii la Matei*, PSB, 23, București, 1994, p. 174). Iar Sfântul Grigorie de Nyssa învață: „Mi se pare că Cuvântul a numit sărăcia duhului smerita cugetare de bunăvoie” (*op. cit.*, p. 337). Modelul este Hristos, Cel Care, „bogat fiind, a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogățim cu sărăcia Lui” (II Cor 8, 9). Este de notat că evanghelistul, pentru „sărac”, folosește aici termenul „ptochós”, cuvântul grecesc cel mai puternic pentru a exprima sărăcia socială. „Ptochós” nu e un sărac care ar putea trăi cumva din munca sa; ci este cel redus la condiția de cerșetor. Astfel, „cei săraci cu duhul” sunt cei care au smuls cu totul mândria din inima lor, cei care, lepădând orice încredere în ei înșiși, își pun toată nădejdea în Dumnezeu și în harul Său.

Având această smerită cugetare, ne vom plânge păcatele și neputința, cerând mila lui Dumnezeu. Nu este vorba, în *Fericirea a II-a*, de plânsul lumesc, ci de „plânsul cel fericit” (Sfântul Grigorie de Nyssa). Sf. Apostol Pavel vorbește de cele două feluri de plâns, zicând: „Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte” (II Cor 7, 10).

Mântuitorul fericește apoi pe cei blânzi (*Fericirea a III-a*), care – zice El cu cuvântul din Ps 36, 11 – „vor moșteni pământul”. Ca și în cazul cinstirii părinților (porunca a V-a din Decalog), blândetii i se făgăduiește o răsplată încă aici pe pământ. Nu cei violenți și lacomi, ci, dimpotrivă, cei blânzi vor moșteni pământul. Istoria ne oferă ea însăși nenumărate dovezi în acest sens. Se știe, de pildă, că pământul era populat odinioară de dinozauri, brontozauri, tiranozauri și alți –*zauri*, viețuitoare uriașe și înfricoșătoare. Toate acestea au dispărut, victime ale propriei lor mărimi și violențe; dar oia cea blândă paște și astăzi pe toate pășunile planetei. Trebuie însă să adăugăm că făgăduința nu se limitează la răsplata pământească. „Pământul” promis celor blânzi este mai ales Împărăția cerurilor, „pământul cel mai presus de ceruri” (Sfântul Grigorie de Nyssa).

„Dreptatea” din *Fericirea a IV-a* nu este dreptatea în sens juridic, care înseamnă a da fiecăruia ce este al său, nici numai virtutea cu acest nume, ci este suma tuturor virtuților. „Prin numele de dreptate – zice Sfântul Grigorie de Nyssa – e dată de înțeles aici toată virtutea” (*op. cit.*, p. 364). „Dreptul” și „dreptatea” au la Matei un sens ce fusese deja bine statornicit în iudaism. „Drept” era socotit cel care împlinea cu stăruință toate poruncile lui Dumnezeu. Așa erau Zaharia și Elisabeta, părinții Sfântului Ioan Botezătorul (Lc 1, 6), *dreptul* Iosif (Mt 1, 19) sau *dreptul* Simeon (Lc 2, 25). În continuare, în *Predica de pe Munte*, Mântuitorul va zice ascultătorilor Săi: „Că de nu va prisosi *dreptatea* voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor” (Mt 5, 20). Și ilustrează, prin șase antiteze, modul în care trebuie împlinite de ucenicii Săi poruncile dumnezeiești (Mt 5, 21-48). A

flămânzi și a fi însetat de dreptate înseamnă a fi angajat activ într-un efort moral stăruitor, țința fiind desăvârșirea, după modelul Tatălui ceresc Cel desăvârșit (Mt 5, 48).

În *Fericirea a V-a*, Mântuitorul zice că Dumnezeu Însuși face milă cu cei milostivi, aici și dincolo.

Fericirea a VI-a a devenit temeiul și esența misticii și a ascetismului creștin. Astfel, de pildă, Mt 5, 8 este un cuvânt cheie în *Viața Sfântului Antonie*, scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare. Făgăduința acestei *Fericiri* este vederea lui Dumnezeu, adică însăși viața veșnică. Filozofii precreștini Platon (*Republica* 7, 527 D-E. 533D; *Banchetul* 211 D-E) și Aristotel (*Ethica Eudemia* 7, 15), presimțind acest adevăr, afirmă că adevăratul sens al ființei este realizat prin vederea lui Dumnezeu. Sfinții, prin harul lui Dumnezeu, se învrednicesc încă de pe pământ de contemplarea luminii dumnezeiești, a energiilor Sale necreate. Condiția vederii lui Dumnezeu este curăția inimii. Iar aceasta nu se poate dobândi numai prin efortul nostru, oricât ar fi el de stăruitor, ci este mai ales un dar al lui Dumnezeu. De aceea cerem în Ps 50, 11: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule”.

Făcătorii de pace (*Fericirea a VII-a*), factori activi la zidirea vieții comunitare bisericești, dar și la zidirea între oameni a păcii sub toate aspectele ei, primesc făgăduința că „fiii lui Dumnezeu se vor chema”. Acum și în veșnicie.

Calea de la foamea și setea de dreptate la acceptarea prigoanei pentru dreptate reprezintă un important progres duhovnicesc. De aceea și făgăduința *Fericirii a VIII-a* este mai înaltă: moștenirea Împărăției cerurilor.

În vremea în care Sfântul Matei își scria Evanghelia, persecuția făcea parte integrantă din condiția existenței creștine. Adresându-Se ucenicilor Săi (în *Fericirea a IX-a*), Mântuitorul îi fericește pentru ocările, pentru prigoanele și pentru „tot cuvântul rău” grăit împotriva lor. Cu două condiții: 1) ca acuzele pe care adversarii li le aduc să fie mincinoase, iar nu întemeiate; și 2) ca ei să sufere acestea pentru Hristos, ca ucenici ai Săi, iar nu pentru alte cauze. Treapta cea mai înaltă a urcușului uceniciei este răbdarea cu bucurie a prigoanei pentru Hristos, cu privirea ațintită spre răsplata cerească: „Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri”.

Iată urcușul duhovnicesc la care ne cheamă Mântuitorul! Pornind să-l suim, nu vom fi singuri. El ne va fi însoțitor, cu harul Său, și vom urca plini de bucurie, treaptă cu treaptă, această minunată cale spre cer. Și vom descoperi că, de fapt, El ne este Calea. Și tot El, Răsplata. Zice Sfântul Grigorie de Nyssa, în încheierea lucrării sale *Despre Fericiri*: „Ce este ceea ce luăm? Ce este răsplata? Ce este cununa? Mie mi se pare că oricare din cele nădăjduite nu este altceva decât Domnul Însuși. Căci El este și Conducătorul luptei celor care se luptă și cununa celor care biruiesc. El este Cel ce împarte sortul și El este sortul cel bun; El este partea cea bună și El este Cel ce-ți dăruiește partea cea bună. El este Cel ce îmbogățește și El este bogăția; Cel ce-ți arată comoara și Cel ce-ți se face comoară; Cel ce-ți trezește dorința mărgăritarului celui bun și Se dă ție, celui care negustorești bine, ca mărgăritarul cumpărat” (p. 400).

Pretul

Predică la Duminica a V-a din Post (a Cuv. Maria Egipteanca)

Evangelhia de la Marcu 10, 32-45 și de la Luca 7, 36-50

Matei 10 ³² Și erau pe drum, suindu-se la Ierusalim, iar Iisus mergea înaintea lor. Și ei erau uimiți și cei ce mergeau după El se temeau. Și luând la Sine, iarăși, pe cei doisprezece, a început să le spună ce aveau să I se întâmple: ³³ Că, iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi predat arhierilor și cărturarilor; și-L vor osândi la moarte și-L vor da în mâna păgânilor. ³⁴ Și-L vor batjocori și-L vor scuipa și-L vor biciui și-L vor omori, dar după trei zile va învia. ³⁵ Și au venit la El Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu, zicându-I: Învățătorule, voim să ne faci ceea ce vom cere de la Tine. ³⁶ Iar El le-a zis: Ce voiți să vă fac? ³⁷ Iar ei I-au zis: Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta Ta, și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta. ³⁸ Dar Iisus le-a răspuns: Nu știți ce cereți! Puteți să beți paharul pe care îl beau Eu sau să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu? ³⁹ Iar ei I-au zis: Putem. Și Iisus le-a zis: Paharul pe care Eu îl beau îl veți bea, și cu botezul cu care Eu mă botez vă veți boteza. ⁴⁰ Dar a ședea de-a dreapta Mea, sau de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit. ⁴¹ Și auzind cei zece, au început a se mânia pe Iacov și pe Ioan. ⁴² Și Iisus, chemându-i la Sine, le-a zis: Știți că cei ce se socotesc cărmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. ⁴³ Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. ⁴⁴ Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă. ⁴⁵ Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți.

Luca 7 ³⁶ Unul din farisei L-a rugat pe Iisus să mănânce cu el. Și intrând în casa fariseului, a șezut la masă. ³⁷ Și iată era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că șade la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir. ³⁸ Și, stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir. ³⁹ Și văzând, fariseul, care-L chemase, a zis în sine: Acesta, de-ar fi prooroc, ar ști cine e și ce fel e femeia care se atinge de El, că este păcătoasă. ⁴⁰ Și răspunzând, Iisus a zis către el: Simone, am să-ți spun ceva. Învățătorule, spune, zise el. ⁴¹ Un cămătar avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari, iar celălalt cu cincizeci. ⁴² Dar, neavând ei cu ce să plătească, i-a iertat pe amândoi. Deci, care dintre ei îl va iubi mai mult? ⁴³ Simon, răspunzând, a zis: Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult. Iar El i-a zis: Drept ai judecat. ⁴⁴ Și întorcându-se către femeie, a zis lui Simon: Vezi pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta

și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi, Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei. ⁴⁵ Sărutarea nu Mi-ai dat; ea însă de când am intrat, n-a încetat să-Mi sărute picioarele. ⁴⁶ Cu undelemn capul Meu nu l-ai uns; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele. ⁴⁷ De aceea îți zic: Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește. ⁴⁸ Și a zis ei: Iertate îți sunt păcatele. ⁴⁹ Și au început cei ce ședeau împreună la masă să zică în sine: Cine este Acesta care iartă și păcatele? ⁵⁰ Iar către femeie a zis: Credința ta te-a mântuit; mergi în pace.

Un teolog apusean scria că Evangheliile sunt, de fapt, „istorisiri ale patimilor (Mântuitorului) precedate de o introducere dezvoltată”.

Afirmația este adevărată, cu această precizare: că moartea Domnului apare întotdeauna în strânsă legătură cu Învierea Sa. Sfântul Luca redă un cuvânt al Mântuitorului Celui înviat, din care se vede foarte bine centralitatea acestei teme în Evanghelie: „Și le-a zis că așa este scris și că așa trebuia să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi” (Lc 24, 46). Fiul lui Dumnezeu a venit în lume să primească patimile și moartea. El trebuia să Se jertfească pentru noi. Iar Sfântul Apostol Pavel citează ca un dat al tradiției – „căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit” – această formulare de crez apostolic: „că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi; și că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi” (I Cor 15, 3-4).

Astfel, totul în Evanghelii stă sub semnul celui „trebuie” al morții lui Hristos. Parcursul vieții pământești a Mântuitorului este un drum spre moarte. Acest „trebuie” este prezent încă în prima dintre cele trei prevestiri ale patimilor: „Și a început să-i învețe că Fiul Omului trebuie să pătimească multe și să fie defăimat de bătrâni, de arhierii și de cărturari și să fie omorât, iar după trei zile să învieze” (Mc 8, 31; cf. Mt 16, 21; Lc 17, 25).

Mai ales ultima călătorie a Mântuitorului spre Ierusalim stă sub semnul acestui trebuie al patimilor și al morții. Începutul pericopei evanghelice de astăzi relevă cu o mare forță dramatismul acestui drum spre moarte al Mântuitorului: „Și erau pe drum, suindu-se la Ierusalim, iar Iisus mergea înaintea lor. Și ei erau uimiți și cei ce mergeau după El se temeau” (Mc 10, 32). Ucenicii erau uimiți de cuvintele lui Iisus (cf. v. 24); iar mulțimea era cuprinsă de teamă atât din pricina radicalismului Evangheliei – El tocmai arătase că numai cine lasă totul, inclusiv familia, îi poate fi ucenic – cât și din cauză că, în două rânduri deja (Mc 8, 31-32 și 9, 31-32), El vorbise „pe față” (Mc 8, 32) despre cele ce-L așteaptă la capătul călătoriei. Evanghelistul reușește să surprindă foarte bine ezitarea mulțimii. Se vede că între „cei ce mergeau după El” nu erau prea mulți doritori de a-I împărtăși soarta. Iisus însă Se îndreaptă hotărât spre Ierusalim. Iată-L mergând „înaintea lor”, atrăgând parcă după Sine această mulțime ezitantă. Și arătându-i calea – o cale ce nu este alta decât aceea a Crucii.

Într-adevăr, Iisus nu face nimic pentru a diminua dramatismul acestui pelerinaj spre Cetatea Sfântă. Dimpotrivă, acum face El a treia – și ultima – prevestire a patimilor: „Și, luând la Sine, iarăși, pe cei doisprezece, a început să le spună cele ce aveau să I se întâmple: Că iată ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi predat arhierilor și cărturarilor; și-L vor osândi la moarte și-L vor da în mâna păgânilor. Și-L vor batjocori, și-L vor scuipa, și-L vor biciui, și-L

vor omori, dar după trei zile va învia” (Mc 10, 32b-34). Comparată cu primele două, această prevestire este mult mai precisă: este arătat rolul păgânilor, se vorbește de batjocorirea și de biciuirea Sa. În paralela de la Matei a acestei a treia vestiri a patimilor apare în plus un detaliu deosebit de important: dacă în cele două prevestiri anterioare Iisus anunțase simplu că va fi omorât, acum spune în mod precis că va fi răstignit (Mt 20, 19).

Iată prețul pe care trebuia să-l plătească Hristos pentru mântuirea lumii! Patimile cumplite și moartea – „și încă moartea de cruce” (Fil 2, 8) –, acestea sunt partea Sa.

Iar ucenicii sunt atât de puțin pregătiți să-l stea alături! Prietenii Mirelui, îmbătați de bucuria prezenței Sale și în euforia pregătirilor de nuntă (cf. Mt 9, 15 și loc. par.), refuză să înțeleagă că Mireasa care se pregătește Învățătorului și Domnului lor nu este alta decât „Crucea cruntă” (Vasile Voiculescu). Domnul tocmai le-a prevestit patimile și moartea Sa, când doi dintre ei, dintre cei mai apropiați, anume Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu și ai Salomeii, vin și-l cer locurile cele mai de cinste în Împărăția Sa: „Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta”. I-o cer imperativ, cu o introducere formulată în așa fel încât să nu îngăduie un refuz: „Învățătorule, vom să ne faci ceea ce vom cere de la Tine” (Mc 10, 35-37).

Domnul le vorbește de patimi și moarte, iar ei cer tronuri! Căci, într-adevăr, a șede de-a dreapta și de-a stânga Împăratului nu înseamnă altceva decât a ocupa primele locuri în Împărăție. Aceste locuri le jinduiesc fiii lui Zevedeu. Motivația unei astfel de cereri nu este neapărat una vinovată. Din câte ne spun Sfintele Evanghelii despre ei, și îndeosebi despre Ioan, desemnat în Evanghelia a patra ca „ucenicul pe care-L iubea Iisus”, putem presupune că această cerere a lor a fost motivată mai ales de iubirea nemăsurată pe care l-o purtau și de dorința de a fi pe veci alături de El. Nu este însă mai puțin adevărat că ei nu-și dădeau încă seama în mod deplin de prețul imens care trebuie plătit. Nu înțelegeau îndeajuns că un singur drum este cel care duce la Împărăția slavei: *drumul Crucii*. Mântuitorul îi mustră blând. „Nu știți ce cereți!” – le zice El. Și le arată că, cerând locurile de-a dreapta și de-a stânga Sa, cereau de fapt să împărtășească „paharul” și „botezul” patimilor și al morții Sale pe Cruce. Am adăuga noi că, fără s-o știe, cereau locurile celor doi tâlhari, care au fost răstigniți de-a dreapta și de-a stânga Mântuitorului pe Golgota.

Sfinții Iacov și Ioan se arată în stare să sufere alături de Învățătorul lor iubit. Se pare că înțeleg acum cât de mare este prețul ce li se cere. „Paharul” este adeseori în Vechiul Testament un simbol al suferinței (Ps 74, 8; Is 51, 17-22; Ier 25, 15; Iez 23, 31-34); iar în Evanghelia el desemnează patimile și moartea pe Cruce a Mântuitorului, de care El Însuși, ca Om, Se înfricoșează și Îi cere Tatălui Ceresc, într-o rugăciune de un dramatism fără egal, ca, dacă este cu putință, să îndepărteze „paharul” acesta de la El (Mc 14, 36 și loc. par.). La imaginea cu paharul, Sfântul Marcu o adaugă pe aceea a „botezului”, și el un simbol al suferințelor omului supus încercării, în general, și al morții martirice în special. Desigur că Domnul S-a bucurat de voința celor doi apostoli de a merge la patimi și la moarte împreună cu El. Și le-a prezis că vor avea parte, într-adevăr, de „paharul” și de „botezul” Său, la timpul potrivit. Sfântul Iacov va și

fi, de altfel, primul dintre cei doisprezece apostoli care să primească moartea martirică, fiind ucis cu sabia, din ordinul regelui Irod Agripa, pe la anii 43-44 (Fapte 12, 2); iar fratele său, Sfântul Ioan Teologul, deși, după Tradiție, a murit de moarte bună, a suferit totuși multe pătămiri pentru Hristos, a fost exilat în vremea prigoanei lui Domițian (81-96) în insula Patmos (Apoc 1, 9) și – după o informație transmisă de Tertulian (cca 150-240) – înainte de exil, fusese aruncat într-un cazan cu ulei clocotit, din care însă a ieșit nevătămat (*Despre prescripția contra ereticilor*, XXXVI, 3, PSB, 3, București, 1981, p. 164-165).

Ceea ce însă înțelegeau ei prin cererea lor, adică primirea locurilor celor mai de cinste „în slava” lui Hristos cel Preamărit, Mântuitorul le spune că nu le poate da și că nu este al Său a da. În economia dumnezeiască, locurile acestea li s-au pregătit altora (v. 40). Icoana numită *Deisis* ne înfățișează pe aceste locuri pe Maica Domnului (de-a dreapta) și pe Sfântul Ioan Botezătorul (de-a stânga).

Auzind despre cererea fiilor lui Zevedeu, ceilalți zece apostoli „s-au mâniat pe Iacov și pe Ioan” (v. 41). De unde se vede că nici ceilalți nu înțelegeau mai mult din taina Crucii și a slavei dobândită prin Cruce. Se simt frustrați și se mânie. Ca și cum n-ar fi fost loc pentru toți la „paharul” și la „botezul” lui Hristos! Sau, poate, și în cazul lor, motivația nu este mai puțin pozitivă. Cum, ei sunt mai puțin gata de a pătimi și de a-și da viața împreună cu Învățătorul? Vor și exprima, toți, această hotărâre (Mc 14, 31 și loc. par.); o hotărâre pe care însă niciunul dintre ei n-a ținut-o atunci.

Mântuitorul folosește acest prilej pentru a le da apostolilor – și Bisericii din toate veacurile – o lecție importantă: aceea că raporturile dintre ei și, în general, cele din sânul Bisericii, nu trebuie să fie de același tip cu cele din orânduirea lumescă; nu trebuie, adică, să fie raporturi de putere și de dominație. Domnul nu exprimă aici neapărat o atitudine negativă față de organizarea statală, cu „cârmuitorii” care domnesc peste „neamuri” și cu stăpânirea pe care o exercită „cei mai mari”. El zice numai că astfel de structuri de putere și de dominație nu au ce căuta între ucenicii Săi și în Biserica Sa. Papalitatea a fost pusă întotdeauna în dificultate de acest text și exegeții catolici au recurs la tot felul de artificii pentru a eluda contradicția flagrantă dintre învățătura Mântuitorului și pofta de dominație, căreia i-a căzut victimă Biserica Apusului. Papa, care între cele trei coroane ale sale o avea și pe aceea de rege pământesc, a crezut că este destul să-și ia titlul de „servus servorum Dei” (slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu) pentru a masca această contradicție. Deși Protestantismul a apărut, printre altele, ca reacție la structurile lumești ale Catolicismului, totuși și el – mai ales acolo unde a fost majoritar – a căzut destul de repede victimă acestei ispite și s-a văzut în situația de a căuta modalități de a atenua lecția pe care Mântuitorul o dă aici ucenicilor Săi.

Ori, această lecție nu poate fi atenuată fără a se denatura instituția Bisericii și, de fapt, fără a se atenta la însăși esența lucrării de mântuire a lui Hristos: „Dar între voi nu trebuie să fie așa; ci care va vrea să fie mai mare între voi să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întâi între voi să fie tuturor slugă; că și Fiul Omului n-a venit ca să l se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți” (v. 43-45).

Textul este extrem de clar. *Slujirea*, iată cuvântul cheie al raporturilor dintre ucenicii lui Hristos. Și, desigur, nu o slujire redusă la rolul de simplu slogan și care să mascheze noi dominații și tiranii. Ci o slujire efectivă, motivată de cea mai mare iubire pentru aproapele. O reciprocă slujire, căreia însă „cel mai mare” și „cel dintâi” trebuie să-i fie mereu inițiator și model. „Slujiți unul altuia în iubire” – zice Sfântul Apostol Pavel (Gal 5, 13); și, în aceeași epistolă: „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos” (Gal 6, 2). Mai ales acest ultim cuvânt este extrem de grăitor: apostolul rezumă împlinirea „legii lui Hristos” în slujirea reciprocă.

Dar, cum am văzut, Mântuitorul nu dă un simplu precept teoretic; El Se arată pe Sine drept înaintemergător și model al acestei slujiri pline de iubire, și încă o slujire până la jertfa propriei vieți.

Ultimul verset al pericopei acestei Duminici ne introduce în miezul însuși al tainei mântuirii. Căci nu putem înțelege nimic din Evanghelie în afara Crucii lui Hristos. „Taina Întrupării Cuvântului – spune Sfântul Maxim Mărturisitorul – cuprinde în sine sensul tuturor simbolurilor și enigmelor Scripturii, ca și sensul ascuns al întregii creații sensibile și inteligibile. Dar cel care cunoaște taina Crucii și a Mormântului, cunoaște și rațiunile ființiale ale tuturor lucrurilor. În sfârșit, cel care pătrunde încă și mai departe și este inițiat în taina Învierii învață scopul pentru care Dumnezeu a creat toate la început” (*Centuriile gnostice*, 1, 66).

De mai multe ori în Noul Testament lucrarea de mântuire săvârșită de Hristos este numită „răscumpărare”. Cuvântul apare și în Apostolul de astăzi, într-un text fundamental despre jertfa unică și deplin eficientă prin care Hristos – deopotrivă Arhiereul jertfitor și victima jertfită – a intrat în Sfânta Sfintelor din ceruri „cu Însuși sângele Său, și a dobândit o veșnică răscumpărare” (Evrei 9, 12; cf. 9, 15).

Folosirea acestui termen implică ideea unei datorii de plătit. Imaginea „răscumpărării” face aluzie la răscumpărarea, de pildă, a sclavilor. Jertfa de pe Cruce a Domnului a fost prețul care a trebuit să fie plătit pentru mântuirea noastră, pentru „răscumpărarea” noastră de sub robia păcatului și a morții. Multe sunt imaginile prin care s-a încercat o explicare cât mai pe înțelesul nostru a tainei mântuirii prin vărsarea sângelui neprețuit și dumnezeiesc al lui Hristos. Sfântul Grigorie de Nazianz atrage atenția că și folosirea termenului „răscumpărare” lasă ascunse destule din valențele tainei. Ne putem întreba, zice el, cui și de ce s-a oferit această răscumpărare? Nu diavolului, căci doar n-o să i se ofere tâlharului prețul răscumpărării. Și încă ce preț! Pe Dumnezeu Însuși! Atunci a trebuit oferit acest preț Tatălui? Dar cum, Tatăl ne-a ținut în robie? Și „pentru ce sângele singurului Său Fiu să fi plăcut Tatălui, Care n-a voit să primească pe Isaac oferit de Avraam ca ardere de tot, ci a înlocuit această jertfă omenească prin cea a unui berbec?” Sfântul Grigorie încearcă să explice această taină prin ceea ce în teologie se numește aspectul ontologic al răscumpărării, adică prin faptul că Jertfa lui Hristos are o direcție îndreptată spre propria Sa fire umană. Trebuia ca firea umană asumată de El prin Întrupare să fie vindecată de căderea ei prin ascultarea până la moarte a Celui care a asumat-o și prin biruința Sa asupra tiranului diavol. Dar taina nu se lasă pătrunsă decât în parte. „Restul –

încheie Sfântul Grigorie – să fie cinstit prin tăcere” (*Cuvânt la Sf. Paști*, XLV, 22, PG, 36, 653).

Ucenicii mai aveau să învețe pentru a fi în stare să înțeleagă lecția Mântuitorului. A doua Evanghelie a acestei Duminici ne arată calea unei astfel de înțelegeri. Pocăința plină de adâncă părere de rău pentru păcatele dinainte, tăcerea smerită, dar plină de îndrăzneala credinței, gestul de negrăită iubire a păcătoasei care uda cu lacrimi picioarele lui Iisus, le ștergea cu părul capului ei, le săruta și le ungea cu mir – iată calea sigură de participare la taina lui Hristos și la răscumpărarea dobândită prin slujirea Lui! Câtă smerenie! Ce desăvârșită lepădare de sine! Și, o, cât de mare iubire! Dar și cât de prompt și de înalt a fost răspunsul dumnezeiescului Mântuitor: „Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit” (Lc 7, 47).

Cuvioasa Maria Egipteanca, pe care o pomenim în această Duminică, ne arată, cu nu mai puțină forță, cât de mare este puterea pocăinței care, iată, a ridicat pe cea care fusese înainte o mare păcătoasă pe culmile sfințeniei. Dar și cât de în serios trebuie luate pocăința și pregătirea pentru împărtășirea cu Sfânta Euharistie.

Modele ca acestea ne arată că, dacă Hristos a plătit prețul cel mare al mântuirii noastre, avem și noi de plătit un preț. Și că, dacă Hristos S-a dat pe Sine Însuși, prețul vrednic de El nu poate fi altul decât acela de a ne oferi, la rândul nostru, pe noi înșine. În integralitatea ființei și a vieții noastre: „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm!”

Osana!

Predică la Duminica a VI-a din Post (a Floriilor)

Evanghelia de la Ioan 12, 1-18

¹ Deci, cu șase zile înainte de Paști, Iisus a venit în Betania, unde era Lazăr, pe care îl înviase din morți. ² Și l-au făcut acolo cină și Marta slujea. Iar Lazăr era unul dintre cei ce ședeau cu El la masă. ³ Deci Maria, luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului. ⁴ Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Lui, care avea să-L vândă, a zis: ⁵ Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-i fi dat săracilor? ⁶ Dar el a zis aceasta, nu pentru că îi era grijă de săraci, ci pentru că era fur și, având punga, lua din ce se pune în ea. ⁷ A zis deci Iisus: Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. ⁸ Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna. ⁹ Deci mulțime mare de iudei au aflat că este acolo și au venit nu numai pentru Iisus, ci să vadă și pe Lazăr pe care-l înviase din morți. ¹⁰ Și s-au sfătuit arhierii ca și pe Lazăr să-l omoare. ¹¹ Căci, din cauza lui mulți dintre iudei mergeau și credeau în Iisus. ¹² A doua zi, mulțime multă, care venise la sărbătoare, auzind că Iisus vine în Ierusalim, ¹³ au luat ramuri de finic și au ieșit întru întâmpinarea Lui și strigau: Osana! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel! ¹⁴ Și Iisus, găsimd un asin tânăr, a șezut pe el, precum este scris: „Nu te teme, fiica Sionului! Iată Împăratul tău vine, șezând pe mânzul asinei”. ¹⁵ Acestea nu le-au înțeles ucenicii Lui la început, dar când S-a preaslăvit Iisus, atunci și-au adus aminte că acestea erau scrise pentru El și că acestea l-au făcut Lui. ¹⁶ Deci da mărturie mulțimea care era cu El, când l-a strigat pe Lazăr din mormânt și l-a înviat din morți. ¹⁷ De aceea L-a și întâmpinat mulțimea, pentru că auzise că El a făcut minunea aceasta.

În antichitate, când un rege își făcea intrarea solemnă într-un oraș, era primit după un ceremonial ce avea rolul de a marca cinstirea deosebită din partea locuitorilor. La *parusia* (arătarea) unui rege, cum era numită, cu un termen tehnic, o astfel de intrare, locuitorii orașului respectiv, înveșmântați sărbătorește și purtând cununi de flori sau de frunze, cu buchete de flori și ramuri înverzite în mâini, îi ieșeau în întâmpinare la o oarecare distanță în afara orașului, revenind apoi în oraș împreună cu regele și cu suita sa, în aclamații și strigăte de bucurie.

Despre acest ceremonial avem mai multe mărturii în scrierile vechi. Astfel, de pildă, istoricul iudeu Iosif Flaviu (sec. I d.H.), relatând intrarea solemnă în Ierusalim a lui Alexandru cel Mare, ne informează că i-au ieșit înainte mult în afara cetății toți locuitorii orașului, în haine albe, în frunte cu arhierul și cu

preoții templului, cu toții îmbrăcați în veșmintele lor preotești. Alexandru venea cu gânduri rele, fiind rău sfătuit de unii împotriva iudeilor. Impresionat însă de primirea făcută, nu numai că n-a pedepsit orașul și pe locuitorii săi, ci, dimpotrivă, le-a acordat unele privilegii (Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, XII, VIII, 4-5). Tot Iosif Flaviu, istorisind primirea lui Titus, viitorul împărat roman, în Antiohia, ne spune că locuitorii orașului au ieșit la 30 de stadii (vreo 6 km) în afara porților orașului în întâmpinarea acestui general care venea să înfrângă revolta iudeilor din anii 66-71 (Iosif Flaviu, *Războiul iudaic*, VII, V, 2).

Cu o procesiune asemănătoare, constituită ad-hoc, s-a petrecut și intrarea în Ierusalim a Împăratului Păcii, Iisus Hristos, în preajma sfintelor și mântuitoarelor Sale Patimi.

Intrarea triumfală în Ierusalim constituie ultima etapă a dramaticei călătorii ce L-a adus pe Domnul din Galileea spre încununarea operei Sale mântuitoare pe Crucea de pe Golgota. Sfintele Evanghelii ne arată în repetate rânduri că Mântuitorul Se îndrepta spre Ierusalim, în această ultimă călătorie, deplin conștient de ceea ce-L așteaptă acolo. A și prevestit ucenicilor Săi, în trei rânduri, cu detalii din ce în ce mai precise, că va fi dat în mâinile păgânilor, care-L vor batjocori și-L vor omorî, dar că a treia zi va învia (Mt 16, 21; 17, 22-23; 20, 18-19 și loc. par.).

Relatarea acestei ultime călătorii spre Ierusalim înainte de Patimi ocupă un loc cu totul aparte mai ales în Sfânta Evanghelie de la Luca. Într-adevăr, o bună parte dintre materialele Evangheliei a treia sunt încadrate pe parcursul acestei călătorii, ce începe în capitolul 9 și se încheie în capitolul 19 (mai precis: 9, 51; 19, 46). Călătoria și ținta ei sunt indicate lămurit încă la începutul acestei lungi secțiuni: „Și când s-au împlinit zilele înălțării Sale, El S-a hotărât să meargă la Ierusalim” (Lc 9, 51). Ținta călătoriei este indicată apoi în mai multe rânduri (9, 53; 13, 22; 32-33). Spre sfârșitul ei, Îl vedem pe Mântuitorul apropiindu-Se de Ierihon (Lc 18, 35), apoi intrând în acest oraș (19, 1). Îndată după aceea, iată-L în fruntea micii caravane ce urcă de la Ierihon spre Ierusalim (Lc 19, 28).

Călătorul care străbate pustiul lui Iuda, urcând pe drumul de circa 30 km de la Ierihon spre Ierusalim, salută cu bucurie primele case ale Betaniei, numită azi El-Azarieh, în amintirea lui Lazăr cel înviat de Domnul. După peisajul dezolant al pustiului, ochiul călătorului privește cu încântare frumoasele grădini ale Betaniei, al cărei nume înseamnă, după Talmud, *casa (locul) curmalilor*, sau, după alții, *casa tristeții* sau *a mizeriei*. De aici nu mai este mult până la Ierusalim. Într-adevăr, admirabil situată pe versantul oriental al Muntelui Măslinilor, Betania se află la numai 40 de minute de mers pe jos (circa 3 km) de zidurile Ierusalimului.

Lângă Betania, încă și mai aproape de culmea Muntelui Măslinilor, se afla mica așezare Betfaghe (= *casa* sau *locul smochinilor tineri*), al cărei nume apare în Sfintele Evanghelii tot în legătură cu traseul ultimei călătorii a Mântuitorului spre Ierusalim.

Câteva dintre cele mai frumoase amintiri biblice se leagă de numele Betaniei. Aici locuiau cei trei prieteni ai Domnului: Lazăr, cu surorile sale, Maria și Marta. Aici a fost înviat Lazăr, iar credincioșii, și astăzi, pot intra în mormântul din care l-a strigat Mântuitorul. Aici a avut loc cina din casa lui Simon Leprosul, când Maria, sora lui Lazăr (cf. In 11, 2; 12, 3 și urm.), a uns picioarele Mântuitorului cu mir de mult preț.

În Betania, călătoria Domnului spre Ierusalim se întrerupe până în Duminica dinaintea Paștilor iudaice, adică până în ziua pe care o sărbătorim noi astăzi.

Minunea învierii lui Lazăr (In 11, 1 și urm.), a declanșat entuziasmul mulțimilor, determinându-i pe fruntașii iudeilor să hotărască uciderea lui Iisus (In 11, 53). De aceea, El Se retrage împreună cu ucenicii Săi într-o cetate numită Efraim (In 11, 54). „Erau aproape Paștile iudeilor” – notează Sfântul Ioan (11, 55), ceea ce înseamnă că la Efraim Domnul a stat foarte puțin.

Evangelhia de astăzi (In 12, 1-18) ne relatează evenimentele petrecute în sâmbăta și Duminica de dinainte de Paștile iudeilor. Această pericopă evanghelică se referă în esență la trei evenimente: cina din casa lui Simon Leprosul (vers. 1-8), venirea unei mulțimi de oameni în Betania, care-i determină pe iudei să hotărască și uciderea lui Lazăr (vers. 9-11) și intrarea triumfală în Ierusalim (vers. 12-18).

„Cu șase zile înainte de Paști” (In 12, 1), adică sâmbătă, 1 aprilie (8 nisan, după calendarul iudaic), în anul 30 al erei creștine, Mântuitorul și ucenicii Săi au revenit în Betania. Locuitorii satului i-au primit cu entuziasm. Li s-a pregătit o cină, în casa lui Simon Leprosul (Mt 26, 6; Mc 14, 3), unde printre comensali era și Lazăr, iar Marta, ca și altădată (Lc 10, 40), slujea (In 12, 2). Maria, și acum, „partea cea bună și-a ales” (cf. Lc 10, 42), stând la picioarele lui Iisus, ungându-le cu „mir de nard, de mult preț” (unii dintre cei de față l-au socotit în valoare de vreo 300 de dinari, sumă foarte mare) și ștergându-le apoi cu părul capului ei (In 12, 3). „Pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat” – spune Mântuitorul despre acest mir, știind că numai peste opt zile Maria, în fruntea mironosiștelor, se va grăbi, dis-de-dimineață, să-l ungă trupul pus în mormânt.

Vestea că Mântuitorul se află în Betania a ajuns repede la Ierusalim. Mulți iudei, dintre cei ce veniseră la Ierusalim pentru a sărbători aici Paștile, s-au îndreptat spre Betania, atât pentru a-L vedea pe Iisus, cât și pentru a-l vedea pe Lazăr. De aceea, căpeteniile socotesc oportun să-l omoare și pe Lazăr.

Entuziasmul mulțimii ajunsese însă la culme. Nimeni și nimic nu mai puteau pune stavilă acestui entuziasm. De aceea, a doua zi, Duminică, 2 aprilie (9 nisan), știind că Iisus vine la Ierusalim, o mare mulțime de oameni l-a ieșit în întâmpinare, venind apoi împreună cu El și cu ucenicii Săi în Cetatea Sfântă.

În mijlocul acestei mulțimi, Iisus ședea pe un mânz de asină, pe care, la porunca Sa, ucenicii l-l aduseră din Betfaghe (Mt 21, 2-3; Mc 11, 2-6; Lc 19, 30-34). Nu e nevoie să căutăm, în șederea Sa pe mânzul asinei, o nouă mărturie a desăvârșitei Sale smerenii. La vechii evrei, chiar persoanele importante foloseau în timp de pace mai degrabă asinul sau cătărul, decât calul (vezi Jud. 10, 4; 12, 14; II Regi 17, 23; 19, 26). Numai în război era folosit calul. Mântuitorul intră în Ierusalim „pe mânzul asinei”, spre a arăta că vine ca Împărat al păcii, împlinind astfel deplin proorocia lui Zaharia (9, 9), lucru pe care-l vor înțelege numai mai târziu ucenicii Săi (In 12, 16). El intra în Ierusalim ca Mesia-Împăratul, dar nu ca un cuceritor sângeros, nu ca unul care a venit să cotopească și să nimicească, ci ca Mântuitorul și Împăratul păcii: „Nu te teme fiica Sionului! Iată Împăratul tău vine, șezând pe mânzul asinei” (Zah 9, 9; In 12, 15).

Mulțimea care-l ieșise Domnului în întâmpinare, din Ierusalim, împreună cu cea care-L însoțea venind dinspre Betania, l-au alcătuit o procesiune măreață și entuziastă, conducându-L spre Muntele Măslinilor și peste Valea Chedronului în strigăte de bucurie. Îi așterneau în cale crenguțe înverzite și haine (Mt 21, 8 și loc. par.). Cu ramuri de finic în mâini, ei îl aclamau pe Mântuitorul, strigând:

„Osana! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Împăratul lui Israel!” (In 12, 13). Aceste cuvinte sunt preluate din psalmul 117, pe care iudeii, în procesiune, având în mâini buchete de ramuri de finic, mirt și salcie – numite *lulabim* (la singular: *lulab*) –, îl cântau la Sărbătoarea Corturilor, cea mai veselă dintre sărbătorile iudaice. „Osana!”, care înseamnă „Măntuiește!” – așa și este redat acest cuvânt în traducerea românească a Psalmului –, era refrenul strigat de mulțime. Când se ajungea la versetele 25-26 ale Psalmului: „Osana! Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului!”, mulțimea agita buchetele de ramuri. Strigătul „Osana!” era un acompaniament atât de caracteristic al agitării *lulabim*-ilor, încât acestea din urmă erau numite și ele „osane” (cf. J. van Goudoever, *Fêtes et calendriers bibliques*, Paris, 1967, p. 347).

Stălpările de finic erau purtate sărbătorește în mâini și cu alte prilejuri, nu numai la Sărbătoarea Corturilor. Așa l-au întâmpinat locuitorii Ierusalimului și pe Simon Macabeul, erou care a biruit pe vrăjmași și a restaurat viața religioasă și națională iudaică (I Mac 13, 51).

Manifestarea mulțimii la intrarea Mântuitorului în Ierusalim avea o semnificație profundă. Ea însemna recunoașterea lui Iisus ca fiind drept „Cel ce vine”, adică Mesia, Fiul lui David și Împăratul Păcii, despre Care grăiseră proorocii. Dacă înainte Mântuitorul evita astfel de manifestări din partea martorilor minunilor Sale, acum, în preajma preamăririi prin Patimi și Înviere, acceptă aclamațiile mulțimii. Astfel, Se prezintă ca Împărat Cel ce avea să primească „toată puterea în cer și pe pământ” (Mt 28, 18), fiind rânduit „Împărat al împăraților și Domn al domnilor” (I Tim 6, 14; Apoc 19, 6).

*

Intrăm astăzi în Săptămâna Patimilor. Evenimentele cutremurătoare petrecute acum aproape două mii de ani se vor perinda în fața ochilor noștri sufletești la slujbele din zilele următoare. Îl vom vedea pe Domnul curățind pentru a doua oară templul, casa Tatălui Său (*luni*); căutând smochine într-un pom fără roadă și blestemându-l, pentru ca apoi ucenicii să-l vadă uscat (*marți*); făcând un sever rechizitoriu fariseilor și cărturarilor, prevestind dărâmarea Ierusalimului și vorbind despre a doua venire a Sa (*miercuri*); instituind Taina Sfintei Euharistii, rugându-Se cu lacrimi de sânge în Ghetsimani, arestat (*joi*), judecat și răstignit pe Cruce, apoi pus în mormânt (*vineri*); pentru ca *Duminică*, înainte de zori, să ne facem și noi purtători ai mântuitorului mesaj că *Hristos a înviat*.

În Duminica aceasta a Stălpărilor, pregătindu-ne duhovnicește pentru o autentică participare la drama Golgotei, să-L întâmpinăm și noi pe Domnul cu nevinovăția și cu bucuria entuziastă a pruncilor iudei, strigându-l „Osana!” Să-L întâmpinăm cu stălpările înverzite ale unor suflete înnoite prin baia pocăinței! Să ne facem părtași ai Săi la Cina cea de Taină, primind cu vrednicie mărgăritarul scump al Sfintei Euharistii! Să facem din sufletele noastre Ierusalim sfânt, în care Domnul să intre cu bucurie, aducându-ne darul Jertfei Sale și lumina sfintei Sale Învieri!

Întâmpinându-L astfel – acum și în toate zilele vieții noastre – ne vom pregăti de sfânta Sa arătare (*Parusie*); și vom ieși atunci în fericită procesiune, înveșmântați în slavă și purtând cununile biruinței celei veșnice, „întru întâmpinarea Domnului în văzduh” (I Tim 4, 17), spre a ne împărtăși cu El „mai cu adevărat, în ziua cea neînserată a Împărăției Sale”.

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Învierea cea dintâi – Predică la Duminica Sfintei Învieri	7
Toma Credinciosul – Predică la Duminica a II-a după Paști	13
Ucenitele Domnului – Predică la Duminica a III-a după Paști	19
Harul Duhului lui Hristos – Predică la Duminica a IV-a după Paști	25
Închinarea în Duh și în adevăr – Predică la Duminica a V-a după Paști	31
Iisus Hristos – Lumina Lumii – Predică la Duminica a VI-a după Paști	37
Hristos Arhiereul și preoția creștină – Predică la Duminica a VII-a după Paști	43
Duhul și Mireasa. Predică la Duminica a VIII-a după Paști (a Rusalilor)	49
Norul de martori. Predică la Duminica I după Rusalii	55
Ucenici ai lui Hristos. Predică la Duminica a II-a după Rusalii	61
Încrederea în Providență – Predică la Duminica a III-a după Rusalii	66
Credința în Hristos-Dumnezeu – Predică la Duminica a IV-a după Rusalii	72
Ce ai cu noi, Iisuse? – Predică la Duminica a V-a după Rusalii	77
Taina iertării păcatelor – Predică la Duminica a VI-a după Rusalii	82
Calcedon – Predică la Duminica a VII-a după Rusalii	87
Pâine și pește – Predică la Duminica a VIII-a după Rusalii	93
Corabia – Predică la Duminica a IX-a după Rusalii	98
Credința care mută munții – Predică la Duminica a X-a după Rusalii	103
Iertarea împărtășită – Predică la Duminica a XI-a după Rusalii	108
Sensul creștin al bunurilor materiale – Predică la Duminica a XII-a după Rusalii	113
Lucrătorii – Predică la Duminica a XIII-a după Rusalii	118
Nunta și haina de nuntă – Predică la Duminica a XIV-a după Rusalii	124
Hristos Iahve – Predică la Duminica a XV-a după Rusalii	130
O priveghere activă – Predică la Duminica a XVI-a după Rusalii	135
Credința care face minuni – Predică la Duminica a XVII-a după Rusalii	140
Ihthys – Predică la Duminica a XVIII-a după Rusalii	145
Iubiți pe vrăjmașii voștri – Predică la Duminica a XIX-a după Rusalii	151
Tinere, ție-ți zic: Scoală-te – Predică la Duminica a XX-a după Rusalii	156
Cuvântul lui Dumnezeu – Predică la Duminica a XXI-a după Rusalii	162
Faceți-vă prieteni din mamona al nedreptății – Predică la Duminica a XXII-a după Rusalii	167
Demonizări – Predică la Duminica a XXIII-a după Rusalii	173

Despre minuni – Predică la Duminica a XXIV-a după Rusalii	179
Fă-te aproapele semenului tău! – Predică la Duminica a XXV-a după Rusalii	185
Îmbogățirea în Dumnezeu – Predică la Duminica a XXVI-a după Rusalii	190
Ziua Domnească – Predică la Duminica a XXVII-a după Rusalii	196
Sensul creștin al Vechiului Testament – Predică la Duminica a XXVIII-a după Rusalii	202
Să mulțumiți lui Dumnezeu! – Predică la Duminica a XXIX-a după Rusalii	208
Învățătorul Cel Bun – Predică la Duminica a XXX-a după Rusalii	212
„Doamne, să Te văd!” – Predică la Duminica a XXXI-a după Rusalii	218
Astăzi – Predică la Duminica a XXXII-a după Rusalii	222
Boala slavei deșarte – Predică la Duminica a XXXIII-a după Rusalii	226
Pocăința – Predică la Duminica a XXXIV-a după Rusalii	230
„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea” – Predică la Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci	235
Crucea-Mireasă – Predică la Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci	241
Genealogia Mântuitorului – Predică la Duminica dinaintea Nașterii Domnului	246
Rahela își plânge copiii – Predică la Duminica după Nașterea Domnului	252
Începutul Evangheliei lui Iisus Hristos – Predică la Duminica dinaintea Botezului Domnului	258
Împărăția cerurilor – Predică la Duminica după Botezul Domnului	262
Judecata faptelor – Predică la Duminica lăsatului sec de carne	266
Să postim de dorul Mirelui – Predică la Duminica lăsatului sec de brânză	271
Ortodoxia – Predică la Duminica I din Post	275
Cunoașterea lui Dumnezeu – Predică la Duminica a II-a din Post	279
Răstignit împreună cu Hristos Predică la Duminica a III-a din Post	283
Scara dumnezeiescului urcuș – Predică la Duminica a IV-a din Post	287
Prețul – Predică la Duminica a V-a din Post	292
Osana! – Predică la Duminica a VI-a din Post	298
Cuprins	302